

De Maasvallei in een stroomversnelling

De ontwikkelingen in Elsloo en omgeving tussen 1920 en 1940

Guus Peters
Historiehuis van
de Maasvallei

De Maasvallei in een stroomversnelling

De ontwikkelingen in Elsloo en
omgeving tussen 1920 en 1940

Respect voor het verleden en een oog op de toekomst

Tösje Kempen en Graathei
Door de Maas gesneeje
Sjeep os Leven Hjer de Maaskentj
Hie laeve weer tevreeje
Doezende jaore van laeve
Höbbe oos historie gesjreeve
Nwats is hie get opgegave
Devan weite is gebleeve

**Ik geloof niet dat de
historicus moet wachten
met het opnemen van
zijn pen, totdat alle details
van zijn onderwerp zijn
onderzocht** – Henri Pirenne, 1911

De dorpen in de Maasvallei behoren tot de oudste dorpen van Europa. Reeds 5300 jaar voor Christus vestigden zich hier de eerste landbouwers. Onze streek is sindsdien permanent bewoond gebleven.

De inwoners zijn trots op hun dorpen en voelen zich met elkaar verbonden. De overgeleverde eeuwenoude eigen identiteit leeft – ondanks industrialisering en verstedelijking – nog steeds onder de mensen. Het is van groot belang voor de leefbaarheid deze ook voor de toekomst te behouden. De historische kennis van de eigen streek, het dorp en haar bewoners draagt daar in hoge mate aan bij.

Het is daarom van belang voor de huidige en toekomstige generaties dat onze geschiedenis niet alleen in verhalen maar ook in detail op schrift vastgelegd wordt, zodat deze kostbare informatie en herinneringen niet verloren gaan.

Met dit boek hoop ik hieraan bij te dragen. Met respect voor het verleden en een oog op de toekomst.

– Guus Peters

Inhoud

01	Tussen 1920 en 1940 Pagina 8	11	Winkels en bedrijven Pagina 206
02	Wat vooraf ging Pagina 10	12	Het Julianakanaal Pagina 217
03	De Auwe Berg Pagina 28	13	De Staatsmijn Maurits Pagina 241
04	Het spoor Staatslijn E Pagina 46	14	Smokkelen Pagina 255
05	Katholiek Elsloo Pagina 59	15	Aan het Heilig Hart Pagina 270
06	Gebruiken en tradities Pagina 81	16	Het kasteel en het park Pagina 278
07	Verenigingen in Elsloo Pagina 91	17	Terhagen Pagina 292
08	Het onderwijs Pagina 115	18	Elsloo en Kotem Pagina 298
09	Wonen en werken Pagina 126	19	De Duitse aanval Pagina 309
10	De bewoners in 1920 Pagina 146	20	Tot slot Pagina 326

Tussen 1920 en 1940

In dit boek wordt de ontwikkeling en het leven in een typisch Maaslands dorp beschreven van 1920 tot en met de Duitse inval in 1940.

Het is een belangrijke periode in de geschiedenis voor de dorpen op beide oevers in de Maasvallei. Zowel op de linker- als rechteroever vindt er door de bouw van steenkoolmijncomplexen met bijbehorende infrastructuur en huisvesting van arbeiders een landschappelijke, economische, sociale en culturele omwenteling plaats. Elsloo achten wij representatief voor deze ontwikkelingen in de Maasdorpen gelegen tussen Geulle en Roosteren en aan de andere kant van de Maas tussen Rekem en Stokkem.

Het dorp maakt in die 20 jaar op diverse terreinen verschillende transformaties mee.

In deze periode wordt de basis gelegd voor het hedendaagse Elsloo. Het dorp maakt in die 20 jaar op diverse terreinen verschillende transformaties mee. De situatie in 1940 is wezenlijk anders dan in 1920. Het is niet alleen de overgang van een dorp van brikkebekkers en landbouwers naar een mijnwerkersdorp. Maar ook het verhaal van een op en over de Maas georiënteerd dorp naar een woongemeenschap dat georiënteerd is op de mijn Maurits en het station Beek-Elsloo.

Een dorp dat daarnaast voor één derde werd afgegraven om plaats te maken voor het Julianakanaal en langs nieuw aangelegde wegen werd herbouwd. Een dorp dat zijn centrum verplaatst ziet worden en het oude verstild achter zich laat. Hiervan is het beeld bevroren en tot in onze tijd als beschermd dorpsgezicht nagenoeg onveranderd gebleven.

Wat ook onveranderd is gebleven uit de tijd van de brikkebekkers is het karakteristieke eigene van de Maaskanter; zijn identiteit. Nog steeds zijn de inwoners en de Maasdorpen met elkaar verbonden. De typische Maaskanters zien elkaar als gelijken en hebben veelal moeite met het accepteren van gezag.

Er wordt samen uitbundig feest gevierd en ze zijn nog steeds trots op hun dorp en die hun voorgingen.

De opkomende industrialisering (mijnbouw) in onze streek rond 1900 zorgde voor een proletarisering van de voorheen vrijwel vanzelfsprekend katholieke plattelandsbevolking. De democratie met algemeen kiesrecht deed zijn intrede. De overheid en samenleving waren seculier geworden. Vakbonden werden opgericht, onderwijs en sociale kwesties kwamen op. Dit alles raakte ook de verstilde Maasdorpen.

De aanleg van het Julianakanaal, de opening van de Staatsmijn Maurits in Geleen, de crisisjaren en de inval van de Duitsers brachten de dorpen en hun bewoners tussen 1920 en 1940 in een stroomversnelling. Deze transitieperiode hebben we willen vastleggen in de vorm van dit boek.

Het is een weergave van de aanleiding tot de gebeurtenissen en van die gebeurtenissen zelf. Er wordt beschreven wat dit voor de mensen heeft betekend.

Dit boek begint in 1920 – twee jaar na het einde van de Eerste Wereldoorlog – met de aanzet tot het graven van het Julianakanaal. Het eindigt met de beschrijving van de Duitse inval op 10 mei 1940. Het geschrevene is niet allemaal nieuw. Voor dit boek werd onder andere veelvuldig gebruik gemaakt van het materiaal van de Elsloose historisch onderzoekers Harry Rouvroye, Louis Schreurs, Jan Pijpers en Sjang Peters. Het was hun levenswerk om de geschiedenis van Elsloo in de periode 1900–1950 zo nauwkeurig mogelijk vast te leggen. Harry Rouvroye en Nelly Pijpers hebben de teksten van dit boek nog kunnen lezen. Beiden gaven aan zich in de teksten te herkennen. Hiervoor ben ik ze grote dank verschuldigd.

Dit boek is mede een eerbetoon aan hun werk. Ook dank aan de mensen die ik in de loop der tijd geïnterviewd heb of die op een andere manier hun bijdrage hebben geleverd. Tevens wordt gebruik gemaakt van eerdere publicaties: het boek Katholiek Onderwijs in Elsloo 1822–1992 door Jan Verboort, krantenberichten uit de Limburger Koerier en de website www.elsloo.info.

De aanleg van het Julianakanaal, de opening van de Staatsmijn Maurits, de crisisjaren en de inval van de Duitsers brachten de dorpen in een stroomversnelling.

De situatie in 1847

Wat vooraf ging

Om de sociaal economische positie van Elsloo in 1920 te begrijpen is het belangrijk de geschiedenis te kennen van de periode die begint na de afscheiding van België in 1839.

De periode na de annexatie van Limburg door Nederland is hier van grote invloed op geweest. Met name de ontwikkelingen in de landbouw en de tijd van de brikkebekkers die vooraf ging aan de mijnbouw in de regio, verdient een nadere toelichting. Daarom wordt voordat een beschrijving gegeven wordt van het dorp Elsloo in 1920, een overzicht gegeven van enkele de sociaal economische ontwikkelingen sinds de afscheiding in 1839 van België.

Na de afscheiding van België in 1839 ging het niet goed met het Hertogdom Limburg, dat pas vanaf 1909 provincie Limburg genoemd wordt. De belangen van de opkomende industrie waren moeilijk in overeenstemming te brengen met de handelsbelangen van Holland en had zijn Belgische afzetmarkt verloren. Het gerechtshof van Maastricht verhuisde naar Den Bosch en er kwam geen universiteit, hoge school of andere staatsinstellingen. Overheidsfuncties werden in hoofdzaak door (protestante) niet-Limburgers ingevuld. Het was een periode van achteruitgang. De eerste spoorverbindingen werden met buitenlands kapitaal aangelegd en verbond Limburg niet met het noorden, maar met Hasselt, Aken en Luik. Holland stelde duidelijk weinig prijs op het katholieke en afgelegen, voormalig wingewest. De verbinding met Holland kwam pas in 1864 tot stand. Limburg was een land zonder grenzen.

In november 1865 kwam het Limburgse deel gereed van de spoorlijn die bekend stond als Staatslijn E. Hiermee werd Maastricht per trein bereikbaar vanuit de rest van Zuid-Nederland. Maastricht had dus eerder spoorverbindingen met Duitsland en België dan met Nederland zelf. Alle treinen moesten in die tijd nog omrijden via Venlo. Naar Noord-Nederland was er nog helemaal geen directe verbinding mogelijk, want bruggen over de grote rivieren waren er nog niet.

Daarbij had Limburg rond 1850 te kampen met mislukte aardappeloogsten en veesterfte. Later trok het weer aan maar dan volgde in Europa tussen 1878 en 1895 een grote landbouwcrisis door de import van goedkoop graan uit de VS en Canada. Om te overleven gingen grotere boeren over op mechanisatie. Zo bespaarden ze op loonkosten ten koste van de dagloners. De kleine boeren en dagloners in de Maasdorpen – waaronder Elsloo – bleef niets anders over dan een afweging te maken: emigreren westwaarts naar Amerika of de grens over oostwaarts om brikke te gaan bakken op ut Pruuses. Gebonden aan hun woonplaats, familie en elkaar, koos men voor het laatste. In tegenstelling tot andere plaatsen in de omgeving, zijn er geen gegevens gevonden waaruit blijkt dat personen uit Elsloo geëmigreerd zijn naar Amerika. Sommigen hielden hun kleine boerenbedrijf met hulp van inwonende ouders of achterblijvende vrouwen en kinderen aan. Mensen die niet konden rekenen op hulp hadden geen tijd meer om te boeren en timmerden hun woning dicht voor ze vertrokken naar Duitsland. Het was de enige mogelijkheid een gewenst zelfstandig bestaan te behouden.

Van werken in fabrieken wilden ze niets weten. Ze gingen “leever nao de brikke es nao de febrikke”. Alles beter dan werken onder een baas!

Spoorwegen rond 1900

De inwoners van Elsloo hadden bijna allemaal een tuin met een stukje land in eigendom of een heiperk gepacht van de gemeente in de heide. Ze verbouwden hun eigen voedsel en dat voor hun dieren (de geit en ut verreke). Kleine overschotten verkochten ze op de markt in Sittard of Maastricht.

Mooswiever op de Markt in Maastricht

De periode van de Brikkebekkers

Door de snelle industrialisatie vanaf 1860, en daarmee samenhangend de vraag naar woningen, waren steeds grotere hoeveelheden bakstenen nodig. Dit was vooral het geval na de overwinning van Duitsland op Frankrijk in de oorlog van 1870-1871 van het Duitse Ruhrgebied en het aan Limburg aangrenzend Rijnland. Het bakken gebeurde in veldovens op de plaatsen waar geschikte klei voorhanden was.

Het productieproces was vrij eenvoudig en vereiste nauwelijks grote investeringen. De leem werd opgegraven, in hompen verdeeld en op een vormtafel met behulp van een houten raamwerk tot een baksteen gevormd.

Vervolgens werden de stenen in een rij gelegd en gedroogd. In een groot vierkant werden dan de gedroogde stenen - de zogenaamde zonnebekkers - losjes en met voldoende tussenruimte opgestapeld. Vervolgens werd deze tussenruimte opgevuld met kolengruis. Op enkele trekgaten na werd het gehele blok dichtgesmeerd, waarna het gruis in brand gestoken werd.

Aangezien de zon de brikke vooraf moest drogen was dit seizoenswerk voor in de zomermaanden. De brikkebekkers vertrokken met Pasen als de akkers ingezaaid waren. Alles ging mee: gereedschap, keukengerei, levensmiddelen, vrouwen, kinderen en zelfs de hond. De spullen zaten in zakken en kussen-slopen als plunjebaal. Ze gingen te voet - al dan niet met kruiwagen - en diegene die het beter had met kar en paard. Later ging men met de trein tot Erklenz en Dortmund toe.

1 Ansichtkaart Limburgse Steenindustrie • 2 De brikkebakkersfamilie Paumen voor hun huis aan de Maas. Overduidelijk geen paupers. 3 Het opzetten van een veldbrandoven • 4 De laatste brikkeoave aan het Dorine Verschureplein in Elsloo, van de familie Pesch-Thomassen

De contracten konden wel oplopen tot één miljoen stenen. Een ploeg bestond uit 10 man, vrouwen en kinderen niet meegerekend. Meestal was zo'n ploeg familie van elkaar. Ze woonden op het brikkewerk in houten barakken of in zelf gebouwde huisjes van vlechtwerk.

Half september keerden ze weer terug en leefden ze in de wintermaanden van het verdiende brikkegeld. Velen vulden hun tijd met het vlechten van manden, snoeien van populieren of ze deden helemaal niets. Ze verdienden in vier tot vijf maanden tijd evenveel als een heel jaar werken bij een boer.

Het is overigens een misvatting dat dit arme sloebers waren. Het verhaal heeft twee kanten. Enerzijds was het werken in de brikke ongelooflijk zwaar, ook voor die tijd. Anderzijds konden ze met het verdiende geld hun gezinnen goed onderhouden, hun (vakwerk)huis verstenen of opnieuw opbouwen, grond bijkopen en zich amuseren. Ze waren dan ook zeker geen onderdanige mensen, maar trotse kleine zelfstandigen. Ze waren tevreden met hetgeen ze hadden en hoe ze leefden!

Voordat ze terug in Elsloo kwamen deden ze Sittard aan. Met het verdiende geld deden ze grote inkopen waaronder huisraad en kleding. Ook vierden ze uitbundig kermis. Sommigen gingen in het najaar nog terug - na de krwatte - om suikerbieten te rooien. Men leefde dan in de stallen van de boerderijen. Van de vroege ochtend tot de late avond werkten ze in de vaak natte, koude akkers. De Duitse boeren zagen de Hollanders en Belgen als gastarbeiders.

In 1886 waren er in Limburg zo'n 20.000 mensen die naar Duitsland trokken. Velen hiervan kwamen uit de Maaskant-dorpen. Brikkebekkersfamilies uit Elsloo waren onder andere Paumen (aan de Maas), Peters, Vranken, Penders, Driessen en Hoevelaars (Terhagen) en Wanten.

Overlevering Bert Penders

Mijn vader Huub noemden ze Huub van de Duitse Wiel. Dat kwam omdat hij brikkebekker was en in de zomer wel een miljoen stenen aannam in Duitsland. Hij formeerde een ploeg met onder andere Jan Martens uit Meers en Thies Vranken van de Koolweg. Ook zijn vrouw en kinderen gingen naar de brikke. In de winter verkocht Wiel kolen. Dit bedrijf werd later overgenomen door Tjeu Henssen.

Naast de vader van Bert zijn ook veel ooms en tantes - dus kinderen van Wiel - in Duitsland in de brikke geboren. Ze waren stateloos. In de oorlog leverde dit problemen op, ze moesten namelijk in Duitse militaire dienst. Ze zijn moeten ondergeduiken in een schuilplaats, gegraven in de tuin. De pastoor van Elsloo heeft echter gezorgd dat Huub Nederlander werd en op het SBB te werk werd gesteld.

Een broer van de Wilhelm Penders (Duitse Wiel, 1881 - 1954) was Heinrich Penders (1882- 1961). Hun ouders, Michael Hubert Penders (Elsloo) en Anna Maria Vieten woonden in Dülken (D). Vandaar dat ze allebei de Duitse nationaliteit hadden. Heinrich bleef in Duitsland en is de stamvader van de familie Penders in Viersen-Hamm.

Wilhelm trouwde in Elsloo met Maria Gertrudis Vranken. Ook hun zus Anna Catharina Penders (1879-1957) trouwt in Elsloo met Mathijs Hubert Vranken. Beiden keerden aldus terug naar de geboorteplaats van hun vader. De families hebben nog steeds contact met elkaar.

Brikkebekkers uit Elsloo. Volgens de overlevering is dit de familie Hoevelaars-Driessen uit Terhagen.

Het werk in de brikke was zwaar, de werkdag begon als de zon opkwam en men ging door – op enkele korte pauzes na – tot zonsondergang. Als ze opstonden stond een fles jenever en een pot met suikerklontjes klaar. De mannen dronken op de nuchtere maag twee dröpkjes (borrels) en de vrouwen en kinderen werden opgepept met suikerklontjes. Om half 6 was er koffie met brood. Als er nog soep over was van de vorige dag werd die opgewarmd. Om 8 uur en 10 uur was er koffie met zwartbrood. Om 12 uur was het middageten gereed, vooraf soep met flinke repen spek. Vervolgens was er ongerein (hutspot) van uien en zuurkool.

Veel tijd om te eten was er niet, meestal ging men met de mond vol weer aan het werk. Om 15 uur was er weer koffie met brood en stroop. Om 18 uur werd er bloed- of leverworst gegeten. Tenslotte werd er om 22 uur na het werken verse soep geserveerd. Om 7, 11, 13, 17 en 19 uur was er een korte pauze waarin jenever werd geschonken. En naar horen zeggen nipten de mannen overigens ook nog tussendoor aan een borreltje. De jenever maakte het zware werk van de brikkebekkers enigszins draagbaar. Deze foezel was van slechte kwaliteit en werd veelal thuis gestookt.

De Duitse eigenaren (Der verwalter) van de brikkenovens lieten de verantwoordelijkheid voor het werk volledig over aan de eigen ploegbazen die uit de ploeg zelf voortkwamen: de meister. Dit was altijd een kenner van het vak en had daarmee gezag over de ploeg. Het werk werd ook als ploeg aangenomen. Onderling maakte men een verdeling van de werkzaamheden, de beloning, de organisatiekosten en de kosten van het levensonderhoud. Later toen er ploegbazen kwamen die geen deel meer uit maakten van de groep veranderde dit. Deze probeerden zoveel mogelijk te verdienen door de lonen te drukken en de kosten voor levensonderhoud te verhogen. De brikkebekkers werden afhankelijk. Iets wat voor de Maaskanters onaanvaardbaar was. Daarom gingen sommigen nog op de oude wijze door, anderen gingen naar ander werk uitzien. De mijnen waren hun niet onbekend, temeer omdat ze in opdracht van de mijnen al miljoenen stenen gebakken hadden.

Mede ingegeven door het katholieke geloof waren de vrouwen bijna ieder jaar in verwachting. Ook tijdens het werk in Duitsland aan de brikke moesten regelmatig kinderen aangegeven worden bij de Duitse burgerlijke stand.

Voor brikkebekkers die niet of niet goed konden lezen of schrijven was het controleren van een juist gespelde familienaam erg moeilijk. In de Limburgse dorpen – waar iedereen elkaar kende – verliep de inschrijving van een nieuwe wereldburger veel gemakkelijker. In Duitsland werden de familienamen dan ook vaak verbasterd. Zo is de naam Van Mólken een verbastering van Van Mulken, Moling is een verbastering van Du Moulin, Schmeitz komt van Smeets.

Zondags en op feestdagen werd er niet gewerkt. Men rustte uit of men ging bij elkaar op bezoek. Samen maakte men er dan een gezellige middag van, soms met accordeonmuziek en samenzang.

In 1880 was er een grote overstroming van de Maas die veel schade toebracht. Meermaals moest men de strijd aangaan met de rivier. Meers werd bijna weggespoeld. Ondanks de slechte jaren 40 van de 19e eeuw – volgens de overlevering de slechtste periode ooit – presteerden de inwoners van Elsloo het toch om door collectieve inzet een prachtige nieuwe kerk te bouwen. De katholieke kerk haalde alles uit de kast om de arbeiders onder haar vleugels te houden; weg van het verfoeide, antikerkelijke socialisme.

Rond de eeuwwisseling gingen steeds minder jonge mensen naar de brikke. Ze stapten over naar de mijn, die hen dan wel geen werk in de buitenlucht kon bieden maar wel een hoger en vast loon. Er moest immers brood op de plank komen. Of zoals Sjeng Janssen (geb. 1904) het verwoordde: 'Ver verdeenden good, maer ut werk haet nwats in verhouding tot ut geldj gestange. Ver hauwe gein keus'.

Een regelmatig leven was daarbij ook veel beter voor de kinderen. De meegereisde kinderen van de brikkebekkers bleven van april tot september verstoken van onderwijs en raakten daardoor ver achter ten opzichte van hun leeftijdgenoten, die wel gewoon naar school konden blijven gaan. Ook voor de opvoeding van de kinderen was in de brikke geen tijd. Ze moesten zichzelf in feite zelf maar zien te redden.

Wetgeving

Er waren nog meer redenen die de brikkebekkers deden besluiten om te stoppen. Zo ook de strengere wetgeving op het gebied van het te werkstellen van vrouwen en kinderen:

Het is ten gevolge van een Koninklijk Besluit van den 16 Maart 1903 verboden aan jongens beneden den leeftijd van zestien jaren of aan vrouwen in ene steenfabriek arbeid te doen verrichten bestaande in:

1. Het verplaatsen van beladen (krui)wagens
2. Het neerslaan (steen uit de vormen Leggen)
3. Het opschieten van stenen
4. Het nemen van gebakken stenen uit de ovens

De Arbeidsdienst geeft in art. 4 de bevoegdheid om bij een bestuursmaatregel het werk aan jongens beneden de 16 jaren en aan vrouwen in zekere bedrijven te verbieden.

De Eerste Wereldoorlog, een keerpunt

Als de Eerste Wereldoorlog in 1914 uitbreekt en de Duitsers België binnen vallen, gaat dat direct met veel geweld en terreur gepaard. Voor het eerst sinds de afscheiding van België is men in Limburg blij bij Nederland te horen; het geweld gaat aan Limburg voorbij. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog brengt ook met zich mee dat de waardering voor Duitsland snel afneemt. De bevolking is verrast, boos en angstig. De strijdkrachten werden gemobiliseerd op 1 augustus waarna onder de soldaten de ontevredenheid snel toe nam. Economisch ging het niet slecht in Nederland maar vanaf 1916 zakte de in- en export in. In de Eerste Wereldoorlog werd dit verzacht door de uitbouw van de mijnen en de daarmee samenhangende groeiende werkgelegenheid. Er komen vluchtelingen in Elsloo en de grens met Duitsland is voor iedereen die op ’t Pruuses wil werken gesloten.

Familie Janssen uit Kotem verblijft in Catsop

Over vluchtelingen uit België, rond 1914-1918 is weinig bekend. Wel weten we dat het oprukken van 1500 Duitsers vanuit Lanaken naar Maaseik in Meers het gevolg had dat het in Meers wemelde van jonge mannen en meisjes die uit angst voor de Duitsers de Maas waren overgestoken.

Geregistreerde doopsels in het kerkregister in Elsloo

Maria Hubertina Janssen	21-07-1910
Maria Henrica Janssen	01-10-1911
Lodewijk Janssen	01-11-1912
Maria Hubertina Janssen	02-02-1914
Jacobus Hubertus Janssen	18-04-1916
Theodorus Janssen	18-07-1917
Anna Janssen	02-01-1919

Met dank aan Nic Merlo beschikken we over het relaas van de Kotemse familie Janssen. In café De Ponderosa in Kotem hangt een tekening aan de muur van het pleintje Op de Dries in Catsop (Elsloo). Dit heeft een reden. Jetty, de huidige eigenaresse van het beroemde café, is een dochter van Theo Janssen. Theo was aannemer en zijn vrouw, Jeanne Penders had een winkel en café in in het gebouw waar tegenwoordig café De Ponderosa gevestigd is.

Theo is in 1917 echter niet in Kotem geboren, maar in Catsop. Hij was een zoon van de schrijnwerker Josephus Arnoldus Janssen uit Kotem en Maria Cornelia Hubertine Lenaerts uit Catsop. Maria was een dochter van Theodoor Lenaerts en Maria Catharina Hubertina

Driessen, die woonden Op de Dries (het afgebroken huis moet tegenover de bestaande boerderij van Driessen, Op de Dries 25 in Catsop hebben gestaan). Dit gezin had 7 kinderen waaronder de verderop in dit boek aangehaalde Louis Lenaerts uit de Dorpstraat.

Uit het doopregister van Elsloo blijkt dat de familie niet voor de Duitsers is hoeven te vluchten.

Ze zijn ook niet direct na de oorlog terug naar Kotem is verhuisd. Het echtpaar woonde waarschijnlijk vanaf hun huwelijk in 1909 in Catsop. Tussen 1910 en 1919 worden daar zeven van de uiteindelijk tien kinderen geboren.

Volgens de familieoverlevering is vader Josephus Janssen als Belgische soldaat actief geweest tijdens de Eerste Wereldoorlog en uiteindelijk voor de oprukkende Duitsers bij Antwerpen de grens overgestoken. Omdat Nederland neutraal was, werden Belgische soldaten in Nederland als krijgsgevangenen behandeld en in kampen geïnterneerd.

In Nederland aangekomen kon hij echter aantonen dat zijn vrouw in Catsop verbleef en daarom werd hij niet zoals de andere Belgen geïnterneerd. Hij kon vrij naar Catsop reizen. De familie bleef uiteraard in Catsop wonen - waar ook Theo geboren werd - tot de oorlog voorbij was. Na het einde van de oorlog, rond 1919/1920 verhuisde het gezin naar Kotem.

Een andere vluchteling uit Kotem was Theodorus Bocken. Hij huwde in 1918 met Anna Maria Hubertina Schreurs uit Elsloo.

De Spaanse griep

In 1918 heerste een pandemie die Spaanse griep werd genoemd en die alleen in Nederland al 17.400 slachtoffers maakte. Volgens de overlevering hebben ook diverse inwoners uit Elsloo hieraan geleden, maar zijn zij er niet aan gestorven.

ELSLOO. Is onze gemeente langen tijd van de Spaansche griep verschoond gebleven, thans begint zo op onrustbarende wijze te regeeren. Huishoudens bestaande uit 6, 8 personen liggen ziek te bed, zoodat zo door vreemde krachten moeten opgepast worden. Behalve een paar gevallen van ernstigen aard draagt de ziekte alhier een zacht karakter, zoodat sterfgevallen tot dusverre niet voor kwamen.²

Albert Gustaaf Lommaert

Een vluchteling uit België die zich in Elsloo vestigde was Albert Gustaaf Lommaert. Deze Antwerpenaar, die werd geboren op 20-12-1897, begon in de Eerste Wereldoorlog met het verkopen van prikkeldraad, spijkers, “klammen” en dergelijke in Geulle. Als transportmiddel gebruikte hij een handkar. Later vestigde hij zich aan de Stationsstraat bij de spoowegovergang tussen Elsloo en Beek. Deze buurt wordt nu nog “De Lommaert” genoemd.

Toen hij in 1949 overleed had hij in Elsloo een mooi woonhuis en groot terrein met opslagloods voor ijzer. Zijn echtgenote zette de zaak voort en liet een miljoenenbedrijf achter. Het echtpaar heeft de grootste en duurste grafsteen op het kerkhof van de St. Augustinus kerk In Elsloo.

Het bedrijf is later verplaatst naar de haven in Born en is inmiddels overgenomen door ArcelorMittal.

Na de Eerste Wereldoorlog ‘laog de pruu op sien vot’. Daar was niet veel meer te halen. Inmiddels waren de mensen steeds meer vertrouwd geraakt dat Nederland hun vaderland was. De meesten hadden een Nederlands paspoort en de Duitse mark en Belgische frank - die voor de oorlog enorm in omloop waren - waren nu nagenoeg verdwenen. De Nederlandse gulden werd voortaan het standaard betaalmiddel.

Bewaking van de grens

Om het aantal Belgische vluchtelingen naar Nederland een halt toe te roepen en om smokkel te voorkomen spanden de Duitsers rond 1914-1915 een honderden kilometers lange draad. De zo genoemde dodendraad stond onder een spanning van maar liefst tweeduizend volt. Ondanks deze dodendraad, die dag en nacht bewaakt werd, bleven duizenden oorlogsvrijwilligers, spionnen, smokkelaars en zelfs Duitse deserteurs de grens oversteken. Mede omdat de Duitsers bereid waren om tegen betaling de stroom tijdelijk uit te schakelen stond de draad niet altijd onder spanning.

Vanaf de aanvang van de Eerste Wereldoorlog heerste er aan de Belgisch-Nederlandse grens een ongewone drukte. Nederland nam niet deel aan de oorlog waardoor de Duitsers zich verplicht zagen om de grens te bezetten. Toch hadden ze hier eigenlijk onvoldoende manschappen voor. Spionnen, vluchtelingen, oorlogsvrijwilligers en smokkelaars raakten al bij al relatief gemakkelijk in Nederland. Té gemakkelijk naar de zin van de bezetter! Begin 1915 besloot de Duitse staf om van Knokke tot aan het Drielandenpunt in Vaals de grens met Nederland af te sluiten met een onder elektrische stroom staande versperring, die ook nog streng bewaakt werd door niets ontziende schildwachten die meestal niet aarzelden om te schieten op al wie het waagde te dicht bij die versperring te komen.

Smokkelen.
De laatste dagen hebben Belgische vrouwen duizenden K.G. meel naar Belgisch-Limburg weten te smokkelen. Zij maakten gebruik van het Maasveer onder Elsloo (L.); thans wordt het veer buitengewoon scherp bewaakt door marechaussees en rijksambtenaren.

Hoewel er weinig over bekend is in Elsloo, moet ondanks de dodendraad in de Eerste Wereldoorlog langs de Maas flink gesmokkeld zijn. Het aantal smokkelaars nam flink toe tijdens de oorlog. Het heimelijk vervoeren van allerlei levensmiddelen over de grens leverde een riant winst op. Van tabak en koffie tot koeien en dameskousen, niets was te gek. Voor bewoners langs de Belgische grens waren de goederen bovendien van levensbelang. In het door Duitsland bezette België heerste na de rampzalige winter van 1916-1917 enorme honger en armoede.

Van Nederlandse kant werd menig handeltje gedreven met de Duitsers aan de Belgische grens. Dag en nacht werden allerlei goederen over de Maas naar de Duitsers gebracht. De Duitse soldaten trokken zelf ook in bootjes over de Maas om spullen op te kopen.³

Boven • Dodendraad-monument bij Geneuth
Links • Café H. Janssen aan de Kaakstraat.
In de deur staan Nederlandse grenswachten, die tijdens de Eerste Wereldoorlog hier ingekwartierd werden.

De oprichting van de burgerwacht

De Russische revolutie en de strijd van de communisten in het naoorlogse Duitsland deed de zittende elite en de kerk de schrik om het hart slaan. In de Nederlandse dorpen werden burgerwachten opgericht. Ook de inwoners van Elsloo wilden in 1918 laten zien aan welke kant ze stonden. Onder leiding van een zekere van G. Mulken – waarschijnlijk is dat meester Van Mulken – wordt de 130-koppige burgerwacht opgezet. Regelmatig werden schietwedstrijden gehouden en werden er oorlogssituaties nagebootst. Een grootse trouwbetuiging aan Koningin en Vaderland.

De burgerwacht in Nederland werd in 1918 gevormd om op te treden tegen “revolutionaire woelingen”. Burgers in het uniform van de Vrijwillige Burgerwacht oefenden in het hanteren van wapens. Zij waren in deze zin de opvolgers van de in 1907 opgeheven schutterijen. De lokale verenigingen waren verenigd in de Nederlandse Bond van Vrijwillige Burgerwachten, welke in 1940 door de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog ontbonden werd. Later werd deze niet meer heropgericht.

Onze correspondent te Elsloo meldt ons: Heden had alhier een grootsche betoging van hulde en trouw aan onze geëerbiedigde Koningin plaats. Gedurende het lof waren de hier gedetacheerde soldaten op het priesterkoor opgesteld met vlaggetjes op hunne geweren. Voor het geven van den zegen met het Allerheiligste presenteerden de soldaten het geweer terwijl de fanfare vanaf het orgelkoor het Wilhelmus speelde. Na het lof trokken alle verenigingen in optocht door het dorp. Eerst de militairen met nationale baniertjes, dan de fanfare, die vroolijke marschen ten gehoor gaf. Dan volgden Zangvereniging Vriendschap zij ons doel Meers. Vervolgens R.K. Werkliedenvereniging Meers en Elsloo, R.K. Jonge Werkman Elsloo, R.K. Spoorwegvereniging, Kruisverbond, enz. Allen met hunne vaandels maakte een imposanten indruk. Nadat deze stoet door het dorp getrokken was, verenigde zich de heele stoet op het schoolplein voor het Gemeentehuis.

Namens H.M. de Koningin bedankte de burgemeester alle vereenigingen en militairen voor het blijken van hulde en trouw aan onze geëerbiedigde Koningin en las een telegram voor aan H.M. waarna een dierwerf hoog op H. Majesteit uitgebracht werd. Hierna hield de Eerw. pastoor Wouters een treffende toespraak tot allen. Hij dankte allen voor de verleende medewerking en vooral prees hij den godsdienstzin zijner parochianen van de kerk ging de stoet uit en waar godsdienstzin bestaat, daar huist ook zin voor orde, en de Koningin kan gerust zijn, waar zulke soldaten en burgers haren troon verdedigen. De sergeant fourier van de hier gedetacheerde soldaten hield alsdan eene aanspraak liet een hoog op H. Majesteit, op het Vaderland, op het Leger en op Elsloo aanheffen en dankte de commandant voor de verleende toestemming tot het meedoen aan deze eenvoudige en indrukwekkende betooging. Hierna ging ieder wel voldaan naar huis.⁴

Om de landbouw te ondersteunen werden rond 1900 overal boerenleenbanken, boerenbonden en footsje (melkfabriekjes) opgericht.

De boerenbevolking

De houding van de boerenbevolking in Limburg was tweeslachtig. Enerzijds waren ze op sociaal vlak niet gelukkig met de opkomst van de mijnindustrie. De lonen waren er immers hoger dan die welke de landbouwer betaalde. Anderzijds hadden de boeren niet te klagen over afzetmogelijkheden van hun producten die de mijnwerkers konden betalen. De omvang van de gezinnen zorgde ervoor dat er veel goedkope arbeidskrachten te vinden waren. Op de maatschappelijke ladder voelde de boerenstand zich verheven boven de arbeidersklasse waardoor er in eerste instantie weinig achting was voor de mijnwerkers. Het kon toch niet zo zijn dat de mijnwerkers meer te besteden hadden dan hun vroegere bazen. De zonen van boeren gingen dan ook pas naar de mijn, wanneer er door erfenis of huwelijk geen zicht was op een eigen rendabel boerenbedrijf. Pas wanneer men geen andere keuze had ging men naar de koel... nao ut laok in om hun brood te verdienen. Dat gold overigens ook voor andere zelfstandige beroepen.

De boeren zagen aanvankelijk het werk buiten de boerderij, zoals in de mijn, als een tijdelijke bijverdienste in afwachting van betere tijden. Vaak gingen ze enkel in de wintermaanden. Daarom hielden ze het eigen bedrijfje aan. Op de eerste plaats om in hun eigen levensonderhoud te kunnen voorzien, maar ook om overschotten te kunnen verkopen. Deze mannen hadden bij voorkeur nachtdienst. Hierdoor konden ze hun werk het beste combineren met het werk thuis. Voordat ze naar de mijn vertrokken was er vaak al veel gebeurd: gras maaien, hooien, oogsten, dieren voeren. Als ze terugkwamen stond de kruitwagen alweer te wachten. Na een pauze, om een pijp of sigaar te roken, trokken ze weer naar het veld. Vaak met hulp van vrouw en kinderen. Nu nog spreken hun kinderen vol ontzag over het vele werk dat door hun ouders verzet werd.

Slechts enkelen kunnen als landbouwer verder gaan en hun bedrijf opbouwen op eigen geërfde grond, grond van inwonende ongehuwde ooms en tantes, gronden verkregen door huwelijk binnen de boerenstand of gepachte gronden van kerk, kasteel of familie. Ging het wat beter dan werd probeerde uit te breiden door aankoop van grond. De latere generaties zullen geen landbouwer meer worden, maar het bedrijf verkopen en dankbaar gebruik maken van de percelen die langs de openbare wegen liggen om deze te gebruiken als bouwgrond voor een huis.

Het aantal landbouwers liep gestadig terug. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog waren er maar enkele volwaardige bedrijven over in de kern van Elsloo. Een levensvatbaar bedrijf beschikte over minimaal één paard, maar je telde als boer pas echt mee als je over meerdere paarden beschikte.

De kleine boeren gebruikten een koe of os als trekdiër. Volwaardige boerderijen waren onder andere Voncken, Odekerken, Janssen (Raadhuisstraat), Pijpers en Willems (Stationsstraat), Henssen (Kaakstraat), Lenssen (Maasberg), Hendrix en Lenaerts (Dorpstraat).

Het waren allemaal familiebedrijven. Meerdere familieleden voerden samen het onverdeelde, ouderlijke bedrijf en breidden dat ook samen uit. Zou men de erfenis in een vroeg stadium verdelen, dan bleef voor niemand een levensvatbaar bedrijf over en dienden ze allemaal ander werk te gaan zoeken. In de crisisjaren hebben de boeren het overigens ook heel moeilijk gehad.

Overlevering Tilla Reubsaet

's Murges vreug veurdat de pap nao de koel ging, ging dae al ut graas veur hui aafdoon. En es hae truk kaom van de koel dan hauw de mam de sjurkar al gereid gezat mit ut materiaal dr'in. Es er dan gegaete hauw en zich ein piep hauw gerauk trokke ze mit hun tjwè ut veldj in om te wirke.

Overlevering Tjeu Vaessen

Vergaet nwats dat oos auw luu vreuger, sich alles ontzag hōbbe en jhèl hel veur oos gewirk hōbbe.

Het niet in staat zijn een eigen bedrijf op te zetten, leidde ertoe dat velen ongetrouwd bleven. Bij het overlijden van de ouders bleven ze achter. Het kon voorkomen dat er ook een inwonende getrouwde broer of zus in cultief hun gezien in het huis verbleef. De ongetrouwden bleven dan ook in het huis wonen. De vergoeding voor kost en inwoning was het gebruik van hun erfdeel van het huis. Bij boerenfamilies waren zij eigenlijk de knecht of meid met een aandeel.

Het verzorgen van ongetrouwde familieleden werd overigens als een plicht gezien. Sociale voorzieningen waren er niet. Natuurlijk zat degene die het bedrijf overgenomen had hier niet op te wachten. Daarom deed de hele familie ook haar uiterste best, de ongetrouwde aan de man of vrouw te brengen. In een poging ze te koppelen op familiefeesten en andere gelegenheden “duwde ze dan aan ze” of regelde men “toevallige” ontmoetingen. Ook een roeping voor klooster of geestelijke was zowel een eer voor de hele familie als een oplossing.

Al rond 1900 trokken er mannen naar de mijnen in de “oude Mijnstreek”. Aanvankelijk was dit naar naar Eygelshoven, Heerlen en het Duitse Alsdorf. Later met ‘t Suuschske, de arbeiders-trein, naar de Hendrik in Brunssum en de Emma in Hoensbroek. Bij de overweg tussen Elsloo en Catsop – gelegen op het punt tussen de Kaaksstraat, Heirstraat en Catsopperstraat – lag het station waar de mijnwerkers op te trein stapten. Vanuit Elsloo naar Sittard en dan vaak nog een flink stuk lopen. Het waren niet enkel lange werktijden, maar ook een lange reistijd. Met de komst van de Maurits in Geleen in 1926 verminderde het aantal reizigers sterk en in 1938 werd het station in opgeheven. De mijnwerkers die nog in Heerlen en elders werkten, gingen met de fiets of te voet naar het station in Spaubeek. Voor hen bleven het lange en zware dagen.

Het wachthuisje van station Elsloo. Links: Sjeng Albrigs, ploegbaas bij het spoor. Rechts: Gus Claessens, de spoorwegwachter. Hij woonde aan Op de Dries in Catsop, links naast café Bie Willemke.

In 1922 schonken mijnwerkersvrouwen uit Elsloo een prachtig glas in lood raam aan de St. Augustinuskerk. Dit zegt iets over de financiële positie van de mijnwerkers. De angst om hun man of zoon te verliezen zal zeker meegespeeld hebben in het besluit zo’n kostbaar geschenk te schenken aan de kerk.

De mijnwerkers

De echte brikkebekerstied duurde eigenlijk tot het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Velen keerden bij het uitbreken van de oorlog vanuit Duitsland terug naar Elsloo. Na de Eerste Wereldoorlog ging bijna niemand meer naar de brikke in Duitsland. Rond 1920 eindigde de tijd van de brikkebekkers. De stenen werden inmiddels vaak machinaal vervaardigd in “renkaoves” (ringovens), zoals de Facade in Beek.

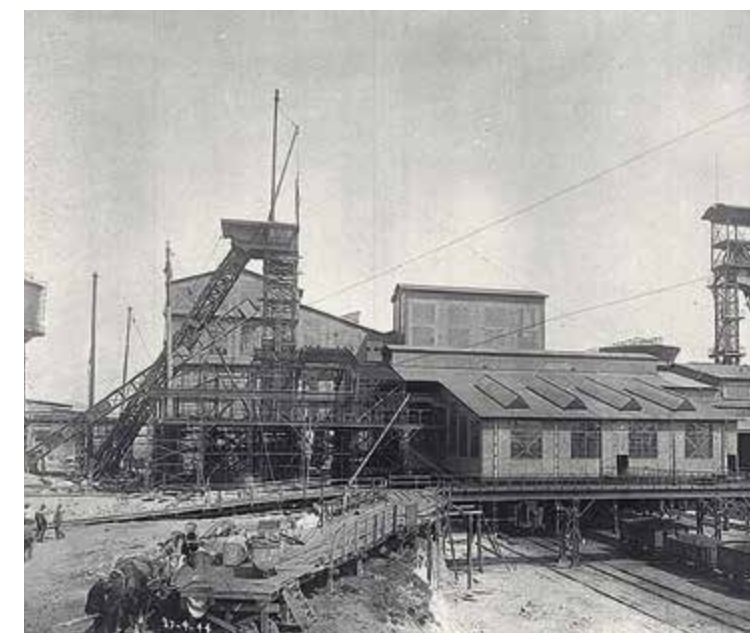
Al voor de komst van de Staatsmijn Maurits in Geleen hadden veel Maaskanter vóór en tijdens de oorlog al werk gevonden in de opkomende mijnindustrie, die zich toen nog concentreerde rond Heerlen en Kerkrade.

De Staatsmijn Hendrik in Brunssum

Glas in lood in de Sint Augustinuskerk

De Staatsmijn Emma in 1909, gelegen in Hoensbroek

Overlevering Sjeng Janssen

Sjeng werkte van 1922 to 1925 als mijnwerker op de Hendrik in Brunssum. Vanuit Terhagen nam hij de trein richting Sittard waar deze gekoppeld werd aan de trein komende uit Echt. Via Nuth werden de Emma en de Hendrik bereikt. In de jaren 20 werkten al veel Elsloose mannen als mijnwerker.

Mathijs “Martèke” Bartels werd geboren op 18 april 1895. Als 13-jarige jongen pakte jongen al flink aan om een paar centen te verdienen. In 1910, toen hij vijftien was ging hij naar de mijn in Kerkrade. Vanuit het gehucht Catsop waar hij woonde, moest hij eerst lopend naar Spaubeek, waar hij de trein nam. Het was ruim een uur lopen. Na de treintocht moest er nog eens bijna een half uur worden gelopen om de mijn te breiken. Hij verdiende in die periode 1,5 gulden per dag. Later ging hij werken bij de Staatsmijn Maurits, waar hij nog eens 16 dienstjaren maakte. In 1950 ging hij met pensioen.

Boven • Station Terhagen. De huizen bij de spoorwegovergang werden tot Terhagen gerekend. Links van de overweg de opstapplaats met wachthuisje. Daarnaast de blokwachterswoning Wachtpost 16 van de familie Thomassen (in 1942 door brandbommen verwoest). Rechts Café Reubsat met beugelbaan. Tot 1919 was dit een smederij, later tevens bakkerij. Rechts • Kinderen op het bordes van de Auw broewerie in de Maasberg in 1929

Het echtpaar Taeymans-Schreurs vierde hun 50-jarig huwelijksfeest op 10 November 1930. Ze hadden een bakkerij aan de Dorpsstraat.

Bij die gelegenheid werd het relaas op de pagina hiernaast voorgelezen door een neef die als jongeman bij de familie Taeymans was ondergebracht en er geruime tijd verbleef. Het verhaal speelde in de tijd dat het echtpaar nog niet was gehuwd. Het geeft dus een beeld van het dorp ergens tussen 1875 en 1880.

Het wordt hier weergegeven omdat het ook een beeld schetst van de periode rond 1920. Ten tijde van het gedicht was nagenoeg alles nog onveranderd, maar in 1930 zag men echter al aankomen dat alles snel zou veranderen.

Alles wat ik heej hup neergeschreven
Is mich oet mien jeugd nog biegebleven.
Al is het noe neet de Elser taal,
Ge verstaot mich, hoop ich waal.
Nauweliks gespient, woort ich oetgelieent.
Kreeg van groetvader veur slaoplokaal,
Mit nonk Jozef den achterzaal.
Ein bed stond achter de deur,
't Ander aan de vinster veur.
Meistal waren we mit os twiee,
Soms ens Doorke es logee.
De pispot gebroekden we alle dreej,
Oug hadden we dao ene waskomp beej.
Alles waar eve netjes, evel zonger kerpetjes.
Wet geej 't nog? We meusten heej paljassen,
Um op Moerdijk (de hond) te passen.
Dee kreeg um twellef oor, den duvel euver de vloer.
Ens hadden we neet good opgelet,
Moerdijk waar oet het bed,
We vonden hem oe wie, boeten in de sniee.
Wet geei het nog? Dat weej op Zondig morgen,
Veur de koffie mosten zorgen?
Dan woort gezonge en geflut, de koffie opgeschud.
Gebraojen en gesmeart, de keuken oetgekaert.
Nao al dat vrouwen werk,
Gingen we samen nao de kerk.
Geej op den oksaal um dao te zingen,
Dach toch oug aan anger dingen.
Geej loerde door de ballustraden,
Geej had eur Antje in de gaten.
Wet geej 't nog? Dat zondigs mit de kermis,
De verleefde jonges nao de hoegmis.
Stonden in gedachten,
Op heur maedjes te wachte.
Um beej Graatje op de trappe
Onder het vertelle van hun grappen
Elskes met ei kluntje te drinke
Op toekoms en gezondheid te klinke.
As het dan taegen den aovond waas,
Gingen weej nao Tant Nelia aan de Maas.
Dao kwaam jonk en ald bie ein,
En zaot dao groet en klein.
Woort gedanst, gesprongen,
Door Pieerke mupkes gezongen,
Van der Stiebel du must sterben,
Van den liefelijken boom, hij bloeit zoo schoon.
Wet geej 't nog? Och wat waar dat eine zaligen tied,
Nej zoe weurt noe neet mie geviert.

Het waoren ouch gans andere maedjes,
Droogen wulle kousen, lang kledjes.
Kentjes um de mouwe, 't Plekske spits gevouwe,
Rutjes in de schullekskes,
En wengskes wie de wullekskes.
Jao, mit 't trouwe, woore dat de echte vrouwe.
Herinnert ge uch nog die schoen zomeraovende?
As joonk en ald zaot op de straot,
En euver de dagtaak woort gepraot.
Dan zaote ze bie de kuster op de luif,
En het waar Tilla, wie ich gluif,
Die zong van: toen God de wereld had geschapen,
Schiep hij mensen, dieren en ook apen.
Of dat leedje op de bekende wies
Van Adam en Eva oet het paradijs.
Dan zoate ze op de stoep bie Lenssens Nel
Bie Hajeke tege de stel. Bie Pieren in de vaart
Bie Doorke op de buim Bie Kleuske op de Stein.
Wat kos het dan gezellig zien.
Zoe 's zomers in de moanesjien.
Den eine houw gemejd, den andere gezejd.
Jenske houw zien koo gezoch, Pieer de zien verkoch.
Doorke sproak euver zie lestig paerd,
Dat van de Wit waar gaar niks waard.
Marie Katrien houw het euver de eier,
Anne Marie euver de kleier.
Truu heel ei kud hinne, bie tentje wol de geit neet winne.
Och de mood dea geit mich zinke,
Ich meug der neet aan denke.
Aan de schoenen alden tied,
De lik zwa ver, dae lik zwa wiet.
Veul is der veranderd, veul woor ouch verbeterd,
Maar mier nog ging verloare.
Weg zien al die grootheden,
De Foje en de Pep, de zaate Marian, de gekke Marie.
De kromme Driek mit ziene stek,
Kleuske en zie remmelke.
Grievke en Hajeke, Mekske en het vrindsje.
Bertje en zie smidsje. Louis, Sus en den Tosch.
Het Jungske en ziene luien os, de gekke Berb, vieze Graad.
Joep van Heler en lange Willem,
Tamboersch Truu. En mier nog van die luu.
Al ging ouch veul verloare. Toch neet alles in die joare.
Mien gehechtheid aan Uch is gebleve;
Die zal ouch blieve mien gans leve.
Ich wins Uch op dezen daag, dat ge noch joare leve maag.
En komme ters tien de bie, dan fieste we op nie.
Oets te petoet, mie versje is oet.

Links • De boortoren in aanleg voor de schacht van de Staatsmijn Maurits, gelegen "op de hei" bij Lutterade in Geleen.

Onder • Nieuwe huizen op de Stationsstraat-oost. Voorheen was dit de Heiweg. Het voorste huis is de drogisterij van Wouters-Beckers. De mensen noemden dit stuk straat nog lang "op de Hei". Vandaar ook de naam van de drogisterij: De Heidebloem. Nieuwe huizen markeren een nieuwe tijd.

Sommige Maaskanters vestigden zich rond 1900 definitief in de oude, Oostelijke Mijnstreek. Zo zijn er verschillende broers van de familie Huntjens gaan wonen in Eygelshoven en trouwden daar ook.

Ook na de Eerste Wereldoorlog trokken nog brikkebekkers naar de Oostelijke Mijnstreek. De vraag naar bakstenen was daar dermate groot dat de ringovens er niet aan konden voldoen. Aangezien in deze zelfde periode in Elsloo en de omringende dorpen ook veel huizen werden gebouwd door particulieren, werden de "brikke" ter plaatse of in de buurt gebakken.

Diverse huizen langs de Stationsstraat zijn ook nog in de jaren 20 en 30 deels gebouwd met stenen die ter plaatse werden gebakken. Het hoge talud werd daarvoor afgegraven. De voorgevels werden echter gemetseld met nettere fabrieksstenen, om de gevels meer aanzien te geven.

Alles wat men zelf deed, zorgde voor een besparing. Zelfs de bakstenen werden door de mensen zelf gebakken of in samenwerking met ingehuurde experts.

Deze hoefden niet uit Elsloo afkomstig te zijn. Ook brikkebekkers van de dorpen aan de overkant van de Maas waren kind aan huis in Elsloo.

In april 1928 werd er vergunning verleend aan Meyers, Reul, Hendrix en Schreurs om een "Brikkeaoeve" aan te leggen langs de Stationsstraat. Op de hoek van de Heirstraat, Schoolstraat lag het brikkewerk van Schreurs. De naam "Aan het Brikkewerk" voor de huizen op de plaats van de oude Sint Augustinusschool, herinnert daar nog aan.

Men bouwde niet op "papierfunderingen" (hypotheek) maar met eigen geld. Om kosten te sparen gebeurde dit bij voorkeur in familieverband. Het was vanzelfsprekend dat men elkaar hielp met bouwen om zo allemaal een mooi huis te kunnen bezitten. Een voorbeeld hiervan is de families Driessen (van Laentje). Die bestond uit Meijers-Driessen, Martens-Driessen en Driessen-Beckers en de families Pesch en Thomassen. Ze bouwden hun huizen op rij aan de Stationsstraat.

Anderen zochten hun bestaan in de herstellende landbouw, het maken van manden, het draaien van sigaren, als bouwvakker en dergelijke. De Aelsenaar is een Maaskanter. Hij was en is niet voor één gat te vangen. Hij weet zich aan te passen om in eigen levensonderhoud te kunnen voorzien en bij voorkeur in Elsloo te blijven wonen.

Niet de sterkste, maar degene die zich kan aanpassen overleeft - Charles Darwin

Nieuwe tijden breken aan

In "de hei" bij Lutterade was in 1918 begonnen met de bouw van de Staatsmijn Maurits. Nieuwe tijden kondigen zich aan en Elsloo staat op het punt een moderniserende transitie door te maken. Echter zullen de ontwikkelingen door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog tot stilstand komen.

Voordat de Staatsmijn Maurits werd gebouwd, was er tussen het laatste huis aan de Stationsstraat (bewoond door familie Pesch) en Sittard een grote open vlakte met vrij zicht. Tijdens de bouw ging menig inwoner van Elsloo als uittje op zondermiddag een kijkje nemen bij de vorderingen van het werk in "de hei". Zo vonden ook bouwvakkers uit Elsloo hier werk. De invloed op de werkgelegenheid was al voelbaar nog voordat de mijn geopend werd.

Elsloo met aan de rechterkant de stationstraat

De Auwe Berg

In haar oorsprong stond de kerk niet aan de rand, maar centraal in het dorp. De ligging van het – in verband met de aanleg van het Julianakanaal – afgegraven deel “de Auwe Berg” was uniek.

Het dorp lag op een hoogte die hier ver boven het Maasdal uitstak, “De Berg” genaamd. Onderaan langs deze hoogte, net naast de huizen aan de rand van het toenmalige dorp stroomde de Maas. Vanaf de hoogte had men een geweldig uitzicht over de rivier en het Maasdal. De huizen lagen zo kort op de rivier dat ze te zien waren in de weerspiegeling van het wateroppervlak. De woningen stonden niet op de helling, maar ze hingen er min of meer tegenaan.

Onder aan de voet van de helling lagen enkele huizen en het veerhuis. Aan de overkant lag de Hal en Kotem (zie hoofdstuk 18). Op deze plaats stak het veer de Maas over. Hierdoor lagen Elsloo en Kotem toen bijna aan elkaar vast.

U hoeft slechts over weinig voorstellingsvermogen te beschikken om een beeld te vormen van “de Auwe Berg”. Komende vanuit Geulle door de beemden, in combinatie met kasteel, park en bossen. Wat een prachtig gezicht moet dat zijn geweest. Temeer omdat het zicht in het Maasdal voor 1925 niet verstoord werd door de dijken van het Julianakanaal.

De kern van Elsloo, voor de gedeeltelijke afbraak in verband met de aanleg van het Juliana-kanaal. De kerk lag toen midden in het dorp.

Fragment uit **Gedachtenis aan de Auwe Berrig van Aelse**

Veur dat ut kanaal
waor aangelag
vurremde de auwe berrig
de durrepse natuhrlikke oerprach
dat waor woo de huuskes
van zwa whag op
in de Maasspiegel
stonge oppe kop
die auw huuskes
wat eigenlijk neet stonge
maer aan de stiele bergzaum honge
taenge de klippe van oose
Scharberg wie aangeplek
Toeristisch zeenswaerdig
onfaelbaar correct
en zwa geleet de auwe berrig
de gezuimde lendsjap seerkrwan
onvergeliekelik onvergaetelik
almachtig wonjerschwam

En wen ich truk denk
aan de auw schwal oppe berrig
dan wurd ut mich
nostalgisj te errig
de auw schwal stong
wiej verankerd ingeslaote vas
tösche de burgemeisters-weuning
en de Aelserse pieterkas
dao in zaote af en toe Aelser
vechterbaaze
in de veiligheidskloes
vlak naeve ut model stal
dat auwt Aelser gemeintehoes

– **Frits Lemmens (1914)**
Schilder, dichter
en raadslid

Het gemeentehuis

Vanwege de eenvoud werd het gemeentehuis in de volksmond “de stal” genoemd. Links met trappen het voorfront van de lagere school. Niet zichtbaar aan de rechterkant van het gemeentehuis was ‘t pieterkeske of cachot. In ut ‘t pieterkeske werden bij tijd en wijle de Elsloose vechtersbazen opgesloten, waaraan in die tijd geen gebrek was. De poort links van het gemeentehuis was de ingang van de aan de school vast gebouwde gymzaal.

Overlevering **Annie Muris-Beckers**

Mina Beckers-Driessen, de moeder van Annie, vertelde dat haar broer Pie op stap ging, zodra het ergens kermis was. Hij bereidde zich er dan bewust op voor dat er ruzie gemaakt zou worden. Zo bond hij bijvoorbeeld een rode zakdoek om de nek. Zijn moeder zat dan in zorgen; het kwam herhaaldelijk voor dat ze geroepen werd om te helpen een eind aan zijn gevechten te maken of hem te komen “oprapen”. Het kon verkeren.

Overlevering Harry Rouvroye

De ruzies op de kermissen gingen meestal niet om doodslag. Het vechten met een mes noemde men “de pokke zètte”. Daar waren overigens gradaties in. Ging het enkel om een duidelijke waarschuwing, dan werd het slachtoffer tegen de grond gewerkt waarna een ondiepe snee in de huid aangebracht werd. Soms in iemands gezicht. Dat werd “roppe” genoemd. Wilde je iemand buiten gevecht stellen, dan “peekte” je hem; steken maar niet diep. Als je iemand echter wilde doodsteken dan stak je door tot de ingewanden. Vaak gingen ruzies om een meisje of vrouw en was er te veel drank in het spel.

Stilte voor de storm

Rond 1920 leefden de mensen zoals ze al honderden jaren deden. Er waren in de kern van Elsloo enkele grote en middelgrote boerderijen, kleine boeren, ambachtslieden en winkeliers. Het grootste gedeelte van de beroepsbevolking vormde de kleine boeren en de arbeiders. Het verschil tussen de kleine boeren en de arbeiders was niet groot. De kleine boeren hadden vaak bijverdiensten als (seizoen)arbeider. De arbeiders verdienden bij met een kleine boerderij, winkel of café. Verder waren er nog smeden en molenaars die werkten voor de landbouwers. Sterk bepalend in het dorp waren de grote boeren die vaak samen op één lijn stonden met de burgemeester, de veldwachter, de dokter, de gemeenteamttenaar, de koster, de geestelijkheid en de onderwijzers.

Op 1 januari 1921 telde Elsloo, inclusief Meers, Catsop en Terhagen, 2020 inwoners. In het jaar 1921 werden 77 kinderen geboren. 19 inwoners kwamen te overlijden. Er vestigden zich 106 nieuwe inwoners. 94 mensen vertrokken. Op 31 december 1921 had de gemeente Elsloo 2090 inwoners.

Franciscus Eussen
(1889 – 1942) was
burgemeester
van Elsloo van
1915 tot 1942.

Los hiervan stond de Familie Jurgens. Ze bezaten Kasteel Elsloo als hun buitenverblijf, maar vervulden geen bestuurlijke functie. Ze hadden zeer hoog aanzien in Elsloo.

Ondanks de standsverschillen voelde men zich verbonden bij iedereen uit het dorp. Iedereen kende elkaar en de inwoners waren sterk op elkaar aangewezen. Het gehele leven, waaronder de school, de kerk, het sociale leven en het uitgaansleven speelde zich vrijwel geheel in het eigen dorp af.

De bebouwing

Vanaf de Maas aan de veerdam liep een klinkerweg richting de Maasberg. Aan de rechterhand liep vanaf het kasteel de Molenbeek waarlangs knotwilgen groeiden. Tussen de beek en de weg lag grasland van de gemeente, “de bleik”. Hier werd was gebleekt in de zon.

Links lagen een drietal huizen tegen de helling (de Berg) aangebouwd. Dan volgde het veerhuis (nu in het midden van het kanaal). Tegenover het veerhuis lag een bruggetje over de Molenbeek welk toegang gaf tot het grote hek met slagboom van het kasteel.

Men kon niet met paard en kar door de beemden naar Geulle aan de Maas. Hiervoor moest men een grote omweg maken via Catsop en de Eijkskensweg. Met een hoog gestapelde vracht hooi of stroging dit zelfs enkel via Beek. Wel liep er door de beemden een voetpad naar Geulle. Enkel tijdens de hooiperiode mochten de boeren met karren het hooi ophalen. Verder was een laan van eiken vanaf het kasteel in de richting van Geulle. Aan weerszijden van deze laan lagen tot aan de Maas de rijke graslanden van de beemden. Het wegdek van de Maasberg bestond uit grind. Het was zodoende een vloek voor de boeren en arbeiders om met vrachten uit het bos en karren hooi de helling te trotseren.

De Maasberg in 1928.
De huizen dateerden voor het grootste deel uit de voorgaande eeuwen en bestonden nog deels uit vakwerk. Naargelang men geld had werden stenen gevels voor de vakwerkgevels gemetseld. De bouwkundige staat van de huizen in de oude kern was niet te vergelijken met de huizen van tegenwoordig

Overlevering Hoebaer Fredriks

Als de paarden op de helling niet meer vooruit kwamen, was het nodig ze op te jagen. Dit werd wel eens op de overigens verboden wijze gedaan, door brandende kranten onder de dieren te gooien... of er waren lieden die de paarden “mit de smik” (zweep) naar boven joegen. Geregeld werden paarden van de boerderij aan de voet van de helling erbij gespannen. Ook werden paarden gebruikt van andere boeren die klaar stonden de helling te nemen. Dit is ook de reden voor de late asfaltering van de helling, op het grind hadden de paarden meer grip.

Overlevering Harry Rouvroye

Als het 's winters gesneeuwd had, was de Maasberg onbegaanbaar. Voor de jeugd daarentegen was het een geweldige baan om met de “ieswagel” (slee) af te gaan. Soms zelfs met de bodem van een roeiboot, waar dan een zeker 20 kinderen op zaten.

In de winter van 1939-1940 was de Maasberg bedekt met een dik pak sneeuw. Onder aan het kanaal lag een roeiboot (smokkelboot) verstopt. De Nederlandse soldaten – dat waren overigens Limburgers – hadden de boot ontdekt en naar boven gesleept. Even later gingen ze met razende vaart naar beneden. In de bocht bij de bron ging het mis. Daar knalde de boot tegen de muur, rechts naast de poort. De soldaten liepen slechts wat schrammen op. Van de smokkelboot, gemaakt van triplex, latten en teer, zal niet veel over zijn geweest.

Overlevering Familie Daalmans

Een aantal jonge mannen kwamen laat terug van de kermis in Kotem. Late gasten werden vaak toch nog door de veerman overgezet. Het kanaal was nog niet klaar. Het water stond nog pas tot aan de dam beneden aan de Maasberg. Naar verluidt zijn ze toen met een sloep de Maasberg afgegaan. Hierbij heeft de neus van sloep zich onderaan de berg, rechts naast de poort in de muur geboord. Dit moest opgelost worden. Omdat het vriesweer was, werd er met warm water gemetseld, wat de kwaliteit van het cement niet ten goede kwam. Tot op de dag van vandaag kan men aan het losse zand in de voegen het gat dat de boot in de muur had gemaakt, herkennen.

De Maas is ljèch: lage waterstand
De Maas kump op: wassend water
De Maas is stief of steit op oetkome: op punt van overstroming
De Maas is oet: overstroming Maasdal

De Maas bij hoog water

Ook onder de Berg vanaf het kasteel tot aan de Maas lagen er nog diverse huizen. Deze hadden natuurlijk het eerst te lijden van de Maas bij hoog water. In het laatste huis kort bij de Maas, woonde de familie Paumen. Uit deze familie is het verhaal overgeleverd dat bij hoog water een van de kinderen die in Maastricht woonde, dan zo vlug mogelijk naar Elsloo kwam om te waarschuwen voor het aankomend water. De familie bracht dan de huisraad snel in veiligheid door deze op de bovenverdieping te brengen.

Daarna werd vertrokken naar familie of naar het Patronaat in het hoger gelegen gedeelte van het dorp en wachtte men af tot het water weer was gezakt. De modder werd uit het huis geveegd en alles werd hersteld. Dit was voor hen heel normaal; de consequentie van het leven bij het water. Het water kwam overigens zelden tot bij het kasteel. Anders was het bij de grote overstroming in 1926. Toen heeft het water gestaan tot bijna bij de poort aan de straat naar de grote zaal van het kasteel. Het kasteel zelf stond toen deels onder water.

Linksboven • Hoogwater in 1926. Het gehucht de Hal (nu afgebroken) lag bij hoog water op een eiland. Ook de huizen tussen de Maasberg en de Maas stonden dan onder water.

Linksonder • Brug over de Molenbeek en de afsluiting van de toegangsweg naar de beemden. Op de achtergrond staat het huis van de familie van Es. Op de brug staat Jan of Harie van Es. De kinderen zijn Gerrit Janssen, Fika Martens en Rika Kremers.

Boven • Kinderen bij de huizen aan de Maas. Achter hen loopt de Molenbeek en de weg naar het veer. Rechts het veerhuis van de familie van Es met erachter het kasteel. Het veerhuis ligt nu midden in het kanaal. In het huis achter de kinderen woonde de familie Paumen. V.l.n.r.: Rika Kremers, Gerrit Janssen, An Lenaerts, onbekend, Fika Martens, Nelia Janssen.

Vechten tegen het water

Eeuwenlang vochten de Maaskanter niet alleen voor hun bestaan en tegen het gezag maar ook tegen de Maas. In Elsloo stond in 1926 de Maas tot aan de schuurpoort van het kasteel in de Maasberg. Het kasteel en de huizen aan de Maas stonden onder water. De aandacht ging echter uit naar Meers dat dreigde weg te spoelen.

Wonen aan de Maas was niet zonder gevaar. In 1903 valt de vijf jaar oude Ludovicus van Es, vanaf het veer in de Maas en verdrinkt. Dit voorval staat niet op zichzelf, meerdere mensen verdronken in de Maas. Aangespoelde niet te indentificeren drenkelingen van buiten Elsloo, werden op de “Juddekirkhof” begraven. Aangezien hun geloof onbekend was moest dit gebeuren op ongewijde grond. Dit kerkhof lag ter plaatse van de huidige supermarkt aan het huidige Dorine Verschureplein.

Boven • Een unieke foto voor het veerhuis. De slagboom naar de brug over de Molenbeek, richting het kasteel en de beemden is duidelijk zichtbaar. Links de huizen van de Hal aan de overzijde van de Maas, de weg is het verlengde van de Maasberg naar het veer in de Maas. In de verte het afdakje met de veerbel.
Onder • Drukke op en aan het veer over de Maas.

Links • De Maas is oet.
In de verte ligt Kotem.
Onder • Familie van Es voor het veerhuis aan de Maas.

Overlevering Hoebaer Fredrix

Voor de aanleg van het Julianakanaal werden er in de beemden langs de Maas in Elsloo door kinderen nog koeien gehoed, zoals dat eeuwenlang had plaatsgevonden. Ook Hoebaer is koeherder geweest. In 1930 trad hij als 12-jarige in dienst bij hun burens in de Maasberg, de familie Lenssen van de kasteelboerderij.

In het voorjaar werd door Sjang Bours, die opzichter was op het kasteel, in de beemden kavels uitgezet. Deze kavels die in het bezit waren van het kasteel werden door de notaris per opbod verpacht. De beemden waren geen afzonderlijke weilanden maar bestonden uit één grote grasvlakte.

De Jurgens verboden het om in de beemden palen met prikkeldraad te zetten. Ze wilden vrij kunnen galopperen met hun paarden.

De pachters van die kavels kwamen uit Elsloo, maar ook uit Geulle. Iedere pachter hooide, in twee oogsten, zijn eigen kavel. Het voor één jaar pachten van een stuk beemd noemde men “tousen”. Later worden door Rijkswaterstaat ook kavels op de kanaaldijk verpacht.

De koeien werden enkel in het najaar gehoed. Tussen mei en september stonden de koeien in de weilanden waar ze ook gemolken werden. Om 7 uur ’s morgens was ik dan al in de wei aan het werk. Na de “de groomendj”, de tweede hooioogst in oktober, mocht iedereen zijn koeien hoeden op de beemden.

Dat zogenaamde naweiden werd gedaan na het melken. Alleen koeien werden gehoed. Geen andere dieren. Na het melken – waarmee rond 8 uur in de stal begonnen werd – en het eten van een boterham werden de koeien de Maasberg af gedreven naar de beemden. Aangezien er geen verkeer was liepen de koeien los over de straat. Ze hadden geen sturing nodig, ze vonden zelf de juiste weg. Boeren die het vee hoedden op de beemden waren onder andere de families Lenssen, Fredrix (zijn eigen familie), Lenaerts (Dorpstraat) en Vonken (Raadhuisstraat). Er kwamen geen koeien van Catsop en Terhagen. De afstand naar de beemden telde hierin mee. De boerderij van Vonken (Raadhuisstraat 31) lag het verste van de beemden af.

In de beemden nabij het voormalig veer lag een poel van circa 25 bij 10 meter waarin witsen groeien. Dit zijn wilgetakken die gebruikt werden bij het mandenvlechten.

De koeien moesten uit de buurt van de poel gehouden worden omdat het er te drassig was. Aangezien het water in de poel niet drinkbaar was, dronken de koeien aan de Maas. De grens van het weidegebied was de oude Maas tussen Elsloo en Geulle. Koeien van verschillende eigenaren liepen gewoon door elkaar. De veehoeders (kinderen, zowel jongens als meisjes) verdreven de tijd door wat rond te wandelen of een boekje te lezen. Lunch hadden ze van thuis meegenomen. Bij mooi weer lagen de ze bij elkaar in het gras en later tegen de in aanleg zijnde kanaaldijk.

De koeien werden niet gehoed in de drassige zuurbeemden nabij de bosrand. In dit vochtige gebied groeide zuur gras. Ook hooi van dit gras werd door koeien niet gegeten. Paarden aten het wel, tenminste als ze niets anders kregen. Runderen lieten ze hier wel lopen.

Als de koeien “stief” (volgegeten) waren, was het tijd om terug te gaan naar de huisweide – als ze die hadden – of de stal. De koeien werden weer loslopend over de paden en straten naar huis gedreven. Iedereen wist precies welke koe van wie was. De koeien wisten zelf de weg van en naar huis. Je hoefde niet meer te doen dan even te jagen en de ze zochten verder zelf hun weg. Rond 16.00 uur, bij terugkomst werden weer boterhammen gegeten. Om 18.00 uur was het melktijd. In de avond at men bijvoorbeeld aardappels met uien en melksaus.

Tijdens de aanleg van het kanaal was er onderaan de Maasberg een tijdelijke dam, zodat er een doorgang bleef naar de beemden. Toen het kanaal gereed was – en de dam was weggehaald – werd de afstand te groot om het vee te hoeden op de beemden. In de oorlog werd de afstand nog veel groter. De brug was kapot en de beemden waren enkel bereikbaar via Geulle of Stein.

Het begrip runderen dient een nadere verklaring. Runderen in het Nederlands, is de verzamelnaam voor alle koeien en stieren. In het dialect zijn “rênjer” echter alle jonge koeien (vaarssen) en stieren die vetgemest werden voor de slacht. Deze “rênjer” werden in meestal gehouden in een weide.

Grasmaaien deed men ’s ochtends heel vroeg als het gedauwd had. Mijnwerkers die een boerenbedrijf hadden naast hun werk, maaiden hun gras al om 5 uur, voordat ze naar de mijn gingen!

Vroeger moesten lagereschoolkinderen thuis en ook in het veld meehelpen. Eén van de taken was het turen van vee. Dit is het begeleiden van de dieren naar beschikbaar gras- of klaverveld. De koeien werden dan twee aan twee met kettingen verbonden en elk kind kreeg een koppel. Echt meisjeswerk in die tijd.

De boerderij van kasteel Elsloo, gepacht door familie Lenssen

Op een stuk bezaaid met klaver of op openbaar grasland werden de koeien aan een ketting (tuuriezzer) aan een paaltje (tuurpölke) vastgelegd. De hamer (klophout) en het paaltje legde je na afloop onder een heg, voor de volgende dag. In het veld werd niet gestolen. Van lange staken werd met een doek een hutje gemaakt tegen de zon. In de zomer bleven ze daar hele woensdagmiddagen zitten, met wat “strikwerk” (breiwerk), iets te lezen en wat te eten. Vaak onder gezelschap van enkele vriendinnen.

Diegene die geen land had moest, voor de geit of de konijnen, gras “kroeden” langs wegen en paden. In de zomer stonden de koeien ’s nachts in de huisweide.

Als ze gestoken werden door vliegen of horzels of bij onweer konden de koeien onrustig worden. De koeien gingen “bizzze” en renden met opgestoken staart. Snel loslaten was geboden, anders werd je meegesleurd.

Jongens moesten op het veld of bij een baas werken. Zonen van een boerenbedrijf hadden – in vergelijking met de dochters – langer een leven zonder al teveel verplichtingen. Ze gingen wel mee naar het veld, maar hoefden nog niet veel te doen. De meisjes moesten daarentegen veel eerder en meer werken.

Sokken stoppen bijvoorbeeld. Spinnen deden ze aan huis. Zeker meisjes mochten ’s avonds niet van huis. Al helemaal niet tijdens de oorlog. De jongens buurtten wel ’s avonds bij elkaar en gingen kaarten of kattenkwaad uithalen. Op zondagochtend gingen de jongens “schröme”.

De schröm was een streep waar je de centen naar toe wierp. Degene die z’n cent op de streep gooide, kreeg al het geld.

Overlevering Fieneke Vonken

In 2009 werd het volgende opgetekend tijdens een gesprek met Fieneke Vonken in Merkelbeek, toen 93 jaar oud. Ze is geboren in 1915 en getogen in “ut Sträötje”, het Straatje, en tegenwoordig Raadhuisstraat 31.

Opvallend was dat zij het oud Elsloos dialect sprak inclusief de rollende “R” waarvan zij bevestigde dat dit zeker ook Elsloos is.

Tegenover Fieneke in de Raadhuisstraat woonde de scheper (schaapsherder) Jan Hendrik Odekerken. Hij was gehuwd met Mechtildes Lenaerts, die de schapen hoedde op de Graetheide in dienst van de Familie van de Kerenshof (Hennekens). Tegenwoordig is dit het terrein van Chemelot.

Echtpaar Odekerken-Lenaerts voor hun huis aan de Raadhuisstraat 30

Wanneer Fieneke als kind in de beemden de koeien hoedde, waren aan de overkant van de Maas vaak ook Belgische kinderen met hun koeien te zien. Over en weer werden dan allerlei scheldrijmpjes geroepen. Niet altijd was daar de betekenis duidelijk van. Zo riepen de kinderen uit Elsloo: “Kômt euver dubbeltjes en meush-eudjes (witte meibloemetjes) plökke. Of “Ljelikke Belsje boterpot, steak dich enne vinger in dien vot, steak ’m neet te wiet, dan bès tem kwiet”. De kinderen van Kotem riepen dan terug: “Hollenjer, bollenjer, spekvraeter, koekoek”.

Rijke Walen hadden het visrecht op de Belgische oever gepacht. Inwoners uit het nabij gelegen Kotem waren er niet te vinden. Vissers aan de Maas bij Elsloo moedigden de kinderen aan om tegen die Walen “hei cochon Wallon” te roepen. De kinderen wisten misschien niet dat dit “Waaals varken” betekende maar merkten wel dat de Walen kwaad werden.

Voor alle omringende dorpen was er wel een rijmpje. Elsloo tegen Geulle: “Die van Gaol schiete op de paol, vaege ut weer aaf, zeen ze weer braaf”. Tegen Beek: “Baek, ut potje laek en es ut dan neet laek, seen veer auch neet in Baek”.

In de Drie Kuilen riepen die van Elsloo tegen Stein: “Die van Stein mit de lang bein, mit de korte rôskes, sprengie wie de bôkskes”. Op hun beurt riepen die van Stein tegen Elsloo: “Aelser prieje mit de metse in de sieje, mit ut brwad op de nak, viva ut Aelser pak.” Een variant was: “Aelser prieje, mit de metser in de zieje, mit de moel vol tenj, en de gaffel in de henj”. Die van Stein verweten die van Elsloo dus steeds het mes paraat te hebben, terwijl omgedraaid die van Elsloo daar de Steindenaren van beschuldigden.

De Dorpstraat rond 1930. Aan de linkerkant van de straat zijn de, toen nieuwe lantaarnpalen te zien. Aan de rechterkant zijn ook nieuwe telefoon/telegraafpalen te zien. Het kasteel had een aparte, eigen lijn. Elsloo staat dan op een historisch keerpunt. Het oude vertrouwde zal spoedig verdwijnen. Veel huizen zijn dan nog een verdieping lager dan nu en het wegdek bestaat uit aangestampte kiezel. Links op de foto staat pastoor Biermans voor het – deels nog in aanbouw zijnde – toenmalige postkantoor van de familie Janssen-Cobben. Rechts staat een slagkar voor de boerderij van Lowie Lenaerts. In dit pand is nu eetcafé Auwt Aelse gevestigd.

Elektriciteit in Elsloo

In 1922 kreeg Elsloo elektriciteit, wat natuurlijk een enorme verbetering was. Daarvóór was men aangewezen op petroleumlampen en kaarsen. Voor de stallen werd de “stalluch” gebruikt. Ook op straat werd deze gebruikt. Het was namelijk pikkedonker. Dat deze lampen niet zonder gevaar waren, bewijzen de vele branden in het verleden.

Drinkwatervoorziening

Er waren drie bronnen voor de watervoorziening. In de Slakberg, onder aan de Maasberg en in Terhagen. De huizen lagen tussen de 100 en 600 meter van deze punten af. Sommige particulieren hadden een put. Had je dit niet, dan was je aangewezen op deze bronnen. Het voordeel was dat ze altijd water gaven, ook bij grote droogte. Het grote nadeel was dat ze onder aan de hellingen lagen. Dat betekende een extra zware belasting voor de waterdragers die met “de nakjook” (juk) de emmers moesten dragen. Zeker in de winter als de hellingen besneeuwd of bevroren waren, was het een hele toer.

’s Morgens en ’s avonds moesten emmers water gehaald worden voor de hele familie, maar ook voor de koeien en het overige vee. Voor de was en om te schrobben werd regenwater gebruikt. Ook kinderen moesten water halen. Sommigen verweten hun vergroeide en pijnlijke rug op latere leeftijd aan het waterdragen als kind.

Bij de bron in Terhagen, het “Terhagerpötje”. Links is een stukje van de grote steen zichtbaar waar men de was op uitsloeg. Tot in de jaren 60 is deze bron in gebruik gebleven.

Overlevering Gerrit Janssen

Het wassen gebeurde aan een bak achterin een bijkeuken. Het belangrijkste was dat het gezicht schoon was. Naar de rest vroeg niemand. Gerrit kreeg eens straf van zijn moeder toen ze zag dat hij schone voeten had... daaraan herkende ze dat hij in de Maas was geweest.

De waterleiding

In 1907 werd een nieuwe wet betreffende de hygiëne van kracht. Van toen af aan werden de minimale afmetingen van cafés vastgelegd, zodat van de maar liefst 60 Elsloose vergunninghouders er slechts 35 overbleven. De gemeente werd verplicht 2 pompen aan te leggen voor de watervoorziening van Elsloo. Elke pomp leverde het water voor ongeveer 40 gezinnen. De ene pomp stond op de Berg bij de smid Driessen en de andere bij de kapel in ’t Straatje (Raadhuisstraat). De kosten voor de aanleg bedroegen 700 gulden. Er moest een lening worden afgesloten want kasgeld was er nauwelijks.

In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw vertelden de ouderen steeds vol weemoed over de “tied van vreuger”. Men doelde dan op de tijd voor de oorlog. Toen was alles eenvoudiger, hielpen de mensen elkaar en was alles beter.

Natuurlijk herinnerden ze zich de tijd als kind, wat een onbezorgde tijd was. Voor hun ouders was dat echter vaak heel anders.

De landbouwers werden door de nieuwe regelgeving met betrekking tot hygiëne het hardst geraakt. De mesthopen die op de meeste plaatsen direct aan de straat grensden moesten minimaal 7 meter van de straat af komen te liggen. Bovendien moesten ze ook 7 meter van de waterput af liggen. De gemeente vroeg om uitstel voor de boeren omdat ze vreesde dat velen zouden moeten stoppen met hun bedrijf.

Boven • Restanten van de (nu verdwenen) waterplaats onder aan de Slakberg. Hier werd de was uitgespoeld.
Onder • De dorpspomp achter de kapel aan de Kaak.

De bestaande waterplaatsen bleven wel nog in gebruik als wasplaats. Niet lang na de aanleg van de gemeentepompen verscheen in 1932 de waterleiding. Echter niet overal. Terhagen moest nog op de waterleiding wachten tot 1950 en het Terhagerpötje heeft zelfs daarna nog dienst gedaan voor degenen die niet aangesloten wilden worden. De twee – voor in die tijd – dure dorpspompen werden overbodig werden overbodig.

Bekendmaking Gemeente Elsloo

Als plaatsen waar puin kan worden gestort zijn thans aangewezen voor Elsloo, Catsop en Terhagen de Lindenbergstraat, voor Meers De Kuilen. Bij storting op andere plaatsen zal door de gemeentepolitie proces verbaal worden opgemaakt.⁵

Sjaak Vranken

Jacques Vranken (Heirstraat) was mijnwerker en daarnaast een plaatselijke humorist. Voor de Tweede Wereldoorlog vormde hij met August Riedel uit Spaubeek een komisch duo. Op vele kermissen, feesten en partijen waren ze te vinden.

In de jaren 20 en 30 traden komieken als duo op in cafés en feestzalen. Er waren zoveel artiesten, dat er zelfs wedstrijden werden gehouden. Sjaak en August scoorden goed. Later heeft Sjaak nog enorm veel succes gehad bij de bevrijdings-optocht in 1945, waarin hij de rol van Adolf Hitler vertolkte.

In “Mien Awd Aelse” denkt hij terug aan de tijd rond de Eerste Wereldoorlog. Hieruit spreekt duidelijk de snelle overgang van het oude leven naar de moderne tijd.

Mien awd Aelse.
*Es ich triek denk aan mie plaatske
Dat awd dörpke aan de maas,
Wo'ch es kîndj hië rondj gelaufe--
Onberörgt - mit 'n vies maas!
Es beelden oet mien kînger jaoie
Trekke aan m'ne grêis veurbiej--
Dan zeen ich Aelse in het ronleech!
Opgewêkt en laivest**bliej**!*

Boven • Aan de rechterkant, Sjaak Vranken
Links • De originele door Sjaak geschreven tekst van “Mien awd Aelse”. De volledige tekst is te vinden op de volgende pagina.

Jack Vranken
Mien Awd Aelse

Es ich trök denk aan mie plaitske
Dat awd dörpke aan de Maas,
Wo ich es kendj höb rondjgeloupe.
Onbezörcht – mit ein vies naas!
Es beelden oet mien kenjerjaore
Trekke aan m'ne geis veurbiej...
Dan zeen ich Aelse in het zonleech!
Opgewekt en laevesbliej!

**Het is dit Elsloo dat
in 1925 aan het begin
staat van een nieuw
tijdperk. Op 1 januari
1926 opent de Staats-
mijn Maurits in
Geleen en in 1927
begint men in Elsloo
met de aanleg van
het Julianakanaal.
Spoedig zal alles
anders worden.**

Ich zeen dan nog dêh sjoane schjarberg
En vööl hoezer om oos kirk
Wie van kriezes en malaise
Nog gein minsjsch get haw gemirk!
Ich zeen mich nog op beuke klumpkes
Ketse⁶ langs dêh Bôngerspööl⁷!
Meister Vaesse heur ich nog spele,
In de klas op zien fiool!
De aw sjoedal mit meister Pawme
En meister Hennisse mit baard.
Dat zeen sjoan herhinneringe...
Oet m'n jeug nog blie bewaart!

Staasjewaeg hedde doe Heij nog
De Kaolwaeg kende veer nog neet!
't is verangert allemaol noe,
Gans modern jao wieder zeet!
Vreuger zagte veer hiej "menjel"
'nne Kempke – ei stökske lendj –
Petrol waor "stinkert" en 'nen jaeker⁸
Op de naire doa likt zêndj!
Vreuger hedde Jeanke – Sjengske
En Josêke woar doe Fien!
Louke – hede Lewieke
En Catoke- Mrieketrien!

Och wat is toch veul verangert
In mien dorp de lesten tied!
Sjoan gezegkdes – aw gebrukke
Rake veer zoa stillekes kwiet!
Es oos veurawwers het huerde
Zagte ze beslis "ög gank"
Aelse haet zien taal bedorve
Taege "stank" zekezze schjtank!
Mem en Ba is oet de moide
't klink noe deftig – Pa en Ma!
En het "nungske" en het Tentje
Zeen noe Opa en Oma!
Smawt en aetje woar het vreuger!
Noe is 't oillie en azien

Vreuger zagte veer "gegolje"
Noe is 't "gekoch", das fien
Onger 't schjaap dao steit de tröffel
Doog get "fomme" op de stoof!
't Roeschj mich nog in m'n oire!
Noe besteit 'n groate kloof.
't Is noe: krieg de kit 'ns Kitty
Vol den haard ei bitjen op
De salon moot lekker werm zeen
Doog get atresiet mer draop!
En zwa zou ich kenne kalle
Nog 'nnen toer – 'n aamelank –
Meh ich sjei oet – de maat is vol noe
Gans gevöld tot aan de rangk!
Ich wil allein uch dit nog zêgke
Haw eur mooderstaal in ijêr!
Es geer dat neet doot – dan zeet geer sjout –
dat ich uch de rök toekjêr!

Limburgs Dagblad – 08-11-1927

**Raadsvergadering over
toekomst Elsloo**

De voorzitter brengt voorts aan de orde de bepaling van bouwterreinen voor school, gemeentehuis en particuliere woningen. Dhr. Janssen kan zich niet vereenigen met het terrein in de vorige vergadering aange- wezen, hij acht dit te duur, en ook meent hij dat de afwatering veel moeilijkheid zou meebrengen. Ook acht hij de ligging niet geschikt. Het gemeentehuis moet volgens zijn meening aan de groote straat liggen en hij achtte hiervoor het terrein toebehoorende aan de Wed. Lenssen en de erfgenamen Van Mulken zeer geschikt. Dhr. Frederix vraagt of er een verbinding- weg komt tusschen de kom Elsloo en het gehucht Meers. De voorzitter antwoordt bevestigend. Wat het terrein betreft door Dhr. Janssen aangewezen denkt hij dat het te duur zal worden. Bij nader overleg stelt hij den raad voor het terrein aan te koopen gelegen aan den Visscherspoel (de huidige Jurgensstraat) toebehoorende aan de H. H. Jurgens. Dhr. Janssen en Reubsat achten dat geen plaats voor een gemeentehuis omreden 't te ver van de groote verkeersweg gelegen is. De voor- zitter is het hiermede volkomen eens indien de toestand daar zoo blijven zooals hij nu is. Dit zal echter niet 't geval zijn als er een nieuwe weg aangelegd werd parallel met het thans bestaande voetpad. De nieuwe weg in de kanaalwerken ontworpen kan dan vervallen. Daar dit van groot belang is bij de beslissing over het te kiezen punt, stelt hij den raad voor, eerst te stemmen over het voorstel van den voorzitter en hem te machtigen bezwaren in te dienen tegen de in de kanaalwerken ontworpen, weg naar de kom.

De villa Hennissen. Deze werd uiteindelijk aangekocht voor 13.000 gulden om te gaan dienen als gemeentehuis en politiebureau. Tegenwoordig weer in gebruik als woonhuis.

Met vier tegen twee stemmen wordt het voorstel van den voorzitter aange- nomen en de voorzitter gemachtigd de kanaalwerken in overweging te geven, om in plaats van de ontworpen weg, een verbindingsweg te maken vanaf de kom met de Driekoelenstraat, daar waar nu het voetpad of de zoogenaamde steeg loopt (met de steeg bedoelen ze hier de huidige Julianastraat en met Driekoelenstraat de Schoolstraat).

Dhr. Peters geeft in overweging om als bouwterrein voor school en gemeente- huis te kijken de perceelen van de Wed. Lenssen en Van Mulken (tegenwoordig Aan 't Brikkewerk, waar inderdaad de school gebouwd werd) en een gedeelte van het perceel Jurgens.

De voorzitter merkt op dat men algemeen van gevoelen is, dat de uitbreiding in de buurt van den transformator moet komen (hoek Schoolstraat/Raadhuisstraat). Waar nu precies gebouwd zal worden, kan nu nog niet uitgemaakt worden. Waar nu nog geen beslissing kan genomen worden, stelt hij voor deze aangelegenheid, eerst door B. en W. voor te bereiden. Aldus wordt besloten. Dhr. Reubsat verzoekt een schrijven te richten aan den raad der gemeente Beek, om te verzoeken den weg naar de Mijn Maurits te willen verharden. Het gedeelte in onderhoud bij Beek is bij regenweer niet te berijden met rijwielen. De Voorzitter zal hiervoor zorg dragen. Daarna sluit de voorzitter de vergadering.

Het te verdwijnen gedeelte van Elsloo
in 1928, gezien vanuit de kerktoeren.

Overlevering **Annie van Schendel-Haenen**

Toen is Elsloo modern geworden. Het kanaal heeft welvaart gebracht. De mensen van Op de Berg kregen een nieuw en veel beter huis. Er kwam volop werk. De bakker, de slager en de manufacturen-winkel aan de Kaakstraat kregen het veel drukker.

Het spoor Staatslijn E

De aanleg van een spoorlijn vanaf Maastricht werd al direct na het in gebruik nemen van de eerste spoorlijn Amsterdam-Haarlem in 1839, door Limburgse ondernemers als Petrus Regout, bepleit in Den Haag.

Het was echter geen verzoek voor een zuid-noord verbinding maar Maastricht wilde graag een aansluiting naar Aken. Temeer omdat in Duitsland een spoorlijn was aangelegd naar Keulen. Uiteindelijk zou de spoorlijn Maastricht-Aken er komen, echter aangelegd door particulieren en dus niet door de staat. Het transport en de afvoer van kolen uit de Domaniale mijn in Kerkrade heeft hierbij een grote rol gespeeld. Na de spoorlijn naar Aken volgde in 1856 de lijn Maastricht-Hasselt en in 1861 de aansluiting naar Luik. Deze werd gefinancierd door de bekende bankier de Rotschild uit Parijs. Een reis naar Amsterdam duurde maar liefst 11 uur, mede door de grote omweg die gemaakt werd. Toch was dit een grote vooruitgang. Pas in 1896 werd tenslotte de lijn Sittard-Heerlen-Herzogenrath geopend door de Nederlandse Zuider-spoorwegmaatschappij.

De aanleg van spoorlijnen werd vertraagd door zuinigheid van de regering. Hierdoor ontstond op het gebied van de diverse spoorwegverbindingen een achterstand die voor de welvaartontwikkeling en handel catastrofaal dreigde te worden. In 1857 werd een ontwerp ingediend voor de aanleg van een spoorlijn van Luik via Tongeren en Eindhoven naar Rotterdam en Arnhem, met als doel de slechte verbinding tussen België en Nederland te verbeteren. In 1863 kwam het plan opnieuw op tafel maar inmiddels had men al besloten de ijzeren weg van Maastricht naar Venlo aan te leggen: Staatslijn E.

GEMENGD NIEUWS.
Dubbel spoor.
De »Lim. Koerier« meldt, dat het tweede spoor op de lijn Sittard—Maastricht op 22 April voor den dienst wordt geopend op de trajecten Sittard—Beek—Elsloo en Bunde—Maastricht. Het traject Beek—Elsloo—Bunde zal eerst in October in gebruik worden genomen.

Echter hier stuitte men op onverwachte technische moeilijkheden. In de hoge Maasdalrand tussen Geulle en Elsloo moesten bijzondere maatregelen genomen worden tegen verzakkingen van de spoorbaan. Ondanks waarschuwingen van mensen uit Elsloo dat de ondergrond onbetrouwbaar was, werden de plannen doorgezet.

Na veel moeilijkheden overwonnen te hebben, met enorme extra uitgaven tussen Geulle en Elsloo, werd de spoorlijn Maastricht-Venlo geopend op 21 november 1865.

Dit was overigens een enkelspoor. Nadat een jaar later de aansluitende lijn van Venlo naar Eindhoven gereed was gekomen, had Limburg zijn eerste rechtstreekse verbinding met de rest van Nederland. Het zou nog tot 1913 duren voordat het kortere traject van Roermond via Weert naar Eindhoven gereed kwam. In dat jaar werd ook de lijn Maastricht-Venlo aangepast naar een dubbelspoor.

De helling tussen Elsloo en Geulle

Bij de aanleg van de spoorlijn van Maastricht naar het noorden stuitten de ingenieurs op een enorme uitdaging. Een hoogteverschil van maar liefst 60 meter bij Elsloo en Geulle. Er moest rekening worden gehouden met de trekkracht van de stoomlocomotieven, maar ook het kunnen behouden van voldoende remkracht om de druk van de wagons te weerstaan bij het dalen. Daarnaast stuitte men bij de aanleg ook nog eens op dezelfde problemen als later bij de aanleg van het Julianakanaal. Drijfzand.

“En er waren technisch ook grote moeilijkheden en dan denken wij aan het gedeelte tussen Elsloo en Geulle, waar de baandam moest rusten op een drijfzand ondergrond en gedurig verzwakte. Er hadden verzakkingen zonder weerga plaats, terwijl duizenden mergelblokken door de onverzadelijke diepte werden verslonden”, zo schreef een tijdgenoot, Jos Hussel in een brochure, die ter gelegenheid van de opening verscheen.

Nederland had geen ervaring met spoor-aanleg in dergelijke omstandigheden. De oplossing werd gevonden in het ingraven van de spoorlijn in het landschap, vanaf Bunde tot aan station Beek-Elsloo. Hier werd een hellend baanvak aangelegd. Het zat echter niet mee. Vertragingen met ontspoorde wagentreinen, dodelijke ongevallen en tijdsdruk speelden de aanleg parten.

Een grote verzakking in april 1864 was geen aanleiding tot bodemonderingen. Pas na een nieuwe verzakking in oktober, voorafgegaan door kleinere in augustus en september, besloot men het tracé oostwaarts te verleggen. Toen de lijn in 1865 in exploitatie kwam, bleef de ondergrond echter instabiel. Hier werd niet veel ophef over gemaakt om de reizigers niet te verontrusten. Maar de Maastrichtse grootindustrieel Petrus Regout dacht daar anders over. Hij kaartte het bij de regering aan, gaf een brochure uit over het gevaar en weigerde de trein van Maastricht naar Sittard te nemen. Zijn betrokkenheid hierbij werd mede ingegeven door het veelvuldig gebruik maken van de trein als lid van de Eerste Kamer.

Op zondagochtend 25 september 1892 schoof de spoordijk – kort nadat een trein naar Roermond gepasseerd was – over een lengte van 85 meter plotseling weg. De rails waren kapot en dwarsliggers hingen 3 tot 4 meter in de lucht. Door Knoppen woonde in de buurt, had het zien gebeuren en wist een aankomende goederentrein tot stoppen te manen. Hij voorkwam hiermee een enorme ramp, waarvoor hij als beloning 10 gulden kreeg.

De oorzaak van de verschuivingen was gelegen in de talloze bronnen in dit gebied die in combinatie met drijfzand het spoor ondermijnden.

Tussen 1864 en 1893 hebben er een tiental verschuivingen plaatsgevonden in het baanvak Elsloo-Geulle. De grootste en bekendste was die in 1892. Tot circa 1933 hebben de Nederlandse Spoorwegen diverse werken uitgevoerd om het verzakingsgevaar te beteugelen. Tientallen miljoenen kostende putten, grond- en zandbergen, duikers en allerlei afwateringswerken waren hiervoor nodig.

Het gelijk van Petrus Regout

Petrus Regout vertrouwde de hellingen bij Elsloo niet en liet zich voor zijn talrijke reizen naar Den Haag steeds per koets van kasteel Vaeshartelt naar station Beek-Elsloo brengen.

Op een ochtend in 1892 – veertien jaar na het overlijden van Regout – vond een grote verzakking van plaats vlak na het passeren van een personentrein richting Maastricht. Een goederentrein vanuit Maastricht had in Bunde gewacht op het passeren van de personentrein om daarna te vertrekken. Deze trein kon echter nog net voor het gat stoppen dankzij het ingrijpen van Door Knoppen, die in een huisje naast de spoorduiker woonde. Plotseling zag hij de rails vrij in de lucht hangen en kon hij de naderende trein die hij met een rode zakdoek tegemoet was gerend tot stilstand manen.

Dit gebeurde onder aan de Slingerberg tussen de twee duikers. De oorzaak was de slechte afwatering langs het spoor, waardoor het water het spoordijklichaam kon binnendringen, waar het zich vermengde met groenzand (drijfzand) dat in het dijklichaam verwerkt was. Een fatale combinatie. Daarbij speelde ook mee dat de huidige Slingerberg pas was aangelegd. Hierdoor fungeerde de holle weg in de Laakberg niet meer als waterafvoer. Het water stroomde voorheen via de Laakberg rechtstreeks door de tunnel onder het spoor door. Het water zocht zich nu een weg langs de hellingen naar het punt waar de spoorlijn verzakt is. In de eerste dagen moesten de reizigers voor het gat uitstappen om er via de parallelweg langs te lopen om vervolgens weer in een wachtende trein te stappen. Later heeft men ten oosten van de spoorlijn een noodlijn aangelegd.

Delftse Courant – 29.03.1927

De grondverschuiving

De grondverschuiving te Elsloo, waarvan we gisteren uitvoerig melding maakten, heeft zich in de laatste 24 uur nog verder voortgezet. Verschillende boomen, die tot dusver op hun lossen bodem in de Maas gedreven waren, zijn thans omgevallen, terwijl andere, die op den heuvelrand stonden, in het ravijn terecht gekomen zijn. Nog steeds siepelt het water uit den heuvelrug, waardoor het gevaar voor verdere afkalving blijft bestaan. De peilschaal van den waterstaat, die in het winterbed van de rivier staat, bevindt zich thans twee K.M. verder in de zomerbedding. Er bestaat geen oogenblik gevaar voor de spoorlijn. Toch blijft voorzichtigheid geboden. De treinen rijden reeds langen tijd bij Elsloo zeer langzaam, terwijl speciale ambtenaren het traject geregeld schouwen. Zooals ook elders op dergelijke punten worden proefboringen verricht om to zien welke lagen zich onder de spoorbaan bevinden. Eenige weken geleden heeft zich verder op bij Elsloo een dergelijke verschuiving voorgedaan van minder ernstigen aard. De talrijke scheuren in den berg doen vermoeden, dat verdere afschuivingen nog te wachten zijn.

De spoorbaan was over een breedte van 70 meter en over een lengte van ongeveer 95 meter afgeschoven. De afgrond was aanzienlijk.

Nadat er ingrijpende voorzieningen werden getroffen zijn degelijke voorvallen gelukkig niet meer voorgekomen.

Dagblad van Zuid-Holland en
's Gravenhage – 08-11-1927

Verzakking in den in aanbouw zijnde spoorweg in de provincie Limburg

Gelijk men zich zal herinneren heeft den 29 oktober van het vorige jaar ene uitgebreide verzakking plaats gehad in den in aanbouw zijden spoorweg in de provincie Limburg, tussen de gemeenten Elsloo en Geulle. Toen men des ochtends op het werk kwam, vond men den gehelen weg, met liggers, rails en al wat daarop verder zich bevond, over ene lengte van 350 Ned. ellen, in de diepte weggezonden. Ene massa van 150.000 Ned. ellen aangebrachte ophoging was daar weggezakt. Bij peilingen tot op ene diepte van 30 voet was van liggers, rails, enz. geen spoor meer te vinden. Een geheel bos, dat naast de in aanleg zijnde lijn zich bevond, was van de plaats waar het stond afgeschoven en had een weiland tot nieuwe standplaats gekozen; heelde grond waarin het bos geworteld was, heeft deze verplaatsing medegemaakt, want al het opgaande hout en het heestergewas, waaruit het bestond, was overeind blijven staan en bleef voortgroeien alsof er niets gebeurd was. Op ene andere plaats was een weiland evenveel gerezen als de verzakking daarnevens bedroeg. Ene volledige verklaring van het verschijnsel wist niemand te geven. Alleen werd er bevestigd dat het moeras, waardoor men den spoorweg had willen aanleggen, een zeer onbetrouwbare grond was, gelijk dan ook reeds te voren door Limburgers was voorspeld. Nu zou men gedacht hebben, dat men, door de ondervinding wijs geworden, het gevaarlijk plan, om op zulk een grond een spoorweg aan te leggen, zou hebben opgegeven en ene andere richting, waar men beteren grondslag vond, zou gekozen hebben. Maar neen.

Men heeft er zich toe bepaald de lijn slechts een weinig te verleggen, zodat zij nu loopt op slechts 50 Ned. ellen van het gevaarlijkste punt der eerst aangenomen richting en op haar versten afstand van de verzakte lijn nog maar 100 Ned. ellen daarvan verwijderd is. In de zitting der Provinciale Staten van Limburg van 10 Juli, werd deze aangelegenheid door den heer van Wintershoven ter sprake gebracht en werd door hem de vraag gedaan of er geen grond bestond voor de vrees, welke het publiek reeds had te kennen gegeven, dat de eerlang te openen spoorweglijn gene voldoende waarborgen van veiligheid opleverde. Op de verzekeringen van den Commissaris des Konings in Limburg en van den burgemeester van Maastricht, dat er geen gevaar bestond, bleef de zaak evenwel verder buiten discussie.

De heer P. Regout nochtans meent, dat dit slechts geschiedde uit compliance jegens den Minister van Binnenlandse Zaken, die den aanleg op de nu geschiede wijze bevolen heeft, en heeft zich geroepen geacht in ene door hem uitgegeven brochure te wijzen op de gevaren, welke zodanige spoorweg-aanleg oplevert. Hij onderzoekt daarin welke waarborgen men heeft dat het gevaar niet bestaat, en vindt die noch in de bekwaamheid der ingenieurs, die den aanleg hebben uitgevoerd, want zonder hun bekwaamheid in hun vak te onzeggen, betwist hij hun de nodige bekendheid met het terrein; noch in de onvoldoende beproevingen van het terrein voor dat men besloot daarop voort te werken; noch in de omstandigheid dat de nieuwe weg tot hertoe niet weder verzakt is. Hij doet daarbij uitkomen dat de aanleg onder de gunstigste weersgesteldheid heeft plaats gehad, en merkt te regt op, dat het gevaar, hetwelk zich nu nog niet heeft voorgedaan, wel eens zou kunnen ontstaan in het ongunstige jaargetijde, bij langdurig nat weder, storm, vorst, enz.

Hij voegt er verder bij, dat het blijven staan van den onbereden weg nog geen waarborg oplevert dat dit evenzo het geval zal zijn, als daar dagelijks schokkende treinen over heen stomen, zwaar beladen, zooals in Limburg te verwachten is, met steenkolen en ladingen zandsteen uit de groeven van Sibbe en Valkenburg. De heer Regout acht het gevaar, aan dezen spoorweg verbonden, zoo groot, dat hij besloten is noch voor zich zelven, noch voor zijne familie ooit van dit gedeelte van den weg gebruik te maken, en ieder die er buiten kan aanraadt evenzo te handelen.

Het doel der door hem uitgegeven brochure is hoofdzakelijk van tweeledige aard, als (1) om nog maatregelen van versterking aan de hand te geven, nu men reeds te ver met den aanleg gevorderd is om daarop te kunnen terugkomen, en (2) om aan te raden met de opening van den weg althans tot na den winter te wachten, opdat men zich overtuigen kunne, welken invloed dan de ongunstige werkingen der weersgesteldheid en bijkomende oorzaken op den weg zullen hebben uitgeoefend.

De zaak is zeker de aandacht van het publiek, zowel als van hen die over de publieke veiligheid te waken hebben, ten volle waard; en wij hopen alzo dat de zaak op de meest grondige wijze zal overdacht en onderzocht worden, en dat de Minister van Binnenlandse Zaken niet, door ene halsstarrige vasthoudendheid aan een eenmaal opgevat plan, een roekeloos besluit zal nemen, waarvan ene loodzware verantwoordelijkheid lichtelijk eenmaal voor hem het gevolg zou kunnen zijn. Daarna sluit de voorzitter de vergadering.

Foto • Limburg in beeld, 1928.
Vergezicht vanaf de spoorbaan
en het gedeelte van de spoor-
baan waarop de treinen met
zeer matige snelheid rijden.

Vergaande maatregelen

In 1928 werd het besluit genomen vergaande maatregelen te treffen. Door het graven van sloten werd het water agevoerd. Het grootste werk was toch wel het afgraven van een gedeelte van de hoge helling langs de oostzijde van het spoor, ten zuiden van de spoorbrug in Terhagen. Dit grote werk heeft tot begin jaren 30 geduurd. De problemen die men hier tegenkwam, waren niet onbekend en de spoorwegen waren door Petrus Regout doordringend gewaarschuwd. Al eerder hadden in dit gebied grote verzakkingen plaatsgevonden. Het was nog bekend dat er in 1772 een gedeelte van de Scharberg is verzakt, tengevolge van een enorme massa water die zich in de "Berg" verzameld had.

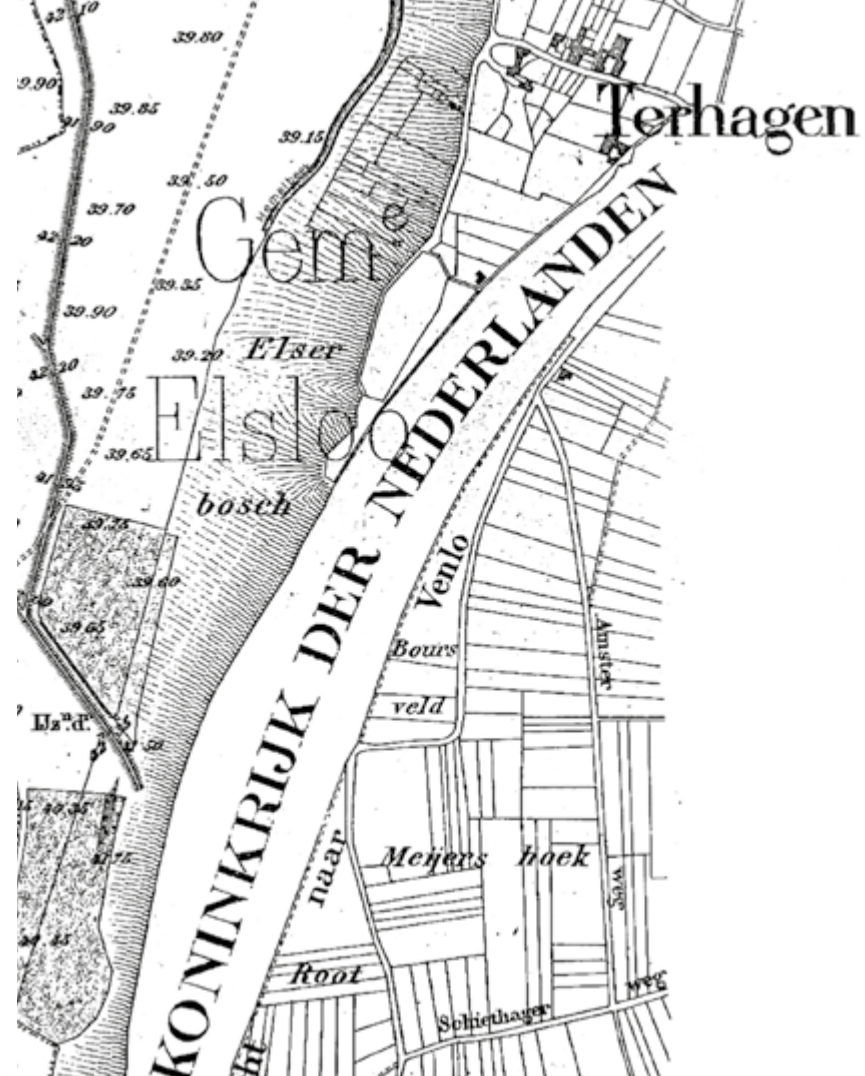

Op de "Kniensheuvel" in Terhagen lag een wachthuis. Hier woonde de opzichter die het spoor dagelijks controleerde op verschuivingen. Deze woning noemt men "bie de plobas", een verbastering van "ploegbaas" (ploegbaas). Nog steeds staat volgnummer 15 op de zijgevel.

Om dezelfde reden waren er al wegen verlegd. Het probleem zit in de opbouw van de grondlagen. De helling bestaat uit lagen zand en grind door dikke kleilagen van elkaar gescheiden. Grote zandbanken, ooit gevormd in een oerzee, met eronder een ondoordringbare kleilaag zijn hierdoor verzadigd van water en vormen als het ware een zanderige pap. Aan de uiteinden van deze zandbanken in het bos tussen Elsloo en Geulle, bevinden zich de talloze bronnen. Zolang er geen ernstige verstoringen plaatsvinden blijft de bovengrond hier rustig opliggen. Wordt het evenwicht echter, door trillingen of ontgravingen verbroken, dan raakt alles in onrust en beweging. Het is te vergelijken met sneeuwhellingen waar lawinegevaar bestaat.

Vanaf 1924 werden drie jaar lang talrijke boringen verricht langs de spoorlijn tussen Elsloo en Bunde. De status van de ondergrond en het probleem van de grondverschuivingen werd onderzocht. Nog steeds dreigden er verzakkingen. Uiteindelijk werd in 1928 begonnen met een definitieve oplossing door de bronnen in de hellingen uit te graven.

De spoorbocht bij Terhagen, gezien richting het zuiden. Vanaf Elsloo buigt de spoorlijn in de richting van het noorden af naar Beek en vervolgens naar Sittard, net als de Rijksweg die in dezelfde periode is aangelegd. Dit is echter niet de kortste route naar het Noorden. Die loopt namelijk via de Maasdorpen. Dan had men in Terhagen recht door achter Elsloo en Stein om moeten zijn gegaan. Deze routes is gekozen om het toen geïsoleerde Sittard in de doorgaande (spoor)wegen op te nemen.

Boven • Op deze kaart uit 1920 is goed te zien hoe breed het baanvak in het bos is uitgegraven. Onder • Bij de afgraving werkten ook veel mannen uit Elsloo. In de pauze brachten de kinderen hun vader het eten in een "henkelman".

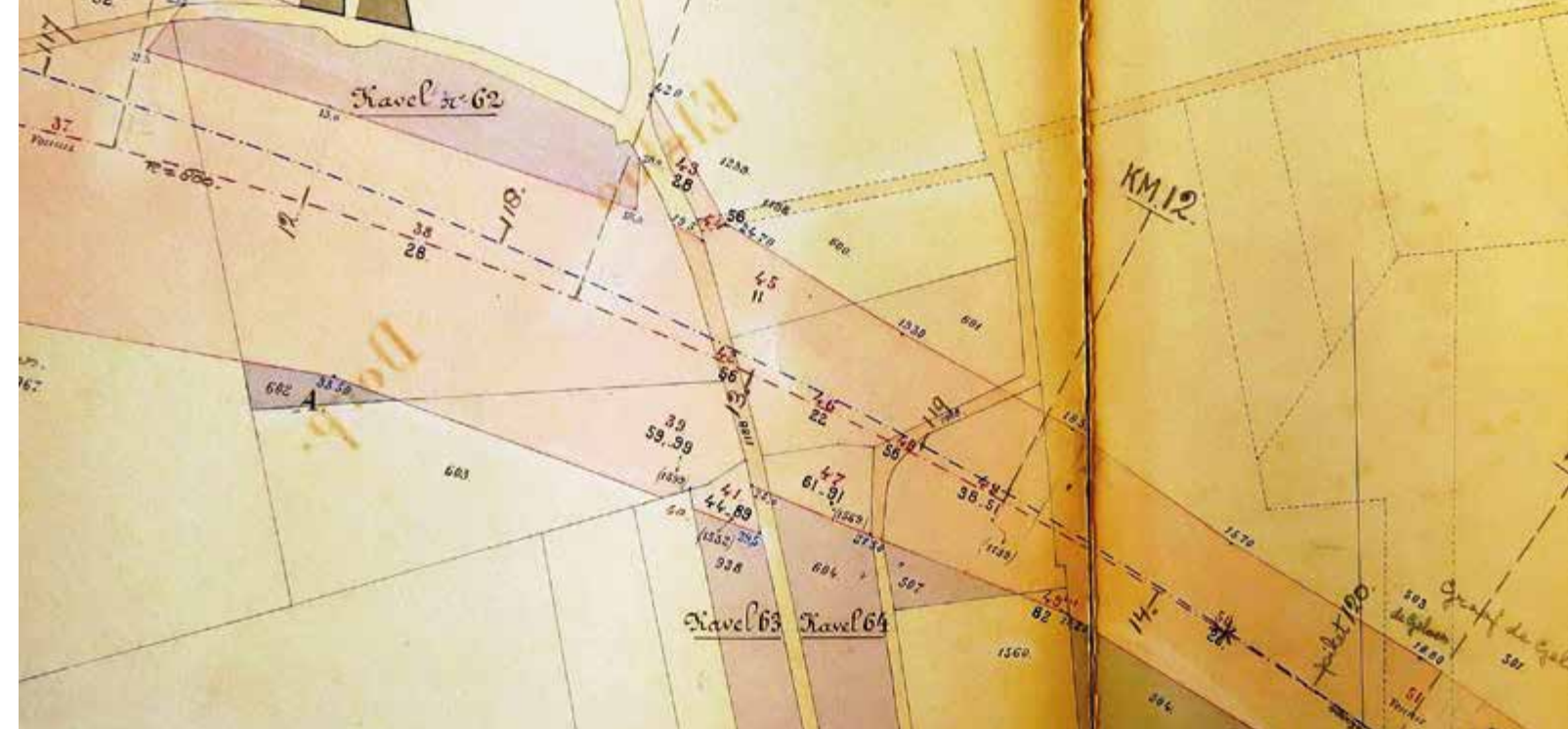

"Om het werk nog solider en zekerder te maken is men thans bezig een groot bassin te graven waarin het water dat ten gevolge van verschillende bronnen in genoemden berg onophoudelijk opborrelt te verzamelen. Wanneer men even de spoorbrug bij Terhagen, Gem. Elsloo van den Oostkant der lijn enige honderden meters voorbij is, dan ziet men een grote bedrijvigheid. Een 20-tal mannen zijn bezig met het afgraven van den grond en een 20-tal kipwagens getrokken door een locomotief rijden den grond aan den anderen kant der spoorlijn. Men heeft onder de spoorlijn een doorgang gegraven waaronder door de stoommachine met kipwagens rijdt. Het bassin wordt een 40-tal meters diep en enige honderden meters lang. Het is een heel stuk werk hetgeen getuigt van ondernemingsgeest en bouwkunde. Het werk wordt uitgevoerd voor rekening der Nederlandse Staatsspoorwegen".

Hier hebben ook diverse mannen uit Elsloo gewerkt. Dit was een uitkomst in de crisistijd. Als het werk onderbroken werd door vorst, eenmaal zelfs zes weken lang, dan moest je maar rond zien te komen. Uitkeringen bestonden niet.

Bij het afgraven kwam in lagen kiezel en (drijf)zand vrij. Dit werd aan de overzijde van het spoor gestort. Links van de Hemelbeek werd de kiezel gestort, de huidige kiezelberg en rechts het zand; de zandberg. Beide "bergen" dienen ook als ondersteuning van de spoorlijn tegen verzakkingen. Tussen de bergen door stroomt nu nog de Hemelbeek. Goed is te zien dat de beek naar links afbuigt naar het kasteelpark. Deze situatie bestaat nog steeds. Voor de aanleg van het kanaal liep de beek hier rechtdoor naar de Maas. Tegelijk met de werken aan het spoor was Rijks Waterstaat bezig met de aanleg van het Julianakanaal. De fotograaf stond op de dijk van het kanaal. In het gebied rond de spoorduiker is niet veel boslandschap nog oorspronkelijk.

De brug in Terhagen

Het nadeel van het ingraven van de spoorlijn was dat het niet mogelijk was om een gelijkvloerse overweg aan te leggen. Daarom werden er tussen Elsloo en Geulle diverse bruggen gebouwd. Zo ook in Terhagen. De brug werd gebouwd in Schagen, Noord-Holland en is per schip over de Maas naar Terhagen vervoerd. In verband met het toenemende gewicht van motorvoertuigen zijn veel van deze bruggen later vervangen door stevigere exemplaren. In Terhagen is dat drukke verkeer er niet, vandaar dat de brug één van de weinige overgebleven exemplaren is.

Overlevering Jean Hoeveler

In 2010 kreeg Jean deze informatie van een medewerker van NS. Hij vertelde dat de brug is gebouwd in Schagen, Noord-Holland en dat ze met een trekschuit in één stuk vervoerd is over de Maas. Vervolgens is ze met karren naar Terhagen gebracht. Hij wist niet te vertellen waar ze van de boot geladen is. Of dit Elsloo is geweest, is dus de vraag. Men heeft schragen onder de brug gezet en toen de brug in zijn geheel over het spoor heen geschoven. Er zijn plannen geweest om de oude brug te vervangen door een nieuwe, maar dat mocht niet omdat het een historische brug is. Het is een van de oudste spoorbruggen in Nederland. Er is toen gekozen om de brug te restaureren.

Overweg en station Elsloo-Terhagen

De halte Elsloo-Terhagen werd op 1 december 1919 geopend als stopplaats voor arbeiderstreinen die via Sittard naar de mijnen in de Oostelijke Mijnstreek reden. In 1924 werd het station opengesteld voor alle reizigers. Op 22 mei 1937 werd het station weer gesloten.

De spoorwegovergang tussen Catsop en Elsoo bleef in gebruik tot 1966. Bij deze overweg stond een seinwachterhuisje, nummer 16. Dit huisje werd ook wel het "belhuuske" genoemd, vanwege het belsignaal dat klonk als de breren (slagbomen) omlaag gelaten werden. Ook de spoorbomen van de overweg aan de Spoorstraat - ongeveer 1 kilometer naar het noorden - werden bediend vanuit dit seinwachtershuisje.

Bij de overweg kwamen drie straten bij elkaar. Het was in die tijd een druk punt. Via de Heirstraat ging de schooljeugd vanuit Catsop naar de Augustinusschool. Via de Kaakstraat gingen de inwoners van Catsop naar de oude kern van Elsloo, de kerk of naar de Maas en de omliggende landerijen. Later gingen ze ook naar het Julianakanaal. Op de "Punt" zoals deze plek genoemd werd (en wordt), lag vroeger de bakkerij en winkel in koloniale waren Reubsat, later werd dit een café. Nu is hier een eetcafé gevestigd.

Nadat in 1966 de spoorwegbrug op het Mergelakker gebouwd was, werd de overweg gesloten. De overweg bij de Spoorstraat werd een onbeveiligde overgang, enkel toegankelijk voor voetgangers en tweewielers. Inmiddels is deze weer voorzien van slagbomen. Wilde je met de trein dan moest je voortaan naar station Beek-Elsloo.

De oorspronkelijke situatie bij Terhagen ter hoogte van de huidige spoorbrug. Vanuit de Linderbergstraat lopen twee wegen. Het rechtergedeelte is vervallen. De vervangende nieuwe wegen en de brug zijn nog niet ingetekend.

Boven • 1950. De spoorlijn tussen de Spoorstraat en de overweg naar Beek met de merkwaardige loop van de grenzen met Beek ter plaatse (nu zijn die gecorrigeerd). De Stationsstraat-oost is dan een separaat liggende buurt van Elsloo. Nabij de spoorwegovergang is het staalbedrijf Lommaert ingetekend.

Pagina 57, boven • Links het station Beek-Elst rond 1900. Aan de rechterkant het station Beek-Elst in de jaren 30, met rechts de goederenloods en toiletten voor de passagiers. Momenteel is alleen de rand van het perron nog te herkennen. In de jaren voor de oorlog was het station en omgeving een commercieel-economisch centrum.⁹

Pagina 57, midden • De spoorwegovergang in Beek rond 1925. Links het spoorwachtershuisje en rechts het pand van de familie Stassen (voorheen Schepers), dit pand behoorde tot Elsloo. Op de fiets Door Reubsat die van de Staatsmijn Maurits terugkomt. In de invalidenwagen zit Willem Peters.

Pagina 57, onder • Diverse mensen uit Elsloo hebben bij het spoor gewerkt of zijn door het spoor naar Elsloo verhuisd. Het is 1950 en Gus Claessen en Marie Cobben vieren hun 50-jarig huwelijksfeest.

Ze woonden destijds op Stationsstraat nummer 161 in Elsloo. Naast familie, vrienden, bekenden en de fanfare werden ook oud-collega's van de Nederlandse Spoorwegen uitgenodigd. De familie Claessen was een echte spoorwegfamilie. Diverse familieleden waren er werkzaam.

Achterste rij, v.l.n.r.: Harie van Es, Wim Claessen, n.n., Hein Thomassen, n.n., n.n., Sjeng Alberigs, Sjef Bovens, Sjang Peters, Hub Hamers, Sjaak Claessen (zoon van Gus en Marie)

Voorste rij, v.l.n.r.: Hub Donkers (Beek), ploegbaas Jan Janssen, nn Theunissen (Beek), Gus Claessen, Marie Claessen-Cobben, Pie Fredrix (Veestraat), Sjef Visseren (chef van het station Beek-Elst) Pie Bours (Catsop)

Katholiek Elsloo

De kerk in Elsloo wordt niet alleen beschreven als het kerkgebouw maar ook de kerk als maatschappelijke organisatie komt aan de orde. Centrale punten van kerkelijk Elsloo waren de Sint Augustinuskerk en het Patronaat aan de Dorpstraat.

De Sint Augustinuskerk is gewijd in 1849, maar kent een voorganger uit 1459, welke op haar beurt de oudste kerk van Elsloo opvolgde die rond 1450 door de Maas werd weggespoeld. Het doopvont in de huidige kerk is overgenomen uit de oudste Elslope kerk en stamt uit circa 1200. Daarmee is dit het oudste kerkelijk voorwerp in Elsloo.

De kerk als organisatie bestaat echter al veel langer. Het Maasdal behoort tot de eerste gekerstende gebieden van ons land. Elsloo behoort oorspronkelijk tot het dekenaat Susteren, aartsdiaken Kempenland, tot 1840 onderdeel van het bisdom Luik. Een belangrijk jaar voor de katholieken is 1848. Dan vindt onder leiding van staatsman Thorbecke een grondwetswijziging plaats welke godsdienstvrijheid garandeert. De tot dan verboden Katholieke Kerk kan beginnen met de herinrichting van de kerkelijke organisatie.

In 1853 wordt het bisdom Roermond opgericht, waaronder Elsloo - ingedeeld in het dekenaat Meerssen - tot op de dag van vandaag valt. Protestants Nederland reageert fel. Er gaat een stroom van petitie's naar de koning om de aanstelling van de bisschoppen tegen te houden.

De Katholieke Kerk laat zich echter niet meer beteugelen en versterkt zich enorm na de grondwetsherziening in 1917. Alle mannen krijgen stemrecht. De Rooms-Katholieke Staatspartij groeit. De uitbreiding van het actief kiesrecht voor vrouwen in 1919 versterkt de partij nog meer. Vanaf die tijd begint de expansie van de Rooms-Katholieke Kerk en zo ook in Elsloo. Na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) en ook tijdens de roerige jaren '60 en '70 komt er een eind aan het Rijke Roomse Leven. Het einde van een tijdperk dat een enorme invloed heeft gehad op de mensen en maatschappelijke organisaties en waarvan tot op de dag van vandaag nog vele voorbeelden te zien zijn.

De belangrijkste materiële en immateriële uitingen van het Rijke Roomse Leven, zo ook in Elsloo

- Een rijke liturgie
- De heiligenverering en de Mariaverering.
- Ieder katholiek gezin had wel enige heiligenbeelden in huis waar geregeld verse bloemen bij werden gezet of waarbij kaarsjes werden aangestoken.
- Regelmatig kerkbezoek, zowel naar de Heilige Mis maar ook om er eenvoudigweg te bidden. Veel mensen gingen vrijwel dagelijks of in de mate dat mogelijke was naar de kerk.
- Processies en ommegangen waarbij in de dorpen een groot deel van de bevolking een rol vervulde.
- De invloedrijke positie van de kerk en de pastoor in het leven van de gelovigen en de gemeenschap.
- Kinderrijke gezinnen met een relatief hoog geboortecijfer.
- Een relatief groot aantal priesters, kloosterlingen en missionarissen. Ieder gezin had wel een of meerdere kinderen die voor priester gingen studeren, intraden in een klooster of als missionaris werden uitgezonden.
- Godsdienstonderwijs in vraag- en antwoordvorm aan de hand van de Romeinse Catechismus en de school-katechismus.
- De Katholieke Radio Omroep en een netwerk van katholieke scholen en maatschappelijke organisaties. De omgang met protestanten of "guéze" (heidenen) werd eerder ontweken of niet aangemoedigd door de katholieke verenigingen en de geestelijkheid.
- Een groot aantal trouwe stemmers op de Roomsche-Katholieke Staatspartij en later de Katholieke Volkspartij, waarin men de sociaal-economische tegenstellingen trachtte te verzoenen.

De pikorde in de kerk

Tijdens het kerkbezoek bestond in de kerk toentertijd een soort hiërarchie. De pikorde was van links naar rechts. Links de vrouwen en meisjes en rechts de mannen. De jongens van de eerste klas zaten rechts voor het zijaltaar. De overige jongens zaten tussen de communiebank en het altaar. De meisjes van de eerste klas zaten voor het linker zijaltaar. De overige meisjes zaten tussen de vrouwen. Schoolgaande kinderen moesten minimaal om de 4 weken biechten. De kinderen bedachten maar wat en sommigen deden extra maar wat ongehoorzaams zodat ze wat te biechten hadden.

Triduum. — ELSLOO. De laatste dagen der vorige week werd alhier in de kerk een Triduum gehouden door een eerwaarde pater Redemptorist uit Roermond. Alle drie de dagen was bij het houden der preeken de kerk stampvol. Tweede doel dezer driedaagsche oefening was tot de oprichting eener Aartsbroederschap der Heilige Familie te geraken. Naar allen schijn zal dit doel rudmschoots bereikt worden.

Links, krantenartikel • Triduum, een driedaagse periode van gebed en bezinning.
Linksonder • Een mis eind jaren 40, maar representatief voor de jaren 30. Het altaar staat in vol ornaat.

Boven • De Sint Augustinuskerk is door de inwoners van Elsloo zelf gebouwd en betaald. Het was en is de trots van het dorp. De Aelsenaeren vinden zelf dan ook dat “de auw kirk” de mooiste kerk van de omgeving is.

Pastors en kapelaans tussen 1920 en 1940

Pastors

- G.J.J. Wouters, van 1914 tot 1921
- J.H.E. Biermans, van 1921 tot 1936 (van 1896 tot 1902 kapelaan)
- J.W. Houben, van 1936 tot 1941

Kapelaans

- M. Alberts, van 1918 tot 1925
- J.G.H. Grubben, van 1925 tot 1927
- J.W. Houben, van 1927 tot 1936
- L.J.H. Pelzer, van 1936 tot 1941

Pastoor Houben

Groot was de vreugde van de parochianen van Elsloo, toen hun kapelaan in September 1936 tot pastoor aldaar benoemd werd en derhalve in hun midden bleef. Pastoor Houben, om zijn goed karakter bij allen bemind, heeft steeds met grooten ijver tot heil der parochianen van Elsloo gewerkt en vooral het vereenigingsleven bevorderd; niet enkel de godsdienstige vereenigingen maar ook die sociale en de jeugdorganisaties vonden in hem een krachtigen bevorderaar; o.a. richtte hij de Jonge Wacht, de Jonge Werkman en afdeelingen van den Jonge Boerenbond en den Boereninnenbond op.¹⁰

Via de Dorpsstraat op weg naar de kerk voor de installatie van de nieuwe pastoor Houben op 11 oktober 1936. De linkse misdienaar is Frans van Mulken, de rechtse is Mart Fredrix. De aankomende pastoor Houben draagt de herdersstaf. Links achter hem loopt Pastoor Leesens van Meers, in het midden de vertrekkende Pastoor Biermans en rechts Bisschop Lemmens.

Als de bisschop naar Elsloo kwam was dit een enorme eer. Alles werd uit de kast gehaald om de bisschop te eren en de dag feestelijk in te vullen. Zeker omdat dat de “vader” bisschop Lemmens uit Schimmert als een ware heilige werd aangezien.

Monseigneur Lemmens, bisschop van Roermond van 1932 tot 1958, was een groot vereerder van de Sterre der Zee en boegbeeld van de Rooms-Katholieke kerk in Limburg.

Kerckroniek: Op 10 september 1926 bezocht bisschop Lemmens Elsloo. Vanuit Beek kwam de bisschop naar Elsloo waar hij door de burgemeester werd welkom geheten. Het hele dorp was prachtig versierd. Men had namelijk in Hasselt de hele versiering van de Demerstraat opgekocht. Tijdens de zevenjarige feesten was deze straat daar het allermooist versierd. Het geheel bestond uit 3 erebogen en 15 kleinere, 66 levende dennen in bakken, 32 potten met levende bloemen, vlaggen etc. Voor de toegang naar de kerk bij de trappen hing een grote kroon met 12 afhangende slingers van vlaggetjes. Begeleid door de fanfare, verenigingen, de “vormelingen” (de jongens en meisjes die het Heilig Vormsel gingen ontvangen) en een grote stoet mensen trok de bisschop naar de kerk, waar hij werd toegesproken door de pastoor. 's Avonds vertrok de bisschop per auto weer naar Roermond.

Op Hemelvaartsdag 1939 herdacht de Broederschap van O. L. Vrouw van Altijddurende Bijstand in Elsloo haar gouden bestaansfeest. Aanleiding voor Z. H. Exc. Mgr. dr. G. Lemmens, bisschop van Roermond, om dit feest met zijn aanwezigheid op te luisteren. Om 3 uur stelde de lange stoet zich op aan de Kaak en trok door Dorpsstraat, Raadhuisstraat, Schoolstraat en Julianastraat naar de kerk. Vader-bisschop Lemmens sloeg de stoet aan het Heilig Hartbeeld gade. Om half vier celebreerde de bisschop een plechtig lof, dat voorafgegaan werd door een feestelijke optocht vanaf het station, waaraan alle verenigingen deelnamen. Om 6 uur diende de bisschop het H. Vormsel toe aan de “vormelingen” van de parochie.

De jubilerende Broederschap van O. L. Vrouw van Altijddurende Bijstand was in 1889 opgericht door pastoor Haesen. Daartoe werd besloten een beeld te plaatsen, dat zou getuigen van een levendige devotie. Pastoor Thissen liet voor dit beeld een mooie (nog bestaande) Mariakapel inrichten, die in 1922 door het kerkbestuur werd gerestaureerd, en waar een bloeiende verering van Maria ontstond.

Burgemeester Eussen heet Bisschop Lemmens en zijn gevolg welkom, nabij de overweg naar Beek

De dagelijkse kerkplichten

Als trouwe katholiek was je verplicht om iedere dag naar de kerk te gaan. In het kader hiernaast vindt u een weekoverzicht van alle kerkelijke activiteiten in de eerste week van september 1937.

Fanfare De Maasgalm op weg naar het station om Bisschop Lemmens af te halen. De straat is rijk versierd. De foto is genomen ter hoogte van het tegenwoordige Dorine Verschureplein.

Kerkversiering.

Onze parochiekerk begint er mooi uit te zien met de nieuwe banken. De aanschaffing is evenwel duur en belooft tussen 3 en 4000 gulden. Reeds zijn van de geloovigen eenige mooie giften ingekomen o.a. van 250 gulden, 100 en 85 gulden.

Zondag algemeene H. Communie van de gansche parochie. De H.H. Missen zijn om 6, 7, 8, 9 en om 10 uur de plechtige Hoogmis. Feestviering van St. Gilles. Na de H. Missen zegening en verering der Relikwie; om 3 uur Lof, Preek en Processie. Collectie in alle H.H. Missen voor de Kerk.

Maandag om 7.45 uur best. jaard. voor Jacques Geissen.

Dinsdag om 6.30 uur ziele dienst voor de afgestorvenen van hen die offerden aan de doopkapel. Om 7.45 uur best. jaard. voor Frans Odekerken en familie.

Woensdag feest van O.L.Vr. Geboorte, dag van devotie. Octaaf van het feest van St. Gilles. De H.H. Missen om 6.30 uur. 7.15, 8.45 en 10 uur Hoogmis ter eere van O.L.Vr.

Donderdag om 6.30 gest. jaard. voor Maria Smeets; om 7.45 uur gest. jaard. voor Z.E.H. Pastoor Haesen.

Vrijdag om 6.30 best. jaard. voor Jacobus Janssen; om 7.45 uur gest. jaard. voor Hendrik Nijsten.

Zaterdag om 7.45 uur O.L.Vr.-dienst.

Overlevering

Hoewel de kerk liefde predikte, was haar eigen praktijk vaak anders. Kinderen werden onderworpen aan een strenge kerkdiscipline.

Ongeoorloofd verzuim van de ochtendmis leidde tot sancties op school. Ook al of niet vermeende misdragingen in de kerk werden streng gestraft. Zo is het verhaal bekend van een jongen die de hostie aan het gehemelte was blijven plakken. Met een vinger had hij deze losgetrokken en dat was gezien door de onderwijzer. Op school kreeg hij hiervoor klappen omdat hij het lichaam van Christus had aangeraakt.

Ook het niet kennen van de Catechismus kon streng gestraft worden, in zulks geval door de pastoor. Ook hij schuwde niet om kinderen te slaan.

Deze verhalen van oudere mensen geven aan wat voor een indruk dit in hun jeugd heeft gemaakt. Diverse onderwijzers staan tot op de dag van vandaag nog bekend dat ze losse handen hadden en voor het minste of geringste (de kinderen wisten soms niet eens wat ze gedaan hadden) de kinderen sloegen – al of niet met een stok – of zelfs traptten. Ouders dachten er niet aan om voor hun kroost in de bres te springen. Integendeel. Men wilde geen problemen met de onderwijzers. Als hen iets dergelijks ter ore kwam, kregen de kinderen thuis nog eens straf. Ze waren het op voorhand altijd zelf schuld.

De kerkfabriek

De organisatie van de kerk die moest zorgen voor het beheer van de kerkelijke goederen en inkomsten diende te verwerven voor het onderhoud van de priesters werd de kerkfabriek genoemd. Ook het dragen van kosten voor de eredienst en ondersteuning van de armen werd door deze organisatie geregeld. Over de kerkfabriek in Elsloo is weinig bekend, behoudens dat ze af en toe naar voren trad bij de verkoop van percelen grond. Ook de boeren pachtten grond van de kerkfabriek. Dit laatste was een goede reden om op goede voet met de kerk te staan en af en toe wat te doneren.

Het Patronaat

Aanleiding voor het initiatief om patronaten te stichten was de leerplichtwet van 1900, die gold voor kinderen tot 12 jaar. Aangespoord door de bisschoppen, richtten vanaf 1902 vrijwel alle Nederlandse parochies een patronaat op. Het doel daarvan was om vorming en scholing te organiseren voor dat deel van de Rooms-Katholieke jeugd, dat na het verlaten van de lagere school geen verder onderwijs meer zou gaan volgen.

De pastoor stond ambtshalve aan het hoofd van het Patronaat in zijn parochie, al was meestal een van de kapelaans met de dagelijkse leiding belast. Deze werd daarbij geholpen door enkele ouderen uit de parochie. Vaak waren dit onderwijzers.

Een belangrijke activiteit van het Patronaat was de godsdienstige en zedelijke vorming van de jeugd. Ook werden er cursussen gegeven. In aansluiting op de cursussen verzorgden de patronaten ontspanning. Deze kwam op de tweede plaats en werd gezien als een aanvullende activiteit die moest voorkomen dat de Rooms-Katholieke jeugd ontspanning zocht in het café, de bioscoop of op straat. De kern van de ontspanningsactiviteiten bestond uit bijeenkomsten op zondagmiddag en -avond. Jongeren konden onder toezicht van de leiding terecht in het patronaatsgebouw om spelletjes te doen, te zingen, te repeteren voor een (stichtelijk) toneelstuk, of zomaar met elkaar te praten en iets te drinken. Veel patronaten richtten zich niet alleen rechtstreeks op de jeugd zelf, maar ondernamen ook activiteiten van ondersteunende aard.

Denk hierbij aan drankbestrijding, lees- en uitleenbibliotheken, arbeidsbemiddeling, spaarkassen en missieclubs. Ook toneelverenigingen, arbeidersorganisaties en jeugdorganisaties konden in het Patronaat terecht. Uiteraard alleen als het een Rooms-Katholieke organisatie betrof.

De stroom activiteiten in het Patronaat was eindeloos. Het voert te ver om alle toneeluitvoeringen, vergaderingen van verenigingen en (katholieke) politieke sprekers op te sommen. Het Patronaat was een katholiek vormingscentrum, medisch centrum en gemeenschapshuis in één. Toen in de oudejaarsnacht 1925-1926 de dijk te Meers was bezweken waren de dag ervoor al velen naar Elsloo gevlucht. Een-50 tal vrouwen en kinderen werden in het Patronaat ondergebracht.

Foto links • Het interieur van de Sint Augustinuskerk
Foto boven • Het complex Patronaat/bewaarschool was in oorsprong een monumentale boerderij uit 1712, gelegen aan de Dorpstraat. In 1913 werd deze door het kerkbestuur gekocht van Dominique Willems om te dienen als Rooms-Katholiek cultureel/maatschappelijk centrum en klooster. Het Patronaat zelf was gevestigd in de schuur, die ingericht was als toneelzaal met podium. Ook de bibliotheek was hier gevestigd. In 1935 is het hele complex vernieuwd. Op deze foto het Patronaat in volle glorie tijdens een bijeenkomst van Haslou.

De Rooms-Katholieke Toneelclub De Vriendenkring

In 1913 wordt de toneelvereniging De Vriendenkring opgericht. Eén van de stukken die ze opvoerden was De Oceaanvlieger. Deze uitvoering was waarschijnlijk gebaseerd op de solovlucht over de oceaan door Charles Lindbergh in 1927.

Tijdens de voorstelling vloog een piloot in een klein vliegtuig – met een touw en een katrol bevestigd aan een draagbalk van het gebouw – een paar meter boven de Bühne. De generale repetitie verliep perfect, maar tijdens de uitvoering bezweek de constructie en maakte de piloot een perfecte noodlanding in de coulissen. Enkele beschadigingen aan het pand en een hard gelach dat tot ver in het dorp te horen was was het gevolg.

Deze foto is gemaakt voor het Patronaat aan de Dorpstraat, ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan tijdens de november-kermis in 1928.

Zittend, vanaf links: Frits Peters en Jac Janssen. Tweede rij, staand vanaf links: Harie Peters, Pie Pijpers, Ties Peters en kapelaan Houben (regisseur). Derde rij, vanaf links: Willem Pesch, Jan Peters, Willem Knoben, Sjef Pijpers, Sjeng Houben en Sjeng Pijpers. Vierde rij, vanaf links: Ton Lenssen, Sjang Driessen, Jan van Gennip, Harie Janssen, Chris van Es en Martin Driessen.

Zittend, vanaf links: Jan Lenssen, pastoor Houben, kapelaan Pelzer, emeritus-pastoor Biermans en Jan Wouters. Tweede rij, vanaf links: Willem Knoben, Jan Driessen, Jacques Collard, Jan Houben en Theodoor Beckers. Derde rij, vanaf links: Ton Lenssen, M. Peters, P. Thomassen, Emile Bours, P. Pijpers en J. Pijpers. Vierde rij, vanaf links: Jan Peters, Jac. Hendrix, Willem Pesch (tevens decorschilder), A. Claessen, Jan Peters, Jac. Fredrix en Martin Driessen.

Bekende spelers waren de slager Sjeng Houben (kroop ook lange tijd in de rol van Sinterklaas) en Sjaak Fredriks.

Tot na de oorlog mochten vrouwen niet meespelen. In de stukken werden de vrouwen gespeeld door een man of waren ze vroeg gestorven.

Sjeng Houben als Romeins veldheer doorkruist het dorp om reclame te maken voor een toneelstuk van De Vriendenkring. De groep staat nabij het Dorine Verschureplein, voor het huidige café 't Trefpunt.

Toneelclub Haslou

In 1938 ontstond er nog een tweede toneelgroep onder de naam Haslou. Ze speelden in zaal Frederix (bie Jentrien) aan de Stationsstraat. Het verschil zat hem in het feit dat bij Toneelgroep Haslou zowel mannen als vrouwen mochten spelen. Gekende spelers waren onder anderen Max Wouters en Annie Schrasser.

Tooneel.
De alom bekende gemengde tooneelclub Hasloo, gevestigd in de concertzaal van dhr. M. Friederix hield Zondag j.l. een goed geslaagde uitvoering. Opgevoerd werd „Malle Fratsen” en als hoofdnnummer „Als de poorten opengaan”. Hasloo heeft weer bewezen een vooraanstaande vereniging te zijn, want op meesterlijke wijze werden de soms zeer zware rollen vertolkt. Deze zoo sympathieke verreeniging kan dan ook met trots op een geslaagde avond terugblikken.

ELSLOO. — Zondag 19 Januari zal de Gemengde tooneelvereniging Haslou een tooneeluitvoering geven in de zaal M. Fredrix, Stationsstraat. Opgevoerd worden „Pietje” klucht in 2 bedrijven door Jac. Braun en het tooneelspel in 3 bedrijven „De Zwartkop” door James IJsland.”

Een Missiedag in 1937

A.s. zondag 24 Januari zal in het Patronaat een Missieavond gehouden worden door de Missionarissen van het H. Hart van het klooster te Stein. Mgr. Visser, pater van Mierlo en een Javaansch priesterstudent zullen er het woord voeren. Er is gezorgd voor een rijke afwisseling. Het koor der paters bestaande uit dertig leden, zal een drietal muzieknnummers uitvoeren, terwijl een zestal bekroonde solisten der fanfare een nummer ten gehoor zullen brengen. De zaal zal mooi versierd zijn. Onnoodig te zeggen dat het a.s. Zondag druk zal worden. Ieder zorge tijdig voor een plaats. Er wordt om stipt zes uur begonnen.

De zusters in het klooster Maria Immaculata

Het huis naast de Sint Augustinuskerk is in oorsprong de voormalige pastorie van Elsloo. Echter wordt nu nog “het zusterklooster” genoemd. De pastorie werd na de Tweede Wereldoorlog namelijk ter beschikking gesteld aan zusters Franciscanessen van de H. Joseph. Voorheen woonden ze in het woonhuis van het Patronaat.

De Franciscanessen kwamen uit Duitsland waar ze tijdens de Kulturkampf, het anti Rooms-Katholiek beleid van Bismarck, in 1873 werden verdreven. In 1882 vestigden ze zich in Valkenburg en van daaruit kwamen, door bemiddeling van pastoor Wouters, in 1918, 6 zusters naar Elsloo waar ze het woonhuis bij het Patronaat betrokken en een kleuterschool en naaischool begonnen. Van hieruit bediende men ook Meers. Later vestigden ze zich ook in Meers. Zuster Agnes was de overste in Elsloo en kwam nog uit Duitsland. De zusters waren zeer geliefd in het dorp. Inkomsten kwamen onder andere uit giften, subsidie van de gemeente en schoolgelden.

In de jaren 30 zaten er ongeveer 10 zusters in het klooster. Zij hielden zich onder andere bezig met het kleuteronderwijs, een naaischool, kraamzorg, wijkzorg, Groene Kruis, verlenen van eerste hulp (Elsloo had geen dokter, die moest uit Rekem, Beek en later uit Stein komen), afleggen van doden, poetsen en onderhouden van de kerk, het uitdelen van voedsel en ze hielden acties voor hun mede zusters in de missie (zoals toneeluitvoeringen en loterijen). Twee van de zusters gingen dagelijks naar Meers om daar les te geven. Ook daar hadden ze een naaischool en een bewaarschool. In 1959 zijn de zusters uit Elsloo vertrokken.

Het Patronaat (zusterklooster) in de Dorpstraat. Voor de oorlog woonden de zusters links van de poort. Na de oorlog in de oude pastorie bij de Sint Augustinuskerk. In de overige ruimtes van het complex was het Groene Kruis, de kleuterschool, de naaischool en een grote multifunctionele zaal voor (raads)vergaderingen, toneeluitvoeringen, speelruimte voor de bewaarschool en dergelijke.

In 1919 waren er 133 kleuters, 61 jongens en 72 meisjes. Hiervoor waren 1 onderwijzeres en 1 helpster beschikbaar.

De heilige Sint Gillis

Sint Gillis of Sint Gelis is de patroonheilige van het dorp Elsloo. Sint Augustinus is de patroonheilige van de parochie. De naam Sint Gillis is een verbastering van Aegidius of Egidius ofwel Saint-Gilles du Gard. Hij was een Franse kluizenaar en abt van Griekse afkomst in de 8e eeuw. Er zijn diverse legendes over hem, waaronder die van een ree dat bescherming bij hem zocht tegen Koninklijke jagers. Het dier links van hem, vaak onterecht aangezien voor een hond, is dus een ree. Sint Gillis is van veel zaken de beschermheilige: wild waarop gejaagd wordt, vee en bosbescherming, jagers en boogschutters, herders en paardenhandelaren, slijpers en smeden, bedelaars, grieppatiënten, leprozen, melaatsen, zogende moeders en huilende kinderen (Krijs-Gilles) en kreupelen. Hij wordt aangeroepen tegen epilepsie, besmettelijke ziekten, chronische infectie, kanker, lepra, pest, spastisch lijden, waanzin en tegen echtelijke onvruchtbaarheid, storm, droogte en brandgevaar, tegen angst en ongeluk, bovendien bij geestelijke nood, schaamte en verlatenheid, voor goede biecht en tegen veedieven. In Elsloo werd hij vooral vereerd als beschermer tegen kinderziekten en tegen de zenuwen, zoals dat genoemd werd. Ook de voormalige basisschool Op de Berg was vernoemd naar Sint Egidius.

De Sint Gilliskermis

Elsloo kende behalve de voor- en najaarskermis nog een derde kermis: de Sint Gilliskermis.

Sint Gillis werd op 1 september gevierd. De één dag durende kermis was de eerstvolgende zondag. Uit de verre omtrek kwamen grote gezinnen naar Elsloo om de zegen tegen kinderziekten te ontvangen.

In het Lof van 3 uur werd dan een “feest-predicatie” gehouden, waarna de processie en de zegening der kinderen plaatsvond. De kerk zat vol kinderen die na de mis door de pastoor gezegend werden. Daarna gingen de kinderen over tot het vereeren van de relikwie. Wie familie in Elsloo had, ging daar natuurlijk na afloop naartoe om gezellig samen vlaai te eten. De winkeliers haakten in op de Sint Giliiskermis door een “winkelweek” te organiseren.

Feest van St. Gillis

Zondag jl. 2 Sept. vierde men alhier het feest van den grooten Heilige. St. Gilis. De dag werd ingezet met eene algemeene H. Communie der gansche parochie. Onder de Hoogmis werd een predikatie gehouden over St. Gilis. Den ganschen dag werd onze kerk druk door vreemdelingen bezocht teneinde hun zieken en kinderen te laten zegenen. Onder het Lof werd een processie gehouden met zegen bij het mooi versierde kapelletje aan de Kaak. Elsloo heeft haar heilige weten te vereeren en blijk van godsdienstzin gegeven. Ook deze week is nog gelegenheid tot zegening der kinderen en zieken.

De Stationsstaat rond 1927. De missieoptocht of kindermissie-kruistocht was een bedeltocht voor de missie langs alle huizen in Elsloo. Alle kinderen van de lagere school moesten meelopen en elke groep beeldde een kerkelijk thema uit, zoals bijvoorbeeld "De twaalf apostelen of de paus". Langs de route werd gecollecteerd.

Processies in Elsloo

Er waren twee grote processies. De sacramentsprocessie op kermiszondag en de "kroetwusj" op 15 augustus. "De kroetwusj" was een boeket kruiden bestaande uit boerenwormkruid, vossenstaart, korenaren en veldbloemen. Dit boeket werd in de kerk gezegend en diende daarna in huis als afweermiddel tegen onweer. Als het onweerde gooide men het boeket of een gedeelte hiervan in het haardvuur. Dit zou het huis beschermen. Verder was er iedere maand een kleine processie rond de Berg en met de kruisdagen trok men door de velden.

Op zondagmorgen van de zomerkermis trok de grote processie, de zogenoemde bronk door het dorp. Hiervoor werd alles uit de kast gehaald.

De processie was een grote plechtigheid. Iedereen trok mee, al of niet met een vereniging. De straten werden uitbundig versierd met vlaggen aan huizen of langs de weg, bloemen- en gekleurde zandtapijten werden gemaakt. Erebogen werden geplaatst en in de deuren en onder poorten of in vensters werden kleine huisaltaartjes ingericht. In de Dorpsstraat, Heerstraat, Stationsstraat en Catsop werden rustaltaren geplaatst.

De processie werd geleid door de veldwachter Rouvroye

Hij had als plicht de kerkelijke plechtigheden te beschermen. Na de plechtige hoogmis werd de processie gevormd. De veldwachter ging met het vaandel naar de uitgang van de kerksteeg; de weg langs de kerk richting de trappen. Hierna volgden de jongens, dan de meisjes en daarna de rest. Zo gauw als de jongens in de rij stonden werden door Lambert Gouder de Beauregard kamerschoten gelost als teken voor het hele dorp dat de processie zou beginnen. Overigens werden zodra de processie binnen was, weer kamerschoten gelost om de gemeenschap op de hoogte te brengen van het feit dat de de processie binnen was.

De sacramentsprocessie

De jaarlijkse processie op kermiszondag was een van de traditionele hoogtepunten in het dorp. De inwoners wisten met de beperkte middelen die er in die tijd waren, het dorp er piekfijn uit te laten zien. In het archief van het Streekmuseum bevindt zich een schrijven uit 1967 van iemand uit Amsterdam die een beschrijving geeft van de processie in 1928 zoals hij zich deze kan herinneren. Er wordt verondersteld dat het door de priester Hub Claesen uit Catsop geschreven is.

Hij beschrijft de gehele processie tot in detail. Vanaf het vertrek uit de Sint Augustinuskerk, de rondgang en de terugkomst in dezelfde kerk. De beschrijving geeft een mooi tijdsbeeld van het dan nog niet door het Julianakanaal verminkte oud-Elsloo.

Op de volgende pagina's vindt u een deel van deze beschrijving. Het tussenliggende deel over Catsop is opgenomen in het boek "Catsop, de toekomst, een schaduw van het heden, gepresenteerd in het zonnige heden" uitgegeven in 2014.

Foto boven • Het zandtapijt voor de processie in de jaren 60 in de Dorpsstraat. Zowel de inwoners van de oude kern van Elsloo als die van Catsop deden hun best de straten zo mooi mogelijk te versieren. De rivaliteit hierin was hoog.

Foto onder • De processie geleid door veldwachter Rouvroye. De foto is genomen op de dan nog nagenoeg onbebouwde Nuuje waeg (Julianastraat).

De processie van Elsloo omstreeks 1928

Het letterlijke verslag van de processie in Elsloo, door een bezoeker uit Amsterdam. Vermoedelijk opgeschreven door priester Hub Claesen uit Catsop.

Amsterdam 09 mei 1967, opgedragen aan mijn vriend Jan Wouters

Het is kermiszondag. Het is nog vroeg in de morgen, verschillende mensen begeven zich op weg uit Catsop om een der eerste H. Missen te gaan bijwonen. Ondanks de vroegte, schijnt reeds de zon tussen de boomgaarden en zij werpt lange schaduwen van de heggen over de nog stille straten. Alles ziet er opgeruimd en netjes uit. Er hangt een sfeer van: “Vandaag is een bijzondere dag”. En terecht; want vandaag trekt de processie uit.

Aan de kant van de weg zijn mannen bezig de paaltjes te plaatsen, waaraan straks schoon gewassen en gestreken de gekleurde vaantjes zullen wapperen. Ieder huisgezin heeft zijn eigen paaltjes met zijn eigen kleuren. En dit vormt tezamen een prachtige erehaag. Eerst moeten de gaten in de harde grond gemaakt worden, met hamer en ijzeren staaf. Dit is een nogal zwaar karwei, de zweetdruppels staan de mannen op het voorhoofd, maar dat hebben zij er voor over, want zij willen zo goed mogelijk voor de dag komen met hun versiering. Op het midden van de straat is een tapijt gelegd van vers geplukte bloemen. Alleen de bloemen worden gestrooid geen stengels of bladeren, want alleen de bloemen zijn mooi genoeg voor het pad waar Hr. Pastoor zal lopen met het Allerheiligste...

Ik zelf was vanmorgen al vroeg op, eigenlijk ben ik een beetje zenuwachtig.

Ik moet straks in de hoogmis de tenorsolo's zingen in de vierstemmige mis van Hubert Cuypers. Maar als ik er straks voor sta, dan gaat het wel. Ja, het is altijd een experiment dat zingen, vooral die hoge tonen. Het is als een dunne draad die gespannen is en waar je overheen moet lopen en dan maar oppassen dat je er niet afvalt. Als ik zo sta te denken, wordt het al wat drukker in de straat. De kinderen verschijnen op hun paasbest en stoeien een beetje, maar krijgen direct waarschuwingen dat ze niet op de bloemen of op de zandfiguren mogen lopen, want die laatste zijn er ook. Dit zijn paden die gevormd worden door zand in verschillende kleuren, met voorstellingen als een kelk, een engel of een kruis. Zeer mooi! Maar ik persoonlijk vind het bloemtapijt toch mooier.

Dan plotseling schijnt er iets mis te gaan. In de verte nadert een boerenknecht met een paar koeien. Angstig wacht iedereen af, of de knecht de koeien langs de versieringen kan drijven zonder veel schade te veroorzaken. Dit lukt wonderwel. Maar een van de koeien schijnt door de ongewone omgeving een beetje zenuwachtig te worden. Dit werkt schijnbaar op haar sluitspieren, want ineens gaat haar staart omhoog en het beest ontlast zich van haar overvloedige afvalstoffen. U kent dat beeld wel, eerst zo'n grote koek en dan volgen er nog een stuk of tien steeds kleiner wordend. Het hele geval beslaat zo'n 15 meter. Maar snel komen bezems en schoppen te voorschijn en na een paar minuten kan iedereen weer rustig ademen.

Ondertussen luiden de klokken voor de hoogmis. Ik stap ons huis binnen en ga mij kleden voor het kerkfestijn.

Ik trek vandaag mijn nieuw kostuum aan. Het is naar maat gemaakt door de kleermaker Mathieu Alberigs. Echt iets aparts. Mooi dessin, met tamelijk wijde pantalon, dit is op het ogenblik in de mode. Ik ben nog jong, bijna 20 jaar en doe graag aan de mode mee. Na mij van alle kanten in de spiegel bekeken te hebben zegt mijn moeder: “Je zult wel veel bekijks hebben met dat sjoan pekske”. Dan neem ik mijn kleine trommel met riem en trommelstokken en ga. U moet namelijk weten, ik ben ook nog lid van de vermaarde Fanfare De Maasgalm. Zij zal de processie opluisteren met processiemarsen. Terwijl ik het erf afstap, zie ik bij Tiesse, Sjang van Es aankomen met op zijn schouders de grote SIB bas. Bij iedere stap die hij doet glinstert de zon op zijn instrument. Het is een indrukwekkend gezicht, die grote man met de iets holle benen en die grote bas. Ik wacht even op hem en stap dan verder met hem de weg af, naar het dorp. Voor ons lopen twee buurmannen van ons. Het zijn twee oude vrijgezellen Frits en Sjang van Ketriene. Frits draagt een zwarte vilten hoed en Sjang heft zijn hoofd versierd met een bolhoed en onder het lopen schudt zijn hoofd heen en weer als de slinger van een klok. Overigens zijn het aardige mensen.

Mevrouw Stijnen-Thomassen met een worteldoek

Hoe dichterbij de kerk komen hoe drukker wordt het. Hier ziet men ook nog zeer oude mensen die ter kerke gaan. Ook al doordat ze dichterbij wonen dan b.v. mensen uit Catsop en Terhagen. De vrouwen dragen meestal nog omslagdoeken, de zogenaamde worteldoeken.

Ze zijn rood-bruin en goud met zwarte franjes. Als ik die oudjes zie gaan, dan moet ik altijd aan mijn grootmoeder zaliger denken. Zij droeg ook altijd zo'n doek en zwarte muts. Het doet mij altijd denken aan de tijd toen ik nog een kind was en ik mijn grootvader mocht helpen op het land.

Wij gingen dan 's morgens vroeg naar het land, tegen 12 uur tuurde ik over het veld waar ik heel ver kon kijken, omdat het land dat grootvader verbouwde met aardappels of rogge, hoger lag dan de andere velden.

Als ik dan zo stond te kijken dan ontwaarde ik ineens een kleine zwarte stip in de verte, als die stip dichterbij kwam en steeds groter werd dan herkende ik ineens grootmoeder. In iedere hand droeg ze iets. Ik rende haar tegemoet om ook iets te dragen. Het was dan een vierkant korfje met twee deurtjes aan de bovenkant. En hierin zaten dan de heerlijke boterhammen van roggebrood met rauwe ham. Grootmoeder droeg het andere pakje. Dat was de koffiepot geknoopt in een blauw geruite handdoek.

Maar laat ik niet afdwalen. Ik ben nu met mijn grote collega gekomen aan het eind van de Dorpstraat en voor ons ligt de Maasberg stijl als een skihelling, rechts een bijna loodrechte wand bekleed met klinkerstenen. Links bebouwd met huizen die trapsgewijze omlaag lopen. Het uitstekende witte huis op de helft van de berg is het huis van mijn grootouders zaliger die daar hun laatste strijd gestreden hebben. Als kind kwam ik er veel...

Nu gaan wij de trappen op en over het grindpad dat het kerkhof in tweeën snijdt, naar het plein voor de kerk. Links op het kerkhof staat het grote missiekruis. Op dit kerkhof vonden mijn voorouders hun laatste rustplaats. Ook zij liepen eens over dit pad waar ik nu loop. Wij zijn nu bij de kerk. Sjang van Es zet zijn bas terzijde van de wijwaterbak. Ik ga verder de kerk binnen.

Links de wenteltrap op en dan kom ik in de ruimte waar het uurwerk van de klok staat.

Vlak bij zijn de twee pedalen of trappers van de blaasbalg van het orgel, nog één stap omhoog en ik sta tussen de koorzangers. Ik krijg mijn zangpartij, en dan verschijnt bij de sacristie de heer pastoor met koorknapen in hun mooiste kleden. Dan trekt de organist Martien van de Smeed alle registers open van het prachtige oude orgel, en machtig klinken de zware akkoorden door de kerk. Het lijkt of de heilige beelden op hun consoles aan de ronde gladde pilaren glimlachen en of de stenen borstkas van de Heilige Augustinus van trots gaat zwellen over zoveel eerbetoon in de kerk waar hij de schutspatroom van is. De mis is begonnen...

Wij hier op het oksaal doen ons best. Prachtig klinken de vier gemengde stemmen gesteund door het orgel onder de gewelven door. In de hoeken staan de vaandels, die straks meegevoerd zullen worden in de processie. Buiten ligt het kerkplein stil en verlaten. De orgeltonen klinken nog zacht door op het plein.

Verder stilte, alleen onderbroken door vrolijk gesjilp van de vogels, die zich verheugen over het mooie weer. Ja, het is een prachtige dag. Dan verschijnt er zomaar een hondje op het plein. Hij snuffelt wat hier en daar, en is dan ineens de pastoor te vlug af met het geven van de zegen. Want hij loopt naar het hek van de pastorie, tilt één poot op en zet zijn sproei-installatie in werking, hierna loopt hij het pad af naar de trappen en verdwijnt in het dorp, verder zijn hondenavontuur tegemoet. Intussen is de mis geëindigd. De zware deuren gaan open de eerste mannen stromen naar buiten.

Hier geldt ook weer: de laatste zullen de eerste zijn. Dan komen de schoolmeesters met scholieren, en de rest van de gelovigen volgen. Het is een bont tafereel. De bruidjes in smetteloos witte jurkjes, de koorknapen, de mannen die straks de hemel zullen dragen. De vaandeldragers. Terzijde staan de leden van De Maasgalm. In het midden staat Gus Klaassen als een generaal met het vaandel. Ik heb nog nooit iemand zo trots een vaandel zien dragen als deze man. Ja, wij hebben een vaandel!

De meeste muziekgezelschappen hebben een drapeau, maar die vind ik niet mooi. Die dingen zijn zo stijf net een plank met stof overtrokken. Neen, dan ons vaandel. Dat is los en kan zich ontplooien en wapperen in de wind. Aan de ene zijde het wapen van Elsloo aan de andere kant het wapen van Limburg. Hier en daar staan wat mannen te praten over hun liefhebberij, de postduiven of het handboogschieten. Jonge mannen werpen steelse blikken op het vrouwelijk schoon van huwbare dochters. Dan zet zich langzaam de processie in beweging, eerst de schoolkinderen, dan de mannen, vrouwen, diverse verenigingen. Ze vormen twee rijen, in het midden blijft het pad open voor de geestelijken, schoolmeesters etc. Dan tillen vier sterke kerels de hemel op (dat is een pergola), waaronder de heer Pastoor met het Allerheiligste.

Die mannen vinden het een grote eer om de hemel te mogen dragen. Dan neemt Gus zijn plaats in met zijn vaandel en hierachter stelt zich de fanfare op. Voorop de pistons trompetten en bugles, vervolgens de cors alten barytons en trombones, daarachter de twee grote bassen en tot slot grote en kleine trom. De grote trom wordt gedragen door Sjengske Daemen, een klein mannetje met hangsnor. Hij heeft altijd de gewoonte om te vragen welke mars wij gaan spelen. De trommelslager Jaak van Betje, is een nogal dikke man, draagt altijd een puntboord (stief bendje). Hij spreekt niet veel, maar slaat des te harder op de trom. Meester Frenske Paumen geeft nog een aanwijzing en dan telt Harie van den Dobbele af.

1-2 1-2 1-2-3-4. En daar klinken de tonen van de melodie-instrumenten gesteund door bassen en trommels en aangevuld met akkoorden van de middenstemmen. Wij gaan achter de kerk om, de berg over langs de school. De gebeden klinken vermengd met de klanken van de fanfare. Wanneer we weer links afbuigen, kijken we rechts over de Maasberg en het oude stompe torentje van het kasteel en zien in de verte de groene uiterwaarden van de Maas.

Foto links • De processie trekt over de Oude Berg naar de Dorpsstraat. In het huis met de luiken is tegenwoordig het Historiehuis van de Maasvallei gevestigd.

Foto boven • Het "Heilig huisje aan de Stationsstraat" (hoek Stationsstraat-Heirstraat) was een Mariakapel. Dit was de oudste kapel van Elsloo. Helaas in de jaren 70 "per ongeluk" omgereden door een vrachtwagen bij het bouwrijp maken van de grond voor appartementen.

Het is een fantastisch gezicht van hierboven. Wij gaan verder de Dorpsstraat in. Op de helft links is de ingang van de wei, waar om 4 uur het concert begint door diverse verenigingen uit de buurt. O.a. de harmonieën uit Beek, Ulestraten, Stein en Geulle. Er zal straks weer heel wat te beluisteren zijn. Nu is de processie aangekomen bij het kapelletje aan de Kaak. Volgens mij is die naam nog van vroeger gebleven, dit was schijnbaar de plaats waar de mensen aan de kaak werden gesteld die iets op hun kerfstok hadden. Dit laatste is ook weer een gezegde uit vroeger tijden. Toen had bijvoorbeeld een kastelein van iedere klant een stok en als die klant dan iets dronk en niet contant betaalde, dan kerfde de kastelein met een mes een inkeping in de stok en zo kon hij onthouden wat zijn klant nog betalen moest. Na de gebruikelijke gebeden zingen wij het Ave Maria en we trekken weer verder het straatje door langs het postkantoor. Er tegenover is de schoenmakerij van Thei Daalmans. Hij maakt mijn schoenen altijd, maar meestal zijn ze een beetje aan de krappe kant.

Bruidjes en maagden voor de Sint Augustinuskerk met icoon van Maria, klaar voor deelname aan processie in 1927.

Hij zegt dan: ze lopen wel uit. Inmiddels zijn wij gekomen bij het Heilige huisje aan de Stationsweg. Hier weer gebeden en wij besluiten met het Ave Verum. Nu trekken wij de Peerlinkestraat in. Op de helft rechts even van de weg af ligt het ouderhuis van mijn grootouders van moeders kant. Links het woonhuis en rechts aansluitend de schuur met de grote ronde poort. Hier heb ik als kind vaak gespeeld. Ik herinner me nog mijn grootvader. Een heel oud mannetje die hier zijn laatste dag sleet. Hij had zo'n kort stenen pijpje en dat moest ik altijd voor hem stoppen. Nu wonen er andere mensen. Ik kom er wel eens op bezoek. Ze hebben een nieuw soort muziekinstrument namelijk een pathefoon. Ze hebben er mooie platen bij o.a. An der schöne blauwe Donau en de Engelse wals Always. Deze laatste wordt gespeeld op de saxofon met orkestbegeleiding. Zeer mooi. Bij Tiesse in Catsop hadden ze lang geleden al een grammofoon met veel marsmuziek. Maar de pathefoon is veel mooier van klank en krast niet en er zit ook niet zo'n grote hoorn (trechter) aan. Nu komen wij aan de overweg, de bomen zijn gesloten en de processie komt noodgedwongen weer tot stilstand.

Ze komen uit de Heirstraat en gaan over de (tegenwoordig afgesloten) spoorwegovergang, links over het Mergelakker naar Catsop. Na de rondgang door Catsop komt men via de Mariaberg bij dezelfde overgang terug en draaien ze de Kaakstraat in.

We passeren weer de overweg en gaan dan links langs de smederij van Nikkela Reubsat richting Elsloo. Uit de schuur van Nikkela komt luid kakelend een kip met driftige pasjes tevoorschijn. Ze wil met dit gekakel uiting geven over haar voortplantingsvermogen en beseft niet dat haar product: het ei, dat ze pas gelegd heeft hoogstwaarschijnlijk in een mensenmaag zal terecht komen. Nu naderen wij weer de kerktrappen en weldra is de processie weer binnen zo als dat heet. Na een gezamenlijk dankgebed gaan de kerkdeuren weer open en waaiert de mensen naar buiten over het plein en verspreiden zich naar alle kanten. De meesten gaan naar huis waar moeder de vrouw wacht met een heerlijke maaltijd, kippensoep en lekker vers vlees van het pas geslachte varken. Wij stellen ons beneden aan de trappen op met de fanfare en marcheren dan met een frisse mars tot bij Dobbelsstein en stappen hier naar binnen voor een koele drank. Later slenteren we in groepjes tevreden huiswaarts met de gedachte dat we nog 3 dagen kermis kunnen vieren.

Een plechtige Passie

Zondag a.s. zal er hier in de kerk een indrukwekkende plechtigheid plaats vinden, waarover wij gaarne van te voren vast een en ander mededeelen. Zoals men weet, wordt op Palmzondag tijdens het H. Misoffer als evangelie het gehele lijdensverhaal volgens Matheus gelezen. Dat neemt, zoals een ieder weet, nog al wat tijd in beslag. Dit jaar nu zal dit lijdensverhaal hier in Elsloo tijdens de Hoogmis voor de eerste maal worden gezongen en dan niet, zoals dat bij een evangelie gebruikelijk is door één geestelijke, maar door drie. Deze gewoonte, een schoone liturgische traditie, bestaat nog in vele plaatsen en het is toch te juichen, dat het thans ook in Elsloo zal geschieden. Het zingen van deze Passie gaat op de volgende wijze: een drietal Paters van Stein zullen op het altaar plaats nemen. Een Pater begint met het gewone passieverhaal te zingen, een andere Pater zingt steeds die woorden, welke volgens het evangelie door Jezus werden gesproken, terwijl de derde geestelijke de woorden van de andere personen, zoals van Pilatus c.d. zal zingen. Bovendien zullen de woorden die volgens het evangelieverhaal worden gesproken door een menigte (het volk of de joodsche priesters) door het uit 50 leden bestaande kerkelijk zangkoor worden ten gehore gebracht. Onnoodig te zeggen, dat op deze wijze het oude lijdensverhaal dubbel aangrijpend zal zijn. Onder den toren zijn de bekende tekstboekjes à 2 ct. te krijgen, waarin de plechtigheid van het begin tot het einde is opgenomen, zoowel in 't latijn als in 't Nederlandsch. Een ieder, maar vooral wie het boekje van te voren eens ernstig en rustig doorleest, zal de plechtigheid dus geheel kunnen volgen.¹¹

Activiteiten buiten het dorp

Had men al de handen vol aan werk en huishouden, moest men ook nog zien te voldoen aan alle verplichtingen die men als goed katholiek had. Niet alleen in het eigen dorp. Er waren ook buitendorpse activiteiten waar men geacht werd aan deel te nemen. Deze activiteiten werden toch ook als uitjes gezien.

Op retraite

Een retraite was een afzondering voor spiritueel zelfonderzoek en geestelijke oefening. Een daarvoor geschikte omgeving kon een klooster of een speciaal daarvoor opgericht retraitecentrum zijn. Een retraite bood vaak de gelegenheid om in een groep met de hulp van een leider gedurende een aantal dagen intensief te mediteren. Tot ver in de 20e eeuw waren door scholen georganiseerde retraites voor katholieken in Nederland heel gewoon. Deze retraites richtten zich op verdieping van geloofsinzichten en beleving. Vele van de deelnemers zagen de retraite echter ook als een uitje. Een soort korte vakantie.

Vereniging Drankbestrijding Elsloo/Catsop, op retraite in retraitehuis Mauresa te Venlo in 1920. De leden van deze bijzondere vereniging hadden zichzelf opgelegd niet te drinken en bij zondigen een boete te betalen. Volgens de overlevring hadden velen spijt en zijn er heel wat boetes betaald.

Inwoners van Elsloo gingen in groepen van ongeveer 50 personen met een bus op retraite naar het retraitehuis St. Ignatius, het huidige AZC in Spaubeek, huize Maria in Eijsden of Molenberg, Heerlen. De groepen waren leef-tijdsgebonden samengesteld. Er was aparte retraite voor jonge mannen, militieplichtigen, jonge vrouwen, verloofde meisjes, huisvaders en huismoeders.

Stoet Mariahulde

In 1936 deden veel mensen mee aan een groots opgezette Mariahulde in Meerssen, waarbij een stoet werd gevormd door de verenigingen uit alle dorpen uit de omstreken.

Protest tegen de NSB

Op verzoek van de kerk werd er in 1936 door een delegatie voorzitters van de verenigingen deelgenomen aan een vergadering in Meerssen om te protesteren tegen de NSB.

Op Bedevaart

En dan waren er nog de bedevaarten naar de diverse plaatsen in de omgeving: Wittem, Kevelaer, Scherpenheuvel (te voet naar Lanaken en dan met de trein), Banneux, Heppeneert, Maastricht en dergelijke. Ook werd er afgereisd naar de stille omgang in Amsterdam.

Elslose vrouwen op bedevaart in Kevelaer

Sociale zondag

De kerk organiseerde van tijd tot tijd een sociale zondag. Een soort bezinning dag voor de arbeiders.

R.K.M.B.

Zondag 7 Dec. viert onze afdeeling het St. Barbarafeest, tegelijk met het 12 jarig bestaan. Dan ook sociale Zondag, 's Morgens in de vroegmis algemeene H. Communie. Na de H. Mis gezamenlijk ontbijt van de leden van den Mijnwerkersbond in 't Patronaat. De Hoogmis wordt opgedragen voor de levende en afgestorven leden van den bond. Te half 10 bijeenkomst aan 't Patronaat, om onder geleide van de Fanfare De Maasgalm gezamenlijk naar de Hoogmis te gaan. De leden worden verzocht tijdig aanwezig te zijn. Pater Pluim uit Stein zal onder de H. Missen de predikaties houden. Van 1 uur tot 2.45 uur receptie in 't Patronaat. Om 5 uur feestvergadering met tooneel en voordrachten. Als spreker zal optreden dhr. P. Nieuwhof

De blijde gebeurtenis.

Bij de a.s. blijde gebeurtenis in het Koninklijk Huis wordt door Elsloo het volgende ter kennis gebracht. Op den dag der geboorte zullen kamerschoten het heugelijk feit bekend maken, eveneens zullen in Elsloo en Meers de kerkklokken luiden. Inwoners worden beleefd verzocht dan direct te vlaggen en naar eigen wensch versieringen aan te brengen. De etalages zullen ook mooi worden versierd.

Op de nationale feestdag zal er 's morgens een H. Mis tot dankzegging zijn. 's Namiddags trekken beide fanfares door het dorp (dit geldt ook voor Meers). Aan deze muzikale rondgang neemt de schooljeugd deel, maar ook alle inwoners.

Een zeer mooi effect geven hierbij de versierde rijwielen. Het sluitingsuur voor café's is bepaald op 1 uur 's nachts, terwijl dansmuziek tot 12 uur

Er werd geanticipeerd op de geboorte van het eerste kind van Koningin Juliana (Princes Beatrix, 31-01-1938). Trouw aan de kerk en koningshuis werd bij herhaling tot uitdrukking gebracht.

Wae trouwt boete de klokkeklank, berouwt dat sien laeve lank.

- Gezegde

Kruisinzegening

Onder heel groote belangstelling had Zondag 28 October de plechtige inzegening plaats van het prachtige nieuwe kruisbeeld geplaatst in de Groenewald. Na de gebruikelijke gebeden vond de inzegening plaats door den Zeer Eerw. Heer Pastoor. Daarna hield Zijne Z.Ew. een mooie toespraak die wees op het Koningschap van Christus, Zijn lijden en sterven voor de menschen. Verder bedankte hij de onbekenden gever van het kruisbeeld en de familie Th. Ruyl, die gratis het terrein afstond voor dit prachtige doel. Verder de bewoners der buurt voor de mooie versiering. Met een gezamenlijk gebed werd deze schoone plechtigheid gesloten.¹²

Alles omvattend geloof

Het geloof was alom aanwezig in het dorp; bijna alles omvattend. In de huizen hing of stond vrijwel in elke ruimte een beeld of afbeelding van een heilige of een stichtende tekst. Kruizen langs de veldwegen en kapellen in de straten. Overal werd voor gebeden en kruisjes voor geslagen; voor het slapen gaan werd regelmatig de rozenkrans gebeden.

Op het werk, in school, instellingen, overal werd het katholieke geloof uitgedragen. De krant en tijdschriften waren R.K., boeken werden geselecteerd op geschiktheid. Verenigingen, vakverenigingen waren R.K. en hadden een geestelijk adviseur. De Katholieke Volkspartij had een absolute meerderheid. Men diende te leven en te denken volgens de christelijke moraal. Kortom, de kerk en het geloof was altijd en overal aanwezig en er was geen ontkomen aan.

Het was overigens ook niet aan te raden om hier tegen in te gaan. Excommunicatie van volledige gezinnen was de straf. Feitelijk werd men uitgesloten. Een alternatief was vertrekken naar de stad waar de verfoeide socialisten hun eigen niet kerkelijke organisaties hadden.

De onbekende gever was de heer Odekerken uit de Raadhuisstraat. Hij was van Lutterade en had daar zijn eigen boerderij. Dagelijks ging hij met de fiets naar Lutterade en terug.

Hij reed dan samen met tientallen mijnwerkers die naar de Staatsmijn Maurits gingen. De Koolweg en het verlengde, de Mauritsweg waren steile hellingen naar de Steinderweg toe. Dat was een gevaarlijk punt. Voor een goede "overtocht" van hemzelf en de mijnwerkers heeft hij het kruis laten plaatsen.

Dit kruis heeft J.H. Penders, vader van vier kinderen, echter niet kunnen beschermen. Hij verongelukte hier op 13 oktober 1934. Een auto vanuit Stein heeft hij niet zien aankomen. Het zicht richting Beek, vanaf de Koolweg werd overigens door een hoekhuis belemmerd. Later is dit huis om deze reden afgebroken.

Het Rijke Roomse leven

In de tradities en de organisatie van de kerk is Elsloo natuurlijk niet uniek. De mensen hoefden zelf niet na te denken, geen eigen verantwoordelijkheid te nemen, geen eigen keuzes te maken. Dat deed de clerus allemaal voor ze. Daarbij speelde in eerste instantie de opkomst van het socialisme en later de NSB, die haar gedachtengoed met veel uiterlijk vertoon kenbaar maakten. Dit sprak in eerste instantie veel mensen aan.

De kerk wilde hier tegenwicht aan bieden met haar eigen uiterlijk vertoon.

In vrijwel elk Limburgs dorp en stad heeft de kerk dit eenduidig doorgevoerd. Waar het Rijke Roomse leven onmiskenbaar aan heeft bijgedragen is saamhorigheid en het bieden van een identiteit onder de Aelsenaere en Limburgers. De deels nog bestaande gemeenschapszin, cohesie en verbondenheid aan de woonplaats, is mede te danken aan de kerk. Later natuurlijk steeds meer aan de verenigingen en algemene activiteiten. In de hoofdstukken over de kerk en verenigingen zal hier nader op worden ingegaan.

Verkiezingsuitslagen NSB

Plaats	1935	1937
Elsloo	10,1%	3,2%
Beek	11,8%	5,2%
Stein	8,3%	4,5%
Urmond	12,3%	3,2%
Geleen	20,1%	N.b.
Sittard	17,1%	6,4%
Limburg	11,7%	5,3%

Ook in Elsloo waren in 1935 relatief veel NSB-stemmers. Onder andere door het tegengeluid van de Rooms-Katholieke Kerk is het percentage in 1937 sterk geslonken.

Gebruiken en tradities

Veel van de vroegere gebruiken en tradities hingen samen met het kerkelijk leven. De meeste hiervan bestaan nog tot op de dag van vandaag, zij het in aangepaste of afgeslankte vorm. Ook kende men vroeger diverse andere Limburgse gebruiken, zoals de Mei-viering, de cramignon dansen, kamerschieten, Pinksterbloem en dergelijke. Deze gebruiken gaan echter met de komst van de nieuwe tijd voor Elsloo verloren.

De gebruiken rondom de doop

Als er een kind werd geboren, moest dat binnen een paar dagen gedoopt worden. Katholieken maakten haast met de doop want mocht het kind ongedoopt overlijden, dan was het niet verlost van de erfzonde en zou het niet in de hemel als engel opgenomen worden.

Kinderen die tijdens de bevalling overleden en dus niet gedoopt waren, hadden een “zwart zieltje”. Opname in de hemel was uitgesloten. In de praktijk werden zulke kinderen in ongewijde aarde begraven. Dat gebeurde in Elsloo door de vader, ’s nachts langs de kerkmuur, achter de grafkapel op het oude kerkhof. Daar was een stuk ongewijde grond. Het begraven gebeurde zonder uitvaartceremonie en anoniem. Een naam zou het kind namelijk pas tijdens de doop ontvangen. Het was katholieken daarom geboden hun baby binnen drie dagen te laten dopen, meestal buiten de mis om.

Bij een doop droeg een buurvrouw het kind naar de kerk, met de peter, meter en vijf of zes buurvrouwen als begeleiding. Zodra het kind gedoopt was, gingen ze allemaal naar Ties van Es boven aan de Maasberg.

Daar werd koffie met een borrel gedronken. Onderweg werden meestal nog een aantal cafés bezocht. Een feestelijk uitje voor de betrokkenen.

Was het een jongen, dan trakteerde de peter. Was het een meisje dan betaalde de meter de rekening. De overlevering memoreert dat dit zelfs erin kon resulteren dat het kindje ondersteboven naar huis werd gebracht of zelfs per ongeluk in het café werd achtergelaten.

De eerste heilige communie

Kinderen die de eerste communie deden mochten na afloop van de mis met de pastoor mee op de koffie. Ze kregen dan gebak of vlaai. ’s Middags was er communiefeest. Alle tantes en ooms waren uitgenodigd. Ze zaten met met z’n allen aan een lange gedekte tafel in de kamer waar ze genoten van een stuk vlaai.

Het communiekind mocht bij de volwassenen aan tafel zitten. Van de genodigden kreeg het communicantje wat geld. De overige kinderen, broertjes, zusjes en neefjes en nichtjes moesten in de keuken zitten.

Overlevering Harry Rouvroye

't Communiepekske

Op de eerste zondag van mei 1936 zou ik mijn eerste communie doen. Na veel oefenen op school en in het Patronaat werden we rijp geacht voor de eerste biechtoefening. Bezwaard door een grote partij "zonden" gingen we biechten. Als engeltjes kwamen we uit de biechtstoel en kon het grote feest beginnen. Voordat het zover was moest eerst een communiepakje worden gemaakt of gekocht. Zelf wilde ik net als mijn vriendjes een matrozenpakje. Helaas werd dit verlangen niet gehonoreerd. De argumentatie was hierbij dat ik – naar mijn vaders voorbeeld – hier een maatje te groot voor was, zeker in vergelijking tot mijn vriendjes.

Er werd dus besloten om naar de stad Maastricht te reizen want daar zou een grote keuze aan grotere maten te koop zijn. Voor mijzelf was dat een wereldreis, want wie onzer was daar ooit geweest? De middag begon met een bad in de tobbe, waarna ik mooi opgedoft met mijn moeder vertrok. Allereerst moest met de bus van "Den dikke Jan Brouns" naar Beek aan de Rijksweg worden gereden. Hier werd overgestapt op de bus van wat later de EBAD zou worden genoemd. Met deze bus kon men reizen tot aan het station in Maastricht. De reis per bus was enkele centen goedkoper dan de trein. In Maastricht kwam ik in een volledig nieuwe wereld terecht.

Grote huizen werden afgewisseld door winkels en hotels. Overigens kwam ik er pas later achter wat een hotel was. Mijn moeder bracht me via de Maasbrug in de binnenstad waar we aan de rechterkant van de straat een grote winkel binnengingen. Via een trap kwamen we een verdieping hoger. In deze winkel speelde muziek. In het dorp waren pas net enkele radio's.

Muziek in een winkel was volslagen onbekend. Hier moest ik passen en werd mijn communiepakje gekocht; in mijn ogen dus geen schoonheid. Overigens was de winkel Wolf en Hertzdal en de muziek "Een kleine Nachtmuziek". Ook daar kwam ik pas veel later achter. Hierna staken wij de weg over om een nog grotere winkel binnen te gaan.

Binnen stond een meneer in een beige pak met een mooie pet op. Nadat hij op een knop had gedrukt ging een deur open. We gingen door die deur een kleine ruimte in. De meneer in het mooie pak kwam binnen en de deur ging dicht. We werden omhoog getrokken.

Dit was mijn eerste kennismaking met een lift en de winkel was Vroom en Dreesman. Als cadeautje mocht ik op de speelgoedafdeling een verfdoo's uitzoeken. Voor mij was dat eenvoudig; de doos met de meeste kleuren werd gekozen. Maar dat feest ging niet door. 1936 was een crisisjaar en de beurs van mijn moeder was niet zo groot. De kleinste doos met twaalf kleuren werd tot mijn teleurstelling gekocht. Als goedmakertje gingen we op weg naar huis een winkel binnen waar naar mijn smaak alleen maar lekkernijen werden verkocht. De gebakswinkel In de Maastrichter Brugstraat.

Het rook er even lekker als tijdens de dagen voor de Kermis bij onze eigen bakker. Mijn moeder kocht er vier puddingbroodjes; deze dingen waren in het dorp onbekend, want wie at er nou wittebrood met pudding? De terugreis verliep net als de heenreis en na het avondeten was er dat puddingbroodje. Dit smaakte heerlijk. Het communiefeest verliep rustig, zoals toen gebruikelijk.

Harie (links) en Jan Alberigs in hun communiepekskes

Gepaard voor de communie

Voor de communie werden de kinderen "gepaard". Dat wil zeggen twee kinderen werden aan elkaar gekoppeld tot een paar. Zij moesten in de processie en bij de ceremonie bij elkaar blijven. Bij de oude school op de Berg konden jongens en meisjes gepaard worden. Maar aangezien in Elsloo in de nieuwe Sint Augustinusschool een zeer strikte scheiding werd gehanteerd tussen jongens en meisjes, werden hier jongens met jongens en meisjes met meisjes gepaard.

Overlevering

Voor de oorlog hadden de meisjes, op een enkeling na, geen witte jurkjes aan. Ze droegen overwegend blauw. De jurkjes moesten doorgedragen kunnen worden. Vandaar dat er ook een flinke zoom in zat, dan kon de jurk meegroeien. De jongens kregen een net pakje. Dat groeide niet mee, maar werd wel doorgegeven aan jongere kinderen in het gezin of daarbuiten. Schoenen die te klein waren werden ook doorgegeven en hergebruikt.

De laatste processie

In 1942 was de laatste toegestane processie in de oorlog. Ze werd een week na de kermis gehouden, omdat op 31 mei kermiszondag een vliegtuig neerstortte Bie Sjollië. Dit is op de hoek Julianastraat-Schoolstraat, waar het inmiddels gesloten café Juliana lag.

Het werd tevens een demonstratie omdat iedereen erbij wilde zijn. Nog nooit was er zoveel volk op de been. Vooralsnog was het ook het laatste optreden van de fanfare. Deze werd ook verboden.

De bruiloft

Na vaak een jarenlange verlovingstijd besloot men – als er genoeg geld was – op een zeker moment te gaan trouwen. Dan ging men naar de pastoor om het voorgenomen huwelijk aan te geven aan te geven. Als na drie keer afgeroepen van het huwelijksvoornemen in de kerk zich niemand met bezwaren gemeld had, kon het huwelijk gesloten worden.

Voor de oorlog stelde dat bij de meeste mensen niet zoveel voor. Er werd getrouwd in het dorp en het huis van de bruid. Met broers, zussen en de ouders van beide kanten en enkele verdere familieleden trok men naar de kerk waar het huwelijk ingezegend werd.

Was de bruid zwanger, dan mocht het echtpaar niet tot aan het altaar komen, ze moesten afstand houden.

De bruid trouwde in die tijd ook niet in het wit, maar in het zwart. Meestal was dat een mantelpakje. Dit kon later nog gedragen worden bij een begrafenis. De bruidegom had ook een zwart trouwpak: zijn beste kostuum voor gelegenheden de rest van zijn leven.

Na de mis ging men naar het huis van de bruid waar koffie, dröpkjes met voornamelijk knapkook of enkele prut- (appelmoes) of fruitvlaaien genuttigd werden. Daarna maakte het hele gezelschap een wandeling door het veld en het dorp. Bij terugkomst stond een broodmaaltijd gereed. Brood met gebakken gehaktstaven. Soms was er ook koude schotel (meer aardappel dan vlees). Na de festiviteiten ging het bruidspaar naar hun nieuwe huis. Heel sporadisch ging het jonge koppel "op bruidsreis". Zij hadden het geluk familie in een andere stad (bijvoorbeeld Antwerpen of Brussel) te hebben, waar ze mochten logeren. Niet iedereen maakte er een groot feest van. Velen trouwden vlug tijdens een vroegmis.

Voortijdig zwanger

Ondanks de strenge christelijke moraal, had niet iedereen hier een boodschap aan. Het kwam geregeld voor dat een meisje voortijdig zwanger raakte. Ook kon ze “mit ein pekske” van een werkgever waar ze als dienst-meisje werkte naar huis komen. Natuurlijk zaten de ouders hier niet op te wachten en vonden het een schande voor de familie, maar ze lieten de meisjes niet vallen.

Meestal trouwden ze en deden ze alsof er verder niets aan de hand was. Konden ze het stil houden, dan was het kind te vroeg geboren. Kwam het niet tot een huwelijk dan bleef er niets anders over dan met het kind bij de ouders te blijven. Bekend zijn gevallen waarbij de kinderen gewoon in het gezin werden opgenomen, aangezien de ouders vaak zelf nog heel kleine kinderen hadden. Met de opvatting “eine mje of minder maak neet oet, dae brenge ver auch nog waal grwat” werd het opgelost. Trouwde de moeder toch later met een andere partner, dan had ze een voorkind. Dit kind werd bij het huwelijk door de nieuwe partner – meestal was de partner ook de vader – erkend en kreeg het zijn naam. Sommige latere (half)broers en (half)zussen hebben nooit geweten dat de oudste broer of zus een andere vader had. Vaak wist diegene het zelf niet eens of ze kregen dit pas veel later te horen.

Mit probeere is hauf Aelse gebaore

- Gezegde

De oetgank doon

Een voor velen onbegrijpelijk ritueel, was en is de “oetgank doon”. Dit is de eerste kerkgang na een geboorte. De kraamvrouw ging dan voor het eerst weer naar de kerk om daar God te danken voor de geboorte van haar kind en om “gezuiverd” te worden.

Het komt er op neer dat een vrouw die bevallen was door de kerk, om voor ons nu maar ook vroeger onbegrijpelijke en niet uit te leggen redenen, als “onrein” werd beschouwd. Ze moest ritueel gezuiverd worden.

De betrokken vrouw had zelf overigens totaal geen idee wat de achtergrond was van het ritueel. Men zag het als een soort zegening van de moeder.

Ze moest achter in de kerk gaan zitten, waar de priester haar ging halen. Ze werd gezegend door de priester waarbij ze een kaars in haar hand moest vasthouden. Bij het Maria-altaar werd er dan gebeden.

De begrafenis

Als er iemand was gestorven, ging een directe buurman andere burens vragen om samen de doodsklokken te luiden en het graf te delven. Ondertussen kwam de timmerman langs om de dode op te meten voor de kist. Zodra de kist klaar was, werd deze met de dode erin op twee stoelen in de “gooij kamer” gezet. Hij lag dan op de “schouf”. De kamer werd passend aangekleed met een kruisbeeld, wijwater en palmtakje. Daar bleef de overledenen 3 tot 4 dagen opgebaard liggen. Die dagen werden ook gebruikt door de naaste familie om de rouwkleding in orde te maken. De allernaasten dienden deze 1 jaar en 6 weken lang te dragen. Familieleden, vrienden en bekenden kwamen afscheid nemen van de overledene, baden voor zijn zielenrust en maakten tenslotte met het palmtakje met wijwater een kruisteken over het lijk. 's Avonds kwam de buurt en familie bij elkaar om te waken. Er werden dan een drietal rozenkransen gebeden en daarna haalde men herinneringen op over de overledene, waarna dit spoedig overging in van alles en nog wat.

Dit waken bij een dood lichaam boezemde bij sommigen angst in. Om deze te bestrijden kregen ze een fles jenever. Dit kon overigens wel eens uit de hand lopen. Ook werden wel eens grappen met de dode uitgehaald. Op de dag van de begrafenis werd de kist gesloten en verzamelden de familie, pastoor, misdienaars en naasten in het huis. De grafdelvers plaatsten de kist met de overledene op een draagbaar en de stoet vertrok naar de kerk: eerst de pastoor met de misdienaars, daarna de dragers met de kist en vervolgens de naaste familie en de andere volgers.

Na de dienst voor de overledene in de Sint Augustinuskerk trok men in processie naar het kerkhof. De pastoor bad bij het graf en men liet de kist aan twee touwen in het graf zakken. Nadat de aanwezigen het kerkhof verlaten hadden, bedekten de dragers het graf met aarde. Op het graf kwam later een zwart, houten grafkruis met de naam van de overledene. Tijdens de tocht naar de kerk en de dienst kwamen achtergebleven burens in actie. Ongeacht welk weer het was zorgen zij dat de ramen en deuren wagenwijd opengezet werden om de “gooij kamer” te luchten. Daarna werd zo nodig de kachel goed opgestookt, tafels en stoelen teruggezet en werd de tafel met mooie witte tafellakens en het beste servies gedekt. De genodigden werden na afloop hier onthaald met koffie en knapkoek.

In de Maaskant was het ook gebruikelijk dat overleden vrijgezellen een ton bier in een café vermaakten. Dit werd dan door hun vrienden en familie leeggedronken, met alle feestelijke gevolgen van dien. Ze hadden dan “het vel” van hun kameraad verdronken.

De paumestroek

Paaseieren werden gebracht door de paasklokken. Voor Pasen maakten de kinderen nestjes in een blikje of doosje. Deze werden verstopt in de “Paumestroek”. 's Ochtends kwamen de klokken terug uit Rome en dan mochten de kinderen naar de struik.

De begrafenis van Burgemeester Eussen op 5 maart 1942. De stoet loopt over Op de Berg, waar destijds nog een hoge muur rond de tuin van de pastorie stond. Aan de gezichten is af te lezen hoe bitterkoud het was.

In het nestje vonden ze dan geverfde eieren. Deze werden geverfd met uienschillen of koffiedik. Enkel bij de welgestelden vonden de kinderen wel eens een ei van chocolade. Moest aan kinderen uitgelegd worden waar de baby's vandaan kwamen, dan werd gezegd dat deze gevonden werden onder de Paumestroek (buxus) of in ut moos (kool).

Het Sinterklaasfeest

De intocht van Sinterklaas werd georganiseerd door de middenstand. Hij werd om 13 uur aan de grens van de gemeente, de spoorwegoverweg naar Beek, opgehaald door de fanfare. Daarna kregen de kinderen een traktatie in het Patronaat waarna de Goedheiligman verder ging naar Meers.

Feest van de onozele kinderen

Op 28 december vierde de kinderen het feest van de onnozele kinderen. Dit is de herdenking van de kindermoord op de onnozele oftewel onschuldige kinderen in Betlehem. Op deze dag trokken de kinderen langs de huizen en zongen: “Nujaor is opgedaon, tot de kenjer oet zenge gaon, de vrouw zit op de kamer, huit al mit eine hamer klein en gwrat, alles in miene sjwat”. Vanuit de woningen werden appels, snoep en centen via de raamopening op straat gegooit, te grabbel voor de kinderen.

De Vastelaovend

Heel vroeger stelde het carnaval niet veel voor. Dan trokken meestal volwassenen, verkleed – de kleren binnenste buiten gedraaid, met gordijnstof voor het gezicht – en zingend en met de foekepot lawaai makend langs de deuren. Ze zongen “Jan, Jan, Jan ’t is vastelao-vend, van de mörrege tot de aovend, snelle bakkerie, snelle bakkerie, gaef mich ein brödje (gebakken spek), dan gaon ich veurbie, snie maer aan die lange, en laot die korte hange, es die lange gegaete zin, zulle die korte ut beste zin”. Het spek werd over een spitse stok gestoken en na afloop gebraden en opgegeten. Natuurlijk werd hierbij de keel gespoeld. “Vastelaoves gekke” werden ze genoemd door de mensen die het niet vierden.

Op 18 februari 1933 wordt het carnaval, mede onder invloed van Beek, anders van opzet. Dan organiseert de Jonkheid van Catsop een carnavalsoptocht, Nikkela Vonken uit Catsop was daar de kartrekker van.

Dit was overigens niet de eerste optocht in Elsloo. Aan het einde van de 19e eeuw werd er met carnaval al een cavalcade gehouden. Dit is een ruiteroptocht. Daar deden verschillende groepen en wagens aan mee.

Foto boven • De optocht in 1933. Koetsier: n.n. Op de wagen v.l.n.r.: Jac van Kwebbeske, Jac Odekerken, Harrie van Greet van de Jong. Daarvoor: Annie van de Sjas, Mai van Greet van de Jong, Sjeng Knobben, Käte Muris, Louis van Sjeng Dreesen, Miel van An van Geelke.

Staannd voor de wagen v.l.n.r.: Louis van Frens van Lowieke, Harri van de Sjas, Tine van Sjeng Dreesen, Peter van Aspers, To van Aspers, Geurts, Tina van Knobben, Kees Kroon, Merie van An van Geelke, Sjeng ’t Bekkerke.¹³

Foto rechts • De kruitkamers in Streekmuseum Elsloo.

Kermis in het dorp

Rond 1900 begon het kermisvermaak in Elsloo voor de opgroeiende jeugd met een tocht langs de cafés. Tegen het einde van de hoogmis kwamen de jongens samen in de huidige Schippersbeurs, waar destijds een café zat. Zodra de kerkdienst ten einde was, wandelden de meisjes van Elsloo argeloos langs het café de trappen af naar het dorp. De jongens probeerden dan het meisje waar ze een oogje op hadden, naar binnen te lokken voor een drankje. De meisjes sribbelden – het spel meespelend – tegen maar gingen mee als ze de jongen ook leuk vonden.

Elsloo kende vroeger geen centraal plein. Verzamelpunten waren van oudsher het kerkplein, de splitsing bij de kapel aan de Kaak en de kruising bij het Heilig Hart waar ook de dorpslinde stond. In de jaren 30 werd een verhoogd terrein bij het Dorine Verschureplein (nu de supermarkt) als kermisplein voor attracties gebruikt. Grotere evenementen werden in weilanden – zoals de huisweide van meester Paumen – gehouden.

Het dansen van de Cramignon

Ook in Elsloo heeft men de Cramignon gedanst. Meestal na afloop van een feest of concert speelde de fanfare voor de jonkheid “pittige” stukken.

Na het feest was ook voor de Jonkheid gezorgd, die in den waren zin des woords profiteerde van de Elsloosche cramignon

Zomerconcert de Maasgalm

Zondag jl. hield onze Fanfare De Maasgalm haar jaarlijksch zomerconcert in de lommerrijke feestweide van dhr. Paumen. Tusschen 4 en half 5 had de ontvangst der deelnemende vereenigingen plaats in het Patronaat. Om kwart voor 5 trok men in optocht door het dorp en daarna naar de feestweide. Nadat eerst Elsloo zijn stukken had uitgevoerd, gevolgd door Geulle, Stein, Ulestraten, Meers en daarna het zangkoor Beeker Liedertafel, kreeg de Jonkheid gelegenheid om ook te profiteeren. Er werden verschillende rondedansen gemaakt, wat tot kwart voor tien duurde. De Fanfare De Maasgalm kan op een druk bezocht en geslaagd feest terugzien.

Het kamerschieten

Tot in de jaren 60 werden kruitkamers gebruikt om bij allerhande feestelijkheden zoals de opening van de winkelweek, Oranjesteden, 50-jarige huwelijken, opening van het vis- en muziekconcours, processies, huldigen en dergelijke af te schieten. De kruitkamers werden gevuld met zwartkruit en aangestampt met een prop papier. Hierbovenop kwam een prop van gezeefde leem. Met een lange gloeiende pook werd het lontgast aangestoken. De gaf een harde knal. Dit was het – niet ongevaarlijke – vuurwerk van vroeger. De kamerschoten hadden voor burgerlijke gebeurtenissen dezelfde taak als de klokken voor kerkelijke gebeurtenissen. Ze kondigden iets aan of heetten het welkom.

Als de fanfare buiten Elsloo op concours was, wachtte het gehele dorp – of toch diegene die niet meegereisd waren – in spanning de uitslag af. Zodra het nieuws van eerste prijs bekend was, werden de kamers als zijnde vreugdeschoten afgeschoten. Het dorp werd versierd en iedereen kwam samen om de overwinnaars bij terugkomst passend te huldigen. Niet alleen had de vereniging had gewonnen, maar het hele dorp!

De Meiviering

We hebben onderzoek gedaan naar de nog aanwezige Mei-gebruiken in Zuid-Limburg. Hierbij vonden we onderstaand artikel. Ook Elsloo wordt genoemd. We vermoeden dat dit herinneringen zijn uit de jeugd van toen al oude inwoners, aangezien we verder geen vermeldingen over Mei-gebruiken in Elsloo in de jaren 20 kennen.

Fragment uit de Limburger koerier, 29 april 1922

De Mei, de “Mensis Maius” der oude Romeinen, betekent feitelijk den Mei-groei, de jeugdige drift in ’t gewas, Mei is de eigenlijke voorjaars- of lentemaand. Wat April nog niet had gebracht, tovert Mei te voorschijn. Alom bloem en bloei in bonte kleurenpracht. Uittocht alles wat het jeugdige leven voelt. Is het een wonder, dat dit jeugdige leven vol wonder en lust zocht, naar uiting en deze nieuwe bezieling toonde in allemande vormen naar buiten? Men droeg jeugdige, vers uitgebottte twijgen en takken aan, men plantte nieuwe, groene meien en bomen, en de uitgelaten schare danste en jubelde daaromheen. Toen de pret te uitgelaten werd haast tot wildheid oversloeg, trad de overheid op, zodat daardoor toch nog in de plaats bleef, in stede van den vers ontwortelden meiboom, de hoge, rechte staak, versierd met linten en strikken, die nog aldoor bleef heten: “Meiboom”. En in enkele plaatsen van ons Limburg, wordt nog de Meiboom of Mei-den uit het bos gehaald, geplant en opgesierd. Tenminste vóór nog niet zovele jaren gewaagde men van dien Meiboom nog te Kerkrade. Valkenburg, Afferden, Berg en Terblijt, Sittard, enz. Daarna is de grote boom veelal weggebleven, en werd hij ingenomen door het kleine Meidennetje, den Mei-tak of Mei-doorn.

Dezelfde belangstellende lezer L.B. verhaalt ons, dat in Elsloo, Lutterade en omgeving in den eersten Mei-nacht alles wat jongeling is op de been is. Vóór 12 uur “steken zij overal de meien”. Daarna verzamelt zich de jongelingschap, en vangt men aan met het zogenaamde “broed (bruid) verkoupe”. Eén onder hen is de hoofdman. Elke huwbare dochter, verloofd of niet, wordt “verkocht”, en wel bij opbod. Elk mag bieden. Het opbieden en gaat vlug in zijn werk, er moet geld, “een pot” bij elkaar komen, en ook al om den een en den ander af te bieden, vooral hem, die op een of ander meisje een goed oogje heeft. Van den gulden wordt gewoonlijk een cent betaald, en dat wordt aangetekend ook, terwijl de gehele opbrengst gezamenlijk wordt verteerd. Hij, die het hoogste in bod bleef, dus die feitelijk ene bruid heeft gekocht, mag haar den eersten Zondag in Mei, na de Hoogmis rondbrengen en trakteren en naar huis geleiden, waarna de festiviteit is afgelopen. Te Elsloo maakte men vaak de schors der jonge wilgenboompjes los in dien Meinacht, om er model hoorn uit te vormen, en daarmee den gehelen nacht te toeteren.

Oranjeviering

Een deputatie, bestaande uit drie personen, van de Jonge Werkman, Jonge Wacht, en Jonge Boeren zal naar Amsterdam vertrekken met de nieuwe gemeentevlag om vertegenwoordigd te zijn bij het vlaggenvertoon. Ofschoon in onze gemeente geen Oranje-comité is gevormd zal de nationale feestdag toch flink worden gevierd. Op tal van plaatsen zijn versieringen aangebracht. De plechtige hoogmis tot dankzegging wordt opgedragen te 8 uur. Te 2 uur muzikale rondgang door de Fanfare De Maasgalm. De schoolkinderen sluiten zich hierbij aan. De Jonge Boeren te paard namen ook deel. Na afloop dans en muziek in de diverse gelegenheden. Het sluitingsuur is bepaald op 12 uur.¹⁴

Dat deze drie verenigingen als afgevaardigden werden gestuurd, zal geen toeval zijn geweest. Alle drie, en zo ook de Jonge Boerinnenbond waren opgericht door kapelaan, later de pastoor, Houben. Deze verenigingen waren gedisciplineerd en sterk met de kerk verbonden. Die zouden zich wel gedragen.

De Pinksterbloem

Een heel oud voorjaarsritueel was de Pinksterbloem of pinksterbruid. Oorspronkelijk kozen de huwbare jonge mannen uit de ongetrouwde meisjes een “bruid” die met bloemen en een kroontje werd uitgedost. De maagdelijke Pinksterbloem symboliseert de “vruchtbaarheid”. Later bleef het als kinderfeest voortbestaan, zo ook in Elsloo.

Eén van de kinderen werd mooi aangekleed, met een sluier over het gezicht, en in een stoeltje of karretje langs de deuren gedragen of gereden. Ze zeiden de woorden: “wilt ger de penksterbloem ens seen?” De kinderen kregen na het optillen van de sluier dan wat centen of snoep. De naam Pinksterbloem heeft overigens niets met de gelijknamige plant te maken.

Huulbeer voor de Jonkheid

Wanneer een vrijgezel trouwde met een weduwe dan moest hij aan de Jonkheid bier geven. Deed hij dat niet, dan werd er ’s avonds bij het huis van de weduwe lawaai gemaakt door te slaan op ketels en pannen en met andere instrumenten. Pas als het bier kwam, stopte het lawaai.

Foto boven • Kinderen in de Daalstraat te Catsop met in het midden hun “Pinksterbloem” in het wagentje.¹⁵ Vanaf links: Marieke Tilmans, Lies Smeets, Jes Smeets als Pinksterbloem, Julia en Annie Knobens, Fien en Lieske Tilmans. Vooraan Stefan Bongers, Marieke en Annie Bongers.¹⁶ Foto onder • Kinderen bij het hek voor de fanfarezaal, onderaan de Maasberg in 1937.

Overlevering Juffrouw Vonken

Rond 1920 bestond in Elsloo nog de traditie van de Pinksterbloem. Op Pinkstermaandag werd een klein meisje van 4 of 5 jaar aangekleed als “Pinksterbruidje”. Ze werd gekleed in een wit jurkje met kort sluiertje (gordijnstof) om het hoofd waar overheen een kransje van gevlochten margrietten (’s zaterdags voor Pinksteren geplukt) kwam. Ook om de armpjes kreeg het kind kransjes van margrietten geschoven en een bloem op elke schoen. In een wandelwagentje – sportkerke – of in een grote poppenwagen werd ze dan rondgereden door de straten, omringd met dansende en zingende kinderen. Ze klopten aan bij de huizen en bleven stilstaan en zongen:

**Pinksterbloom
ister oet – haet zwa lang geslaope
Waar ze get jéder opgestange
Waar ze mit, nao de dans gegange!**

En dan kwam de vraag:
Wilt geer de penksterbloom seen, dan mot geer
ze get gaeve, want se haet e buulke.

Overlevering Truuke Brorens

De kinderen sprongen rond de Penksterbloom en zongen:

**Pinkstgerbloom in mienen hood
Hauw veer geldj
Dan waar ’t good**

De wagen werd voortgeduwd door ’n zusje of ander kind uit de buurt. Van de burens en inwoners van de straat kregen ze ’n paar centen. Hier kochten ze snoep van bij Marie-Cathrien Botti.

Verenigingen in Elsloo

Voor de Eerste Wereldoorlog kende Elsloo maar twee grote verenigingen: de fanfare en de handboogschutterij. Verder hielden de Aelsenaere zich bezig met tijdelijk vermaak zoals hanenkraaien en beugelen.

Na de Eerste Wereldoorlog zal dit snel veranderen. Dit komt door toenemende welvaart en met name door de acties van de kerk om de mensen te organiseren in katholiek verband. In de periode tussen 1920 en 1940 wordt dan ook de basis gelegd voor het huidige verenigingsleven in Elsloo.

De oudste verenigingen van Elsloo zijn dus Fanfare De Maasgalm en Handboogschutterij St.Hubertus. Beide verenigingen dateren uit het laatste kwart van de 19e eeuw. In de periode tussen 1920 en 1940 ontstaan er veel nieuwe verenigingen op allerlei gebieden. Sommigen daarvan bestaan nu nog steeds of ze vormden de basis voor een huidige vereniging. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden tussen ontspanningsverenigingen en beroepsverenigingen die toen per dorp een eigen afdeling en een eigen bestuur hadden.

Verenigingen als reactie op de NSB

Het oprichten van verenigingen door de kerk was ook een reactie op de opkomst van de NSB (Nationaal-Socialistische Beweging). De NSB was fel anti-kerk en dit maakte de kerk doodsbang. De kerk wilde tegenwicht bieden door de mensen alternatieve verenigingsverbanden aan te bieden en onder controle te houden.

Ook wilde men tegenwicht bieden aan de geüniformeerde, bombastische massabijeenkomsten en optochten van de NSB. Vandaar dat elke Rooms-Katholieke vereniging een vaandel moest hebben en diende mee te lopen in elke processie en optocht in het kader van een of andere Rooms-Katholieke manifestatie.

Verenigingen in Elsloo

Op zondag 16 september 1934 vond de jaarlijkse bloemenhulde aan het Heilig Hart plaats. Na het lof van half drie stelde zich bij de kerk de stoet op om via de Dorpstraat en Raadhuisstraat naar het Heilig Hartbeeld te trekken.

Inhuldiging op 14 oktober 1930 van het heilig Hartbeeld, geschonken door kerkmeester Jan Lenssen. Op de foto de bruidjes en engeltjes.

De samenstelling van de stoet schetst een goed beeld van de destijds actieve Elsoose verenigingen.

1. Politie	17. Handboogschutterij St. Hubert
2. Meisjes schoolkinderen	18. Kruisboogschutterij
3. Jongens schoolkinderen	19. Limburgsche Jager
4. Eerwaarde Zusters	20. Toneelclub Vriendenkring
5. Engelengroep	21. Brandweer
6. Meisjes Congregatie	22. Spoorwegpersoneel
7. Jonge Wacht	23. Tabaksbewerdersbond
8. Jonge Werkman	24. Bouwvakarbeidersbond
9. Heilige Familie	25. Boerenbond
10. Credo Pugno	26. Imkersbond
11. Mijnwerkersbond	27. Gemeenteraad
12. Werkliedenvereniging	28. Voetbalclub E.F.C.
13. H.H. Geestelijkheid	29. Wielerclub Bergklimmers
14. Katholieke Jonge Vrouwen	30. Fanfare De Maasgalm
15. Naaischool	31. Jonge Boeren
16. Missienaakrans	32. Overige belangstellenden

RK Jonge Mijnwerkers

Een vereniging die de jonge mijnwerkers onder de vleugels hield van het geloof.

Zondag jl. had alhier een belangrijke vergadering plaats van jonge mijnwerkers in het Patronaat. Als spreker fungeerde dhr. Mulders. Verder waren aanwezig Pastoor Houben en Jos Scholten, bestuursleden afd. Elsloo. Pastoor Houben opende met gebed en richtte een welkomstwoord tot de aanwezigen. Spreker was blij dat velen aan den oproep gehoor gaven tot bijwoning van deze vergadering. Dhr. Mulders zette hierna in duidelijke trekken uiteen den adel van den arbeid hoe zwaar die soms ook mocht vallen. Christus zij in alles, ook in den arbeid ons voorbeeld. Hij eindigde met te zeggen dat de jonge mijnwerkers allen in den R.K. Mijnwerkersbond moeten treden. Dan dankte pastoor Houben uit aller naam dhr. Mulders en spoorde de jongens aan tot trouw bijwonen van de volgende vergadering waarop Bondsvoorzitter Pelzer zal spreken.¹⁷

De RK Werkliedenvereniging

Ook dit was een landelijke organisatie met een afdeling in Elsloo. Het was een organisatie die de arbeider de mogelijkheid bood zich in godsdienstig, maatschappelijk en cultureel opzicht te ontwikkelen. Deze vereniging hing nauw samen met de Jonge Werkman en zat vaak op een lijn met de RK Mijnwerkersbond Sint Barbara en de RK Bouwvakkersbond.

De Jonge Werkman

De Jonge Werkman was een jeugdorganisatie, opgezet door de Kerk. Deze vereniging was er voor de arbeidersjeugd van 16 jaar tot 21 of 23 jaar. De tijd bij De Jonge Werkman diende als voorbereiding voor de overgang naar de stands- en vakorganisatie, zoals de RK Werklieden Vereniging. Er waren wekelijks bijeenkomsten voor spel, sport en ontspanning, maar er was ook ruime aandacht voor godsdienstige en sociale vorming.

RK verenigingen voor de arbeiders

Als minderheidsgroepering konden de katholieken met hun organisaties enkel resultaten boeken als ze hun aanhang op grote schaal wisten te mobiliseren. Een massabeweging vormen was een voorwaarde voor het bereiken van het doel: het veranderen van de machtsbalans. Die massa kon enkel via de weg van de arbeidersbeweging worden bereikt. Vandaar, ook in Elsloo, het oprichten en stimuleren van RK verenigingen voor de arbeiders en het stimuleren van samenwerking tussen deze. Men wilde de concurrerende socialistische opvattingen, die ook als alternatief voor de katholieke levensbeschouwing werden gepresenteerd, op afstand houden.

Katholieke Jonge Meisjes in de processie door de Schoolstraat in 1938

Voorlopers van huidige verenigingen

Verenigingen zoals K.J.V. (Katholieke Jonge Vrouwen) zijn door de Kerk opgericht met als doel "ontspanning voor jonge vrouwen, versterken van de godsdienstige grondslag en sociale inzichten". Naast de K.J.V richtte de Kerk ook de K.J.M (katholieke Jonge Meisjes) en de JoWa (Jonge Wacht) op. Dit zijn voorlopers van de jeugdbeweging en scouting.

Volgens de statuten

De Jonge Werkman, eerste afdeling van de arbeidersstandsorganisatie, staat onder rechtstreekse leiding van de Kerk en beschouwt als haar voornaamste taak de katholieke opvoeding van haar leden. Aan het hoofd van De Jonge Werkman staat een priester, de voorzitter, met een in meerderheid uit en door de leden zelf gekozen bestuur, waarin echter steeds zitting zullen hebben twee leden, aangevoerd door het bestuur van de tweede afdeling, waartoe alle andere reeds oudere werknemers behoren.

Begin jaren dertig kwam er ook voor de jongere jongens van 12 t/m 15 jaar, een soortgelijke organisatie; De Jonge Wacht. De jongens kregen een Christus-insigne op het uniform gespeld. Vanaf 1932 droegen ze een uniform, dat bestond uit grijze kousen, een zwarte of donkerbruine broek, een groene (of donker beige) blouse, een zwarte stropdas of een halsdoek en een zwarte baret.

Op de oorkonde met pasfoto van het lid van de Jonge Werkman stond: Ons Devies: Alles herstellen in Christus. Ons Program: **Katholiek** vóór alles en overal. **Jong** maar degelijk. **Werkman** fier op den adel van arbeid en heilig beroep.

Linksboven • Katholieke Jonge Jongens in 1933
Linksonder • Katholieke Jonge Werkman in 1935
Rechtsboven • Katholieke Jonge Meisjes, onder leiding van de zusters van het klooster.
Rechtsonder • Katholieke Jonge Vrouwen in 1935.
Vooraan Pastoor J. Houben, Em. Pastoor Biermans en kapelaan Pelzer.

Moskou dreigt

Verkiezing leden voor de Tweede Kamer

Op 26 april 1933 kende Elsloo (exclusief Meers) 828 kiesgerechtigden. Hiervan stemde 84,6% op de katholieke RKSP. In 1931 was dit 95,6%. Op 17 april 1935 deed de NSB voor het eerst mee aan de verkiezingen van de leden van de Provinciale Staten. Hoewel de RKSP met lijsttrekker G.H.F.H. Corten uit Beek zelfs iets steeg naar 85,5%, kreeg de NSB 11,2% van de stemmen. Voor deze partij – met in Limburg als lijsttrekker M.V.E.H.J.M. graaf de Marchant et d’Ansembourg (het zwart graefke) uit Amsterade – een geweldig succes. De crisistijd heeft de NSB ongetwijfeld in de kaart gespeeld. De gemeenteverslagen over de periode van 1931 tot en met 1935 van Elsloo geven het volgende weer:

Algemeene mededeelingen

De algemeen toestand was ongunstig te noemen. Hoewel op de Staatsmijn Maurits nog vrij geregeld werd gewerkt, werden toch reeds in de laatste jaren z.g. “Feierschichten” (onbetaald verplicht verlof) ingelascht. De uitbreiding van de cokes-fabricatie aan die mijn, de groote omvang van het stikstofbindingsbedrijf, alsmede de aanleg van de haven der staatsmijnen nabij het Julianakanaal zullen wel in hoofdzaak er voor gezorgd hebben, dat de werkloosheid onder de mijnwerkers is gespaard gebleven. Doordat echter in het jaar 1934 de werken aan het Julianakanaal ten einde liepen is de werkloosheid onder de grondwerkers zeer toegenomen.

Verkiezingsuitslag 1935

Kath Staatsp.	851 stemmen
Nat. Soc. Bew.	100 stemmen
Chr. Hist. en Anti Rev.	19 stemmen
Kath. Dem. Partij	11 stemmen
N. S. N. A. P.	3 stemmen
Vrijz. Dem.	3 stemmen
S. D. A. P.	3 stemmen
Overige partijen	4 stemmen

Dat de socialisten in Elsloo geen voet aan de grond kregen, blijkt uit het aantal stemmen bij de verkiezingen in 1935.

Hoewel er relatief veel mensen stemden op de Nationaal Socialistische Beweging van Ir. Mussert, stemde het overgrote deel toch trouw op de Katholieke Staatspartij. Dat men niet veel van de socialisten moest hebben bewijst het volgende relaas, geschreven door een medewerker van de N.S.A.P. (de voorloper van de PvdA). Ze reden in 1933 met “de rode auto” door het land om hun partij en standpunten te promoten. Ook Elsloo werd aangedaan:

“Te Elsloo had een vrouw nog maar amper de kop onzer krant “Stemt Rood” gelezen, of het lieve leven begon. Schande was het, dat die “roeë verken” (roode varkens) in hun katholieke dorp kwamen. De politie moest hen met de sabel er uit slaan, enz. enz. Tal van andere vrouwen kwamen toelopen en deze verzamel-ing deed heel erg zijn best om te zorgen, dat het dorp zooveel mogelijk vol papiersnippers kwam”. Ze waren blijkbaar niet populair bij de vrouwen van Elsloo...

In 1937 is de euforie voor de NSB weer over. Een van de oorzaken was ongetwijfeld dat de Nederlandse bisschoppen in mei 1936 het lidmaatschap van de NSB en alle daaraan verbonden organisaties voor katholieken verboden. Wie zich inzette voor de NSB, kon zelfs van de sacramenten worden uitgesloten. Bisschop Lemmens noemde het nationaal socialisme in 1937 “satanisch”.

Bij de verkiezingen van de leden voor de Tweede Kamer staat de RKSP met als lijst-trekker H.G.M. Hermans weer op 94,2% en de NSB zakt naar een schamele 4%. De NSB diende de wind uit de zeilen te worden genomen. Ook de RK jeugd- verenigingen werden voor dit doel omgevormd en geüniformeerd.

De RK Staatspartij

Ook kende Elsloo een afdeling van de RK Staatspartij. Ze organiseerden in het Patronaat bijeenkomsten om leden te werven. De voorzitter was J. Paumen. Ook de kapelaan en de pastoor ontbraken binnen het gezelschap. Uitgenodigde sprekers, zoals paters uit Stein, hielden gloedvolle betogen over onderwerpen zoals de gevaren van de NSB en het communisme. Het bestuur diende te bestaan uit afgevaardigden van de standsorganisaties: twee boeren, twee werklieden, twee vrije kiezers en één middenstander.

Credo Pugno

Credo Pugno betekent “ik geloof, ik strijd”. Deze aan de kerk verbonden vereniging werd opgericht in 1933. Credo Pugno bestond uit propaganda-clubs in heel het land met de bedoeling het Rooms-Katholieke verenigingsleven te versterken. En hen te helpen hun sociale en godsdienstige belangen meer naar buiten toe uit te stralen. De leden bestonden uit leden van de diverse RK arbeidersorganisaties, zoals de Jonge Werkman en de Werklieden vereniging. Het eigenlijke doel en werken van de Credo Pugno Club lag op sociaal en politiek terrein. Men wilde weerstand bieden tegen de NSB die anti-kerk was en in Elsloo relatief veel aanhang had.

Stands- en vakorganisaties

In maart 1939 vond er een vergadering plaats in het Patronaat. Onderwerp van de vergadering was het voornemen actie te voeren in overeenstemming met de richtlijnen in de pauselijke encycliek Quadragesimo Anno en zo te komen tot een nieuwe gemeenschap. Hiervoor was een zekere pater Voesten naar Elsloo gekomen om te spreken over “Naar de nieuwe gemeenschap”. Hij zette duidelijk uiteen wat te doen om te komen van de huidige samenleving naar de nieuwe gemeenschap. Allen moesten gaan strijden om te komen tot datgene, wat de Paus verlangt: ware naastenliefde en rechtvaardigheid.

Aan de hand van de deelnemers kan men afleiden wie en wat toen door de kerk in Elsloo serieus werd genomen. Het is een voorbeeld dat de kerk in staat was om heel de Rooms-Katholieke wereld tot op dorpsniveau toe, te mobiliseren. Alle besturen van de stands- en vakorganisaties en godsdienstige verenigingen waren uitgenodigd.

De standen waren organisaties per beroepsgroep. Het bestuur ervan vertegenwoordigde die betreffende groep. Plaatselijke standen in Elsloo waren werklieden, boeren, middenstand en de zelfstandige beroepen. Per beroepsgroep kon men dan weer aangesloten zijn bij een bond.

- In het algemeen comité werden benoemd:
- Geestelijk adviseur de Zeer Eerw. Heer Pastoor Houben
 - Dhr. Eussen voor het gemeentebestuur
 - Mevr. Eussen voor de H. Familie der vrouwen
 - Dhr. E. Bours voor de gemeente-ambtenaren
 - Mej. M Voncken voor de onderwijzeressen
 - Dhr. N. Janssen voor de onderwijzers
 - Dhr. van Gennip voor de R.K.W.V.
 - Dhr. J. Fredrix voor den R.K. Middenstand
 - Dhr. J. Voncken voor de Jonge Boeren
 - Dhr. W. Voncken voor den Boerenbond
 - Dhr. M. Janssen voor de Bouwvakarbeiders
 - Dhr. H. Alberigs voor den Bond voor Groote Gezinnen
 - Dhr. J. Haenen voor den Tabaksbewerkersbond
 - Dhr. J. Lenssen voor de H. Familie der Mannen
 - Dhr. L. v. Mulken als plaatselijke “propagandaleider”
 - De leden van K.J.V., Credo Pugno, K.A.J.V. en Jonge Werkman Als “propagandaclub”

Opvallend is dat de Mijnwerkersbond hier ontbreekt.

Bouwvakarbeidersbond Elsloo

Deze bond bestond uit ongeveer 50 leden. Ook zij vergaderden in het Patronaat, vaak samen met de mijnwerkersbond en de werkliedenbond.

RK Middenstandvereniging

Dit was de belangenvereniging van circa 40 winkeliers en zakenmensen, opgericht in 1934. Ze organiseerden winkelweken, gaven reclameboekjes uit, spaaracties zoals de Microzegels, loterijen, speciale acties onder andere rondom Pasen, ze organiseerden de Sinterklaasviering in het Patronaat, ze organiseerden retraites voor de leden, ze organiseerden voorlichtingsbijeenkomsten in het Patronaat voor de leden. Bijvoorbeeld hoe men de grootbedrijven zoals de HEMA de baas kon blijven. De middenstand zag zichzelf als de buffer tussen de arbeiders en het grootkapitaal.

Deze foto uit 1933 is gemaakt ter gelegenheid van het 15-jarig bestaan van de Elsloose afdeling van de Mijnwerkersbond Sint Barbara.

Personen v.l.n.r.: Pie Steps, kapelaan Houben, n.n. Brorens, Pastoor Biermans, Pjer Jeurissen, Sjeng Dobbels, Harie Kremers. De vlag van de fanfare wordt vastgehouden door Thei Daalmans en de vlag van de mijnwerkersbond Elsloo door Giljam Janssen.

Vaandels v.l.n.r.: De Mijnwerkersvereniging St. Barbara, Mijnwerkersbond Stein, Fanfare De Maasgalm en de Werkliedenvereniging St Joseph. De vlag van Stein werd vermoedelijk meegenomen door mannen uit Meers die in Stein waren aangesloten bij de vereniging.

De grootste vijand van den middenstand is het groot warenhuis. De middenstanders moeten meer standsbewust zijn, zij vormen het middenpunt tusschen de arbeiders en het groot kapitaal.

RK Mijnwerkersbond St. Barbara

Afdeling Elsloo werd opgericht in 1917-1918. De bond stond in voor de geestelijke en financiële belangen der mannen. Het was van groot belang voor de kerk dat deze zich organiseerden in katholieke en niet in socialistische bonden. Men wilde grip houden op hun “geestelijk” leven, dus ze binnen de katholieke organisatie houden. Bij herhaling werd dan ook een beroep op de mijnwerkersvrouwen gedaan om hun mannen christelijk georganiseerd te laten blijven en de kinderen naar een katholieke school te sturen.

Jaarlijks werd op 4 december door de bond voor de mijnwerkers het Barbarafeest georganiseerd. Het feest vond plaats in het Patronaat. Het was van grote betekenis voor ze.

In dit zelfde Patronaat vonden ook de vergaderingen plaats. Tijdens de crisisjaren was er sprake van loonsverlagingen, hetgeen moeilijke vergaderpunten waren. Sint Berb was overigens ook de beschermheilige van de bouwvakkers.

De mijnwerkers vormden een belangrijke, zo niet dé belangrijkste beroepsgroep in Elsloo. Ze brachten het geld het dorp binnen en betaalden de hoogste belastingen. In 1931 werkten maar liefst 247 Elsloose mannen in de mijnen.

De boerenbond

De boerenbond probeerde door samen te werken kunstmeststoffen, veevoeder en dergelijken gezamenlijk in te kopen en voor de belangen van de boeren op te komen.

Jonge boerenbond

In 1934 wordt de Jonge Boerenbond opgericht. Aanvankelijk waren er 20 leden. De volgende bestuursleden worden gekozen: Geestelijk adviseur kapelaan Houben, voorzitter L. v. Mulken, secretaris J. Lenssen en de leden J. Claessen en W. Voncken.

Ook zij vergaderden in het Patronaat. Ze organiseerden onder andere voorlichtingsavonden ter verbeteringen van landbouw, legden proefvelden aan, deden mee aan landbouwtentoonstellingen met inzendingen van bijvoorbeeld fruit, schonken aardappels aan de armen, hielden sociale zondagen en wezen kandidaten voor retraites aan. Ze behoorden tot de kring Meerssen en hadden een eigen vaandel.

(Jonge) boerinnenbond

In 1935 wordt er een Boerinnenbond opgericht. Net als alle andere verenigingen werd er vergaderd in het Patronaat. Ze organiseerden lezingen over bloemen, planten, koken, bakken, melk, het huishouden en dergelijke. Het bestuur bestond uit de voorzitter Wed. Lenssen, penningmeester mej. Voncken en secretaris mej. Leonie Lenssen. In 1978 wordt deze bond ook toegankelijk voor huisvrouwen en veranderd naar een Vrouwenbond. De naam van de vereniging wordt dan aangepast naar “Zij Actief”.

De bouwvereniging

Op 30 juni 1920 wordt er in Elsloo een “Woningvereniging Elsloo” opgericht. Dit heeft alles te maken met de komst van de Staatsmijn Maurits. Echter direct had men al een conflict met betreffing tot het aantal en de plaats voor de bouw van arbeiderswoningen. Dit escaleerde en in 1922 werd de vereniging weer opgeheven.

In januari 1939 werd opnieuw een bouwvereniging in Elsloo opgericht. Als bestuursleden werden gekozen; Laurens Van Mulken (hoofdonderwijzer te Meers en rentmeester van de NV Theodora), Frans Paumen (schooldirecteur), Mathijs Janssen (metselaar), Sjang Driessen (smid), Martien Driessen (koster), Sjeng Houben (slager) en Frits Lemmens (schilder). Ondanks dat er veel huizen door particulieren werden gebouwd, was dat niet voor iedereen weggelegd. Hypotheken werden niet aan arbeiders verstrekt. Men diende over eigen geld te beschikken en een (geërfd) stuk grond langs een doorgaande weg was meegenomen. Bouwen op papieren funderingen (hypotheek) vond men onverantwoordelijk. Velen waren echter bekwaam genoeg om met behulp van familie zelf een huis te bouwen. Om de kosten te drukken was het ook niet vreemd om delen van het huis te verhuren aan familieleden of vreemden, of om getrouwde kinderen in te laten wonen. Eind jaren 30 was er sprake van woningnood. In 1939 waren 50 eengezinswoningen in Elsloo bewoond door twee gezinnen. Dat waren zelfs gezinnen met 4 tot 8 kinderen. Er was geen enkel huis of enkele kamer leegstaand of te huur. Woningnood stond ook de vestiging van mijnarbeiders in de weg. De schuld werd bij de gemeente en de bouwvereniging gelegd, die de noodzaak niet wilden inzien en dus niet bouwden. Dit in tegenstelling tot omliggende gemeenten.

Er was grote behoefte aan goedkope huurwoningen. Men vond dat Elsloo moest uitbreiden om aan onder andere mijnwerkers goede huisvesting te bieden.

Het dorp moest vooruit! Vlak voor de oorlog had men het plan om vier huizen aan de Jurgensstraat te bouwen. Dat is er niet meer van gekomen. In de oorlog werd helemaal niet gebouwd. Pas in 1949 bouwt de woningvereniging haar eerste huizen aan de Koolweg.

RK Bond voor Groote Gezinnen

De landelijke RK Bond voor Groote Gezinnen werd opgericht rond 1935. De bond kwam op voor de belangen van de grote en vaak arme gezinnen. Men probeerde de politiek te bewerken en streed voor kinderbijslag, belastingverlaging, goedkope woonruimte, schoolgeldregelingen en dergelijke. De plaatselijke afdelingen, zoals in Elsloo, organiseerde lezingen en hield acties om geld in te zamelen voor het kunnen bieden van ondersteuning. Het ging niet alleen om materiële zaken, maar vooral ook om het zedelijke belang van het grote katholieke gezin. In Elsloo organiseerde men kegelconcours, bloempjesdag, fancy fairs en loterijen.

Met Sinterklaas bracht de Heiligman cadeautjes naar de kinderen van de grote gezinnen. Ook gingen ze met de kinderen naar speeltuinen zoals in Lindenheuvel. De grens voor een groot gezin was meer dan 3 minderjarige kinderen. De bond kende ongeveer 95 aangesloten gezinnen. De toneelvereniging Haslou heeft meermaals uitvoeringen gegeven ten bate van deze bond. Ook andere verenigingen organiseerden activiteiten voor deze bond. Vooral in de crisisjaren heeft de bond veel goed werk gedaan. Zoals vele andere verenigingen had ook deze bond een eigen vaandel.

In 1936 bestond het bestuur bestond uit: voorzitter J. Grootjans, penningmeester P. Steps, 2e penningmeester H. Damen, secretaris J. Peters, 2e secretaris L. Houben, Geestelijk adviseur was Pastoor Biermans.

Fancy fair 1936

De mannelijke jeugdverenigingen hebben met de a.s. kermis een extra feest. Wat is er dan aan de hand in het Patronaat? Wel er wordt een fancy fair gehouden door Jonge Werkman en Jonge Wacht. Wat er alzo is te zien? Een rad van avontuur, een vischtent, flesschentent en niet te vergeten de tent van "Tante Bet". Het bezoekende publiek kan naar hartelust genieten. De winkeliers lieten zich voor dit doel ook niet onbetuigd en schonken mooie prijzen. Opening Zondag om 4 uur tot 's avonds. Maandag van 2 tot 8 uur. Dinsdag idem. Entree 10 cent. We hopen dat allen Elsloos jeugdwerk zullen steunen.

Fancy fair 1937

De bond voor Groote Gezinnen alhier organiseert op Zondag 1 Aug. een groot fancy fair weidefeest. Hieraan zijn verschillende attracties verbonden zoals zaklopen, hardlopen, rad van avontuur, plankspringen, cramington, ballen gooien en 's avonds van 7 tot 8 uur de oudfolkloristische geitenkeuring voor Elsloo en omgeving. Inschrijving ontving het bestuur o.a. al van de bekroonde geiten die deelnamen aan eenzelfde wedstrijd te Schimmert. Als keurmeesters en juryleden zullen fungeeren personen uit binnen en buitenland, zoodat onderlinge oneerlijke concurrentie uitgesloten is. Degenen die nog hieraan willen deelnemen, kunnen zich met hun exemplaar opgeven aan het bestuur dat zal zorg dragen voor de gratis aan huis-afhaling tevens terugbezorging na afloop. De Fanfare De Maasgalm verleent ook de volle medewerking en in de weide, die welwillend werd afgestaan door dhr. W. Voncken, zal een 1ste klas komiek de avond verder verzorgen. We twijfelen er niet aan of dit feest zal slagen.

Kerkelijk zangkoor

Van oudsher werd er gezongen in de kerk en zo kende men ook een kerkelijk zangkoor. In de periode tussen 1920 en 1940 had het zangkoor circa 50 leden. Dit koor had niveau. Behalve het zingen in de kerk tijdens zondag- en andere missen studeerde men ook speciale missen in voor Kerstmis en Pasen zoals Missa Sancta Mathildis en Mis Jeanne d'Arc of de vierstemmige mis van Cuyper. Er werden tevens uitvoeringen gegeven in andere kerken. Deze missen werden dan op het orgel begeleid door de heer Janssen.

RK Gymvereeninging Olympia

Bij de school op de berg was ook een gymlokaal gelegen. De Elsloose RK Gymvereniging Olympia maakte hier gebruik van. Hierover ontbreken verdere gegevens met uitzondering van bovenstaande foto, genomen op de trap van de school.

De Jonkheid

De jonkheden waren belangrijke organisaties. Elk buurt had een eigen jonkheid. Die bestond uit de huwbare jonge mannen en vrouwen en oudere vrijgezellen. Ze hadden de belangrijke taak om de buurt bij gelegenheid, zoals processies, jubilea en huldigen passend te versieren. Daarnaast organiseerden ze feesten en voerden ze tradities uit. Bij grote evenementen in het dorp werkten de verschillende jonkheden samen.

Zo was er een jonkheid van Catsop, van de Stationsstraat samen met de Koolweg en de huizen in de Hei, van Op de Berg, “Ut Törp”, de Heerstraat en later ook de Dikke Stein. Tevens fungeerde de jonkheid als huwelijksmarkt. Aan het hoofd stond een kapitein die de leiding had. Het waren echter geen verenigingen met bestuur en leden, maar volgden ongeschreven regels. In de jaren 50 zullen deze jonkheden verder gaan als buurtverenigingen.

Ook bij de organisatie van het 50-jarig huwelijk van het echtpaar Smeets-Spronckmans vervulde de Jonkehid een belangrijke rol.

Foto boven • De RK Gymnastiekvereniging Olympia, onder leiding van de Elsloose onderwijzer Jac. Vaessen. De tambours zijn links Jos van Es en rechts Math. Bours. De hoornblazers zijn M. Fredrix en Jos Pijpers.

Foto rechts • De Jonkheid van de Stationsstraat. Zittend vanaf links: Louis Driessen, A. van der Born, J. Driessen, Th. Thomassen, G. van Hees, L. van Hees en Willem Vranken. Tweede rij vanaf links: L. Martens, G. Janssen, L. Voncken, Bella van Hees, M. Peters, M. Claessen, B. Janssen, S. Smeets, M. Peters, H. Bruyning. Derder rij vanaf links: M. Scheepers, M. Peters, G. Fredrix, M. Gulikers, M. Lemmens, H. Knobben, P. Peters, A. Knobben, S. Scheepers en Nel en Nes Odekerken.¹⁸

50-jarig huwelijk echtpaar Smeets-Spronckmans

Het feest van het gouden echtpaar is maandag te midden van kinderen, kleinkinderen, buurt en familieleden op bijzonder hartelijke wijze gevierd. Reeds weken van te voren was door de Jonkheid van de Koolweg en de Stationstraat gewerkt om een passende versiering klaar te krijgen. Het huis der jubilarissen was kwistig met groen en bloemen, passende opschriften en een gouden kroon versierd. Ook de Stationstraat vanaf de woning bood een feestelijk aanzien. De H. Mis van dankbaarheid werd te 9 u. opgedragen. Vergezeld van familie, bruidjes, jonkheid en vele belangstellenden werd het gouden paar ter kerke geleid. Aan de kerk werd het echtpaar door een paar bruidjes Tilla van Es en Anna Romers van harte gelukwenscht en werden bloemen aangeboden. Door den dag werden veel gelukwensen ontvangen o.m. van geestelijke en wereldlijke autoriteiten. Te half 7 werd door de Fanfare De Maasgalm een serenade gebracht en werd het Lang zullen ze leven gezongen en gespeeld.

Een passend gedicht werd voorgedragen door de jongedames Stien Martens, Marie Kusters en Lies Martens. Door den heer Thomassen werd namens de buurt en jonkheid het cadeau aangeboden, een paar prachtige clubfauteuils en een gouden ruiker. Een der familieleden, dhr. Rommeleberg uit Brunssum, die gehuwd is met een dochter van dhr. Smeets dankte de jonkheid, buurt fanfare en iedereen die had medegewerkt om dit feest zoo schitterend mogelijk te doen slagen. Het was voor het echtpaar en familie een onvergetelijke dag en tevens een bewijs dat de familie Smeets de achting en liefde van het heele dorp geniet. De verdere avond werd door de jonkheid in gezelligheid doorgebracht en allen hopen van harte, dat de krasse oudjes nog eens het geluk mogen smaken hun diamanten bruiloft te vieren.

Oorspronkelijk woonde het echtpaar Smeets-Spronckmans in de Kaakstraat nabij de kapel. Echter toen een getrouwde zoon zijn vrouw verloor en met zijn kinderen achterbleef, zijn ze – om hem te helpen – bij hem gaan wonen aan de Stationsstraat. Dit was op de plek waar tegenwoordig Heijthuijzen Touringcars gevestigd is.

De Imkerbond

Elsloo kende diverse imkers die verenigd waren in de afdeling Stein-Elsloo van de imkerbond St. Ambrosius. De bijenkorven werden niet alleen aan huis geplaatst, maar ook met karren naar de Mechelse Heide gebracht. Ze organiseerden voorlichtingsbijeenkomsten voor de bijenteelt en ze deden mee aan landbouwtentoonstellingen. Door de landbouwers, vooral de fruittelers, werd heel goed beseft dat er zonder bijen geen bestuiving plaats vindt. De imkerbond was dan ook nauw verbonden met de boerenorganisaties.

Imkersvereniging Sint Ambrosius Stein-Elsloo

De Eivereniging

Elsloo kende in 1932 een zogenaamde eivereniging. Het was een vereniging van pluimveehouders. De vereniging streefde een goede afzet en prijs voor hun eieren na. Het pakhuis was bij Goossens aan de Kaakstraat.

De Biljartverenigingen

In 1932 zijn er twee biljartverenigingen actief, die beide aan wedstrijden meedoen. Biljartclub Dik Dun die in café Ruyl (tegenwoordig Aete Bie Loe en café Oos Heim) speelde en Biljartclub Wilhelmina. Zij speelden in café Cremers (tegenwoordig Djive).

Duivenvereniging De Eendracht

In 1902 werd door de Elsloose duivenmelkers oftewel “doevepiete” duivenvereniging De Eendracht opgericht in café Dobbelsstein. De duivensport was dé sport van mijnwerkers en de vereniging kende dan ook veel leden. Elsloo heeft vele wedvluchtenkampioenen opgeleverd. De hulpmiddelen, waarover de actieve duivenpieten toen beschikten, waren uiterst primitief en het transport was gebrekkig.

De duiven werden tijdens het vervoer naar de startplaats nauwelijks verzorgd en reisden zonder begeleiders. Het lossen vond onder alle weersomstandigheden plaats en duivenklokken kende men nog niet.

In de jaren 30 waren er al enkele duiven klokken in Elsloo. De klok van oud Elsloo stond bij Thij Daalmans onder de poort (nu Raadhuisstraat 18). Later zal De Eendracht onderdak vinden in café Vranken in Catsop en weer later in café De Dikke Stein.

De RK Elsloose Football Club

Op 4 april 1922 wordt in Elsloo de RKEFC opgericht. Ze sluit zich aan bij de RKLVB, de Limburgse Voetbalbond. Tussen 1922 en 1934 spelen er meerdere elftallen succesvol in de competitie. Hoewel de club RK in de naam heeft, was niet het Patronaat maar café Dobbelsstein (d'n Dobbele) aan de Dorpsstraat (nu nummer 19) hun lokaal. Hoogstwaarschijnlijk heeft hier een rol gespeeld dat de gebroeders Chris en Harie Dobbelsstein bestuursleden en mede-oprichters van de club waren.

Het voetbalterrein lag op het Mergelakker, aan de Stationsstraat (in de buurt van de voormalige Rabobank). In september 1931 doet hun geestelijk adviseur, kapelaan Houben, onder grote publieke belangstelling de eerste aftrap op hun nieuwe terrein. Dit was een aangepast weiland op de hoek Schuttersstraat-Veestraat in Catsop. Bij de opening word al opgemerkt dat het terrein voor de “jonge” voetbalclub, met een veertigtal leden, te klein is “voor het ontplooiën van een mooi voetbalspel”. Vreemd is overigens de toevoeging “jong” voor de club. Ze bestond toen toch al 9 jaar. Het schijnt dat er tussendoor een onderbreking is geweest.

Foto boven • RKEFC 1933 op het terrein aan de Veestraat. De heren met de hoeden van links: Nicola Dobbelsstein, Pie Dobbelsstein en vermoedelijk de schilder Pijpers, die woonde aan de Stationstraat. Staande voetballers: Derde van links: Chris Dobbelsstein Vijfde van links: Emiel Bours, van de Stationsstraat. De kleine jongen vooraan in matrozenpak is Harry Dobbelsstein.¹⁹ De broers Dobbelsstein woonden in de Heirstraat.

Foto links • De eerste voetbalclub van Elsloo voor café Dobbelsstein. Uiterst links staat Harie Dobbelsstein.

In 1934 organiseert de club nog een groot toernooi in een weide te Catsop en een estafette hardloopwedstrijd. Dit is de laatst bekende vermelding van de club. Waarom deze, toch bloeiende vereniging, plotseling ermee stopt, is niet duidelijk. Misschien is het toernooi een brug te ver geweest. Dit toernooi werd namelijk afgeblazen maar later werd dit weer herroepen en vond het toch doorgang.

Degene die wilden blijven voetballen stapten over naar Beek of Stein. Enkele tientallen voetballers zijn bij deze clubs gaan spelen. Dit moet toch menige Aelsenaer “gepitch hōbbe”. In 1941 raapt men zich weer bij elkaar en wordt RK Haslou opgericht. Hun clublokaal wordt het Patronaat en van de Jurgens krijgen ze een terrein in de beemden als speelveld. Het speelveld ligt op 600 meter afstand van het clublokaal.

Zondag 9 Sept. a.s. zullen er alhier in de weide van de wed. Penders te Catsop grote seriewedstrijden worden georganiseerd. Prachtige prijzen zijn hiervoor beschikbaar gesteld zoals luxe voorwerpen. De entree-prijzen zijn laag gesteld, zodat iedereen de wedstrijden kan volgen. De Fanfare de Maasgalm zal ook haar medewerking verlenen, zodat een wandeling naar het terrein a.s. zondag zeer is aan te bevelen.²⁰

Vermeldenswaardig is verder in de Elslope voetbalhistorie van een in 1933 op te richten voetbalclub door leden van de Jonge Werkman. Er werd zelfs een bestuur gekozen. Dat bestond uit M. Pluis, J. Peters en J. van Gennip. Verdere gegevens over deze club ontbreken.

RKEFC zal niet de eerste vereniging in Elsloo zijn die op een toppunt door onderlinge ruzies ten onder is gegaan aan wat men wel eens de Elslope ziekte noemt. Een machtsstrijd zonder enige concessie. Veelal gaat het om zeggenschap. Zo’n strijd wordt dan doorgezet al kost het de vereniging haar voortbestaan. De niet betrokken leden zijn de dupe. Zij zijn hun hobby kwijt en de gemeenschap een vereniging.

Fanfare De Maasgalm

In oktober 1898 werd de toenmalige zangvereniging De Maasgalm omgezet in een fanfare met dezelfde naam. Het betrof feitelijk een heroprichting van een eerdere fanfare. De benodigde instrumenten werden verstrekt door de familie Jurgens. Frans Jurgens werd beschermheer.

De fanfare was voor de oorlog de ongekroonde koningin van alle verenigingen; de trots van het dorp. Er was geen huldiging, feest, stoet of processie of de fanfare was er bij. Het dorp droeg de fanfare op handen. Fanfare De Maasgalm is een glorieus korps en heeft in de jaren van haar bestaan grote prijzen gewonnen. Ook in de periode tussen 1920 en 1940 heeft de fanfare grote successen gekend. In de jaren 30 werden onder leiding van de dirigent Mathieu Janssen schitterende successen gehaald onder andere in Amsterdam, Tegelen, Thorn en Echt. De fanfare had het repetitielokaal in het “witte huis”. Dit was de voormalige rentmeesterswoning onder aan de Maasberg. Een onderdeel van het kasteel en ook wel “de muziekzaal” genoemd. De eigenaars van het kasteel, de familie Jurgens, droegen de fanfare een warm hart toe.

Concert en Vuurwerk in ’t Aambosch

In het Paviljoen in het Aambosch zal heden zaterdagavond om half acht het zesde en laatste concert gegeven worden, aangeboden door den exploitant van het paviljoen. Het concert zal ditmaal gegeven worden door de bekende Fanfare De Maasgalm uit Elsloo, directeur dhr. B.J. Franssen. Deze fanfare staat als een der beste muziekkorpsen in Zuid-Limburg bekend en mocht op een muziekconcours te Amsterdam den eersten prijs behalen in de eerste afdeling. Na afloop zal wederom een schitterend vuurwerk ontstoken worden.²¹

Het 40-jarig jubileum van Fanfare De Maasgalm in 1938
Voorste rij, vanaf links: Jac Claessen, Pie Martens, Peeters, Mart Fredrix, Giljam Thomassen, Sjef Rōmers, Sjef Meijers, Piet Fredrix.
Rij 2, vanaf links: n.n. Bours, Sjeng Janssen, Sjaak Cobben, Math Alberigs sr, n.n., meester Laurens van Mulken, Harry Dobbelstein, burgemeester Frans Eussen, meester Paumen (dirigent), Mathieu Janssen, Math Scheepers, Lou Eussen, Jac Janssen.
Rij 3, vanaf links: Hub Pijpers, Thomassen, Pijpers, Nico Dobbelstein, Pie Thomassen, Harie Daalmans, Math Willems, Hub Smeets, Math Alberigs jr, Jan Wijnen, Jac Fredrix, Pierre Vranken (Pjerke, drager dikke trom), Pie Schreurs, Jan Houben, Willem Knobens, Gus Claessen, Thei Daalmans (vaandeldrager).
Rij 4, vanaf links: Jan Meijers, Gerrit Janssen, Sjef Tilmans, Sjo Claessen, Sjeng Alberigs, Sjeng Pijpers, Nic Janssen, Hub Tilmans, Peter Peters, Lei Alberigs, Jan Fredrix, Cornelis Janssen, Sjef Peerbooms.
Rij 5, vanaf links: Frans Taeymans, Mathieu Fredix, Jac Odekerken, Tonny Lenssen, Thei Daalmans, Jan Schreurs, Pie Gelissen, Huub Peerbooms, Pierre Janssen.

De Maasgalm: Benoît Franssen

In 1917 werd dirigent J. Werkman opgevolgd door Benoît Franssen, die aan De Maasgalm verbonden bleef tot in de loop van 1931. Zijn successen waren nog groter. In 1919 behaalde de fanfare in Amsterdam de 1e prijs in de eerste afdeling en dus promotie naar de ere-afdeling. Ook bewerkstelligde hij dat de jonge Mathieu Janssen, tubaspeler in de Maasgalm, naar het muzieklyceum ging. Daarmee legde hij de basis voor de toekomstige successen van onze fanfare.

De Maasgalm: Mathieu Janssen (1902-1993)

Zo kwam in 1931, nog tijdens zijn studietijd, Mathieu Janssen “op de bok”. Tot 1968 bleef hij dirigent van De Maasgalm. Hij dirigeerde gedreven, met zeer strenge hand en vierde daar vele successen. Hij bracht de fanfare – door het winnen van de 1e prijs met lof der jury in het concours te Echt in 1937 – van de ere naar de superieure afdeling met 435 van de maximaal 510 punten. Onder zijn leiding wist De Maasgalm 4 “wimpels”, landstitels, in de wacht te slepen. Toen Mathieu Janssen in 1968 het dirigentenstokje neerlegde, benoemde het bestuur Jo Conjaerts tot zijn opvolger.²²

De Fanfare De Maasgalm had op het concours te Echt buitengewone successen geboekt. Er werden 3 eerste prijzen gehaald. 1e prijs in de superieure afdeling, 1e prijs in de erewedstrijden en de directeursprijs. Na een drukke, gezellige ontvangst in het dorp op zondagavond werd het feest op Maandag voortgezet. Alle straten en huizen waren versierd en overal wapperde de vlag. In de zaal Janssen (nu café De Dikke Stein) werd een druk bezochte receptie gehouden, om de fanfare en haar directeur Janssen te feliciteren. De plaatselijke verenigingen, de geestelijkheid, gemeentebe-
stuur, fanfare St. Martinus uit Stein, St. Cecilia uit Beek, Concordia uit Ulestraten, de Beeker Liedertafel, St. Cecilia uit Geulle en St. Jozef uit Meers gaven allen acte de préséance.

Muzikaal fenomeen
Mathieu Janssen

Mathieu Janssen, tubaspeler in Fanfare De Maasgalm, behaalde als 19 jarige het einddiploma van het Maastrichts Muzieklyceum, waarna hij solfège en directie ging volgen aan het conservatorium in Luik. In 1931 wordt hij dirigent van Fanfare De Maasgalm. In 1929 was hij zijn vader, eveneens befaamd dirigent en organist in Stein, reeds opgevolgd als dirigent van fanfare Sint Martinus uit Stein en niet lang daarna ook van de fanfare Sint Martinus uit Urmond. Met alle drie de korpsen zal hij het nationale kampioenschap van de F.K.M. in de superieure afdeling halen, met de Maasgalm zelfs vier keer.²³

Mooi succes.
ELSLOO. Onze dorpsgenoot dhr. Mal. Jansen behaalde op 't concours gebou- den op 't conservatoire royal de Musique te Luik den 2en prijs voor piano. Zeker een mooi succes, temeer daar hij maar een éénjarige opleiding genoot, waar anders 2 jaren voor nodig zijn. Deze jonge musicus belooft nog heel wat voor de toekomst.

Er werden toespraken gehouden en schitterende bloemstukken aangeboden. Daarna trok men, vrolijke marsmuziek spelend en begeleid door de Jonkheid, naar de woning van Pastoor Houben en Kapelaan Pelser, alwaar wederom huldigen plaats hadden. Ook trok men naar de fam. Jurgens op het kasteel en de notabelen van het dorp. Elsloo huldigde haar fanfare zoals ze verdiend had.²⁴

De kruisboogschutterij

In het café van Th. Bours aan de Stationsstraat-oost heeft in de jaren 30 een kruisboogschutterij haar clublokaal en schietbaan gehad. Jaarlijks hield men koningsschieten. In Zuid-Limburg was het kruisboogschieten zeldzaam. Wel waren er in Midden-Limburg diverse verenigingen.

Handboogschutterij Sint Hubertus

De Handboogschutterij Sint Hubertus is opgericht in 1894 en is daarmee de oudste nog bestaande vereniging van Elsloo. De schietsport was in die tijd populair geworden. De schutterij komt voort uit een spontaan idee van een groep mannen op een kermisdag. Ze zijn begonnen op de oude berg bij Doorke Ruyl. Daar werd een baan aangelegd, maar die was spoedig te klein. De baan werd daarna nog diverse keren verplaatst. In de jaren 1923 en 1924 was de kas uitgeput en verloor de vereniging veel leden aan andere (nieuwe) verenigingen. St. Hubert werd een slapende vereniging. In 1925 leefde ze weer op. Nieuwe handboogsport-
liefhebbers riepen een vergadering bijeen in café Wed. Peters, beter bekend onder de naam van Jenneketrien of Jentrien (later zaal Fredriks) aan de Stationsstraat. Er werd vanalles gedaan om geld binnen te krijgen. In 1930 voerden de leden zelfs een keer een toneelstuk op. Ook organiseerden ze schuttersfeesten. De vereniging heeft in die jaren veel prijzen gewonnen en kende veel leden.

Hengelclub Juliana

Hengelclub Juliana te Elsloo werd opgericht op 27 september 1932 in café Sport bij Jan Cremers (tegenwoordig Djive). Er werd een bestuur gekozen dat bestond uit: voorzitter Jef Bovens, secretaris Harie Beckers en penning-
meester Coen Smeets. De oprichting had te maken met de komst van nieuw viswater; het Julianakanaal. Toen onderaan de Maasberg het kanaal gereed was, lag hier een dam. Achter die dam stond het kanaal vol water. Het was een klein wonder, maar in een mum van tijd zat het vol met allerlei soorten vis. Als club wilden ze daarom het kanaal pachten van Elsloo tot aan de brug in Geulle. Vissen was niet alleen een liefhebberij maar, ook een aanvulling op het eten of inkomsten. De vis werd nog voor consumptie of voor verkoop meegenomen. Eind 1934 was het echter uit met de vispret. De dam werd weggebaggerd en het kanaal was klaar.

De grote hoeveelheden vis verdwenen weer. Ook op de Maas bij het veerpont werd veel gevisd. Er werden visconcoursen georganiseerd of ze gingen als club elders op concours.²⁵

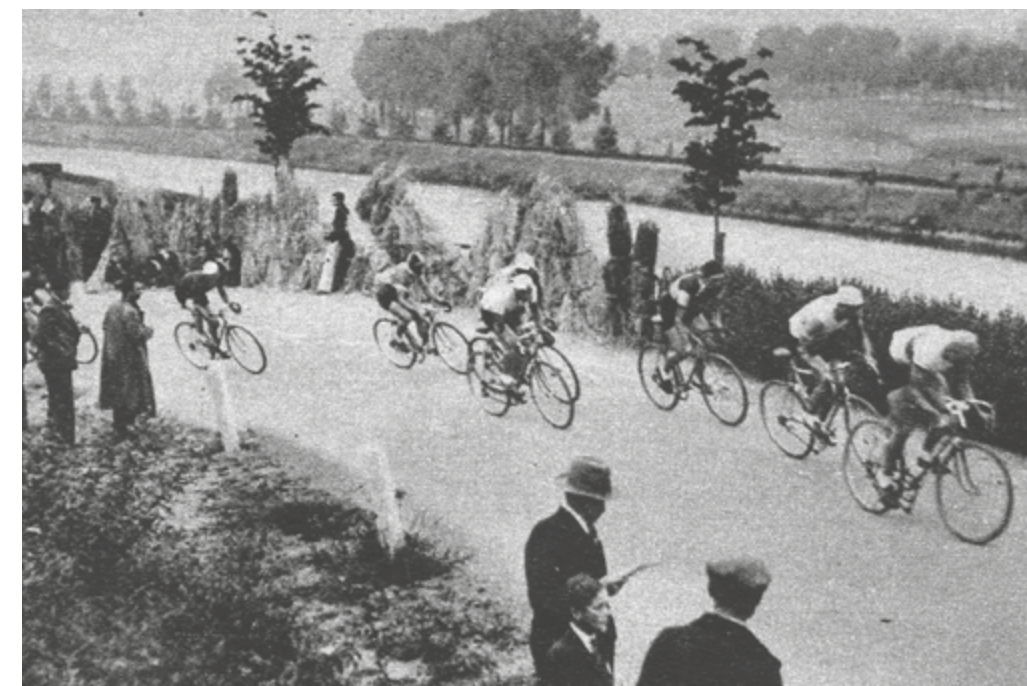

Links • De finish rond 1935 op de nog onbebouwde Julianastraat; de Nuuje waeg.

Rechtsboven • Doorkomst Op de Berg in 1939. Let op het vrije zicht over het Maasdal.

Rechtsonder • Valpartij bij het Heilig Hart in 1939.

Het wielerscomité

In 1936 kwamen enkele sportliefhebbers tot het organiseren van de eerste (internationale) ronde van Elsloo. Als erevoorzitter werd burgemeester Eussen benoemd, als licentiehouder H. Dobbelsstein.

De comitéleden waren: M. Schepers, W. Vrancken, C. Janssen, J. Reubsat, L. Schreurs, W. Knoben, M. Fredrix, K. Bonekamp, Fr. Lemmens, A. Bartels, L. Notten, J. Hoeveler en H. Stijnen.

De Ronde werd gereden op zaterdag 22 augustus. Het parcours – deels nog onverharde kiezelweg – van ongeveer 1.200 meter was als volgt: Startplaats op het plein bij het Heilig Hartbeeld, vervolgens Raadhuisstraat, Dorpsstraat, Op de Berg, Julianastraat, Schoolstraat, met de eindstreep op de hoek Julianastraat-Schoolstraat.

Er startten in totaal 200 renners. Beginnelingen, amateurs, onafhankelijken en profs. In totaal werden 130 ronden gereden. De opbrengt was ten bate van het Groene Kruis en de armen van Elsloo.

Bijkomstig werd de ronde gezien als een middel om een groot aantal bezoekers kennis te laten maken met het natuurschoon van Elsloo. Een reden om nog eens terug te keren. De eerste wielerronde was een succes en het begin van de roem van Elsloo als wielersdorp.

Er zouden nog vele ronden volgen. In de oorlog werden in 1940, 1941 en 1942 wielerrondes gereden. De eerste ronde na de oorlog vond plaats in 1946. In 1983 werd de laatste Elsloose wielerronde gereden.

Dit was echter niet het eerste wielerevenement in Elsloo. In Catsop was al eerder fietsclub De Bergbeklimmers opgericht. In een weiland achter Het Einde organiseerden ze grasbaanwedstrijden en in 1933 wielerswedstrijden op hometrainers.

Links • Afscheid in 1926.
Rechts Sjaak Janssen.

Onder • Supporters en hun idool. Vanaf links: Jan Spronkmans, Sjekke Janssen, Lambert Martens en Sjaak Janssen.

Sjekke Janssen, wielertalent uit Elsloo

Het gezin Janssen woonde aan Raadhuisstraat 13. Vader Sjaak Janssen was sigarenmaker en werkte voor de firma Boticos uit Valkenswaard. De sigarenfabriek was gevestigd aan Stationsstraat 166. Dit werd echter ingekrompen. Ze gingen verder in de voorkamer van hun nieuwe huis – gelegen aan Stationsstraat 54 – waar nog steeds de speciaalzaak voor de wielersport Sjekke Janssen gevestigd is.

Vanaf 1922–1925 stagneerde de verkoop van sigaren in ons land en de Elsoose vestiging van de firma Boticos moet inkrimpen. Enkele sigarenmakers werden ontslagen. In de voorkamer van de familie Janssen–Frederiks werkte Sjaak met een paar collega's verder. In 1926 sloot de vestiging in Elsloo definitief haar deuren. Als afscheid wordt een foto met de nog in dienst zijnde personeelsleden gemaakt. Ze vonden niet allemaal een nieuwe baan als sigarenmaker. Enkelen traden in dienst bij de sigarenfabriek Spronken in Beek en anderen besloten een eigen bedrijf op te starten.

Het pand was eigendom van de firma Boticos. In augustus en september 1926 verscheen wekelijks een advertentie in de Limburger Koerier, waarin het pand te koop werd aangeboden.²⁶

In begin jaren 30 moest het gezin vanwege het werk van de vader verhuizen naar Valkenswaard. Hier ontdekte zoon Sjekke zijn wielertalent op een damesfiets. Hij stak stok door het frame om het echt te laten lijken. In 1937 wordt Sjekke al onafhankelijke wielrenner. In 1938 keren ze terug naar Elsloo en in 1939 is Sjekke amateur. In 1939 moest hij in dienst en was hij soldaat in Den Haag toen de Duitsers binnenvielen. In de oorlog komt van fietsen niet veel terecht.

Sjekke begon zijn fietsenzaak, maar onderdelen waren niet te verkrijgen. Om niet naar Duitsland te moeten, werd hij mijnwerker. Hier leert hij wat afzien is. Na 3 jaar in de mijn te hebben gewerkt neemt de schipper Sjaak Vranken hem in dienst. Zo kan hij ook weer gaan fietsen. Hij voetbalt in die tijd ook, bij het Beekse Caesar en bij Haslou. Vanaf 1943 organiseert men weer een aantal koersen en begint Sjekke zijn carrière die hem en Elsloo beroemd maakte.²⁷

Het onderwijs

In 1936 kocht de gemeente Elsloo het woonhuis “de kaplenie” van de erfgenamen Salomon Mendel om er de school in onder te brengen.

Maar niet alleen de school zou gevestigd worden in het pand dat nu Dorpstraat 12 draagt. Het was tevens de onderwijzerswoning en de woning voor de kapelaan. Een groot woonhuis voor die tijd. Tevens werden op de bovenverdieping de kamers als raadskamer en gemeentearchief gebruikt. Een multifunctioneel gebouw dus.

In 1845 diende het pand dringend opgeknapt te worden. De mensen in Elsloo waren in die tijd echter straatarm en de gemeente had ook geen geld. Met het gevolg dat er niets gebeurde.

In 1851 is het huis te klein en inmiddels zo bouwvallig dat de kinderen niet meer naar school kunnen gaan. Er wordt gemeentegrond verkocht en men gaat met deze inkomsten over tot het bouwen van een nieuw schoollokaal op de berg.

Dertig jaar later, in 1882 blijkt ook deze school te klein. De lagere klassen moeten dan zelfs bij toerbeurt naar school. In 1883 wordt overgegaan tot het vergroten van de school en de bouw van een aanpalende onderwijzerswoning. Ook de nieuwe school is een openbare school, een degelijk gebouw met 8 lokalen. Naast de school ligt een gymlokaal. In 1912 krijgt de school zelfs centrale verwarming, een unicum voor die tijd. De kinderen van Groot Meers zaten ook in Elsloo op school en maakten iedere dag, door weer en wind, de lange tocht langs de Maas naar school en terug naar huis.

De school functioneerde, met aan het hoofd meester Hennissen, naar tevredenheid totdat in 1921 er onverwachts een strijd ontstond tussen het kerkbestuur en de gemeenteraad. Deze strijd zou het dorp tot op het bot verdelen.

Overlevering

De kinderen van Meers konden in de pauze niet naar huis om te eten. Ze liepen terug tot halverwege Meers. Op de Scharberg kwamen hun moeders hen tegemoet met de lunch. Wanneer ze familie in Elsloo hadden gingen ze, evenals de kinderen van Catsop, daar naartoe of ze bleven over op school.

Ontslagaanvraag hoofd der school Elsloo

Naar wij uit goede bron vernemen, heeft dhr. M. Hennissen, hoofd der school alhier per 1 April eervol ontslag aangevraagd. Genoemde heer heeft den respectabelen diensttijd van 52 jaar achter den rug, waarvan hij 47 jaar als hoofd der school alhier heeft doorgebracht, zoodat bijna de geheele nog levende generatie bij hem onderwijs heeft genoten.

Door zijne nauwgezette dienstbetrachting en voorbeeldigen levenswandel, was hij een voorbeeld voor kerk, school en gemeente. Al gunnen we dhr. Hennissen zijn welverdiende rust nog vele jaren toch ziet men hem ongaarne uit deze gemeente vertrekken.²⁸

De schoolkwestie

Voor de kerk, die streefde naar volledige macht over het geestelijk leven van de inwoners, was het feit dat Elsloo een openbare en geen Rooms-Katholieke school had een doorn in het oog. Mede met het oog op de groei van Elsloo in verband met de komst van de staat-mijn Maurits. Er kwamen meer kinderen die men de zegeningen van katholiek onderwijs niet wilden onthouden. Daarom pleegde het RK kerkbestuur van de St. Augustinusparochie, gesteund door de nieuwe onderwijswet uit 1920, een coupe. Een sterk staaltje van kerkelijke machtspolitiek en een raad die dwars lag in een kwestie die tot op het hoogste niveau werd uitgevochten.

Op 5 juli 1921 besluit het kerkbestuur dat er in Elsloo een katholieke school moet komen. Ze dienden daarvoor een verzoek in bij de gemeenteraad, voor de bouw van een nieuwe school of overdracht van de bestaande openbare school. De aanvraag was getekend door pastoor Biermans en J. Lenssen, vergezeld met 77 handtekeningen van ouders. Het verzoek werd met 4 stemmen tegen 1 afgewezen.

Meester Hennissen (links) met echtgenote, zoon Pie Hennissen, schoondochter en kleinkinderen.

In de onderwijswet van 1920 werd onder andere de toelating van bijzondere (niet openbare) scholen geregeld naar objectieve criteria: aantal scholieren in verhouding tot het inwonertal van de betreffende gemeente. Salarissen van de leerkrachten kwamen voor rekening van het Rijk, terwijl de gemeenten zorg moest dragen voor bekostiging van schoolgebouwen en lesmateriaal.

De gemeenteraad gaf echter de toezegging dat wanneer de school in Meers klaar was, het verzoek gehonoreerd zou worden. Men wilde wachten totdat meester Hennissen per 1 april 1922 met pensioen zou gaan. Dan was er nog tijd genoeg voor een definitief besluit.

Elsloo viel uiteen in twee kampen. De roden waren de mensen die het meerderheidsstandpunt van de gemeenteraad steunden. Dat waren overigens geen socialisten. De groenen waren de aanhangers van het standpunt van het kerkbestuur. De strijd ging op zijn Maaskants, hard tegen hard.

Het kerkbestuur legde zich hier niet bij neer en ging in hoger beroep tegen het besluit bij Gedeputeerde Staten. De gemeenteraad maakt Gedeputeerde Staten vervolgens duidelijk dat men niet van plan was de school af te staan. Het feitelijk probleem was van financiële aard. Men was niet van plan 100.000 gulden uit te geven voor een nieuwe school, die vervolgens de bestaande school zou leegzuigen met het gevolg dat het bestaande gebouw leeg kwam te staan. Daarbij vond de raad dat er amper een verschil was tussen een strikt katholieke school of de openbare lagere school met een katholieke inslag.

Op 6 december 1922 is er weer een stemming. De aanvraag van het kerkbestuur, nu gesteund met een lijst van 140 handtekeningen, wordt wederom door de raad in eenzelfde stemverhouding verworpen.

Op 9 februari 1923 werd door het kerkbestuur aan H.M. de Koningin machtiging gevraagd tot het uitvoeren van het besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg van 2 december 1921, waarbij de gemeenteraad van Elsloo werd bevolen medewerking te verlenen tot de stichting van een school ten dienste van het kerkbestuur. De minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen, gaf namens de koningin bij beschikking van 31 maart 1923, aan het kerkbestuur te kennen dat de gevraagde machtiging voor de bouw van een nieuwe school niet werd verleend. Dit omdat een nieuw gebouwde school, die dan links naast het voormalige gemeentehuis aan de Raadhuisstraat gebouwd zou worden, bezocht zou gaan worden door nagenoeg alle kinderen die dan op de openbare lagere school zaten. De openbare school moest maar aan het kerkbestuur worden overgedragen. De raad deed hierop aan het kerkbestuur het voorstel om de school te splitsen in een jongens en meisjesschool, de klassen waren toen nog gemengd, waarbij de meisjesschool dan Rooms-Katholiek onderwijs zou krijgen. Het kerkbestuur wilde hier echter niet van weten. Het was blijkbaar alles of niets.

Hierop volgde opnieuw het verzoek van het kerkbestuur aan de gemeenteraad om de openbare school ter beschikking te stellen, ten einde daarin bijzonder (katholiek) onderwijs te geven. De raad verwierp de aanvraag van het kerkbestuur om de openbare school aan het kerkbestuur over te dragen. Het standpunt van de raad was citerend:

We hebben twee openbare scholen (Elsloo en Meers). We staan er geen van af en we geven ook geen geld voor den bouw eener bijzonder school.

Gedeputeerde Staten gingen zich er weer mee bemoeien en ook de ministers van Onderwijs en Binnenlandse Zaken mengden zich in de strijd, maar de raad gaf geen krimp. Ze deden het gewoonweg niet! Dit was obstructie, want de aanvraag van het kerkbestuur voldeed geheel aan de wettelijke voorwaarden.

Onder, zittend, vanaf links: 3e Wimke van Es, 4e Gerrit Verboort, 6e F. Willems, 7e Mart Fredrix, 8e Gil Thomassen, 9e Jean Hœveler, 12e Frits Hermans (Catsop), 2e van rechts Sjeng Tilmans, 3e van rechts Martin Wanten, 4e en 5e van rechts de broertjes Driessen (van Pie van Laentje).
Rij 2, vanaf links: 2e Lieske Paumen, 4e A. Tilmans, 5e A. Wanten, 6e A. Dols, 11e Truus Hœveler, 5e van rechts n.n. Reul.
Rij 3, vanaf links: 1e Meester F. Paumen, 2e Nieke Paumen, 3e Lies van Mulken, 4e Netje van Mulken, 6e Lies Fredrix, helemaal rechts meester J.Bartholomeus.

Benoeming Hoofden van School Elsloo

De Raad dezer gemeente benoemde in zijne laatste vergadering met algemeene stemmen tot Hoofd der O.L. school alhier (vacature Hennissen) dhr Paumen, hoofd-onderwijzer alhier en tot Hoofd der O.L. school te Meers-Elsloo (nieuwe school) dhr. L. van Mulken eveneens hoofd-onderwijzer alhier.

Rij 4, vanaf links: 1e Meester H. Wouters, 2e B. Vaessen, 3e J. Wanten, 4e Frits Driessen, 6e A. Peters, 7e Pie Thomassen, 2e van rechts F. Reul, 3e van rechts Marie Driessen (met witte strik), 6e van rechts J. Willems
Rij 5, vanaf links: 1e Juffrouw A. Paumen, 2e juffrouw T. Vranken, 3e Jan van Mulken, 1e van rechts juffrouw A. Penders, 2e van rechts juffrouw E. Lenssen.
Centraal achterin: links meester Pesch, meester Janssen en meester Kuipers.²⁹

De St. Augustinusschool net na oplevering. Aan de linkerkant een aanplakzuil met electriciteitsmast. In 1987 werd het gebouw afgebroken.

Onder • De onderwijzers en onderwijzeressen van de gemengde school op de berg. Deze zullen de overstap maken naar de nieuwe – in een meisjes- en jongens-school opgesplitste – Sint Augustinusschool.

Zittend vanaf links: F. Paumen, pastoor Biermans, kapelaan (later pastoor) Houben, J.Bartholomeus. Staand vanaf links: W. Pesch, J. van Mulken, A. Penders, A. Paumen, H. Wouters, T. Vranken, E. Lenssen, N. Janssen, L. Cupers.

De nieuwe Sint Augustinusschool met Heilig Hartbeeld en aanplant. Links was de meisjesschool, rechts de jongensschool. De speelplaatsen van beide scholen waren van elkaar door een hoge muur gescheiden. Twee aparte werelden naast elkaar.

Impressie van klaslokaal Sint Augustinusschool met meester Nikkela Janssen.

De speelplaats in 1930

Juffrouw Voncken met de jongens van de eerste klas op de speelplaats in 1943. Achter hun de "euverdekte speelplaats" voor bij slecht weer. De jongens stonden dan haringen in een ton opeen gepakt. Let op het schoeisel, het merendeel liep op klompen en droeg ook in de winter een korte broek met daaronder lange dikke kousen.

De 6e en 7e klas van de jongensschool in 1932

Onderste rij, vanaf links: Harrie Reubsæet, Sjeng Iemmens, n.n. Claessens, Thei Vranken, Martin Collard, n.n. Dohmen, Sjo Claessen.
Middelste rij, vanaf links: n.n. Bours, Jozef Lenssen, Thei Daalman, Sjaak Janssen, Jan Cremers, Gerrit Janssen, Jan van Mulken, Jan Spronkmans, n.n. Fredrix, Jan Rouvroye, Michel Staassen, meester Nikkela Janssen.
Bovenste rij, vanaf links: Ben Fredrix, Guus Eussen, n.n. Tilmans, Pie Bours, Louis Wanten, Sjeng Wijnen, n.n. Reubsæet, Sjef Reul, Pie Janssen, Jan Houben, n.n. Schendel.³⁰

De 6e en 7e klas in 1936

Onderste rij, vanaf links: Harie Driessen, Sjaak Houben, Jac. Driessen, Martin Fredrix, Sjo Knobben, Harie Driessen, Ber Bonekamp en onderwijzer Nic. Janssen.
Tweede rij, vanaf links: Giel Thomassen, Jan van Es, Pie Thomassen, Frans van Mulken, Jan Janssen, Pie Haenen, Sjeng Peters.
Derde rij, vanaf links: Sjef Meijers, Harrie van Es, Jac. Smeets, Mattie Willems, Pie Martens, Mathieu Beckers, Jan Hoevelaars, Wim Houben, Mathieu Peters.
Vierde rij, vanaf links: Hubert Dohmen, Sjeng Claessen, Martin Beckers, Jac. Spronkmans, Frans Bonekamp, Jan Houben, August Peters, Gerrit Verboort, Willem Gelissen, Eugene Bours.³¹

De 6e en 7e klas van de Jongensschool in 1938

Voorste rij, vanaf links: Jaak Vaassen, Giljam Collard (Catsop) Jan Frederix, n.n., Alberigs, Frans Reul, Lambert Engelen (Catsop), Theo Thomasen, Sjeff Spronkmans
Tweede rij, vanaf links: Servaas Frederix, n.n., Sjeff van Es (van Nölke uit Catsop), Jan Wanten, Tjeu van Mulken, Sef Gelissen, Johan Reul.
Derde rij, vanaf links: Huub Beckers, Gus Cobben (Catsop), Frans Janssen, Willem Engelen (Catsop), Martin Driessen, Jan Thomassen, Frans Willems (Catsop).
Bovenste rij: Louis Meijers, n.n., Wim Haenen, Peter Aspers, Pie Lemmens, Chris Steevens³².

De Juli klas van de jongensschool in 1938

Voorste rij, vanaf links: Gerard Schreurs, Jac Smeets, Jan Smeisters, Gerard van Es
Tweede rij, vanaf links: Sjeng Driessen, Mathieu Reul, Gerrit Janssen, Harie Janssen en Meester Willem Pesch.
Derde rij, vanaf links: Frans Maas, n.n., Math Smeets, Jan Dols³³

De bewaarschool

Het oprichten van een bewaarschool (kleuterschool) op 5 mei 1918 was een van de eerste daden van de zusters Franciscanessen. In 1919 waren er 133 kleuters, 61 jongens en 72 meisjes. Hierover waakten 1 onderwijzeres en 1 helpster! Het lokaal was de zaal van het Patronaat. In 1934 werd door het kerkbestuur een verbouwing van het Patronaat betaald en werden er voorzieningen voor de kleuters aangebracht. Ook de katholieke verenigingen maakten gebruik van het Patronaat. In 1935 werden speciaal voor de bewaarschool gebouwde lokalen in gebruik genomen. In 1968 werd de kleuterschool overgebracht naar de noodlokalen aan de Pastoor Dubarstraat.

De bewaarschool in 1932

In 1937 werd in één van de lokalen van de bewaarschool, voor de huismoeders een consultatiebureau van het Groene Kruis geopend. Voorheen moesten ze met hun kinderen naar Beek of Stein gaan.

De bewaarschool in 1921

Zittend, vanaf links: An Lenaerts, Tru Driessen, Jan Driessen, n.n., Jan Smeets, Lies Smeets, Theo Smeets, Wies Jacobs
Tweede rij, vanaf links: Fie Peters, Lucie Paulussen, Jes Martens, Anneke Martens, Fien Penders, Mai van Es, Philomène van Es, Annie Jacobs
Derde rij, vanaf links: Bertha Meijers, Nellie Wanten, Thieu Janssen, Lambert Penders, Plien Bovens, n.n., Marieke Cobben, An Fredrix
Vierde rij, vanaf links: Guus Claessen, Riet Wanten, Cel Grootjans, Harie Bovens, Jan Fredrix, n.n., Mai Reubsaet, Lies Reubsaet³⁴

De naamdag

Vroeger werd de naamdag en niet de verjaardag gevierd. De naamdag van de pastoor was reden voor de zusters om de kinderen voor hem en de ouders toneel te laten spelen. De kinderen van de bewaarschool voerden dan stukken op zoals “Bij de Hemelpoort” en de kinderen van de naaischool “Het herderinnetje van Lourdes”. Ook werden er gedichten voorgedragen.

Voor de missie werden tentoonstellingen gehouden waarbij werkjes van de kleuters te aanschouwen waren. Verder maakte men wandelingen door het kasteelpark. Dit met toestemming van de familie Jurgens.

Voorste rij, vanaf links.: Jeanny van Mulken, Cristien Drent, Leonie Albrigs, Bertha Frederix, Juffrouw Neske Paumen, Juffrouw Lieske Lensen, n.n., Meester Paumen, Pastoor Houben, Juffrouw Trees Vranken, Juffrouw Fientje Paumen, Lieske van Mulken, Grada Frederix, Leentje Haanen, Bertha Collard

Tweede rij, vanaf links: Truus Drent, Marieke Lenaerts, Net Frederix, Pauline Driessen, Nelly Maas, Sisca Maas, Liesbeth Collard, Lucie Paulissen, Nelly Pijpers, Tilla Frederix, Marieke Notten, Lucie Driessen, Joke de Klein, Ria Hamers

Derde rij, vanaf links: Nie Maas, Lies Frederix, Mia Mijtjens, Mai Maas, Annie Alberigs, Annie Smeisters, Fien Alberigs, Tilla van Es, Mia Drent, Bertha Smeets, Annie Frederix, Anna Römers, Imilia Thomassen, Mien Geven, Corry Bos, Miet Haanen

Achterste rij, vanaf links: Tilla van Es, Bertha Maas, Lieske Thomassen, Roos Wanten, Annie Lenaerts, n.n. Vranken, Marie van Es, Bertha Bovens, Annie Alberigs, Marieke Mijtjens, Annie van Mulken, Annie Collard, Mia Pijpers, Gusta Frederix, Annie Bos, Marie Collard, Miet Beckers, Lieske Haanen, Triena Damen, Riet Driessen, Annie Damen

Rechts • Het rapport van Jan Knoben uit 1924

VERKLARING DER CIJFEREN:										LEERLING: <i>Knoben Jan</i>				
										GEBOREN: <i>9 April 1914</i>				
Klasse	Scholjaar	Tijdvak waartoe ieder rapport loopt.	HOOFDVAKKEN										Handteekening van de(n) Onderwijzer(en) der Klasse	Handteekening van ouders of voogden.
			Goedertu- ren	Lezen	Schrijven	Rekenen	Spreektaal	Vakonderwijs Handwerken	Aardrijkskunde	Wetenschap Natuur	Handbeskroft	Gezond- heids- leer.		
<i>I 1924-25</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	0 5 1/2 7	3 2 4	7 7 9	8 8 9	7 8 0		7 8 0	12 14 14	10 12 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>II 1925-26</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	6 9 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>III 1926-27</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>IV 1927-28</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>V 1928-29</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>VI 1929-30</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>VII 1930-31</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>VIII 1931-32</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>IX 1932-33</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>X 1933-34</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XI 1934-35</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XII 1935-36</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XIII 1936-37</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XIV 1937-38</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XV 1938-39</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XVI 1939-40</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XVII 1940-41</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XVIII 1941-42</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XIX 1942-43</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XX 1943-44</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXI 1944-45</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXII 1945-46</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXIII 1946-47</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXIV 1947-48</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXV 1948-49</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXVI 1949-50</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXVII 1950-51</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXVIII 1951-52</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXIX 1952-53</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXX 1953-54</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXI 1954-55</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXII 1955-56</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXIII 1956-57</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXIV 1957-58</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXV 1958-59</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXVI 1959-60</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXVII 1960-61</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXVIII 1961-62</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XXXIX 1962-63</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XL 1963-64</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLII 1964-65</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLIII 1965-66</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLIV 1966-67</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLV 1967-68</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLVI 1968-69</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLVII 1969-70</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLVIII 1970-71</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>XLIX 1971-72</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>L 1972-73</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Knoben</i>	
<i>LII 1973-74</i>		Zomervacantie Kerstvacantie Paaschvacantie	10 10 10	0 0 0	7 7 7	8 9 0		8 8 0	14 14 14	14 14 14	14 14 14	<i>W. K. Knoben</i> <i>W. K. Kn</i>		

Wonen en werken

De jaren 30 werden gekenmerkt door grote werkloosheid en armoede, veroorzaakt door een wereldwijde economische crisis als gevolg van de beurscrash van Wallstreet in New York in 1929.

De crisis sloeg al snel over naar Europa en ook in Elsloo ondervond men de gevolgen. Veel huishoudens waarvan de vader geen werk meer had, hadden het zeer moeilijk. Er was armoede. Jonge mannen die nog thuis woonden, vaak meerderen per gezin, kregen geen werk en ook geen uitkering. Van sommigen hadden de ouders een eigen bedrijf, daar konden ze dan wat meewerken. Feitelijk was dat verborgen werkeloosheid. Velen probeerden dan ook met smokkelen over de Maas wat bij te verdienen. Wie geluk had kon op de Staatsmijn Maurits werken, had een kleine boerderij of was ambachtsman en had een inkomen. Soms konden ze deelnemen aan projecten in het kader van de werkverschaffing.

Het was eveneens een tijd waarin er nauwelijks autoverkeer in het dorp was. Autorijden was in enkel voorbehouden aan de beter gesitueerden. Voor de gewone werkmans was een fiets al een hele uitgave. Kinderen moesten vaak met zijn allen “eine fits deile”. sommige huishoudens hadden helemaal geen fiets en moesten die van de burenlenen. Zelfs een radio was maar aan enkelen voorbehouden. Men een 6 daagse, 48 uren werkweek was er niet veel vrije tijd. Alleen op zondag hadden de mannen tijd voor recreatie. De vrouwen hadden eigenlijk nooit vrij.

Ein vrouwehendj en eine paerdstendj, staon nwats stil.

- Gezegde

Aantal inwoners van Elsloo op 31 Januari 1931

Gemeente Elsloo		Groot-Meers		Terhagen	
Mannen:	1.403	Mannen:	307	Mannen:	47
Vrouwen:	1.229	Vrouwen:	247	Vrouwen:	50
Totaal:	2.632	Totaal:	554	Totaal:	97

Dorp Elsloo		Catsop	
Mannen:	772	Mannen:	277
Vrouwen:	694	Vrouwen:	238
Totaal:	1.466	Totaal:	515

Luisteren naar de radio

Diegene die al een radio had, werd als goed katholiek geacht te luisteren naar de K.R.O. Maar de (verfoeide) concurrente A.V.R.O. zond uit op Hilversum II. Zeker de “bonte Dinsdagavondtrein” was zeer populair. Hier beneden de programmering van dinsdag 11 oktober 1938.

Hilversum I - 1875 en 301.5 M. K.R.O.

8.00-9.15 Grammofoon (Om ca. 8.15 Berichten) 10.00 Grammofoon 11.30 Godsdienstig halfuur - 12.00 Berichten 12.15 KRO Melodisten en solist (1.00-1.20 Grammofoon) 2.00 Vrouwenuur 3.00- 4.00 en 4.05 Grammofoon 4.15 KRO Kamer orkest 5.00 Grammofoon KRO orkest (5.45-6.05 Felicitatiebezoek) 7.00 Berichten 7.15 Causerie over de Noordelijke Peel 7.35 Sportpraatje 8.00 Berichten ANP en Mededelingen 8.15 Stedelijk orkest van Maastricht en solist 9.00 Interviews 9.20 Vervolg concert 10.05 Lajos Hüllasz en zün Zigeuners 10.30 Berichten ANP 10.40 KRO Boys en solist (11.00-11.10 Grammofoon) 11.30-12.00 Grammofoon.

Hilversum II - 416.5 M. A.V.R.O.

8.00 Grammofoon (Om 8.15 Berichten) 10.00 De Morgenwijding 10.15 Grammofoon 10.30 Voor de Vrouw 10.35 Omroep orkest 11.00 Huishoudelijke wenken

Steunt de K.R.O.

Een 40-tal radiobezitters uit ons dorp gaven zich de afgelopen week op als donateur, lid of begunstiger van den K.R.O. Voor verdere inlichtingen omtrent den K.R.O. kan men zich wenden tot den correspondent dhr. W. Knoben, drukkerij, Raadhuisstraat.³⁵

11.30 Omroep orkest (Om ca. 12.15 Berichten) 12.30 Het AVRO Amusements orkest en soliste 148 Orgelspel 1.45 Grammofoon 2.00 Omroep orkest 2.45 Knippen 3.45 Cello en piano - (Om ca. 3.45 Berichten) 4.30 Kinderkoorzang 5.00 Kinderhalfuur 5.30 Het AVRO Salonorkest 6.30 Het AVRO Dansorkest 7.00 Voor de kinderen 7.05 Zang met pianobegelei-ding 7.30 Engelse les 8.00 Berichten ANP en Radiojournaal en Mededelingen 8.30 De Bonte Dinsdagavondtrein 10.00 Disconieuws 10.30 Damnieuws Hierna het ensemble Grünhut 11.00 Berichten ANP. Hierna tot 12.00 De Palladians

Na gedane arbeid, kwamen de mannen en jongens op vaste plaatsen bijeen, zoals bij de kapel in het dorp of aan het Heilig hart. Ze speelden spelletjes, het nieuws werd besproken, er werd flauwe kul gemaakt en kattenkwaad uitgehaald. In de winter kwamen ze in huis samen om te plenken. Dit was ook de gelegenheid voor jongens om kennis te maken met de zussen van hun kameraden.

Vertier in het dorp

De Vastelaovend en de de zomer- en winterkermis waren hoogtepunten. Er werd toegeleefd naar deze feestelijke gelegenheden. Voor het vertier en contact waren er zo'n vijftien cafés, waar met kermis livemuziek gespeeld werd en waar gedanst kon worden. Deze muziek bestond uit eenmansorkesten: iemand met een harmonica of een trompet en een trom. Bekend was "de schele Frans" een viool spelende muzikant uit Maastricht.

Een andere gelegenheid tot feesten waren de weidefeesten. Fanfare De Maasgalm gaf een concert, samen met verenigingen uit de omliggende dorpen. Vaak was de huisweide van Meister Paumen in de Dorpstraat (nu nummer 23) de locatie voor deze weidefeesten. Natuurlijk was er een buffet voor de drank, maar er waren ook andere activiteiten zoals plankrijden, kegelen, geitekeuringen en dergelijke.

Het feest werd besloten door enkele muzikanten die op de kiosk marsen speelden. De mensen verzamelden zich rond de kiosk en dan werd de cramignon (reidans) gedanst. Hier kreeg men geen genoeg van. Zolang er muziek was, werd er ook gedanst.

Rechts • Uniek kleurenbeeld van de Maasberg in 1920³⁶

Groeten uit ELsLoo.

De Mijnwerkers

Rond 1900 kende Elsloo al een relatief groot aantal mijnwerkers. Ze werkten in de Oostelijke Mijnstreek. Op 1 januari 1926 veranderde alles radicaal. Voor het eerst sinds lange tijd hoefde men niet meer voor werk naar verre streken te vertrekken. Het werk kwam namelijk naar hen toe. De Staatsmijn Maurits in Geleen opende de poorten. De Maaskanters, geharde, taaie werkers, werden vakkundige mijnwerkers waarbij de ervaren mijnwerkers die voorheen naar Kerkrade en Heerlen trokken, voorop liepen. Deze mijnwerkers ontgonnen de vetkoollagen in het Maasveld. De basis van de cokesfabrieken waaruit het gas beschikbaar kwam dat aan het huidige DSM ten grondslag ligt. Het leven van de mijnwerkers beschrijven wij verder in hoofdstuk 13.

Sigarenmakers

In Elsloo hebben voor de Tweede Wereldoorlog diverse sigarenfabriekjes bestaan. Veel mannen waren hier werkzaam en dus waren de fabriekjes belangrijk voor de werkgelegenheid. Vaak werkten deze mannen eerder in een grotere sigarenfabriek in Beek. Nadat ze fijne kneepjes van het vak hadden geleerd begonnen ze voor zichzelf een fabriekje in Elsloo. Sjang Peters was ooit een van de sigarendraaiers van Elsloo. In het Limburgs Dagblad uit 1976 doet hij in een artikel uit te doeken wat het maken van sigaren inhield.

Sjang Peters

Sjang woonde aan de Kaakstraat en was seinwachter bij de overweg tussen Elsloo en Catsop. Hij draaide hier onder andere de “breere” (slagbomen) open en dicht. In zijn vrije tijd – maar ook tijdens stille uurtjes als hij nachtdienst had – was Sjang historicus. Hij is een van de grondleggers van Streekmuseum Elsloo en was daar jarenlang conservator van. Ook was hij de samensteller van de boekjes “Uit Elsloos verleden” en “Elsloo in oude ansichten”.

Verder deed Sjang zelf archeologische opgravingen naar de Bandkeramiekers of assisteerde daarbij. Hij deed onderzoek in het Rijksarchief in Maastricht. Sjang heeft een grote bijdrage geleverd aan het behoud van de historische kennis over Elsloo en daarmee mede een basis gelegd voor dit boek.

Sjang was de oudste van een elftal, waarmee het huwelijk van Sjaak Peters en Dora Berbes uit Elsloo werd gezegend. Op 23 maart 1902 werd hij in het Duitse Lobberich geboren. Zijn vader werkte daar in een brikkenbakkerij. Ook Sjang werkte in een steenfabriek. Drie jaar was hij op de brikkenbakkerij van de ON I buitsteker. Dat is de man, die de leemballen aanreikt. Zeven jaar werkte hij vervolgens ondergronds, waarna hij werk vond in één van de sigarenfabriekjes van Beek. Tijdens de oorlog werd de sigarenmaker spoorwegbeambte, wat hij tot aan zijn pensioengerechtigde leeftijd gebleven is. In 1926 huwde Sjang met Lies Smeekes. Samen kregen ze drie zonen en vijf dochters.

Sjang met een door hem gebouwde manquette van een bandkeramiekerswoning

Overlevering Sjang Peters

Al meer dan 60 jaar is Sjang Peters uit Elsloo aan de sigaar. Van de sleur, waarmee hij de Havanna's en de knaks dagelijks tussen de kiezen steekt, is geen spoor meer te bespeuren, zodra hem een “goei sigaar” wordt gepresenteerd. Het rookgenot wordt dan ritueel. Alleen al de wijze waarop hij zon sigaar van het feestelijke cellofaan ontdoet heeft dan iets sacraals. In zijn bespiegelingen bij de welriekende walm van een “goei sigaar” kan Sjang, die 20 jaar sigarenmaker was, het niet nalaten om de kwaliteit van de sigaar van nu te spiegelen aan de kwaliteit van de sigaar van toen. “Wat wij vroeger draaiden was puur natuur; van binnen en van buiten. Nu is het dekblad papier, veelal gepoederd om een gelijke kleur te krijgen. Je kunt daardoor geen sigaar meer in je vestzakje steken, wil je niet onder het poeder komen zitten. Ook blijft die rotzooi aan je lippen kleven”. Op zulke ogenblikken beginnen de vingers van Sjang Peters te jeuken. Het liefste zou hij dan de schuldige sigarenfabrikant bij de oren pakken om hem voor te doen hoe een goede sigaar dient te worden gemaakt. “Ik zou het echt nog wel kunnen. Ik heb het 20 jaar gedaan. Dan heb je het in je vingers zitten. Dat verleer je niet zo gauw”. Het probleem is echter hoe kom je aan tabak? Om tabak te kunnen inkopen, heb je een tabaksvergunning nodig. Voor zover ik weet is er in Limburg maar één sigarenmaker, die over zo'n tabaksvergunning beschikt; iemand uit Tegelen. De sigarenmakers, die nu nog leven kunnen daardoor hun vakmanschap niet meer demonstreren, laat staan de kunst verder leren. Graag had ik de afgelopen zomer tijdens een demonstratie van oude ambachten de jongeren van Elsloo nog eens laten zien hoe hun voorouders sigaren maakten”.

Sigarenfabriek gebroeders Dobbelsstein

Deze sigarenfabriek was gevestigd aan de Kaakstraat. Er werkten tussen de vier en zeven personen. Harrie Dobbelsstein was verkoper en hij verkocht de sigaren zowel in Nederlands als Belgisch Limburg. In 1932 veranderde het adres van de Gebroeders Dobbelsstein van A108 in Kaakstraat 1.

In datzelfde jaar verschijnt een advertentie van sigarenfabriek Dobbelsstein met de tekst: “Rookt Hertog en Ismo sigaren”. Hertog sigaren was de merknaam van de Beekse fabriek Sanders & Co en Ismo sigaren was de merknaam van de firma W. Smolders uit Nijmegen.

In 1941 worden de merken Hertog, Lord en Superiores genoemd. Lord is een merknaam van Sigarenfabriek Jeurissen uit Valkenswaard en Superiores werden in diverse fabrieken gemaakt, onder andere in Wageningen.³⁷

De sigarenfabriek van de gebroeders Dobbelsstein. Het pand is tegenwoordig onderdeel van het woonhuis achter de kapel in de Kaakstraat.

Overlevering Sjang Peters

Voor 1920 waren er in Elsloo en Beek verschillende sigarenmakers. In Elsloo waren dat het fabriekje van Chris Dobbelstein aan de Kaakstraat, hier werkten zeven man. Een ander was dat van van Gijrath en Bots op de hoek Kaakstraat-Terhagen, tegenwoordig feestlocatie Djive. Hier werken maar liefst 35 sigarenmakers. Sjaak Janssen was hun waarnemend baas.

In Beek waren er destijds vier sigarenfabriekjes: Caré, Hennekens, Roumans en Retera. Later kwam daar nog Spronken bij. Met 40 werknemers was Hennekens de grootste. Hier werkten veel mannen uit Elsloo. In de pauze liepen ze naar de Schutterskamp in Elsloo waar ze hun kinderen met een keteltje warm eten ontmoetten. De veldweg Schutterskampweg was voor voetgangers de route naar Beek. Het enkelspoor en was gemakkelijk over te steken.

Sigarenmaker werd je in de praktijk. Eerst leerde je tabak strippen. Dat was het verwijderen van de steel uit het tabaksblad. Daar kwam geen mes aan te pas. Dat gebeurde met de vingers, te beginnen bij de punt van het tabaksblad. In eerste instantie werden die steeltjes weggegooid. In de crisisjaren werden ze gemalen en als pruim of pijptabak verkocht. Uit elk half blad haalde men één pop, dat was de benaming voor het binnenste van een sigaar. Hiervoor werd een Java-omblad gebruikt, een fijn soort tabaksblad uit Java, Indonesië. Met de vingers werd de pop gemodelleerd in de houten vorm en vervolgens tot exacte proporties geperst.

Daarna werd het dekblad om de pop gedraaid. Hier werd een grover en ruwer blad voor gebruikt, een Sumatra-dekblad. Voor een donkerdere kleur kozen ze een Vorstenlanden-dekblad, ook dit kwam uit Indonesië. Tenslotte was er nog de Brasil. Dit was een zwart dekblad dat gebruikt werd voor de betere, duurdere sigaar.

Een goede sigaar kostte in de dertiger jaren een dubbeltje. De meeste werden in Limburgse winkels verkocht. Alleen Hennekens exporteerde, voor- namelijk naar Zweden. In grote kisten werden ze op een oogstkar naar het station gebracht. Uitschot en miskleur konden de sigarenmakers gewoonlijk kopen voor 2,50 gulden per kistje. Het was een pleister op de wonde, omdat er in de fabriekjes niet mocht worden gerookt.

Per dag draaide een sigarenmaker 300 tot 400 sigaren. Vanaf 1929, 1930 werden de poppen machinaal gerold. Enkel het dekblad moest nog met de hand om de pop gedraaid worden. De productie liep op tot 600 sigaren per dag.

Een goede sigarenmaker verdiende in de jaren 20 zo'n 20 tot 30 gulden per week. Zijn weekloon liep op tot 60 gulden in het begin van de jaren 40, toen de sigarenfabrikanten zich haastten om machines te plaatsen. De machines kwamen echter te laat. Ook de sigarenindustrie werd een slachtoffer van de oorlog.

Sigarenfabriek Frederix & Co, 1926-1941

Frederix is een veel voorkomende familienaam in Elsloo. In de lijst van sigarenmakers komen we vaak mannen en jongens uit deze familie tegen. Zij werkten in Beek of in één van de fabrieken in Elsloo.

Joannes (Sjeng) Hubertus Frederix (1881-1951) trouwde op 22 oktober 1909 met Anna Mechtildis Smeets (1883). In de periode tussen 1920 en 1926 werden veel sigarenmakers ontslagen en enkelen besloten een eigen bedrijf te starten.

Sjeng Fredrix besloot samen te gaan werken met zijn neef Theo Lenaerts, onder de naam "Sigarenfabriek Frederix & Co". De fabriek was gevestigd op het adres A110. Toen in 1932 in Elsloo de straatnamen werden ingevoerd werd dit Raadhuisstraat 3 (tegenwoordig 2).

Een jaar later in maart 1933, beëindigde Theo Lenaerts de samenwerking. Sjeng Frederix nam de leiding van de fabriek alleen over. Sjeng Frederix was naast sigarenmaker ook verkoper. Het liefst trok hij de Maas over naar de Belgische klanten.³⁸

Op de foto uit 1916 staat het personeel van de sigarenfabriek Gijrath en Bots uit Valkenswaard. In Elsloo werd tegen stuksprijs voor hun gewerkt. De fabriek was gevestigd in de zaal van café H. Janssen op de hoek van de Kaakstraat en Terhagen.

We hebben enkele namen kunnen achterhalen: zittend, 4e van rechts: J. Fredrix. Tweede rij, achter het bord: uiterst links Coen Smeets en uiterst rechts Servaes Bours. Derde rij 5e persoon van rechts, met horlogeketting aan broek: Sjaak Lemmens. Laatste rij 2e van links P. Dobbelstein, 3e van links M. Fredrix.

Steunregelingen en tewerkstellingen

De werkloosheid onder de sigarenmakers was regelmatig het onderwerp van gesprek in de gemeenteraad van Elsloo, in de periode tussen 1920 en 1923. Er werd gesproken over steunregelingen en tewerkstellingen.

Sigarenfabriek Retera uit Beek wilde een aantal werklozen te werk stellen in de fabriek in Elsloo. In de gemeentearchieven van Elsloo vonden we het volgende citaat:

“De heer M. Retera uit Beek is voornemens een aantal werklieden te werk te stellen. De gemeente Elsloo zou dan van iedere duizend sigaren, welke de werklieden maken, moeten betalen, gedurende de eerste maand f 2,00 en later f 1,50.”³⁹

Sigarenhandel aan huis

In Elsloo en Catsop maakten diverse sigarenmakers – veelal met hulp van echtgenote en kinderen – thuis sigaren en verkochten die aan familieleden en buurtgenoten. Liep de handel goed, dan namen men ontslag bij de fabriek en startte een eigen bedrijfje. De malaise in de sigarenindustrie (1920–1925) hielp hier soms een handje bij. Opvallend was verder dat fabrieken uit Noord Brabant en zelfs uit Beek hun productie uitbesteedden aan subvestingen in Limburgse dorpen en steden, ook in de gemeente Elsloo.

Boven • Personeel sigarenfabriek van Retera (Beek) in 1916. Nu is dit het woonhuis aan Raadhuisstraat 22.

Rechts • Pruimenrollen- en sigarenfabriek Janssen en Fredrix aan Stationsstraat-Oost. Vanaf links: Jac Fredrix, J. Janssen en vader Louis Janssen. In de winter van 1944–1945 brandde het houten sigarenfabriekje af. Het was toen gevorderd door de Orde Dienst.

Rol- en pruimtabakfabriek Janssen-Frederix

Louis Hubert Janssen (1863–1950) trouwde op 17 april 1896 met Maria Elisabeth van Mulken (1862–1938).

Het beroep van Louis was sigarenmaker. In 1923 treffen we voor de eerste keer zijn naam aan als zelfstandige ondernemer: “Louis Janssen-Frederix, roltabakfabriek”.

Zijn compagnon Jacobus Hubertus Frederix (1892–1966) trouwde op 9 april 1921 met Maria Ida Verham (1895, Maastricht –1972). Het echtpaar kreeg één kind: Jac Frederix.

In de fabriek werden pruimrollen gemaakt, die vooral door mijnwerkers werden gekocht. In de mijn mocht niet gerookt worden, maar ze mochten wel pruimen op tabak.

In 1926 veranderde de naam in “Elshauser Rol- en pruimtabakfabriek Janssen-Frederix”. Vanaf 1928 tot 1933 werd de fabrieksnaam “L. Janssen & Frederix” gebruikt. In 1932 maakte het bedrijf “Jumbo pruimtabak”.

De prijs was f 0,10 per half ons (50 gram). De fabriek was gevestigd in het pand A204, tegenwoordig is dat Stationsstraat 62. Vanaf 1934 werden naast de pruimroltabak ook sigaren gemaakt. De productie werd voor de Tweede Wereldoorlog gestopt.

Werkloosheid

Na de instorting van de New Yorkse beurs in 1929 volgt een wereldcrisis die ook in Elsloo voelbaar is. Gelukkig voor onze streek, is de nieuwe Staatsmijn Maurits krachtig genoeg om zich te handhaven en biedt aan velen werk en inkomsten. Desondanks zijn nog veel mensen afhankelijk van de landbouw. Ook zij ontkomen niet aan de crisis. De prijzen zijn onder de kostprijs en als men land pacht, kunnen de kosten daarvan niet terugverdiend worden. Jonge boeren kunnen geen bedrijf meer stichten en velen lijden “stille armoede”. In de jaren dertig worden veel kleine bedrijven verkocht of opgeheven.

Werkloosheid in de gemeente Elsloo in 1936: 96 werklozen en 20 personen in de werkverschaffing.

De arbeiders die het zwaarst leden waren de bouwvakkers en de grondwerkers. Na een periode van de bouw van grote hoeveelheden arbeiderswoningen en bedrijfsruimtes als gevolg van de opening van de Staatsmijn Maurits, kwam de vraag naar bouw tot stilstand. In deze jaren werden er wel door particulieren nog veel huizen gebouwd, mede om de afgebroken woningen bij de aanleg van het Julianakanaal te vervangen. Wie werk en inkomsten had, kon een goed en ruim huis laten bouwen. De arbeiders en de materialen waren immers goedkoop. Zeker als je ook nog eigen grond had, langs een van de uitvalswegen.

Een andere groep die stille armoede leed, was de middenstand. Niet alleen daalde de koopkracht van de mensen door werkeloosheid, maar ook de mijnwerkers moesten loon inleveren vanwege de crisis. Er kwamen ook nog eens steeds meer winkels bij waardoor de concurrentie toenam.

Werklozen konden iedere zaterdag op het gemeente-huis hun financiële steun gaan ophalen. Dit was ongeveer twaalf gulden voor een gezin per week.

Als werkloze kon je er ook voor kiezen om te gaan smokkelen. Als je echter gepakt werd, verloor je je uitkering. Het enige wat je dan nog kon doen was nog meer smokkelen. Na een geslaagde tocht had men een paar guldens verdiend, genoeg om een week van te leven.

Werkverschaffing

De lokale overheden probeerden zoveel mogelijk werklozen zinvol aan de gang te houden. Voor de gemeentekas waren de uitkeringen een grote last. Door de werklozen in te zetten voor onderhoud van wegen en andere projecten, kreeg de maatschappij er toch nog iets voor terug.

Er was behoefte aan betere wegen, omdat steeds meer veldwegen gingen dienen als woonstraten en als doorgaande wegen. Er kwamen steeds meer auto's en vrachtwagens, mijnwerkers die naar de hun werk fietsten en er moesten riolen komen. Hiervoor moesten de bestaande wegen sterk verbeterd worden. In de gemeenteraadsverslagen uit de jaren 30 gaat het heel vaak over dit onderwerp in combinatie met werkverschaffing.

Werkverschaffing

Elsloo – In de laatstgehouden gemeente-raadsvergadering werd met algemene stemmen besloten over te gaan tot gemeentelijke werkverschaffing. Dat het zolang heeft geduurd lag niet aan het gemeentebestuur, maar aan het Departement. In aanmerking bij de tewerkstelling komen alleen hoofden van gezinnen en kostwinners. Aangemeld hadden zich 36 personen, waarvan er 18 in aanmerking komen, n.l. 10 hoofden van gezinnen, 7 kostwinners en 1 kostganger. Het loon is bepaald op 28 cent per uur. Het werk bestaat hoofdzakelijk uit grondwerk, begonnen wordt met riolering v.d. Koolweg. Is men eenmaal begonnen met werkverschaffing dan kunnen andere werken ook uitgevoerd worden.⁴⁰

Prachtige verbetering

Elsloo – De Slakberg, vroeger een stortplaats voor puin en allerlei rommel, is opgeruimd en afgegraven. Elsloo is een prachtig plekje natuurschoon rijker, want menig vreemdeling, die ons dorpje bezocht, keek altijd met verwondering naar het mooie plekje natuur aan den Slakberg, dat toen indertijd nog ontsierd werd door allerlei oude potten en pannen, die daar werden gedeponeerd. De weg is ter plaatse ook een meter verbreed, bovendien is de weg voor de inwoners van Terhagen zeer bekort. Het werk werd uitgevoerd in werkverschaffing.⁴¹

Armenzorg

Het was niet alleen de gemeente die de werklozen probeerde te ondersteunen. Ook de particulieren, St. Vincentiusverenigingen, Bond voor Grote Gezinnen en dergelijke hielpen in stilte en organiseerden activiteiten waarvan de opbrengst voor de armen was.

Bouwvakkers

Elsloo kende in de jaren 30 ook relatief veel bouwvakkers en aannemers:

Louis (Stationsstraat) en Pie (Heirstraat) Schreurs. Oorspronkelijk werkten ze als de Gebroeders Schreurs, in de crisistijd besloten ze elk hun eigen onderneming voort te zetten. Waar Pie werkte aan huizen, pakte Louis de zaken groter aan. Louis bouwde kerken, scholen en hele mijnwerkerswijken.

Louis Driessen en Theodoor Beckers hadden ook oorspronkelijk een gezamenlijk bedrijf, de firma “Beckers en Driessen”. Ook zij zijn in de crisistijd uit elkaar gegaan.

Jop Maessen (Stationsstraat) had in Geleen de firma Maurits. Hij werkte veel voor de Staatsmijnen. Hij fotografeerde en later werd ook zijn dochter Trina fotografe.

Huubke Janssen was meester metselaar en woonde op de Stationsstraat (huis Habets). Hij heeft voornamelijk woonhuizen gemetseld. Ook het sierwerk in de gevel van Dorpstraat 11-13 (gebouwd als postkantoor) is door hem gemetseld. Hij was een broer van de “posmeister” Janssen.

Theodoor Lenaerts was van oorsprong timmerman, hij bouwde een huis aan de Stationsstraat, met alle moderne machines in de werkplaats (nu Heythuysen Touringcars) en werd later aannemer. De werkplaats zal in 1935 bij een brand verloren gaan.

Andere metselaars waren Pie Driessen, Willem Wanten, Hoeb Achten, n.n. Spronkmans, de gebroeders Chris en Sjeng Peters en anderen.

Cel Lemmens was architect uit Beek. Hij heeft veel huizen getekend in de jaren 30. Veel huizen van mensen “uit het kanaal” lijken dan ook op elkaar.

Oplevering en zegening

Bij oplevering moest het huis gezegend worden; boven iedere stijl werd een medaille gestoken om de duivel te verdrijven. Ook de pastoor zegende om dezelfde reden de nieuwe huizen.

Boven • Bouwvakkers uit Elsloo bij de uitbreiding van de kerk in Meers in 1932

Links: Sjang Cobben
Achterste rij: rechts Chris Peters, links: Sjang Pesch. De overige namen zijn ons niet bekend.

Voorbeelden van de kosten van huizen en gebouwen

Jongens en meisjesschool Schoolbestuur, 1929	f 65.070,-
Woonhuis met winkel M. Lemmens, 1934	f 4.526,-
Woonhuis Th. Beckers, 1934	f 4.044,-
Woonhuis N. Pesch, 1934	f 4.390,-
Woonhuis 1938 J. Jeurissen	f 3.880,-

Geld lenen voor een huis

Geld voor een huis moest men zelf hebben. Wilde je geld lenen dan moest er iemand borg staan. De zekerheid voor de borg was het pand.

De landbouwers

In het dorp bestond eigenlijk uit meerdere werelden. De verschillende standen leefden naast elkaar. Eén van die werelden werd gevormd door de boerenstand, de landbouwers. Zij waren dan weliswaar geen buitenstaanders, maar hadden wel een heel ander leven en werkritme dan de mede dorpsbewoners.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog hebben de boeren gouden jaren gekend. De invoer van voedsel was stilgevallen en de prijzen voor de binnenlandse producten schoten omhoog. Na de oorlog zakten deze ook weer, om in de crisisjaren zelfs onder de kostprijs uit te komen. Velen waren gedwongen te stoppen met hun bedrijf. Anderen ploeterden in stille armoede door in de hoop op betere tijden.

De grotere boeren zochten naar nieuwe inkomsten. De fruitteelt was daar een belangrijk onderdeel van. Tot de kasteelgoederen behoorden ook grote fruitweiden rond en in het kasteelpark en het gebied waar nu de Tiendstraat en Wijngaardstraat zijn gelegen. Ook de huisweiden van de boerderijen en weilanden stonden vol fruitbomen. Veel fruit werd in die tijd geëxporteerd naar het zich onder Hitler herstellende Duitsland. Deze export ging ook in de oorlog via de fruitveiling in Beek gewoon door. Onterecht zijn daarvoor na de oorlog mensen uit opportunisme aangegeven en gestraft.

Als men het verder boeren niet meer zag zitten – bijvoorbeeld in de crisisjaren, waar dus ook de boeren zwaar onder te lijden hadden – of men kreeg bij een deling geen overeenstemming, bleef er niets anders over dan de boerderij te verkopen en het geld te delen. Uiteraard ging dit niet altijd zonder slag of stoot.

Het verkopen van gronden en huizen gebeurde openbaar door een notaris. Het waren dus geen gedwongen verkopen door schuldeisers. In de periode tussen 1930 en 1935 vinden veel van dergelijke verkopen plaats. Ongetwijfeld speelt de crisis een rol.

**De kens
eine pas es
te mit um
gedeild höbs**
- Gezegde

Sjaak Peters met zijn koe als trekdier in de Dorpsstraat. Als de boer zich geen paard kon veroorloven dan werd de koe ingezet. Dit waren vaak de kleinere boeren die naast hun boerenbedrijf, afhankelijk waren van anderen inkomsten zoals bijvoorbeeld het bakken van brikke.

Onderstaande een voorbeeld van een verkoop in 1930. Het geeft een goede indruk van de verspreide ligging en geringe omvang van de percelen en het bedrijf.

Imkamp, notaris te Beek zal op Woensdag 9 Juli 1930, nam. ten 3 ure ten koffieuize Hub. Reul-Lenaerts te Elsloo, in het openbaar verkoopen:

1. Op verzoek van den heer Theodoor Reul te Elsloo:

- 40 kl. r. ROGGE Armsterveld, naast Jacob Smeets en Herin. v. Es.
- 200 kl. r. ROGGE aan Vonderke, naast ters en Th. Beckers.
- 200 kl. r. ROGGE aan Vonderke, naast Hub. Pijpers en hoofds; in 2 perc. en in massa.
- 86 kl. r. ROGGE Heiberg, naast Frans Reul en Theod. Coumans.
- 70 kl. r. ROGGE Eiserheide, naast Koek-Krux.
- 150 kl. r. HAVER aldaar, naast Jan Jansen en Jos. Frederix.

Daarna op verzoek als gemeld, openbare verpachting van gemelde perceelen, alsmede van:

- 50 kl. r. BOUWLAND naast no. 3, Jacq. Keulers.
- 30 kl. r. BOUWLAND Elscrheggen, naast Mathieu Reul en Peter Jeurissen.
- 75 kl. r. BOOMGAARD Groenewald, naast Hub. Cobben.
- 75 kl. r. WEILAND aldaar, tegenover no. 9, naast Willem Gelissen.
- 27 kl. r. Koolweg naast Wed. Vaessen en wed. Schepers.

2. Op verzoek van dhr. Theod. Bours te Elsloo:

- 112 kl. r. ROGGE Elserhelde, naast Peters en P. Gelissen.
- 70 kl. r. HAVER Elselveld-Brikkenhoven
- 30 kl. r. TARWE aldaar.
- 50 kl. r. AARDAPPELEN Geversdal naast Lensen en Reubsaet.

3. Op verzoek van fm. Driessen-Merlo:

- 112 kl. r. ROGGE Elserhegge naast Martens en Paulussen.
- 112 kl. r. ROGGE Kreupelheide naast Martens en Wed. Vaessen.
- 70 kl. r. ROGGE Groenewald, naast Frederix en Muris.
- 25 kl. r. ROGGE Koolweg naast Driessen.

4. Voor dhr. Jan Driessen, Elsloo, ongehuwd:

- 55 kl. r. ROGGE op Heiberg, naast Janssen en Driessen.
- 25 kl. r. ROGGE Koolweg naast no. 20. E. Voor dhr. P. Vaes te Someren:
- 200 kl. r. ROGGE in drie Kuilen, in 2 perceelen, naast wed. Hendrix en "Theodora".
- 40 kl. r. ROGGE Heide, achter Groenewald, naast P. Gelissen en S. Smeets.
- 60 kl. r. ROGGE tegenover no. 24.
- 75 kl. R. ROGGE Heide achter Groenewald, naast Wouters.

Kl.r. staat voor kleine roede. Een oppervlaktemaat. 20 van deze kleine roeden vormde één grote roede. 20 van deze grote voet vormde weer één bunder (0,8 hectare). Een kleine roede was 4 bij 5 meter (20 m²).

Grote boerderijen

De grotere boerderijen waren de kasteelboerderij van de familie Lenssen in de Maasberg, Lowieke Lenaerts en de familie Hendrix (in combinatie met handel in kalk, teer en steenkolen) in de Dorpsstraat, de boerderij van Henssen in de Kaakstraat, de familie Janssen in de Raadhuisstraat, de familie Odekerken-Pijpers in de Raadhuisstraat, Willem Voncken in de Raadhuisstraat en de gebroeders Pijpers annex de molen aan de Stationsstraat. De overige boerenbedrijven waren mede afhankelijk van inkomsten buiten het bedrijf.

Jac Peters en L. van Hees sr. ergens “in de Hei”. Op de achtergrond de huizen langs de Koolweg.

De grote Bijen- en Fruittentoonstelling

Op 27 september 1932 vond in Elsloo een belangrijk evenement plaats: een grote fruit- en bijententoonstelling. Er werd flink uitgekapt. Diverse bij de fruit- en bijenteelt betrokken autoriteiten uit de provincie werden uitgenodigd. Op het gemeentehuis werden ze ontvangen met een feestmaal. Daarna vertrok men naar het Patronaat en vervolgens met de organisatoren, onder begeleiding van de fanfare, naar het tentoonstellingsterrein.

De tentoonstelling vond plaats in een grote weide van het kasteel, op de plek van de huidige Tiend- en Wijngaardstraat. In die tijd noemde men dit de Wingerd of “de wei van Lenssen”.

Onder grote publieke belangstelling opende burgemeester Eussen met een rede de tentoonstelling.

“Het is heden voor de gemeente Elsloo wel een bijzondere dag, aldus burgemeester Eussen. Als ik goed ben ingelicht toch is de tentoonstelling welke heden geopend wordt, de eerste. Niet alleen in haar soort doch ook in ’t algemeen. Het verheugt mij dat Elsloo zich gaat voegen bij andere zustergemeenten, die de behoeften van den tijd aanvoelden en reeds eerder tentoonstellingen organiseerden. Dat men den tegenwoordige tijd daarvoor gekozen heeft, heeft enkelen pessimistisch gestemd. Ik geloof echter dat de verwachtingen ruimschoots vervuld zullen zijn. Ik zie hierin een bewijs dat onder de fruit-telers en imkers van Elsloo en omstreken de vaste hoop leeft dat de tegenwoordige crisistijd eenmaal tot het verleden gaat behoren en de vaste wil voorzit de crisis te boven te komen...”

Hieruit spreekt de wil en de wens van de mensen om de crisis achter zich te laten en kijkt men hoopvol naar de toekomst.

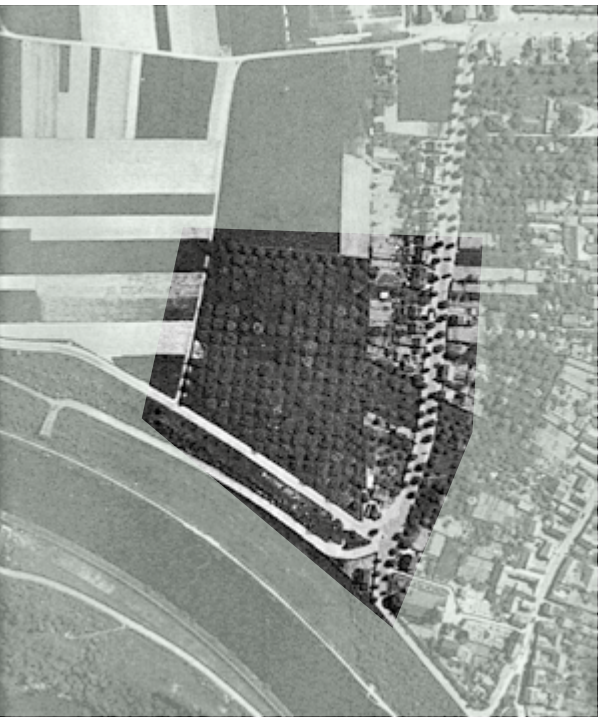
De Fanfare De Maasgalm speelde het Wilhelmus en er donderden kamerschoten. Daarna knipte de burgemeester het rood-wit-blauwe lint door, waarmee de tentoonstelling was geopend.

De reputatie van Elsloo was in die tijd blijkbaar niet bijzonder goed. Een van de genodigden, Dhr. van Giesbergen, maakt in een toespraak een paar merkwaardige opmerkingen:

“Ofschoon hij eigenlijk van de tentoonstelling in Elsloo geen hoge dunk had, was hem deze tentoonstelling voor 100% meegevallen. Zowel wat de fruit- als de imkerafdeling betreft en dat een plaats als Elsloo tot het organiseren van zo’n prachtige tentoonstelling in staat was, had hij niet verwacht”.

Wat dit betreft is nog steeds niet veel veranderd, nog steeds zijn mensen verbaasd over wat Elsloo kan en te bieden heeft. Vooroordelen kunnen hardnekkig zijn.

De tentoonstelling was een meerdaags gebeuren en op de tweede dag waren er presentaties van fruit, lessen in het houden van bijen en uitleg en demonstraties van sproeimiddelen, kunstmest en landbouwmachines. Niet alleen de industrie en de maatschappij, ook de landbouw stond op het punt grote veranderingen te ondergaan.

Boven • De grote fruitweide van de Jurgens (verpacht aan de familie Lenssen) in 1950
Onder • Aankondiging van bijen- en fruittentoonstelling

Werken als dienstmeid

Het liefst bleven de meisjes in het eigen dorp werken. Als het even kon werden ze door de boeren thuis gehouden, om te werken op de boerderij. Voor zover nog van toepassing gingen ze mee naar de brikke of werden thuisnaaister. Meestal was er niet veel meer keus dan “oet te gaon wirke” als dienstmeid. Dit was bij rijke mensen – of bij mensen die de schijn van rijk zijn hoog hielden – in Beek, Geleen, Maastricht of elders. Vaak kwamen ze ook hier hun toekomstige echtgenoot tegen en kwamen ze niet meer naar terug Elsloo of namen ze hun echtgenoot mee naar Elsloo. In de huishoudens moesten ze hard werken en waren ze overgeleverd aan de nukken van hun werkgevers. Men zag het werken als dienstmeid als een goede leerschool voor een eigen huishouden. Het alternatief voor buitenshuis werken was het intreden in een klooster.

Nieuwe tijden, nieuwe kansen

De eerste autobusdienst in Elsloo.

Autobusdienst Elsloo–Beek–Sittard Ingaande 1 maart 1924

Ondergeteekenden Th. Collard en Zn., garagehouder, wonende te Elsloo, Eindestraat 17, zal met ingang van 1 Maart 1924, per autobus op vaste banden, plaatsbiedende voor 20 plaatsen, tusschen Elsloo–Beek en Beek–Sittard, dagelijks een dienst onderhouden met als stopplaatsen Elsloo: a.d. school, café Dobbelstein, café Wed. Peters, Jan Gelissen. Beek: café Wed. Peters station, café Renkens Wolfeinde, hotel Stassen, Lunchroom Mennens, Aardboom, Krawinkel Hoek Daalstraat, Geleen Paterskerk, café Meys, café Soons-Lemmens. Sittard: café Wed. L’Ortye. Voor wat de onderneming aangaat zal betreffende kantoor kiezen Eindestraat 17. De autobus stopt op tijdig verzoek op alle tusschen gelegen plaatsen.

De crisisjaren

In de jaren 30 liep de werkloosheid sterk op. In 1930 waren volgens het CBS 156.000 mensen werkloos. Op de top in 1935 waren dat er 594.000. Werkloos zijn betekende voor kostwinners een steunbedrag van 11 gulden per week. Ongehuwden die thuis woonden kregen niets. Verder kon er door gemeenten natura uitkeringen worden verstrekt. In Elsloo werd eenmalig een blikworst van 2 kilogram aangeboden aan de werkloze kostwinners. Een man stapte met de blik de kamer van de Burgemeester binnen, smeet die voor de Burgemeester op de grond en beet hem toe:

“Vraet dae Zwanenburg
maer zelf op!”

Na 1935 ging het langzaam beter en in 1938 was het aantal werklozen gedaald tot 465.000. Dat betekende dat de rij werklozen die twee maal per dag op het Gemeentehuis moesten stempelen iets korter werd. Toch waren teveel mensen nog werkloos. De werkloze kostwinner kreeg van rijkswege een gratis fietsenplaatje. Dit betekende vrijstelling van rijwielbelasting. Dit plaatje was voorzien van een gat in het midden. Alleen hij mocht hiermee de weg op. Werkloze jongeren ontvingen geen enkele financiële steun.

Gratis fietsplaatje voor werkloze kostwinners. Het was bedoeld om ze in staat te stellen werk te zoeken en daarom mocht het 's zondags niet gebruikt worden. Het plaatje werd als stigma ervaren. Het verschaftte de NSB ahang, omdat zij voor afschaffing waren.

De bewoners van Elsloo in 1920

De postadressenlijst “lijst van personen binnen de kostloozen bestellingskring van het hulptelegraafkantoor te Elsloo” die tussen 1918 en 1921 werd opgemaakt, is door ons gebruikt als ijkpunt voor het beschrijven van het dorp en bewoners in 1920.⁴²

Ook toen was het dorp in beweging. Huizen werden afgebroken en nieuw opgebouwd. Kinderen trouwden en gingen elders in het dorp wonen. Per op de lijst vermeld echtpaar hebben we, zover als mogelijk, de gezinnen samengesteld. Bij de opmaak van de lijst waren natuurlijk ook kinderen al getrouwd en elders gaan wonen. Die komen dus dubbel op de lijst voor: bij hun ouders onder kinderen en zelf als inwoners. Hoewel we er naar gestreefd hebben zo volledig mogelijk te zijn, is dus mogelijk dat gezinsoverzichten niet volledig zijn. De achterliggende gedachte van ons is om de huidige inwoners inzicht te geven in de samenhang tussen de oudere generatie families in Elsloo.

In verband met de aanleg van het Julianakanaal werd een gedeelte van Elsloo afgebroken. Hierdoor zijn de betreffende huizen niet meer te koppelen aan de huidige situatie.

Waar mogelijk geven we een verwijzing naar de nieuwe huizen van betreffende bewoners van “aan de Maas” en “de Auwe Berg” die moesten wijken voor de aanleg van het Julianakanaal.

De inwoners op de lijst waarvan de woning niet afgebroken werd, hebben we gekoppeld aan de tegenwoordig bestaande huisnummers. Sommige huisnummers van huidige woningen ontbreken, deze waren toen nog niet als woning in gebruik.

De postadressenlijst geeft ook niet de eigenaars aan, maar de bewoners van de panden in 1920. Hierdoor kunnen eigenaars niet, maar de huurders wel op de lijst voorkomen.

De achternamen kunnen in schrijfwijze afwijken van de hedendaagse spelling. Wij hebben de namen opgenomen volgens de schrijfwijze op de lijst uit 1920.

In de gezinsstaten kan men ook dezelfde naam twee keer aantreffen. Dit is geen fout, maar betekent meestal dat een kind gestorven is en de eerstvolgende van hetzelfde geslacht, dezelfde naam kreeg. Dit was in die tijd niet ongebruikelijk. Ook zijn er enkele kinderen waarvan de geboortedatum voor de huwelijksdatum van de ouders ligt, dit betreffen zogenaamde voorkinderen die bij het huwelijk gelegitimeerd worden. Soms was de bruidegom hier de vader van, soms ook niet. Hiaten in opvolgende jaren van geboortes kunnen duiden op ontbrekende gegevens of zwangerschappen die afgebroken zijn en dus niet geregistreerd. Hoewel het lijkt of ieder gezin een groot aantal kinderen had, wil dit niet zeggen dat allen ook volwassen werden. De kindersterfte was tot de jaren 30 erg hoog.

De vermelde beroepen komen ook zo op de postadressenlijst voor. Dit betekent echter niet altijd dat dit hun hoofdberoep was. Indien men geen beroep kon vermelden, kon men voor landloper aangezien worden. Vandaar dat velen als landbouwer te boek staan terwijl zij bijvoorbeeld brikkebekker met een klein boerderijtje waren.

De diverse aanduidingen voor geboorteplaatsen in Duitsland, zijn veelal kinderen waarvan de ouders weliswaar uit Elsloo kwamen, maar in de brikke geboren zijn, waar ook (verplicht) hun aangifte gedaan werd.

Voor het afgebroken gedeelte zijn aparte kaarten opgenomen die de situatie in 1927 weergeven. Deze kaart met bijbehorende namenlijst is samengesteld door Louis Schreurs en Harry Rouvroye in het boek “Aanleg Julianakanaal 1935”. Bij de afgebroken huizen geven we de corresponderende nummers weer.

Niet alle op de postlijst vermelde inwoners van de lijst hebben we kunnen herleiden tot die van 1927. Tussen 1918 en 1927 zijn waarschijnlijk huizen verlaten, afgebroken of afgebrand. Brand kwam helaas regelmatig voor.

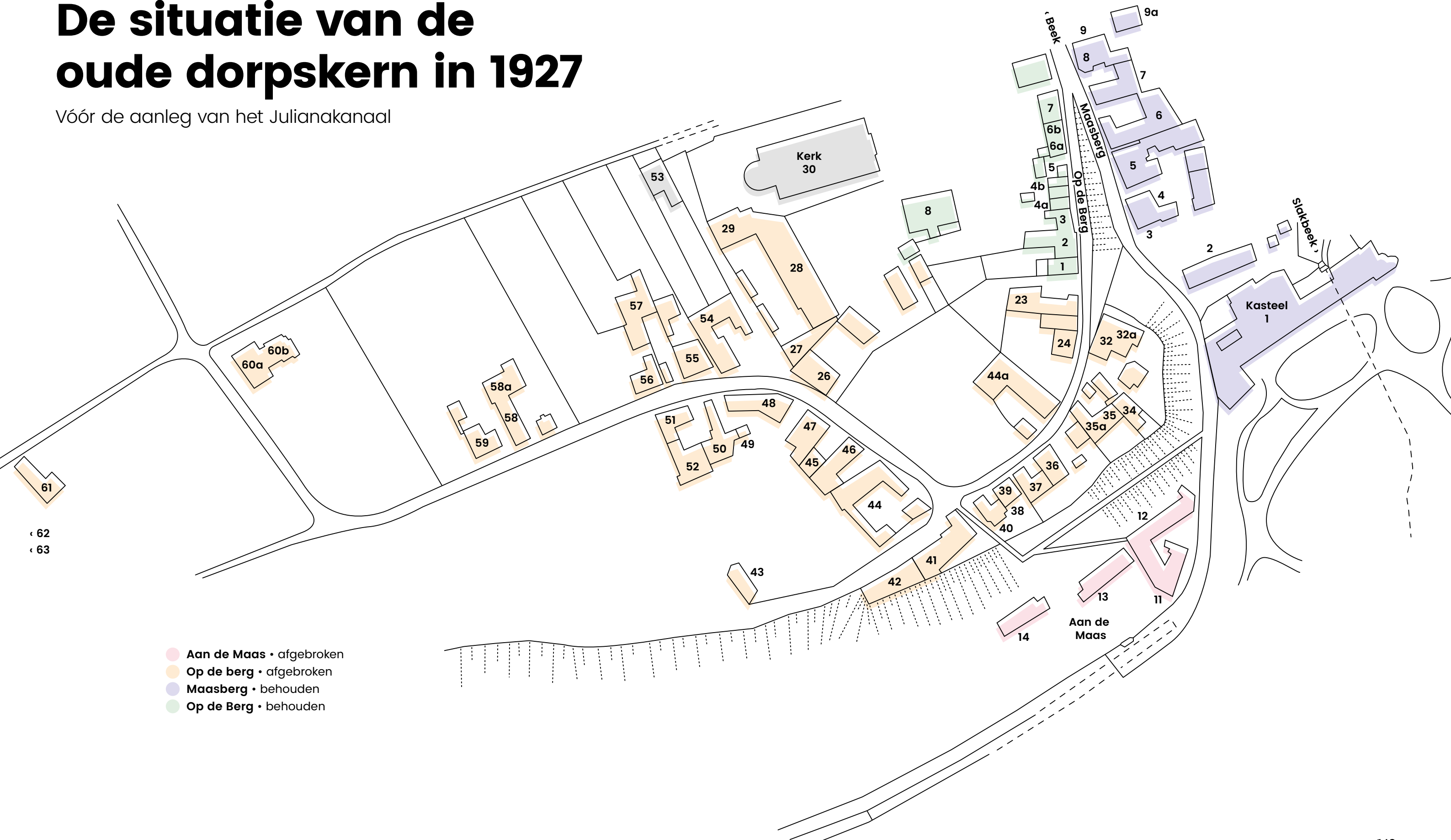
In 1920 bestond de kern van Elsloo uit 178 huizen. 43 huizen, de school en het gemeentehuis moesten wijken voor het nieuwe kanaal. Ongeveer één vierde van het toenmalige dorp is afgebroken. Dit komt overeen met de bebouwing van de huidige Dorpstraat, Maasberg en Op den Berg samen.

Overzichtskarta van Elsloo uit circa 1927. De rode lijn geeft het middelpunt van het kanaal aan. De gele lijn is de begrenzing van de afgraving.

De situatie van de oude dorpskern in 1927

Vóór de aanleg van het Julianakanaal

Afgebroken Aan de Maas

Voor de aanleg van het Julianakanaal woonden in het dal tussen kasteel Elsloo en het veer in de Maas een vijftal gezinnen. Deze huizen werden "Aan de Maas" genoemd.

De nummers zijn geen huisnummers. Ze corresponderen met de nummers op de kaart op pagina 148 en 149.

14

Janssen, Wilhelm (Bochum, D)
Lemmens, Maria Hubertina

Getrouwd: 14-11-1899
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Janssen, Maria Elisabeth (25-06-1900)W
 - Janssen, Johanna Hubertina (05-09-1901)
 - Janssen, Maria Catharina (12-11-1902)
 - Janssen, Joannes Hendricus (18-11-1904)
 - Janssen, Petrus Joseph (13-09-1906)
 - Janssen, Wilhelmus (26-06-1908)

Na de onteigening in 1927 is Maria Hubertina Lemmens weduwe. Waarschijnlijk is zij na de afbraak bij een van haar kinderen gaan wonen.

-

Vranken, Mathijs Hubert (Dulken, D)
Penders, Anna Catharina (Dulken)

Getrouwd: 30-04-1901
Beroep: arbeider

- Kinderen:
- Vranken, Hubertus Nicolaas (25-12-1901)
 - Vranken, Anna Elisabeth (17-01-1904)
 - Vranken, Helena Elisabeth (03-04-1905)
 - Vranken, Hubertus (02-04-1906)
 - Vranken, Wilhelmus Hubertus (08-10-1912)

- Vranken, Petrus Hubertus (03-06-1915)
- Vranken, Jacobus (03-11-1917)
- Vranken, Mathias Hubertus (18-04-1920)
- Vranken, Joannes Hubertus (30-12-1921)
- Vranken, Augusta Hubertina (19-05-1923)

Deze woning komt op de kaart van 1927 niet voor, mogelijk werd de woning gehuurd of is ze tussen 1920 en 1927 afgebroken. Volgens de overlevering van de familie Vranken, is Ties eerst aan Op de Dries in Catsop gaan wonen en heeft hij daarna een huis aan de Koolweg gebouwd. Dit kan in verband staan met de evacuatie van de bewoners aan de Maas bij de watersnood van 1926.

50 jarig huwelijk echtpaar Vranken-Penders

13

Paumen, Nicolaas
Janssen, Anna Catharina

Getrouwd: 30-08-1893
Beroep: dagloner

- Kinderen:
- Paumen, Jan Hendrik Hubert (08-10-1893)
 - Paumen, Willem Hubert (02-01-1895)
 - Paumen, Elisabeth Hubertina (28-07-1896)
 - Paumen, Joseph Hubert (24-11-1898)
 - Paumen, Leonard Hubert (30-04-1900)
 - Paumen, Hubert Nicolaas (30-08-1902)
 - Paumen, Christianus (04-10-1906)

- Paumen, Mechtildus (15-01-1909)
- Paumen, Maria Barbara (04-12-1911)

Na de onteigening is Maria Barbara Paumen getrouwd met Henricus Hubertus Jennissen. Ze gingen wonen aan Koolweg 48.

Familie Paumen-Janssen, aan de Maas in 1932

11

Van Es, Joseph Hubertus
Smeets, Maria Philomina

Getrouwd: 19-04-1889
Beroep: veerman

- Kinderen:
- Van Es, Joseph Hubert (06-01-1884)
 - Van Es, Mathilde Philomena (15-04-1890)
 - Van Es, Jan Mathijs (08-08-1891)
 - Van Es, Jean Hubert (18-08-1893)
 - Van Es, Jan Hubert Hendrik (05-01-1895)
 - Van Es, Louis Hubert (12-12-1896)
 - Van Es, Louis Hubert (18-02-1898)
 - Van Es, Hermanus Hubertus (22-05-1900)
 - Van Es, Leonardus Hubertus (02-11-1901)

Na de onteigening verhuizen ze naar Julianastraat 27.

Dochter Mathilda (Mechtildes) Philomena van Es trouwde met Martens Petrus Hendrikus Hubertus bouwen. Ze woonden op de hoek van de Julianastraat en de Schoolstraat.

Zoon Jan Mathijs van Es trouwde (09-05-1919) met Anna Josephina Hubertina Reul.

- kinderen:
- Reul, Anna Petronella (25-05-1920)
 - Reul, Jozef Mathias (21-07-1921)
 - Reul, Maria Petronella (28-07-1923)
 - Reul, Gerarda Mathilda (01-06-1927)

Na afbraak verhuisd naar Stationsstraat 26.

Jan Hubert Hendrik van Es trouwde met Maria Elisabeth Helena Smeysters. Later volgde een tweede huwelijk met met Gertrudis Josephina Vranken (weduwe van Jacob Hubert Penders)

Na de onteigening verhuizen ze naar de Schoolstraat, waar ze een winkel in koloniale waren hadden.

12

Van Es, Joseph Hubert
Opdenacker, Maria Barbara (Boorse, B)

Getrouwd: 24-04-1915
Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Van Es, Maria Josephina (03-07-1916)
 - Van Es, Joannes Bernardus (27-07-1917)
 - Van Es, Philomena Mechtildis (12-02-1919)
 - Van Es, Maria Elisabeth (02-12-1920)
 - Van Es, Elisa Barbara (25-01-1923)
 - Van Es, Jenny Regina Henriette (11-05-1926)
 - Van Es, Hermanus Hubertus (17-06-1930)

Na de onteigening verhuisd naar Heirstraat 23.

Afgebroken Op de Berg

De huidige straat Op de Berg is slechts een restant van een straat die in een grote boog liep, over een plateau tussen de St. Augustinus-kerk en de Maas. Deze straat is verdwenen door de aanleg van het Julianakanaal. Hieronder volgt een opsomming van alle toenmalige bewoners van het afgebroken gedeelte, die gedwongen werden te verhuizen. We starten met het eerste verdwenen pand, welk naast het nu nog bestaande pand Op de Berg 1 lag.

De nummers zijn geen huisnummers. Ze corresponderen met de nummers op de kaart op pagina 148 en 149.

23

Claessen, Augustin Joseph Peter Kicken, Maria Barbara

Getrouwd: 28-01-1883
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Claessen, Joannes Hubertus (14-07-1884)
 - Claessen, Willem Hubert (12-10-1885)
 - Claessen, Lucia Margarita (11-12-1888)
 - Claessen, Maria Lucia (08-05-1891)
 - Claessen, Maria Hubertina (18-12-1892)
 - Claessen, Joseph Joannes Aug. (24-03-1897)

Inwonend en eigenaar in 1927:
Peters, Jan Christiaan (Beek)
Claessen, Maria Hubertina (dochter)
Getrouwd: 15-05-1920
Beroep: metselaar

- Kinderen:
- Peters, Peter Augustinus (26-04-1921)
 - Peters, Wilhelmus Augustinus (17-07-1922)
 - Peters, Joannes Hubertus (25-02-1924)
 - Peters, Chretien Augustien (29-03-1928)
 - Peters, Joseph (23-10-1932)

Na de onteigening zijn Jan Christiaan Peters en Maria Hubertina Claessen verhuisd naar Jurgensstraat 11.

Vanaf links: Chretien, Pierre, Gus en Sjeng Peters.

24

Janssen, Christiaan Willem Penders, Lucie (Weduwe van Paulus Paulussen)
Getrouwd: 08-02-1905
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Janssen, Lucia Catharina (30-11-1905)
 - Paulussen, Johannes Willem H. (05-08-1890)
 - Paulussen, Johannes Hendrik. W. (03-12-1891)
 - Paulussen, Maria Philomena E. (24-02-1894)
 - Paulussen, Wilhelmus Hubertus (24-10-1897)
 - Paulussen, Paulus Lambertus (14-08-1902)

Na de onteigening verhuizen ze naar Raadhuisstraat 55.

32

Ruijl, Peter Joseph Laurents (Stein) Leunissen, Maria Sibella (Geleen)
Getrouwd: 23-04-1886
Beroep: schoenmaker

- Kinderen:
- Ruijl, Frans Joseph Hubert (22-03-1887)
 - Ruijl, Maria Ida Hubertina (25-08-1888)
 - Ruijl, Peter Jan Hendrik Reinier (16-06-1890)
 - Ruijl, Frans Laurens (17-08-1892)
 - Ruijl, Mathieu Hubert (01-07-1894)
 - Ruijl, Jan Mathijs Hubert (14-12-1897)
 - Ruijl, Laurens Hubert (11-06-1900)
 - Ruijl, Alphonse Hubert (13-03-1903)

Na de onteigening zijn de ouders met hun zoon Harry verhuisd naar Jurgensstraat 23. Sjef verhuist naar Maastricht. Frans begon een houtzagerij aan Koeweide te Meers en trouwde met Maria Gertrudis Keulers. Huub verhuisd naar de stationsstraat, café Oos Heim. Fons begint een Slagerij aan de Stationsstraat.

Ruijl, Ruyl of Reul?

Hoewel voor beide de oorspronkelijke naam Ruijl is (uit Stein), schreven de broers (zie ook Dorpstraat 27) hun naam anders. De ene tak schrijft Ruijl of Ruyl, de andere Reul. Ook hun echtgenotes waren zusters (uit Geleen), later wonende met hun ouders Op de Berg. Volgens de overlevering kregen de broers ruzie en wilden ze niet meer hetzelfde heten. Of dit de waarheid is, hebben we niet weten te achterhalen. Het kan ook een praktische oorzaak hebben om beide takken uit elkaar te kunnen houden.

Math trouwt met Maria Agnes keulers en verhuisd naar Koolweg 33. Marieke (op kaart 32a) trouwt met Römers en verhuisd naar Stationsstraat 91-93.

33

Beckers, Peter Lambertus (Boorse, B) Keulers, (Keulen) Maria Catharina
Getrouwd: 20-04-1876
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Beckers, Jan Hendrik (27-03-1877)
 - Beckers, Peter Hubert (17-10-1879)
 - Beckers, Helena (25-10-1882)
 - Beckers, Gertrudis (20-08-1884)
 - Beckers, Maria Anna (08-07-1887)
 - Beckers, Hubertus (18-05-1889)
 - Beckers, Barbara Hubertina (16-06-1891)
 - Beckers, Mathijs Hubert (09-11-1893)
 - Beckers, Maria Philomena (03-09-1895)
 - Beckers, Petronella Hubertina (05-12-1896)
 - Beckers, Jan Hubert (03-01-1898)

Na de onteigening verhuisd naar Jurgensstraat 5.

34

Visschers, Hubert Joseph (Beek) Martens, Maria Barbara
Beroep: landbouwer
Getrouwd: 07-10-1884

- Kinderen:
- Visschers, Anna Hubertina (14-06-1885)
 - Visschers, Jan Christiaan Aug. H. (25-09-1886)
 - Visschers, Jan Hubert (08-05-1888)
 - Visschers, Johannes Wilh. H. (24-11-1889)
 - Visschers, n.n. (07-03-1891)
 - Visschers, Maria Theresia (17-03-1892)
 - Visschers, Anna Maria C. (15-02-1894)
 - Visschers, Jan Michiel Hubert (25-04-1897)
 - Visschers, Maria Ida Elisa (11-10-1899)
 - Visschers, Maria Sibilla (24-09-1901)

Na onteigening verhuizen ze naar Kaakstraat 14. Maria Anna Catharina Visschers en Josephus Stijns (Bunde) verhuizen naar Stationsstraat 144.

🏠 35

Lemmens, Jacob Hubert Hermans, Maria Catharina

Getrouwd: 24-11-1874

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Lemmens, Hendrik Hubert (20-02-1876)
- Lemmens, Petronella (09-10-1877)
- Lemmens, Jan Lodewijk (25-09-1879)
- Lemmens, Maria Hubertina (24-12-1881)
- Lemmens, Anna Maria (16-01-1884)
- Lemmens, Anna Maria Elisabeth (01-12-1885)
- Lemmens, Maria Catharina (02-09-1888)
- Lemmens, Mathilda Hubertina (03-02-1891)
- Lemmens, Philomena Louisa (10-05-1893)

Na de onteigening verhuizen Mathilda Lemmens (dochter) en haar man Antoon Jozef Scholtes naar Jurgensstraat 15, op kaart 1927 nummer 35a.

🏠 44a

Maessen, Leonardus (Geulle) Janssen, Maria Cornelia Hubertina

Getrouwd: 28-06-1887

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Maessen, Anna Maria (26-05-1889)
- Maessen, Johannes Augustinus (26-05-1889)
- Maessen, Anna Maria Hubertina (02-07-1890)
- Maessen, Petronella Hubertina (29-09-1891)
- Maessen, Anna Maria Josephina (30-11-1894)
- Maessen, Maria Mechtildis (23-03-1896)

Na onteigening kocht familie Maessen de grote witte boerderij aan de Stationstraat 57-59. De boerderij was gebouwd door Pierke Thomassen. De boerderij wordt beheerd door Petronella Hubertina Maessen, gehuwd met Franciscus Lambertus Willems uit Geleen. In de jaren 60 vertrekken zij naar een boerderij in Heerlerheide. Twee ongetrouwde zussen Maessen blijven er nog lang wonen. De meester Pesch en de familie Visschers (later Kaakstraat) hebben daar ook gewoond.

🏠 36

🏠 37

Meijers, Jacob

Janssen, Anna

Getrouwd: 06-01-1872

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Meijers, Joannes Mathias (27-10-1872)
- Meijers, Wilhelmus Hubertus (17-04-1874)
- Meijers, Henricus Hubertus (03-12-1875)
- Meijers, Ludovicus Hubertus (01-10-1877)
- Meijers, Jacobus Hubertus (07-10-1879)
- Meijers, Maria Catharina (13-12-1881)
- Meijers, Mathias Hubertus (19-12-1883)
- Meijers, Maria Margaretha (09-03-1885)
- Meijers, Mathias Hubert (11-01-1887)
- Meijers, Joseph Hubertus (22-11-1888)

Na afbraak verhuizen Hendrik en Louis (beiden vrijgezel) naar Heirstraat 13. Mathijs Hubertus verhuist naar Heirstraat 26 waar hij een slagerij met winkel start.

Maria Margaretha (09-03-1885) verhuist met haar man (Getrouwd: 14-10-1910) Jan Christiaan Peters uit Beek naar Heirstraat 11.

Kinderen:

- Peters, Hendrik Johannes (29-11-1911)
- Peters, Jacob Mathijs (18-03-1913)
- Peters, Johannes Hubertus (11-06-1915)
- Peters, Maria Margaretha (20-10-1916)

- Peters, Hendrik Johannes (07-11-1918)
- Peters, Hubertus Johannes (24-01-1920)
- Peters, Sophie Marie (25-01-1921)
- Peters, Hubertina (28-04-1922)
- Peters, Mathieu Jacques (22-02-1924)
- Peters, Anna Hubertina (02-07-1926)
- Peters, Maria Gerarda (06-06-1929)

Joannes Mathias verhuist naar Dorpstraat 29a.

Joseph Hubertus verhuist naar Stationsstraat 29.

Echtpaar
Fredrix-
Bours

🏠 38

Bours, Jan

Smeets, Anna Maria Hubertina

Getrouwd: 02-07-1895

Beroep: dagloner

Kinderen:

- Bours, Maria Barbara (21-09-1896)
- Bours, Theodorus Hubertus (20-03-1898)
- Bours, Maria Petronella (29-12-1899)
- Bours, Anna Agnes (29-12-1899)
- Bours, Maria Elisabeth (13-07-1902)

Na onteigening verhuist Barbara Bours en haar man (getrouwd op 02-05-1919) Peter Joseph Fredrix (mijnwerker), naar Charles de Gavrestraat 6.

Kinderen:

- Fredrix, Maria (jong overleden)
- Fredrix, Jan Hubert (07-03-1920)
- Fredrix, Pie
- Fredrix, Joanna Theodora (19-10-1923)
- Fredrix, Laurens Servaas (08-05-1925)
- Fredrix, Willy Joseph (30-12-1927)
- Fredrix, Henri Gerard (05-01-1932)
- Fredrix, Hub (26-08-1929)

🏠 39

Bours, Jan Theodoor

Getrouwd: 25-02-1886

Beroep: dagloner

Jan Theodoor is na de dood van zijn vrouw in 1889 voor zover bij ons bekend niet meer hertrouwt. Hij overleed in 1923. Vandaar dat hij zonder zijn vrouw in de postlijst is opgenomen. Jan Theodoor was een broer van Jan Bours, nummer 38.

Kinderen:

- Bours, Maria Elisabeth (17-12-1886)
- Bours, Joannes Hubertus (12-09-1888)

Familie Fredriks-Bours. Dit is de onder 38 vermelde dochter Maria Barbara Bours, gehuwd met Peter Joseph Fredrix. Het echtpaar woonde in 1927 in het huis op nummer 10.

🏠 40

Driessen, Reinier Christiaan (Stein) Penris, (Penders) Maria Philomena

Getrouwd: 16-02-1906

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Driessen, Anna Margaretha (10-12-1906)
- Driessen, Maria Phil. Barbara (25-11-1907)
- Driessen, Leonardus Henricus (24-08-1909)
- Driessen, Maria Barbara (15-08-1911)

Na de onteigening verhuizen ze naar Stationsstraat 152.

Janssen, Johannes Hendrikus Lemmens, Anna Elisabeth
Getrouwd: 30-08-1887
Beroep: mandenmaker

- Kinderen:
- Janssen, Joannes Petrus (03-07-1889)
 - Janssen, Wilhelmus Hubertus (10-11-1890)
 - Janssen, Franciscus Petrus Hub. (02-07-1892)
 - Janssen, Maria Catherina (26-10-1893)
 - Janssen, Jan Hendrik (05-01-1896)
 - Janssen, Anna Catherina (05-02-1898)
 - Janssen, Godfried Hubert (21-01-1900)
 - Janssen, Gertrudis (05-12-1901)
 - Janssen, Maria Catharina Elisa. (08-08-1905)

Na de onteigening verhuist de familie naar Jurgensstraat 9. Joannes Petrus bouwt een bakkerij aan Schoolstraat 5 (Jannes de bekker). Volgens overlevering van de familie Janssen, heeft Jannes eerst zijn bakkerij aan de Maasberg gehad.

Niet op de kaart, maar wel op onteigeningslijst vonden we Philomena Penris, ongehuwd. Te plaatsen tussen de nummers 41 en 42.

Ook deze woning komt op de kaart van 1927 niet voor, mogelijk was de woning gehuurd of is ze tussen 1920 en 1927 afgebroken.

Martens, Willem Hubert Penders, Maria Catharina
Getrouwd: 30-12-1885
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Martens, Hendrik Hubert Christiaan (11-12-1886)
 - Martens, Anna Maria Elisbeth (19-05-1889)

- Martens, Lucia Elisabeth Hub. (07-04-1891)
- Martens, Theodorus Joannes Hub. (17-07-1894)
- Martens, Maria Catharina Elisa. (29-10-1896)
- Martens, Wilhelmus Hubertus (10-10-1897)
- Martens, Hubertus Wilhelmus (18-05-1899)
- Martens, Agnes Maria (18-05-1899)
- Martens, Maria Catharina (05-05-1902)
- Martens, Godefridus Hubertus (28-06-1903)
- Martens, Jacobus Hubertus (03-04-1905)

Hendrik Hubert Christiaan Martens bouwde met zijn vrouw Sybilla Driessen een huis aan Stationsstraat 31.

Fredrix, Jan Louis Notermans, Maria Mechtilda (Ulestraten)
Getrouwd: 07-08-1913
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Fredrix, Maria (08-11-1913)
 - Fredrix, Elisabeth (01-07-1915)
 - Fredrix, Ludovica (01-07-1915)
 - Fredrix, Servatius (07-08-1916)
 - Fredrix, Christina (15-12-1920)
 - Fredrix, Josephina (10-10-1922)
 - Fredrix, Hubertus (30-04-1924)

Na de onteigening verhuizen ze naar Charles de Gavrestraat 4. Volgens de onteigeningslijst is in 1927 Henrik Hubert Martens de eigenaar van deze woning.

Lemmens, Jan Hubert Meijsen, Petronella Antonia (Geleen)
Getrouwd: 03-10-1865
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Lemmens, Maria Elisabeth (03-10-1866)
 - Lemmens, Jan Hubert Jacob. (25-09-1868)

- Lemmens, Anna Maria (26-02-1871)
- Lemmens, Joannes Hubertus (27-06-1873)
- Lemmens, Martinus Hubertus (08-08-1875)
- Lemmens, Petronella Hubertina (26-08-1877)
- Lemmens, Maria Catharina (12-10-1879)
- Lemmens, Josephus Hubertus (28-04-1883)
- Lemmens, Cornelia Hubertina L. (14-06-1886)

Inwonend: Maria Catharina Dassen (weduwe van Lemmens), Johannes Hubertus (gehuwd: 17-06-1907). Aanvankelijk woonde dit gezin in Stein en later in Geleen-Lutterade. Uiteindelijk komen ze toch terug naar Elsloo en gaan rond 1920 inwonen bij de ouders Lemmens. In 1925 sterft Joannes (Jan) Hubertus.

Na de de onteigening verhuizen ze naar Jurgensstraat 7. De weduwe Maria Catharina Lemmens-Dassen hertrouwd later met Cornelis de Vries.

1e huwelijk:
Lemmens, Joannes Hubertus Dassen, Maria Catharina (Stein)
Getrouwd: 14-06-1907

- Kinderen:
- Lemmens, Joanna Maria (27-06-1907)
 - Lemmens, Johannes Leonardus (28-09-1908)
 - Lemmens, Cornelia (04-11-1910)
 - Lemmens, Johannes Reinier (04-05-1912)
 - Lemmens, Johannes Martinus (11-02-1914)
 - Lemmens, Hubertina (20-01-1916)
 - Lemmens, Catharina Hubertina (22-03-1918)
 - Lemmens, Hendrik (16-01-1920)
 - Lemmens, Joseph (23-09-1921)
 - Lemmens, Catharina (10-02-1924)
 - Lemmens, Elisabeth (02-07-1926)

2e huwelijk:
Dassen, Maria Catherina De Vries, Cornelis (Medemblik)
Beroep: heeft meegewerkt aan het graven van het Julianakanaal
Getrouwd: 11-05-1936

Kinderen:

- De Vries, Marie

De “Auw Pastorie”
Driessen, Franciscus Hubertus (Meers) Claessen, Lucie Hubertina
Getrouwd: 05-05-1893
Beroep: hoefsmid

- Kinderen:
- Driessen, Joannes Hendrikus Hub. (27-06-1894)
 - Driessen, Hendrikus Johannes (11-10-1895)
 - Driessen, Martinus Hubertus (29-11-1896)
 - Driessen, Margarita Sophia (27-03-1898)
 - Driessen, Petronella Cornelia Mar. (21-10-1899)
 - Driessen, Maria Cornelia Hub. (21-03-1901)
 - Driessen, Maria Elisabeth Lucia (12-07-1902)
 - Driessen, Maria Lucia (10-01-1905)

De familie Driessen voor hun huis op de Berg. Zonen vanaf links: Martin, Sjang, Harrie. Dochters vanaf links: Lieske, Nelke, Greetje, Nelia, Marieke.⁴³

Frans Driessen uit Meers trouwde op 5 mei 1893 met Sieke Claessen uit Elsloo. Ze gingen in eerste instantie wonen in Op de Berg 6, waar tegenwoordig Streekmuseum Elsloo gevestigd is. Rond 1898 konden ze van de kerk de voormalige pastorie met bijgebouwen – van oorsprong een boerderij – overnemen. Hier vestigde Frans een smederij. De kerk had namelijk in 1884 een geheel nieuwe pastorie bij de St. Augustinuskerk gebouwd. Deze bestaat nog steeds.

Na de de onteigening van de woning in 1934: Martien Driessen, koster en rijwielhandelaar, gehuwd met Maria Coumans woonde aan Dorpstraat 4 waar hij ook een winkel in rijwielen en radio's had. Sjang Driessen, smid, gehuwd met Cor Arts. Hij begon na de afbraak een smederij in de Charles de Gavrestraat, die toen nog toen nog Schoolstraat heette. Harie Driessen, bovengronds mijnwerker SBB, gehuwd met Anna Smeets. Hij bouwde een woning aan het huidige Dorine Verschureplein, nummer 21.

Lieske Driessen, kloosterzuster bij de Franciscanessen in Valkenburg Greetje Driesen, gehuwd met Hub Dobbelstein, sigarenmaker. Ze woonden aan de Heistraat 6. Nelke, gehuwd met Peter Pijpers, verhuisde naar Dorpstraat 16. Ze had een ijzerwinkel. Peter (Pie) Pijpers was handelsreiziger voor de tabaksfabriek “De Morgen” van de firma Jos Gare uit Beek. In 1934 werd de woning Op den Berg (op kaart nummer 44) afgebroken voor de aanleg van het Julianakanaal. Frans en Lucie verhuisden toen naar hun dochter Nelke in de Dorpstraat. Zij hadden deze woning gekocht van de “meister” Paumen, die er tegenover een groot nieuw huis had gebouwd (Dorpstraat 23). Nelia Driessen, gehuwd met Sjeng Lahaije, militair in Indië, voor de Tweede Wereldoorlog. Ze kwamen in de dertiger jaren terug naar Elsloo en hebben gewoond op de bovenverdieping van café Sport (tegenwoordig Djive) aan de Kaakstraat.

Later woonden ze in Catsop aan Op de Dries bij de familie Claessen. In 1939 zijn ze verhuisd naar Tilburg waar Sjeng portier was bij een textielfabriek. Marieke Driessen was kloosterzuster bij de Franciscanessen in Valkenburg.

De nieuwe winkel van “Nelke van de Smeet” aan de Dorpstraat

🏠 45

Martens, Michiel Hubert
Dewit, Anna Maria
Getrouwd: 09-10-1885
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Martens, Anna Maria Hubertina (09-08-1886)
 - Martens, Peter Hendrik Hubert (11-11-1887)
 - Martens, Christiaan Hubert (22-09-1889)
 - Martens, Willem Hubert (19-11-1891)
 - Martens, Jan Hubert (10-07-1893)
 - Martens, Elisa Sophia (06-10-1894)
 - Martens, Peter Hubert (19-12-1897)
 - Martens, Anna Maria Elisabeth (02-07-1900)

Na de onteigening verhuist Peter Hendrik Hubert Martens (mijnwerker en kastelein) samen met z'n vrouw (Getrouwd: 06-09-1919) Mathilda Philomina van Es. Hij ging wonen in het café van zijn schoonvader café Bie Sjollië en het latere café Juliana op de hoek van de Julianstraat en de Schoolstraat.

- Kinderen:
- Martens, Mathilda Philomena (11-06-1920)
 - Martens, Joseph Hubertus (13-11-1922)
 - Martens, Maria Sophia (14-02-1924)
 - Martens, Joh. Hendrikus (Jean) (29-10-1928)

2e huwelijk:
Smeets, Margaretha Magdalena (Mina)
weduwe van Mathijs Driessen (Stein)
Getrouwd: 09-01-1931

- Kinderen Driessen:
- Driessen, Sjaak (10-04-1924)
 - Driessen, Tjeu (25-04-1927)
- Kinderen Martens:
- Martens, Michiel Hubert (Miel) (27-12-1931)
 - Martens, Conrard (Coen) (10-03-1935)

Familie Martens-Van Es-Smeets
Achter vanaf links: Mathieu Driessen, Jac Driessen, Fieke Martens
Tweede rij vanaf links: Jean Martens, Miel Martens, moeder Mina, vader Harie.
Vooraan links: Koen Martens.

🏠 46

Smeets, Joannes (Stein)
Penris (Penders), Anna Catharina
Getrouwd: 07-02-1893
Beroep: –

- Kinderen:
- Smeets, Maria Margaretha Hub. (15-05-1894)
 - Smeets, Margaretha Mathilda (01-05-1895)
 - Smeets, Anna Christina (02-09-1896)
 - Smeets, Jan Hendrik Mathijs (29-05-1898)
 - Smeets, Maria Sibilla (07-10-1900)

Na de onteigening verhuist Maria Sibilla Smeets met haar man Hubert (Harie) Jan Joseph Reul (60a) naar Julianastraat 26.

Het echtpaar Reul-Smeets

🏠 47

Meijers, Jan Mathijs Hubert
Vranken, Maria Sophia
Getrouwd: 04-09-1900

- Kinderen:
- Meijers, Maria Josephina (08-06-1901)
 - Meijers, Joseph Hubertus (08-11-1902)
 - Meijers, Jacob Willem Hubert (07-07-1904)
 - Meijers, Anna Maria Josephina (25-09-1906)
 - Meijers, Henricus Hubertus (07-01-1909)
 - Meijers, Joannes Mathias Hub. (22-09-1910)

- Meijers, Anna Maria (15-08-1912)
- Meijers, Joannes Mathias Hub. (10-09-1915)
- Meijers, Mathijs Hubert (14-04-1918)

Ze verhuizen naar Dorpstraat 29a.
Volgens de postlijst wonen hier in 1920
Hubert Joseph "Sjef van Jwepke" Vranken
en Maria Theresia Visschers. Waarschijnlijk
is de woning na 1920 vrijgekomen.

🏠 26

Beckers, Christiaan Hubert
Reubsaet, Maria Christina

Getrouwd: 19-10-1894

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Beckers, Louis Hubert (17-01-1895)
- Beckers, Theodoor Hubert (07-06-1896)
- Beckers, Maria Elisabeth (23-07-1898)
- Beckers, Nicolas Hubert (22-10-1899)
- Beckers, Anna Maria Sibilla (19-01-1902)
- Beckers, Jan Hubert (30-11-1903)
- Beckers, Maximiliaan Hubertus (04-05-1905)
- Beckers, Jacobus (09-08-1906)
- Beckers, Hubertina Maria Cor. (30-11-1908)
- Beckers, Anna Maria Elsisabeth (28-08-1911)
- Beckers, Anna Maria Catharina (14-02-1913)
- Beckers, Maria Theresia (17-07-1914)
- Beckers, Christianus Theodorus (04-09-1916)

Na de onteigening zijn ze verhuisd
naar Jurgensstraat 1-3.

In 1929 overlijdt Anna Hubertina Driessen, de
echtgenote van Louis Hubert Beckers. Twee
kinderen gaan inwonen bij hun grootouders
Beckers-Reubsaet aan de Jurgensstraat:

- Beckers, Christiaan Hubert (16-07-1921)
- Beckers, Thei (18-02-1927)

De andere kinderen gaan volgens de overleve-
ring wonen bij familie van hun moeder in Beek.

Het 50-jarig huwelijk van echtpaar Beckers-Reubsaet in 1944.
De foto is gemaakt voor hun nieuwe huis aan de Jurgensstraat.

Bij ons bekend:

- Beckers, Mathieu (22-07-1922)
- Beckers, Anna Maria Hubertina (02-04-1929)

🏠 -

Meesen, Hendrik Martin
Mischon, Maria Elisabeth

Getrouwd: 31-12-1903

Beroep: landbouwer

Kinderen: -

Deze woning komt op de kaart van 1927 niet
voor. Waarschijnlijk was de woning gehuurd
of is ze tussen 1920 en 1927 afgebroken. Ze zijn
verhuisd naar Kaakstraat 47.

🏠 54

Pesch, Mathijs Jan
Thomassen, Joanna Maria Petronella

Getrouwd: 20-05-1910

Beroep: sigarenmaker

Kinderen:

- Pesch, Joannes Henricus (27-09-1911)
- Pesch, Henricus (08-02-1916)

Ze verhuisden naar de Stationsstraat waar
ze twee winkels naast elkaar bouwden.

Links • De kinderen Sjeng
en Harie Pesch met hun
grootmoeder Cornelia
Pesch-Vranken (1841-1919).
Inzet: Sjeng Pesch in 1927,
op dat moment 16 jaar oud.

Rechts • Familie Penders.
Sjef, Eduard, n.n., Mathieu,
Jac en Jan Pesch.

🏠 50

Penders, Johannes Hubertus
Janssen, Maria Elisabeth

Getrouwd: 21-02-1906

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Penders, Josephus Hendricus (24-12-1907)
- Penders, Jacobus Hubertus (28-01-1909)
- Penders, Anna Lucia Peronilla (20-04-1910)
- Penders, Joannes Mathias (21-11-1911)
- Penders, Maria Petronilla (26-06-1913)
- Penders, Wilhelmus Hubertus (21-04-1915)
- Penders, Philomena Hubertina (31-08-1916)
- Penders, Joseph Eduardus (02-04-1921)

Na de onteigening is de familie verhuisd
naar Jurgensstraat 19.

🏠 48

Penders, Lodewijk Hubert
Lemmens, Anna Maria

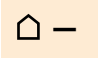
Getrouwd: 19-06-1911

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Penders, Anna Elisabeth (15-03-1912)
- Penders, Joannes Augustinus (31-08-1913)
- Penders, Jacobus Hubertus (19-11-1915)
- Penders, Catharina (15-11-1918)
- Penders, Elisabeth (28-01-1925)

Na de onteigening is de familie verhuisd
naar Jurgensstraat 27.

Steps, Peter Hubertus Janssen, Maria Catharina

Getrouwd: 18-11-1916

Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Steps, Petrus (20-09-1917)
- Steps, Joannes Hubertus (20-07-1919)
- Steps, Anna Elisabeth (30-01-1921)
- Steps, W.H. (22-09-1931)
- Steps, A.H. (20-02-1934)

Volgens de overlevering is deze familie voor de onteigening naar de Dorpstraat verhuisd, waarna ze vervolgens naar Koolweg 3 verhuisden.

Starmans, Joannes Hartkamp, Hendrika (Raalte)

Getrouwd: 24-12-1868 te Boxmeer

Beroep: gepensioneerd marechaussee en herbergier

Kinderen, allen geboren te Boxmeer:

- Starmans, Johanna Hendrika (1869)
- Starmans, Johannes Hubertus Jacobus (1869)
- Starmans, Bernardus Josephus Hub. (1871)
- Starmans, Gerdina Hendrika Maria (1873)
- Starmans, Johannes Hubertus Herman. (1879)
- Starmans, Elisa Wilhelmina (1880)

Hendrika Hartkamp hertrouwt met Charles van Hees en verhuist naar Stationsstraat. Tegenwoordig is dit nummer 41.

Inwonend op nummer 55:

Bonekamp, Herman Karel (Geleen) Feron, Anna Maria Hubertina Josephina (Geleen)

Getrouwd: 10-04-1918 te Geleen

Beroep: postbode

Kinderen:

- Bonekamp, Bella (15-02-1919)
- Bonekamp, Maria Hubertina (21-05-1920)
- Bonekamp, Franciscus Hubertus (10-06-1922)
- Bonekamp, Hubertus Joannes (25-06-1924)
- Bonekamp, Wilhelmus (05-03-1926)
- Bonekamp, Hendrik (30-06-1928)
- Bonekamp, Johannes (20-08-1930)
- Bonekamp, Joseph (01-03-1932)

Smeets, Pierre

Beroep: arbeider

Geen verdere gegevens bekend

Mischon, Servaas Janssen, Hubertina

Getrouwd: 04-11-1873

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Mischon, Hubertus (03-11-1874)
- Mischon, Wilhelmus Hubertus (13-07-1876)
- Mischon, Maria Elisabeth Cath. (20-04-1878)
- Mischon Maria Elisabeth (10-08-1880)
- Mischon, Joannes Jacobus (20-03-1883)

Deze woning komt op de kaart van 1927 niet voor, mogelijk is ze tussen 1920 en 1927 afgebroken of ging het om huur. Het is ons niet bekend waar ze na de afbraak van hun woning naartoe zijn verhuisd.

De Oude Berg. Geschilderd door Cor van de Akker, op basis van fotomateriaal. Het oude Elsloo, lopend door de beemden vanaf Geulle was volgens de overlevering van Severien Pijpers het mooiste zicht van Zuid-Limburg.

Vaes, Petrus (Nederweert) Mischon, Catharina Maria Elisabeth

Dochter van Mischon-Servaes

Getrouwd: 04-02-1901

Beroep: arbeider

Kinderen:

- Vaes, Anthonius Johannes (18-10-1903)
- Vaes, Wilhelmus Hubertus (24-11-1907)
- Vaes, Maria Rosalina Petro. Elis. (29-08-1909)
- Vaes, Elisa Cornelia (18-06-1912)
- Vaes, Catharina Leonarda (31-03-1914)
- Vaes, Henricus Hubertus (30-12-1916)
- Vaes, Berta Aldegonda (17-06-1919)
- Vaes, Aldegonda Goverdina (04-04-1922)

Na de onteigening zijn ze verhuisd naar de Kaakstraat. Anthonius Johannes Vaes bouwt samen met Ida Maria Vranken een huis aan Julianstraat 49.

Beckers, Theodoor Hubert Schreurs, Maria Cornelia

Getrouwd: 02-06-1905

Beroep: landbouwer

Kinderen: -

Na de onteigening zijn ze verhuisd naar Heirstraat 12

Collard, Jacob Hubert
Steegmans, Johanna Maria (Horst)

Beroep: landbouwer
Getrouwd: 23-11-1904

- Kinderen, allen geboren te Boxmeer:
- Collard, Johannes Jacobus Hub. (06-09-1905)
 - Collard, Jacobus Hubertus (25-09-1906)
 - Collard, Hubertus Jacobus (08-12-1908)
 - Collard, Maria Hubertina (27-04-1911)
 - Collard, Elisabeth Maria Theresia (27-06-1912)
 - Collard, Theodorus Hubertus (09-02-1914)
 - Collard, Johanna Maria (03-08-1916)
 - Collard, Martinus Theodorus (09-10-1919)
 - Collard, Jacobus Hubertus (20-02-1922)

Verhuisd naar Jurgensstraat 17.

Huntjens, Frans
Lenaerts, Maria Catharina

Getrouwd: 16-09-1878
Beroep: schrijnwerker

- Kinderen, allen geboren te Boxmeer:
- Huntjens, Barbara Hubertina (24-04-1879)
 - Huntjens, Elisabeth Hubertina (15-07-1880)
 - Huntjens, Maria Anna (10-12-1882)
 - Huntjens, Joseph Hubert (27-02-1884)
 - Huntjens, Maria Hubertina (22-09-1887)
 - Huntjens, Jan Hubert (09-02-1891)
 - Huntjens, Hubert Joseph (14-01-1894)
 - Huntjens, Henrik Hubert (18-10-1896)
 - Huntjens, Jacob Hubert (02-09-1899)
 - Huntjens, Peter Hubert (18-02-1901)
 - Huntjens, Jan Mathijs (28-05-1905)

Op het moment van de onteigening was Frans Huntjens weduwnaar. De leden van dit gezin verhuisden na hun trouwen naar diverse plaatsen, onder andere naar Eygelshoven, waar verschillende broers van Frans woonden.

Fredrix, Ludovicus Hubertus
Hoerberichs (Houbrichts), Maria Mechtildis (Terhagen)

Getrouwd: 05-08-1887
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Fredrix, Joannes Joseph (17-11-1889)
 - Fredrix, Frans Hubert (17-12-1892)
 - Fredrix, Joseph Michiel (31-07-1899)

Na de onteigening huwt Joannes Joseph Fredrix (58a) met Anna Hubertina Jonkou. Zij gaan wonen op Stationsstraat 47.

Vrancken, Theodoor Mathijs Hubert
Demandt, Anna Elisabeth (Berg a/d Maas)

Getrouwd: 12-04-1904
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Vranken, Martinus Hubertus (18-01-1908)
 - Vranken, Elisabeth Anna (17-05-1909)
 - Vranken, Gertrudis Josephina (09-10-1910)
 - Vranken, Theodorus Mathias Hub. (26-01-1913)
 - Vranken, Anna Elisabeth (04-11-1916)
 - Vranken, Theodorus Matheus (12-10-1920)

Na de onteigening verhuist de familie naar Jurgensstraat 29.

Lemmens, Francis Hubert
Van de Wal, Maria Cornelia

Beroep: landbouwer
Getrouwd: 13-10-1880

- Kinderen:
- Lemmens, Jan Hubert (18-08-1881)
 - Lemmens, Mechtildis (07-09-1883)

- Lemmens, Elisabeth Hubertina (11-11-1889)
- Lemmens, Anna Maria (06-10-1892)
- Lemmens, Anna Maria (09-11-1895)

Na de onteigening gaat Mechtildis (Mechel) Lemmens met haar man Lambert Gouder de Beauregard wonen in de Schippersbeurs, Op de Berg 4.

Driessen, Martin (Stein)
Bartels, Maria (Borgharen)

Beroep: landbouwer
Getrouwd: 21-08-1878

- Kinderen:
- Driessen, Elsiabeth (03-01-1880)
 - Driessen, Ana Margaretha (20-12-1881)

Het is ons niet bekend waar ze na de onteigening van hun woning naartoe zijn verhuisd.

Inwonend:
Janssen, Hendrik Peter Mathijs (Stein)
Driessen, Elisabeth
Getrouwd: 07-01-1902
Beroep: organist

- Kinderen:
- Janssen, Martinus Henricus (12-10-1902)
 - Janssen, Petrus Hubertus (29-08-1903)
 - Janssen, Cornelus Hubertus Aug. (26-08-1905)
 - Janssen, Petrus Mathias Her. (05-03-1907)
 - Janssen, Henricus Petrus Math. (08-05-1909)
 - Janssen, Ida Josephina (01-12-1910)
 - Janssen, Catharina Petronella (18-09-1912)
 - Janssen, Joannes Leonardus (17-04-1914)
 - Janssen, Joannes Leonardus (21-06-1916)
 - Janssen, Anna Maria (16-06-1918)
 - Janssen, Anna Maria (26-04-1920)

Na de onteigening verhuisd naar café Neerlandia (De Dikke Stein) aan Julianastraat 3.

Het gemeentehuis “De Stal” en de school

Bij het gemeentehuis lag “het pieterkeske” (de gevangenis). De school was een openbare lagere school. Het gemeentehuis werd verplaatst naar de Raadhuisstraat en aan de Schoolstraat werd een nieuwe school gebouwd.

Hennissen, Mathias (Wessem)
Smeets, Anna Maria Hubertina

Getrouwd: 06-05-1874
Beroep: hoofdonderwijzer

2e huwelijk:
Hijthuisen, Maria Elisabeth (Wessem)
Getrouwd: 14-04-1885

3e huwelijk:
Smeets, Anna Maria Hubertina (Itteren)

- Kinderen:
- Hennissen, Jan Mathijs Pieter Hub. (16-10-1876)
 - Hennissen, Johnanna Helena (16-10-1877)
 - Hennissen, Pieter Jan Josef Hub. (07-12-1878)
 - Hennissen, Joseph (25-12-1879)

Meester Hennissen woonde in het “schoolhuis” op de Berg. Dit huis was aan de linkerkzijde tegen de school aangebouwd. Hoewel hij in 1909 een grote villa had laten bouwen – het latere gemeentehuis – heeft hij hier maar kort gewoond, samen met het gezin van zijn zoon. Later is hij teruggegaan naar zijn plaats van herkomst; Thorn. Hij stond bekend als een goede leraar en een sociale man. Hij deed in Elsloo veel meer dan enkel lesgeven. Zijn huis stond voor iedereen open en elke dag werd er een aparte pot gekookt voor bedelaars en zwervers. Ook arme gezinnen werden door hem gesteund. De Aelsenaere konden met allerlei problemen bij hem terecht.

Een bovenmeester behoorde samen met de burgemeester en pastoor tot de notabelen van het dorp. Men ging naar hem toe om een brief te laten schrijven, hij motiveerde ouders om hun kinderen naar school te sturen, in plaats van ze te laten werken. Hij bemoeide zich op de achtergrond met de dorpspolitiek. Dit deed hij via zijn zoon Pie, die raadslid en later wethouder was. Pie kwam op voor de arbeiders en was één van de oprichters van Boerenleenbank.

De woning met nummer 29 is waarschijnlijk in 1920 nog het woonhuis van meester Hennissen. Het huis was eigendom van de gemeente en onderdeel van de school. In 1927 woont hier Burgemeester Eussen. Na afbraak bouwt hij een huis aan Julianastraat. In 1920 woonde hij op de hof in Catsop.

De villa van de familie Hennissen aan de Raadhuisstraat in 1914

53

Cuypers, F. L.
Küppers, E.
Getrouwd: 16-09-1878
Beroep: onderwijzer

Dit huis wordt door rijkswaterstaat gekocht van de eigenaar Joannes Kremers, gehuwd met Elisabeth Vaessen. Het pand zou afgebroken worden, maar diende als tijdelijk kantoor tijdens de aanleg van het kanaal.

Meester Cuypers bouwt dan een huis aan Stationsstraat 56. Later zal een medewerker van rijkswaterstaat, Jacobus Pleumeekers uit Gronsveld en Catharina Hoofs het pand bewonen. Hierdoor blijft het voor afbraak behouden. Het huis bestaat nog steeds. Tegenwoordig is dat Julianastraat 1.

—

Vaessen, Jan
Starmans, Barbara
Getrouwd: 08-02-1882
(weduwe van Joannes Amen)

- Kinderen Amen:
- Amen, Joannes Hubertus (03-01-1859)
 - Amen, Maria Elisabeth (04-01-1861)
 - Amen, Jacob (28-02-1862)
 - Amen, Maria Margaretha Elisa. (14-03-1863)
 - Amen, Maria Theresia (27-07-1865)
 - Amen, Joanna Maria (21-09-1867)
 - Amen, Henricus Hubertus (13-10-1870)
 - Amen, Jacobus (10-06-1873)
 - Amen, Mathias Hubertus (10-06-1873)
 - Amen, Maria Catharina (03-05-1876)
 - Amen, Maria Elisabeth Margarita (19-08-1879)

- Kinderen Vaessen:
- Vaessen Mechtildis (06-06-1882)

Deze familie komt wel op de postlijst voor, maar is niet traceerbaar. Barbara was een zus van Joannes Starmans, nummer 55. We vermoeden dat ook deze bij de weduwe Starmans ingewoond hebben. Veel kinderen van deze familie zijn jong overleden.

59

Fredrix, Franciscus Hubertus
Reubsaet, Anna Maria
Getrouwd: 04-03-1916
Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Fredrix, Lodewijk Hubertus (09-05-1917)
 - Fredrix, Bernardus Lodewijk (16-07-1918)
 - Fredrix, Maria Elisabeth (03-09-1919)
 - Fredrix, Mechtilda Elisabeth (20-06-1921)
 - Fredrix, Elisabeth (26-09-1922)
 - Fredrix, Maria Margaretha (20-02-1924)
 - Fredrix, Theodorus (23-09-1926)
 - Fredrix, Gerardus Ludovicus (03-12-1927)
 - Fredrix, Anna (21-07-1929)
 - Fredrix, Anna Maria (24-04-1931)

Na de onteigening bouwen Franciscus Hubertus Fredrix en zijn vrouw Anna Maria Reubsaet een ijzerwarenwinkel op Koolweg 18.

Boven • De kasteel-boerderij van familie Lenssen-Penders

Rechts • Tjeu lenssen bij de bron voor hun woonhuis.

Behouden
Maasberg

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en corresponderen met de nummers op de kaart op pagina 148 en 149.

1

Kasteel Elsloo
Familie Jurgens
Zie hoofdstuk 15

2

“Ut witte hoes”
Voormalige rentmeesterwoning van het kasteel, later verenigingslokaal Fanfare De Maasgalm. Ook “de muziekzaal” genoemd.

3

Lenssen, Franciscus Hubertus
Penders, Anna Maria Leonia (Kotem)
Beroep: landbouwer en molenaar
Getrouwd: 23-10-1909

- Kinderen:
- Lenssen, Joannes Mathias Hub. (22-09-1910)
 - Lenssen, Petrus Joannes Hubertus (21-11-1912)
 - Lenssen, Maria Lucia Elisabeth (29-07-1914)
 - Lenssen, Franciscus Joannes Hub. (05-05-1916)
 - Lenssen, Wilhelmus Joseph Hub. (18-05-1918)

4

Decker, Hendrikus
Dohmen, Barbara
Getrouwd: 02-08-1909
Beroep: stoker in de kolenmijn

Kinderen:

- Decker, Hubertus (25-06-1911)
- Decker, Joannes Hubertus (15-09-1913)
- Decker, Maria Mechtildis (01-11-1915)
- Decker, Wilhelmus Joseph (15-05-1918)
- Decker, Elisabeth (12-10-1920)
- Decker, Petrus Joannes (18-01-1923)

🏠 5

Fredrix, Willem

Geelkens, Maria Sophia

Beroep: landbouwer en vrachtrijder

Getrouwd: 10-11-1879

Kinderen:

- Fredrix, Anna Hubertina (15-10-1881)
- Fredrix, Maria Josephina (16-08-1882)
- Fredrix, Jacobus (29-10-1883)
- Fredrix, August Hubert Willem (02-01-1885)

Inwonend:

Fredrix, Auguste Hubert Willem

Achten, Anna Maria (Eupen)

Getrouwd: 10-11-1909

Kinderen:

- Fredrix, Josephus Augustinus (14-04-1911)
- Fredrix, Wilhelmus Augustinus (01-09-1912)
- Fredrix, Maria (21-08-1916)
- Fredrix, Hubertus (Hoebaer) (06-10-1918)
- Fredrix, Petrus (30-08-1920)
- Fredrix, Elisabeth (14-08-1925)
- Fredrix, Johannes Hubertus (23-10-1928)

🏠 6

“De Broewerie”

Wilderjans, Joannes Leonardus (Kotem)

Penders, Anna Philomena Arnoldina (Kotem)

Getrouwd: 26-11-1898

Beroep: landbouwer

Anna penders is weduwe van Leonardus

Cremers uit Mustergeleen. Hij was bierbrouwer

in de Maasberg. Bij haar huwelijk in 1911 wordt

zij als bierbrouwster vermeld.

Kinderen:

- Cremers, Martin Math. Leon Ernst (16-05-1899)
- Cremers, Maria Hubertina Ger. (21-05-1906)
- Cremers, Marie Hubert Jan (04-09-1908)

Huwelijk Wilderjans-Penders: 30-11-1911

Kinderen:

- Wilderjans, Leonia (19-08-1912)
- Wilderjans, Maria Isabella (20-09-1913)
- Wilderjans, Franciscus (18-07-1915)
- Wilderjans, Mathias Joseph (20-03-1917)

🏠 7

Vaessen, Jan Antoon Hubert

Smeets, Maria Mechtild

Getrouwd: 17-10-1876

Beroep: winkelier

Kinderen:

- Vaessen, Henricus (29-03-1877)
- Vaessen, Maria Hubertina (07-12-1878)
- Vaessen, Mathias Hubertus (31-03-1882)
- Vaessen, Maria Elisabeth (20-10-1883)
- Vaessen, Jacob Hubert (08-01-1885)
- Vaassen Henricus (10-10-1889)
- Vaassen Maria Sibilla (18-11-1889)
- Vaessen, Mathilda Hubertina (26-04-1893)
- Vaessen, Leonardus Hubertus (14-05-1894)

🏠 8

Janssen, Joannes Hendrikus (Meschenich, D)

Fredrix, Maria Catharina

Getrouwd: 03-10-1916

Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Janssen, Anna Elisabeth (30-04-1918)
- Janssen, Petrus Hubertus (29-05-1920)
- Janssen, Anna Catharina (18-05-1922)
- Janssen, Nicolaas (14-07-1923)
- Janssen, Anna Catherina (28-02-1924)

🏠 9

Van Es, Mathijs Hubertus

Lemmens, Anna Maria Hubertina

Dochter van 9a

Getrouwd: 31-08-1875

Beroep: herbergier en winkelier

Mathijs brandde de honden tegen

hondsdolheid met de Hubertussleutel⁴⁴.

Mathijs van Es en Anna Lemmens voor hun winkel en café

Kinderen:

- Van Es, Maria Elisabeth (28-02-1878)
- Van Es, Jan Hubert (16-05-1879)
- Van Es, Godfried Hubert (08-08-1884)
- Van Es, Joseph Hubert (04-01-1886)
- Van Es, Maria Elisabeth (21-07-1887)
- Van Es, Maria Hubertina (29-10-1888)
- Van Es, Catharina Anna Maria (27-09-1892)

🏠 9a

Lemmens, Peter Hubert

Fredrix, Maria Elisabeth

Getrouwd: 31-08-1875

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Lemmens, Peter Hubertus (1838)
- Lemmens, Francis Xaverius Hubertus (1840)
- Lemmens, Anna Catharina (1843)
- Lemmens, Maria Catharina (1845)
- Lemmens, Jacobus Hubertus (1847)
- Lemmens, Godefridus Hubertus (1849)
- Lemmens, Anna Gertrudis (1851)
- Lemmens, Anna Maria Hubertina (1854)

Behouden Op de Berg

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en corresponderen met de nummers op de kaart op pagina 148 en 149.

1

Cobben, Hubertus Janssen, Maria Barbara Josephina
Beroep: mijnwerker
Getrouwd: 20-09-1894

- Kinderen:
- Cobben, Jan Hubert (28-06-1895)
 - Cobben, Hubert (19-11-1896)
 - Cobben, Jan Louis (06-08-1898)
 - Cobben, Petronella (30-10-1899)
 - Cobben, Jan Hubert (10-04-1901)
 - Cobben, Hubert (27-10-1902)

2

Achten, Pierre Joseph (Vissoel, B) Hermans, Maria Elisabeth
Getrouwd: 09-11-1880
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Achten, Maria Elisabeth (18-02-1881)
 - Achten, Elisabeth Florentina (1883)
 - Achten, Anna Maria (1885)
 - Achten, Jan Marius (1887)
 - Achten, Anna Maria (22-12-1888)
 - Achten, Pierre Leonard (28-03-1891)
 - Achten, Jan Hubert (19-05-1893)
 - Achten, Maria Hub. Mechtildis (22-10-1895)
 - Achten, Maria Josephina (16-08-1898)
 - Achten, Maria Catharina (1903)

Opvallend: Twee kinderen dragen de naam Anna Maria.

Het 60-jarig diamanten huwelijk van echtpaar Achten-Hermans in 1940

3

Brorens, Willem Hubert Wanten, Cornelia Elisabeth
Getrouwd: 22-01-1895
Beroep: spoorwegwerker

- Kinderen:
- Brorens, Joannes Martinus Hub. (19-11-1895)
 - Brorens, Maria Elisabeth Philomene (1897)
 - Brorens, Jan Hendrik (1898)
 - Brorens, Maria Elisabeth Gertrudis (1899)
 - Brorens, Jan Hubert (1901)
 - Brorens, maria Elisabeth (1902)
 - Brorens, Wilhelmus Hendricus (1904)
 - Brorens, Anna Maria (10-02-1906)
 - Brorens, Wilhelmus Hubertus (25-10-1909)
 - Brorens, Cornelia Elisabeth (1912)

4a

Pesch, Johannes Hendrikus (Stein) Vranken, Cornelia (Meers)
Getrouwd: 16-11-1869
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Pesch, Joannes Guilemus (Willem) (07-02-1871)
 - Pesch, Joannes Mathias (28-07-1872)
 - Pesch, Joannes (15-02-1874)
 - Pesch, Nicolaas (21-01-1877)
 - N.n. (1880)
 - N.n. (1882)

Nicolaes Pesch, wachmeester van de marechaussee

4b

Cobben, Jan Hubert Vranken, Maria Gertrudis
Getrouwd: 16-04-1895
Beroep: dagloner

Kinderen: -

6a

Dobbelstein, Jan Hubert Cremers, Maria Christina
Getrouwd: 23-04-1912
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Dobbelstein, Maria Christina (31-01-1913)
 - Dobbelstein, Anna Maria (07-03-1914)
 - Dobbelstein, Maria Sophia (13-07-1915)
 - Dobbelstein, Michael Nico. Hub. (19-09-1916)

Het echtpaar Cobben-Vranken

6b

Schepers, Nicolaas Cremers, Maria Martgaretha
Getrouwd: 19-10-1901
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Schepers, Petrus Hubertus (27-08-1902)
 - Schepers, Anna Maria Catharina (1903)
 - Schepers, Gertrudis Hubertina (30-06-1905)
 - Schepers, Martin Hubertus (20-03-1907)
 - Schepers, Johannes Hubertus (09-03-1908)
 - Schepers, Helena Hubertina (1910)
 - Schepers, Christianus Hubertus (1911)
 - Schepers, Maria Theresia Hubertina (1913)
 - Schepers, Hericus Hub. (1914) (verzetsstrijder)
 - Schepers, Bertha Sibilla (1916)

Kinderen op de trappen van de Schippersbeurs in 1929

🏠 7

“De Auw Beurs” (Schippersbeurs)
Gouder De Beauregard, Lambertus (Kerkrade)
Lemmens Mechtilde (Mechel)
Getrouwd: 25-07-191
Beroep: mijnwerker

- Kinderen
- Gouder De Beauregard, Lamber. (15-08-1912)
 - Gouder, De Beauregard, Franc. H. (14-03-1917)

Nadat de Schippersbeurs door de eigenaar uit Amsterdam verkocht was aan kunstschilder Habets, verhuisde Mechel naar het aanpalend huis. Nu is dit het Streekmuseum.

🏠 8

De voormalige pastorie bij de Sint Augustinuskerk
Pastoor Wouters, Gerardus Johannes Josephus

Dorpstraat
“Onger in ut törp”

🏠 Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Oneven nummers:

🏠 1a

Beckers, Lambertus
Smeets, Maria Hubertina (Thorn)
Getrouwd: 21-01-1889 te Venlo
Beroep: spoorwegwerker

- Kinderen:
- Beckers, Maria Elisabeth (24-01-1889)
 - Beckers, Maria Cornelia (26-09-1892)
 - Beckers, Maria Hubertina (01-02-1895)
 - Beckers, Sibilla (01-02-1895)
 - Beckers, Paulus Hubert (04-05-1896)
 - Beckers, Maria Helena Hubertina (30-01-1900)
 - Beckers, Philomena (11-07-1902)
 - Beckers, Henricus Hubertus (11-07-1902)
 - Beckers, Anna Hubertina (11-07-1902)
 - Beckers, Lambertus Gerardus (11-02-1904)

🏠 1b

Smeets, Mathijs (Stein)
Brorens, Sophia Barbara Hubertina
Getrouwd: 15-04-1913
Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Smeets, Agnes (04-03-1914)
 - Smeets, Barbara Josephina (04-03-1914)
 - Smeets, Petrus Mathias (28-07-1915)
 - Smeets, Elisabeth (23-01-1917)

🏠 5

Klooster Franciscanessen

🏠 9

Driessen, Leonardus Antonius (Catsop)
Smeets, Gertrud
Getrouwd: 17-02-1885
Beroep: metselaar

- Kinderen:
- Driessen, Maria Catharina (28-04-1885)
 - Driessen, Maria Hubertina Sibilla (21-12-1887)
 - Driessen, Maria Hubertina (24-04-1890)
 - Driessen, Peter Leonard Hubert (08-01-1893)
 - Driessen, Lodewijk Hubertus (23-07-1897)
 - Driessen, Leonardus Antonius (22-06-1901)
 - Driessen, Maria Philomena (24-02-1904)

🏠 9a

Reubsaet, Lodewijk Hubert
Van Es, Maria Catharina
Getrouwd: 01-06-1908
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Reubsaet, Johannes Hubertus (02-03-1909)
 - Reubsaet, Mathias Hub. Lode. (20-04-1910)
 - Reubsaet, Anna Maria (22-09-1911)
 - Reubsaet, Lodewijk Joannes Hub. (09-10-1913)
 - Reubsaet, Lodewijk Theodorus (27-01-1915)
 - Reubsaet, Maria Elisabeth (27-05-1917)
 - Reubsaet, Henricus Joseph (26-10-1919)

🏠 11-13

Huntjens, Josep Hubert

Ongehuwd en overleden in 1922

Beroep: schrijnwerker

Het oude pand is gesloopt in 1924 en herbouwd als postkantoor door Hubert Joseph Janssen en Maria Hubertina Cobben (zie Raadhuisstraat 19).

De "posmeister" Janssen

🏠 15-17

Van Mulken, Johannes Laurens (Stein)

Lenssen, Maria Catharina (Beek)

Getrouwd: 13-04-1877

Beroep: Oud-burgemeester en rentmeester van familie Jurgens, Landgoed Theodora

Kinderen:

- Van Mulken, Joannes Jacobus (11-02-1878) (priester)
- Van Mulken, Maria Hubertina (10-02-1879)
- Van Mulken, Maria Anna (29-02-1880)
- Van Mulken, Mechtildes Hub. (27-04-1881)
- Van Mulken, Maria Catharina Hub. (13-07-1882) (kloosterzuster)
- Van Mulken, Philomena Anna Mar. (02-02-1884) (kloosterzuster)
- Van Mulken, Maria Isabella Elisa. (22-02-1885)
- Van Mulken, Josephina Mar. Hub. (08-08-1887) (kloosterzuster)

Maria Isabella Elisabeth Van Mulken huwt Laurentius Van Mulken uit Stein. Het is dus de schoonzoon (en niet een zoon) die Johannes Laurens zal opvolgen als rentmeester van de NV Theodora, kasteel Elsloo en hoofd der school in Meers. Dit echtpaar bouwt een groot huis in de Raadhuisstraat, de huidige Bed & Breakfast Bie Janssen.

Kinderen:

- Van Mulken, Jan Laurens (05-02-1920) (priester)
- Van Mulken, Maria Elsiabeth (05-02-1920)
- Van Mulken, Maria Catharina Hub (08-02-1922)
- Van Mulken, Anna Elisabeth (22-04-1923)
- Van Mulken, Frans (13-05-1924)

🏠 19

Dobbelstein, Christiaan (Beek)

Schepers, Anna Maria

Getrouwd: 01-05-1883

Beroep: sigarenmaker en kastelein

Kinderen:

- Dobbelstein, Hubert Nicolaas (31-12-1883)
- Dobbelstein, Jan Hubert (27-05-1885)
- Dobbelstein, Hubertus Petrus (26-02-1888)
- Dobbelstein, Mathias Hubertus (22-12-1890)
- Dobbelstein, Hendrik (07-07-1892)
- Dobbelstein, Nicolaas Hubert (06-05-1895)
- Dobbelstein, Hubert (05-09-1898)
- Dobbelstein, Anna Catharina (05-01-1902)
- Dobbelstein, Hendrik Christiaan (26-03-1907)

Hubertus gaat naar Heirstraat 7

Hendrik blijft op Dorpstraat 19, waar hij café

Dobbelstein runt met Wilhelmina Sep

Hendrik Christiaan gaat naar Heirstraat 5

Familie Dobbelstein

🏠 21

Hendrix, Theodorus

Muris, Margaretha (Stein)

Getrouwd: 08-02-1898

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Hendrix, Theodorus Joannes (20-07-1899)
- Hendrix, Jacobus Laurentius (11-08-1900)
- Hendrix, Maria Catharina (07-08-1905)
- Hendrix, Elisabeth (02-08-1910)

🏠 23

In 1920 onbebouwd, in eigendom van de familie Jurgens. In 1934 bouwt hier "meister" Paumen zijn huis (zie Dorpstraat 16).

De families van Mulken en Paumen aan de achterzijde van het nieuwe huis in 1934

🏠 25

Hoewel niet voorkomend op de originele lijst is bekend dat in de jaren 20 hier woonden:

Schreurs, Johan Willem Hubert

Dormans, Maria Hub. (Geverik) (weduwe)

Getrouwd: 23-11-1892

Kinderen:

- Schreurs, Peter Hendrik (13-01-1894)
- Schreurs, Anna Maria Hubertina (09-02-1895)

Ergens in de jaren 20 gaat het echtpaar Theodorus Hubertus Bocken (Boorseme) en Anna Maria Hubertina Schreurs, samen met hun kinderen (zie ook Kaakstraat 7 en 9) bij de weduwe Maria Hubertina Schreurs-Dormans inwonen. Ook de weduwe Elisabeth Bocken-Weerens gaat mee.

Theodoor Bocken bouwt vervolgens een nieuw huis aan Julianastraat 23. Dit was één van de eerste huizen aan de Julianastraat, zonder voortuin. Op Dorpstraat 25 gaat eerst een vrijgezelle "Sjang" wonen en later het echtpaar Wanten-Bartels uit Terhagen.

Wanten, Johannes Hubertus
Bartels, Maria Catharina
Getrouwd: 18-09-1920

- Kinderen:
- Wanten, Joannes Hubertus (11-06-1921)
 - Wanten, Maria Cornelia (05-10-1922)
 - Wanten, Johanna Elisabeth (06-09-1923)
 - Wanten, Godefridus Augustinus (02-1925)

🏠 27

Reul, Frans Joseph (Stein)
Leunissen, Petronella
Getrouwd: 09-11-1888
Beroep: schoenmaker

- Kinderen:
- Reul, Mathieu Joseph Hubert (25-04-1890)
 - Reul, Maria Hubertina (11-12-1892)
 - Reul, Frans Joseph Hubert (03-06-1895)
 - Reul, Anna Josephina Hubertina (21-08-1897)
 - Reul, Jan Hubert Joseph (18-03-1900)
 - Reul, Alphons Joseph Hubert (19-12-1902)

Twee zonen van de familie Reul bouwden in 1929-1930 in een jaar tijd een tweeblok, achter op hun perceel dat grensde aan de Julianstraat. Dit zijn de huidige nummers 24 en 26. De familie Fredrix-Daemen (voorheen Stationsstraat) gaat wonen aan Dorpstraat 27.

Julianastraat 24:
Reul, Jan Hubert Joseph
Smeets, Maria Sibilla
Getrouwd: 05-11-1926

- Kinderen:
- Reul, Joseph Hubert Mathieu (05-08-1927)
- Reul, Johannes Hubertus Mathias (13-01-1929)

Julianastraat 26:
Reul, Mathieu Joseph Hubert
Dahlmans, Anna Maria
Getrouwd: 30-07-1920

- Kinderen:
- Reul, Getruida Anna (19-09-1921)
 - Reul, Petronella Maria (31-12-1922)
 - Reul, Johan Jozef (12-03-1924)
 - Reul, Leonard Jozef Gerardus (02-09-1927)
 - Reul, Sybilla Anna (29-11-1931)

2317	Paumen, Peter Frans, gehuwd Maria Hubertina van Mulken, Elsloo.
2318	als grondnummer 43.
2292	Ruijl, Mathieu Hubert, mijnwerker, Elsloo.
2291	Ruijl, Peter Jan Hendrik Reinier, mijnwerker, Elsloo.
2290	als grondnummer 72
2313	als grondnummer 57.
2314	Frederix of Fredrix, Franciscus Hubertus, mijnwerker, Elsloo.
2315	als grondnummer 57.
2130	Huntjens, Jan, zoon van Frans, mijnwerker, Eygelshoven.
2131	als grondnummer 85.
2132	van Hees, Henri, sigarenfabrikant, Elsloo-Catsop
	Vruchtgebruikster:
	Hartkamp, Hendrika, weduwe Johannes Star-
	mans, gepensionneerd marechaussee en herber-
	gier, Elsloo.
2297	Pesch, Jan Mathijs, gehuwd Petronella Thomas-
	sen, fabrieksarbeider, Elsloo.
2246	Kremers of Cremers, Jan of Joannes Gerardus, gehuwd Maria Elisabeth Vaessen, mijnwerker, Elsloo.
2298	Idem.
2325	als grondnummer 43.
2324	Elsloo, de Roomsche Katholieke Gemeente of de R. K. Kerk van den H. Augustinus.
2323	als grondnummer 43.
2031	als grondnummer 161.
1498	Beckers, Christiaan, landbouwer, Elsloo.
2219	Achten, Joseph, gehuwd Maria Herinans, landbouwer, Elsloo-Catsop.
1091	Cobben, Hubertus, daglooner, Elsloo, in gemeenschap gehuwd met Philomaga Janssen.
2030	Broorens of Brorens, Hubert of Willem Hubert, landbouwer, gepensionneerd spoorwegwachter, Elsloo, in gemeenschap gehuwd met Cornelia Wanten.
1092	als grondnummer 165.
1093	als grondnummer 165.
1892	Peters, Jan Christiaan, in gemeenschap gehuwd Maria Hubertina Claessen, metselaar, Elsloo.

Gedeelte van de oneigeningslijst uit 1927

🏠 29a

Vrancken, Johannes Hubertus
Visschers, Anna Maria
Getrouwd: 10-02-1914
Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Vrancken, Hubertus Joannes (28-04-1914)
 - Vrancken, Maria Barbara (07-06-1917)
 - Vrancken, Christianus Joseph (24-09-1918)
 - Vrancken, Josephina Theresia (21-08-1920)
 - Vrancken, Joseph Hubertus (22-05-1922)
 - Vrancken, Anna Maria (07-07-1924)

🏠 31

Vrancken, Peter Willem
Hensen, Maria Louisa
Zus van Raadhuisstraat 23a
Getrouwd: 14-10-1903
Beroep: schipper

- Kinderen:
- Vrancken, Mathijs Hermanus (20-12-1905)
 - Vrancken, Willem Hubert (26-02-1907)
 - Vrancken, Joannes Henricus (29-12-1910)
 - Vrancken, Jacobus Willem (20-01-1913)
 - Vrancken, Jacobus Willem (14-02-1915)

Peter was afkomstig uit Meers. Hij had een schip, maar wordt ook als loods vermeld. Na het overlijden van Peter, namen onge- trouwde broers van moeder Hensen het schip over. Ze waren kleine boeren en hadden nooit gevaren. Later zal zoon Sjaak Vrancken (14-02-1915) ook gaan varen.

Vooraan moeder Louisa "Wis" met haar zonen Herman en Mathieu. Met hoed, haar broer Maan Henssen (lijndrijver). Inzet • De sleep- boot van Sjaak Vranken: De Assistent.

Dorpstraat

“Onger in ut törp”

🏠

Deze nummers zijn de huidige huis- nummers en staan niet op de kaart.

Even nummers:

🏠 2a

Lenaerts, Martinus Hubertus Augustinus
Smeets, Sibilla
Getrouwd: 12-02-1889
Beroep: timmerman

- Kinderen:
- Lenaerts, Conrardus Hubertus (17-07-1889)
 - Lenaerts, Anna Catharina Hub. (20-08-1891)
 - Lenaerts, Maria mechtildis (16-10-1893)
 - Lenaerts, Christianus Hubertus (07-08-1900)

🏠 2b

Smeets, Conrardus (Stein)
Wouters, Maria Mechtildes (weduwe)
Getrouwd: 19-01-1846
Beroep: landbouwer
Maria is geboren op 24-01-1823. Zij moet dan op hoge leeftijd zijn geweest.

- Kinderen:
- Smeets, Anna Catharina Hub. (24-11-1846)
 - Smeets, Maria Elisabeth Hub. (15-05-1848)
 - Smeets, Maria Hubertina (08-01-1850)
 - Smeets, Mathias Hubertus (12-03-1852)
 - Smeets, Joanna Catharina (15-02-1856)
 - Smeets, Joannes Mathias (07-02-1857)
 - Smeets, Jan Mathias (17-02-1858)
 - Smeets, Wilhelmus Hubertus (06-10-1860)
 - Smeets, Joannes Jacobus (11-08-1863)
 - Smeets, Maria Sibilla (07-09-1865)

4

Coumans, Theodorus
Lenssen, Maria Chatharina Hubertina
Getrouwd: 26-01-1897
Beroep: landbouwer
Het oude pand is afgebroken

- Kinderen:
- Coumans, Jan hendrik Hubert (25-12-1897)
 - Coumans, Maria Catharina (25-12-1898)
 - Coumans, Hubertina Elisabeth (04-03-1900)

6a

Lenaerts, Michel Hubertus (Catsop)
Beckers, Maria Philomena
Getrouwd: 19-11-1912
Beroep: landbouwer

Foto • Lowie Lenaerts als melkventer
Inzet • Artikel in het Limburgs Dagblad, 1930

Het pand is afgebroken. Nu is hier café
Auw't Aelse gevestigd.

- Kinderen:
- Lenaerts, Hubertina (29-08-1913)
 - Lenaerts, Joannes Michael Hub. (30-07-1914)
 - Lenaerts, hermanus Lodewijk (04-04-1916)
 - Lenaerts, Anna Catharina (28-10-1917)
 - Lenaerts, Agnes Maria (15-07-1920)

6b

Zengers, Joannus Theodorus (Caberg)
Driessen, Maria Theresia
Getrouwd: 03-11-1898
Beroep: mijnwerker

Brand.
In de woning van dhr. Lenaerts ontstond
Woensdagmorgen brand. Een kar hooi, die in
een schuurtje stond, schijnt vuur te hebben ge-
vat. Daar de plaatselijke brandweer spoedig aan-
wezig was, kon 't vuur zich niet uitbreiden,
zoodat alleen het schuurtje en een gedeelte van
het aangrenzend woonhuis door het vuur werd
aangelast.

- Kinderen:
- Zengers, Joannes Joseph Hub. (22-09-1900)
 - Zengers, Maria Catharina Elisa.(29-09-1903)
 - Zengers, Maria Margaretha T. (30-11-1905)
 - Zengers, Hubertus Theodorus (07-04-1908)
 - Zengers, Theodorus Petrus Hub. (19-07-1909)
 - Zengers, petrus Josephus Hub. (17-08-1913)
 - Zengers, Jacobus Hubertus (08-08-1915)
 - Zengers, Theodorus Hubertus (23-07-1918)

Deze familie kunnen we niet exact plaatsen,
volgens de lijst wonen zij in of achter het
complex, nu de huisnummers 6 en 8.

12

“De Kapelanie”
Alberts, M.
Kapelaan

16

Paumen, Peter Frans
Van Mulken, Maria Hubertina
Getrouwd: 20-11-1908
Beroep: hoofd van de school, onderwijzer

- Kinderen:
- Paumen, Agnes Maria Johanna (08-02-1910)
 - Paumen, Anna Maria Catherina (26-04-1912)
 - Paumen, Anna Maria Catherina (12-02-1914)
 - Paumen, Jozephina Maria Hub.(31-08-1915)
 - Paumen, Leonardus Franc. Joh. (03-09-1917)
 - Paumen, Elisa Maria (27-04-1921)
 - Paumen, Leonie Isabella (27-04-1921)

20

Taeymans, Joseph Frans
Schreurs Anna Maria
Getrouwd: 06-11-1880
Beroep: bakker

- Kinderen:
- Taeymans, Marias Cornelia Hub. (10-09-1881)
 - Taeymans, Maria Hub. Augusta (09-02-1888)
 - Taeymans, Maria Johanna (16-07-1890)
 - Taeymans, Agnes Maria Hel. Hub. (28-10-1891)
 - Taeymans, Josephina Louise Hub. (23-12-1895)

22

Thomassen, Jan Jacob
Peters, Anna Maria
Getrouwd: 17-04-1873
Beroep: landbouwer

- Kinderen
- Thomassen, Anna Mech. Elisa.(19-03-1874)
 - Thomassen, Mechtildis (17-08-1875)
 - Thomassen, Johanna Maria Petr. (31-02-1877)
 - Thomassen, Anna Maria Ida (03-03-1879)
 - Thomassen, Peter Hendrik Hubert (20-02-1881)
 - Thomassen, Maria Catharina (25-03-1883)
 - Thomassen, Johan Heinrich (01-05-1885)
 - Thomassen, Peter Hendrik Hubert (31-03-1887)
 - Thomassen, Jan Hubert (01-11-1889)
 - Thomassen, Anna Maria Hub. (21-05-1891)

Kinderen Paumen in 1929: Nieke, Neske, Fientje, Anneke, Lieske

Haenen, Peter Hubert Smeets, Maria Magdalena

Getrouwd: 22-10-1915
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Haenen, Trees
 - Haenen Elisabeth
 - Haenen Margreta Gertrudis (17-09-1916)
 - Haenen Joannes (25-12-1917)
 - Haenen Anna (10-09-1919)
 - Haenen Petrus Hubertus (18-08-1923)
 - Haenen Hendrik (1928)

Inwonend:
Smeets, Jan Mathias Schutgens, Maria Margaretha
Getrouwd: 16-01-1883
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Smeets, Anna Mechtildis (13-11-1883)
 - Smeets, Joannes Jacobus (31-10-1889)
 - Smeets, Maria (30-10-1891)
 - Smeets, Conrardus Hendrikus (16-05-1894)
 - Smeets, Maria Elisabeth (26-08-1896)
 - Smeets, Gerardus Hubertus (09-06-1899)
 - Smeets, Jan Godfried (11-08-1901)

Later verhuisde familie Smeets-Schutgens naar Het Einde in Catsop.

Houben, Gerardus (Boorseem, B) Cremers, Maria Elisabeth

Getrouwd: 13-11-1879
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Houben, Maria Hub. Francisca (16-03-1885)
 - Houben, Anna Maria (05-04-1886)
 - Houben, Angelina Christina (30-05-1888)
 - Houben, Hubertus Gerardus (13-12-1890)

- Houben, Antonius Hubertus (23-01-1894)
- Houben, Joannes Hubertus (02-02-1897)
- Houben, Margarita (27-10-1899)

Smeets, Theodorus Hubertus Martens, Maria Barbara

Getrouwd: 07-01-1914

- Kinderen:
- Smeets, Gertrudis Maria Elisa. (03-07-1914)
 - Smeets, Christianus Hubertus (11-06-1915)
 - Smeets, Joannes Henricus Hub. (03-04-1917)
 - Smeets, Maria Barbara Elisabeth (12-04-1918)
 - Smeets, Joannes Henricus (15-03-1921)
 - Smeets, Bertha Maria Ida (18-02-1923)

Lemmens, Peter Hubertus Lenssen, Maria Elisabeth (Bette)

Getrouwd: 13-06-1885

- Kinderen:
- Lemmens, Hubertina Lucia (15-03-1887)
 - Lemmens, Henricus Jacob. Hub. (21-03-1889)
 - Lemmens, Maria Hubertina (02-09-1894)

Lemmens, Henricus Jacobus Hubertus (Harie) Hermans Maria Hubertina

Getrouwd: 22-08-1916

- Kinderen:
- Lemmens, Maria Elisabeth (12-08-1917)
 - Lemmens, Joannes Hubertus (30-03-1921)
 - Lemmens, Maria Elisabeth (11-12-1919)
 - Lemmens, Maria Hubertina (24-01-1923)
 - Lemmens, Petrus (Pie) Lodewijk (10-06-1924)

Om onderscheid maken tussen inwoners met dezelfde naam werden bijnamen gebruikt. Het gros van de namen waren herleidingen van persoonsnamen of van beroepen. Een klein deel bestond echter ook uit scheldnamen.

We zijn ons ervan bewust dat het weten en gebruiken van bijnamen voor sommigen een bewijs van hun kennis “euer vreuger” en afkomst is, maar het gebruik van bijnamen heeft twee kanten. Degenen die geen of een onschuldige naam draagt, heeft er geen probleem mee. Maar voor degenen die een echte scheldnaam dragen – meestal gebaseerd op uiterlijke kenmerken of gedrag – ligt dat anders. Zij ervaren dit vanaf hun jeugd tot op de dag van vandaag als pesterij. Vandaar dat wij helemaal geen bijnamen, maar wel herleide namen in de inwonerslijst vermelden.

Een mooi voorbeeld dat we willen geven van een vernoeming is Harrie Lemmens uit de Raadhuisstraat. Hij is een zoon van Pie, die weer een zoon is van Harie die vernoemd werd naar zijn moeder Betje (Elisabeth). Hij wordt aldus Harie van Pie van Harieke van Bette genoemd, oftewel H.v.P.v.H.v.B.

Bijnamen met betrekking tot één van de ouders

- “van de sus” – van Franciscus
- “van Bel” – van Isabella
- “Van Koone” – van Conrard
- “van Crisjke” – van Chris.
- “van Leantje” – van leonard

- “van Jupke” – van Jozef
- “van Kwebke” – van Jacobus
- “van Drikske” – van Hendrik

Bijnamen afgeleid van de achternaam

- “van de Pauw” – Paulissen
- “van de Lens” – Lensen
- “van de Haan” – Haenen
- “van ut Peimke” – Paumen
- “van de Vrank” – Vranken
- “van de Pieper” – Pijpers
- “de Sieme” – Simeon
- “d’n Dekker” – Dekkers
- “d’n Dobbele” – Dobbelsstein
- “van de Spronk” – Spronkmans
- “van de Star” – Starmans

Bijnamen afgeleid van een beroep

- “van de smjeed”
- “de pos”
- “van de meule”
- “van de ontvenger”
- “van de kantoneer”
- “van de veldjwachter”
- “van de köster”
- “van de burgemeister”

Bijnamen afgeleid van de woonplek binnen het dorp of de herkomst

“oet de hei”
“onger oet ut törp”,
“ van op de berg”
“oet de berg”
“aan de Maas”
“aan de Kaak”
“oet ut Ströätje”
“van de Staasjewaeg”
“op de Kaolwaeg”
“oet de Peerlinkestraot”
“van de nuuje waeg”
“oet Terhaage”
“van ut Veldje”
“oet Catsop”
“oet Maes”
“de Waal”
“de Duitsche”

Veel voorkomende roepnamen voor mannen

- Johannes: Sjang, Sjeng, Jean, Jan, Jo
- Joseph: Jup, Joep, Sef, Sjef, Jos
- Petrus: Pie, Pjer, Pierre, Peter
- Jacobus : Kwab, Kwebke, Sjaak
- Augustinus: Gus, Guus
- Hubertus: Hoebaer, Baer, Bert
- Hendricus: Harie, Harrie, Drik
- Servaas: Vääs
- Theodorus: Door,Thei
- Matthijs: Ties, Thijs
- Matthias: Tjeu,Math, Mattie, Mathieu
- Lambertus: Lambaer, Lambert, Baer
- Godefridus: Frits, Geurt
- Leonardus: Lei, Leo,Naard
- Karel: Sjarel
- Lodewijk: Lowie, Louis, Lou, Low
- Herman: Maan, Herm
- Nicolaas: Nic,Nikkela, Klaos
- Christianus: Chris, Crit
- Fransiscus: Frans, Frens, Sus
- Arnold: Nol, No
- Wilhelmus: Wiel,Willem
- Gerardus: Graat, Sjr, Sjra, Ger
- Martinus: Tinus, Mart, Tín
- Guillaume (de Franse variant van Willem): Giljam
- Michiel: Giel, Geel
- Paulus: Paul, Paules

Veel voorkomende roepnamen voor vrouwen

- Leonie: Nieke, Leentje, Lena voor Leonie
- Catherina: Triena, Katrien, Krien, Karin, Kath
- Hubertina: Bertha, Bertien, Tien, Tineke
- Agnes: Jes, Anjes, Nes
- Sophia: Soffie, Fieka, Fie
- Cornelia: Nelia, Nel, Corry
- Maria: Merie, Merieke, Rie, Ria, Mía, Maaria, Mieke
- Isabella of Sibillia: Billa, Bella
- Gertruda: Gertruud, Gerda, Truu, Tui
- Johanna: Sjan
- Helena: Lena, Leen
- Anna: An, Annie, Anneke
- Mechtildes: Mechel, Tilla, Tilke
- Louisa: Wies
- Maria Catherina: Meriekatrien
- Elisabeth: Lies, Beth, Betje, Lisa
- Johanna Catharina: Jennekatrien
- Annette: Net, Netta
- Josephina: Fien
- Wilhelmina: Mina, Mien
- Lucia: Sieke, Sie, Lucie
- Margaretha: Greet, Greta
- Gerarda: Ger, Gerda, Ger, Graadje
- Barbara: Berb
- Petronella: Nelke, Nellie
- Christina: Christien
- Mathilde: Hilda, Hilde
- Theresia: Trees, Thea
- Judith: Judig
- Pauline: Plien, Paula

Raadhuisstraat
“Ut Ströötje of Baove in ut Törp”

Na de aanleg van het Julianakanaal lag in deze straat weliswaar het Gemeentehuis van Elsloo. De naam Raadhuis is nooit gebruikt, enkel in de straatnaam.

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Oneven nummers:

1

Peters, Jan Mathijs
Ongetrouwd en overleden in 1933
Beroep: landbouwer

3

Reubsæet, Jan August Hubert
Ongetrouwd

5

Wijnen, Petrus Hubertus (Meers)
Köchler, Maria Hubertina Elisa. (Roermond)
Getrouwd: 19-11-1873
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Wijnen, Christianus Hub. August (23-08-1875)
 - Wijnen, Henricus Hermanus Hub. (16-05-1878)
 - Wijnen, Joseph Hubertus Cor. (06-05-1880)
 - Wijnen, Maria Catharina Hub. (28-09-1881)
 - Wijnen, Theodorus Hubertus (05-01-1884)
 - Wijnen, Jacob Hubert (23-03-1885)
 - Wijnen, Petronella Hubertina (17-07-1887)

7

Botti, Catharina Maria (Ulestraten)
Ongehuwd
Beroep: Winkelier

Catharine Maria Botti

9a

Penders, Wilhelm Hubertus (Dulken, D)
Vranken, Maria Gertrudis
Getrouwd: 03-09-1904
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Penders, Lambertus Michael (04-02-1906)
 - Penders, Maria Elisabeth (16-06-1907)
 - Penders, Hubertus (25-04-1909)
 - Penders, Henricus Hubertus (01-02-1911)
 - Penders, Anna Maria (13-04-1913)
 - Penders, Anna Maria Catharina (30-12-1914)
 - Penders, Maria (26-05-1918)

In de jaren 20 woonden tijdelijk het echtpaar Smeets-Roos op nummer 9. Het gezin verhuist later naar Geulle.

Smeets, Christiaan Hubertus
Roos, Rosina (Oberhausen, D)
Gehuwd: 18-2-1919

- Kinderen:
- Smeets, Louis
 - Smeets, Gerda
 - Smeets, Thei
 - Smeets, Kathe
 - Smeets, Chris

Boven • Familie Penders bij hun huis aan de Raadhuisstraat. Ernaast het pand met huisnummer 11 van de familie Driessen-Merlo. Dit huis is afgebroken en vervangen door nieuwbouw.
Onder • Rosina met haar kinderen. Vanaf links: Chris, Kathe, Thei, Gerda en Louis.

🏠 9b

Hendrix, Johannes Servaas (Terhagen)
Vranken, Maria Magdalena (Willich, D)
Getrouwd: 12-09-1894
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Hendrix, Cornelia Hubertina (27-06-1895)
 - Hendrix, Peter Martin (13-09-1896)
 - Hendrix, Maria Hubertina (09-12-1897)
 - Hendrix, Maria (25-05-1899)
 - Hendrix, Gertrudes (09-07-1900)
 - Hendrix, Maria Elisabeth (05-10-1901)

🏠 9c

Janssen, Willem
Steps, Anna Maria
Getrouwd: 17-11-1915
Beroep: mandenmaker
In 1921 verhuizen ze naar Terhagen

- Kinderen:
- Janssen, Petrus Hubertus (23-12-1912)
 - Janssen, Joannes (11-04-1916)
 - Janssen, Hubertus (13-04-1918)
 - Janssen, Catharina (26-03-1920)
 - Janssen, Antonius (12-01-1922)
 - Janssen, Maria Catharina (26-07-1923)
 - Janssen, Nicolaas Hubertus (26-11-1924)

🏠 11

Driessen, Jan Joseph Hubert
Merlo, Maria Elisabeth (Boorse, B)
Getrouwd: 28-08-1871
Beroep: landbouwer
Het oude pand is afgebroken

- Kinderen:
- Driessen, Jan Joseph Hubert (30-10-1872)
 - Driessen, Peter Hubert (26-04-1877)
 - Driessen, Maria Gertrudis (11-11-1880)
 - Driessen, Maria Helena (12-08-1884)

🏠 13

Janssen, Jacob Hubert
Fredrix, Maria Catharina
Getrouwd: 19-04-1912
Beroep: sigarenmaker
Deze familie woonde later tijdelijk in Valkenswaard

- Kinderen:
- Janssen, Hubert (01-02-1913)
 - Janssen, Wilhelmus Hubertus (08-02-1914)
 - Janssen, Wilhelmus Hubertus (05-06-1915)
 - Janssen, Anna Maria (15-09-1917)
 - Janssen, Joseph Hubert (Sjefke) (28-10-1919)
 - Janssen, Maria Catharina (28-10-1922)
 - Janssen, Margaretha Maria (13-10-1924)
 - Janssen, Henri Hubert (07-05-1927)

🏠 13a

Janssen, Hendrik Hubert
Lemmens, Petronella
Getrouwd: 16-07-1904
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Janssen, Maria Catharina Hub. (11-05-1905)
 - Janssen, Maria Catharina Hub. (22-05-1906)
 - Janssen, Philomena Hubertina (13-08-1907)
 - Janssen, Emanuel Lodewijk Joh. (25-12-1908)
 - Janssen, Johannes Ludovicus (14-01-1909)
 - Janssen, Hubertina Josephina (04-02-1910)
 - Janssen, Jacobus Henricus (02-05-1911)
 - Janssen, Catharina Hubertina (04 07 1912)
 - Janssen, Lodewijk Hubertus (29-09-1913)
 - Janssen, Mechtildus (06-07-1916)
 - Janssen, Jacobus Hubertus (16-04-1918)
 - Janssen, Joseph Hubertus (30-05-1920)
 - Janssen, Maria Catherina (21-12-1922)

🏠 15

Janssen, Lambertus
Van Mulken, Anna Maria Hubertina
Getrouwd: 17-10-1880
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Janssen, Anna Margaritha (08-08-1881)
 - Janssen, Wilhelmus Hubertus (18-08-1882)
 - Janssen, Jacob Hubertus (21-08-1884)
 - Janssen, Anna Maria Margarita (12-10-1886)
 - Janssen, Maria Ida Hubertina (13-06-1889)
 - Janssen, Anna Maria Josephina (24-11-1892)

Later verhuist het gezin van Giljam Janssen (Wilhelmus, het tweede kind) vanuit Catsop naar deze woning.

Wilhelmus, Janssen
Stevens, Maria Elisabeth (Uikhoven)
Getrouwd: 23-10-1909

- Kinderen:
- Janssen, Anna Maria (29-01-1912)
 - Janssen, Jacobus Hubertus (29-06-1913)
 - Janssen, Lambertus Hubertus (05-06-1915)
 - Janssen, Jan Hubert (02-02-1922)
 - Janssen, Maria Hubertina (18-12-1917)
 - Janssen, August Hubert (24-01-1920)
 - Janssen, Cornelia Hubertina (06-01-1924)

🏠 19

Janssen, Joseph Hubert
Cobben, Maria Hubertina
Getrouwd: 13-04-1904
Beroep: postkantoorhouder
In 1924 verhuizen ze naar Dorpstraat 11-13

- Kinderen:
- Janssen, Nicolaes Willem Hubertus (Meister Janssen) (17-01-1905)
 - Janssen, Maria Barbara (19-08-1906)
 - Janssen, Joannes Josephus Hub (30-07-1908)
 - Janssen, Anna Barbara Hub. (10-02-1910)

- Janssen, Jacobus Hubertus (16-01-1912)
- Janssen, Cornelia Elisabeth (06-02-1913)
- Janssen, Theodorus Hubertus (27-02-1916)
- Janssen, Wilhelmus Gerardus (19-07-1918)
- Janssen, Maria Elisabeth (28-05-1920)

Hulppostkantoor Elsloo. In het midden Joseph Janssen, rechts Johannes Lemmens. Later werd het hulppostkantoor verplaatst naar Dorpstraat 11-13.

🏠 21

Fredrix, Christiaan

Penders, Elisabeth

Getrouwd: 05-10-1897

Beroep: sigarenmaker

Kinderen:

- Fredrix, Joannes Hubertus (01-10-1898)
- Fredrix, Anna Maria Elisa (01-09-1899)
- Fredrix, Jan Hubert (18-07-1901)
- Fredrix, Willem Hubert (22-09-1902)
- Fredrix, Christianus Hubertus (04-02-1904)
- Fredrix, Maria Elisabeth (01-09-1905)
- Fredrix, Mechtildis Maria (28-08-1908)
- Fredrix, Jacobus Hubertus (03-06-1915)

🏠 23a

Hensen, Herman

Odekerken, Maria Hubertina

Getrouwd: 18-05-1909

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Hensen, Joannes Henricus (05-06-1910)
- Hensen, Mathias Jacobus (02-10-1912)
- Hensen, Jacobus Franciscus (21-10-1914)

🏠 23b

Lemmens, Joannes Franciscus Hubertus

Botti, Maria Margaretha (Ulestraten)

Getrouwd: 05-11-1895

Beroep: postbode

Kinderen:

- Lemmens, Joannes Godefridus (12-05-1896)
- Lemmens, Hendrikus Hubertus (01-11-1897)
- Lemmens, Peter Hubertus (09-01-1899)
- Lemmens, Maria Barbara (06-08-1900)
- Lemmens, Joannes Godefridus (21-01-1903)
- Lemmens, Joseph Antonius Hub. (13-08-1904)
- Lemmens, Mathieu Hubertus (13-12-1905)
- Lemmens, Joannes Petrus Franc. (09-08-1907)
- Lemmens, Maria Elisabeth Hub. (07-01-1909)
- Lemmens, Johannes Hubertus (24-11-1911)
- Lemmens, Maria Catharina Petro. (30-10-1913)
- Lemmens, Maria Elisabeth Hub. (22-11-1915)
- Lemmens, Johanna Wilhelm. Ida (12-06-1919)

Familie Lemmens-Botti. Staand vanaf links: Marie, Frans, Mathieu, Sjeff, Frits, Peter, Harie. Zittend vanaf links: Moeder Lemmens, Jeanne, Rieka, vader Lemmens en Nellie.

🏠 25

Enkel het voorhuis van nummer 25 is tegenwoordig nog bewoonbaar. In 1920 lagen hier twee woningen achter elkaar, waarvan de achterste is opgegaan in de bebouwing van de boerderij op nummer 27.

Brorens, Jan Hubert Hendrik

Vranken, Anna Hubertina

Getrouwd: 04-09-1908

Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Brorens, Agnes (12-01-1909)
- Brorens, Joannes Hubertus (30-07-1910)
- Brorens, Petrus Hubertus (18-06-1911)
- Brorens, Anna Hubertina (14-01-1915)

🏠 25a

Vranken, Nicolaas Hubertus (Stein)

Janssen, Hubertina

Getrouwd: 01-08-1872

Beroep: dagloner

Kinderen:

- Vranken, Petrus (09-05-1873)
- Vranken, Martins (07-03-1876)
- Vranken, Hubertus (19-09-1882)
- Vranken, Anna Hubertina (27-12-1885)

1. Augustinus Hubertus Pijpers, landbouwer, wonende te Elsloo ;
2. Maria Hubertina Pijpers, zonder beroep, wonende te Elsloo ;
3. Anna Maria Mechtildis Pijpers, echtgenote van Jan Antoon Odekerken, landbouwer, wonende te Elsloo ;
4. Jan Antoon Odekerken, landbouwer, wonende te Elsloo ;
5. Hubertus Franciscus Pijpers, veilingmeester, wonende te Elsloo ;
6. Severinus Leonardus Hubertus Pijpers, landbouwer, wonende te Elsloo ;
7. Joseph Hubertus Pijpers, landbouwer, wonende te Elsloo ;
8. Leonardus Hubertus Pijpers, molenaar, wonende te Puth-Schinnen ;

Onteigening in verband met de aanleg van het Julianakanaal

Familie Pijpers-Janssen

🏠 27

Pijpers, Frans Hubert (Geulle)

Janssen, Petronella Hubertina

Getrouwd: 03-04-1883

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Pijpers, Maria Catharina Hub. (05 01 1884)
- Pijpers, Maria Augustinus Hubert (06 03 1885)
- Pijpers, Anna Maria Mechtildus (01-12-1886)
- Pijpers, Leonardus Hub. Math. (03-09-1888)
- Pijpers, Leonardus Hubertus (26-05-1891)
- Pijpers, Leonardus Sev. Dom. Hub. (08-02-1893)
- Pijpers, Leonardus Hubertus (13-09-1894)
- Pijpers, Joseph Hubert (17-10-1896)
- Pijpers, Jan Hubert (19-06-1898)

De familie Pijpers had gezamenlijk een boerderij aan de Raadhuisstraat en een graanmolen aan Stationsstraat 99.

Voncken, Willem Hubert
Eussen, Anna Catharina (Jeanette)
Getrouwd: 07-10-1908
Beroep: landbouwer en kassier bij de Boerenleenbank

- Kinderen:
- Voncken, Frans Hubert (20-11-1909)
 - Voncken, Maria Connelia Hub. (10-12-1910)
 - Voncken, Anna Francisca (22-12-1911)
 - Voncken, Bertha Hubertina (07-05-1913)
 - Voncken, Jan Hubert (07-08-1914)
 - Voncken, Josephina (Fienke) H. (15-10-1915)
 - Voncken, Maria Paulina (25-09-1917)

Boven • Familie Voncken-Eussen. Staand vanaf links: Maria (later juffrouw), Bertha en Anneke. Zittend: Vader Willem Voncken, Pauline, Josepina, moeder Jeanette Anna Eussen. Onder • De boerderij van de familie Voncken-Eussen. Van 1908 tot 1950 was hier de Boerenleenbank gevestigd. Voor de poort staat vader Willem met drie van zijn kleindochters. Rechts is nog een deel zichtbaar van het huis met nummer 33, dit is later afgebroken.

Reubsaet, Johannes Mathijs
Martens, Maria Catharina
Beroep: landbouwer
Getrouwd: 17-04-1900
Kinderen: niet bekend
Het huis is afgebroken. Momenteel is dit de parkeerplaats horende bij huisnummer 31.

Voormalig gemeentehuis en later bibliotheek
Hennissen, Pieter Jan Jozef Hubert
Janssen, Anna Mechtildis
Beroep: horlogemaker
Getrouwd: 02-05-1905

- Kinderen:
- Hennissen, Maria Christina Joseph. (29-11-1913)

De zoon van meester Hennissen, Pieter, verkocht in 1920 de villa aan een voor ons onbekende persoon uit Nuth. Het was een gedwongen verkoop, vanwege het faillissement van zijn sigarenfabriek gevestigd op de hof van Catsop (Harie van Hees, zie Stationsstraat 41). Deze koper verhuurde het linkerdeel van de woning in eerste instantie aan veldwachter Rouvroye en het rechterdeel aan Sjaak Fredrix. Daarna koopt de gemeente het pand om te dienen als gemeentehuis en woning voor de veldwachter. Familie Fredrix verhuist tijdelijk naar Dorpstraat 15a en bouwt later een huis aan de Julianastraat.

Toevoeging, niet op originele lijst:
Fredrix, Jacobus Hubertus
Verham, Maria Ida (Maastricht)
Getrouwd: 09-04-1921
Beroep: sigarenmaker

- Fredrix, Elisabeth Maria Wilhelm. (23-03-1922)
- Fredrix, Martinus Jacobus (08-06-1923)
- Fredrix, Mechtildis Frederica (21-11-1924)
- Fredrix, Johannes Christiaan (03-07-1926)

- Fredrix, Maria Antoinetta Theo. (01-04-1928)
- Fredrix, Willem Jacobus (25-07-1929)
- Fredrix, Lambertus Antonius (08-06-1931)
- Fredrix, Jozef Wilhelmus Gerard. (25-09-1932)
- Fredrix, Petrus (19-03-1934)
- Fredrix, Gerardus Joh. Alphonsus (02-08-1936)
- Fredrix, Maria Nicoline (19-10-1937)
- Fredrix, Anna Frederika Martha (13-08-1939)
- Fredrix, Jacobus Johannes Franc (19-02-1943)

Overlevering

Een typerend voorval voor veldwachter Rouvroye, uit de Tweede Wereldoorlog. In Elsloo was het sluitingsuur op 23.00 uur vastgesteld. In Beek op 24.00 uur.

Een Duitse Feldweibel – die al aardig wat gedronken had – ging vanuit een café in Beek naar Elsloo om bij “Jentrien” nog wat drinken. Het was al laat en het café ging dicht; hij werd niet toegelaten. Hij begreep niet waarom het café eerder dan in Beek dicht moest. Hij maakte tumult en de veldwachter werd erbij gehaald. De Duitser werd door veldwachter Rouvroye prompt het café uitgezet. Volgens de overlevering kreeg de Duitser een flink pak slaag.

Kwaad en beledigd beklagde hij zich bij zijn commandant; de veldwachter moest zich melden in Maastricht. De commandant hoorde alles aan en gaf de Feldweibel maar een bevel: “Ostfront”. De Commandant complimenteerde de veldwachter met zijn consequente houding. Het had anders met de veldwachter kunnen aflopen...

Toevoeging, niet op originele lijst:
Rouvroye, Johannes (Oud Valkenburg)
Keydener, Maria Hubertina (Klimmen)
Beroep: gemeente veldwachter (1922-1941) en later postcommendant Rijkspolitie (1941-1950)

- Kinderen:
- Rouvroye, Maria (20-08-1916)
 - Rouvroye, Johannes Hubertus (20-02-1920)
 - Rouvroye, Henri (Harie) (03-09-1928)

Veldwachter Rouvroye
In 1922 ging veldwachter Bertje Pijpers uit Catsop met pensioen. Uit een selectie van 37 sollicitanten werd Johannes (Sjeng) Rouvroye aangenomen. Johannes Rouvroye was op 01-12-1890 geboren in Oud Valkenburg en gehuwd op 08-03-1916 met Maria Hubertina Keijdens uit Klimmen. Sjeng begon zijn carrière als boswachter in Geulhem, waarna hij veldwachter werd in Elsloo. Hij stond bekend als een onverzettelijke persoon die je beter niet kon uitdagen.

Sjeng Rouvroye, de veldwachter van Elsloo

Raadhuisstraat

“Ut Ströätje of Baove in ut Törp”

Na de aanleg van het Julianakanaal lag in deze straat weliswaar het Gemeentehuis van Elsloo. De naam Raadhuis is nooit gebruikt, enkel in de straatnaam.

 Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Even nummers:

 4

Lenssen, Henri M.H.
Tonnaer Maria Angelina Antonia Elisabeth (Thorn)
Getrouwd: 25-04-1898
Beroep: koster en organist

Kinderen:

- Lenssen, Josephus Hub. Henri. (31-03-1899)
- Lenssen, Maria Angelique Alb. (05-07-1901)
- Lenssen, Mathilda Theodora Hub. (18-11-1902)
- Lenssen, Henrietta Winanda Hub. (24-12-1905)
- Lenssen, Antonius Henricus Hub. (06-09-1910)
- Lenssen, Maria Francisca Maria (29-08-1912)

 6

Lenssen, Joseph Henri Hubert Charbo Theodora (Oeffelt)
Getrouwd: 06-11-1905 te Oeffelt
Beroep: gemeenteontvanger

Kinderen: -

 14

Diederen, Johan (Ehrenfeld, D)
Haenen, Maria Catharina Philomena
Getrouwd: 08-11-1912
Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Diederen, Petrus (20-10-1913)
- Diederen, Theodorus (24-11-1915)
- Diederen, Maria Gertrudis (07-08-1917)
- Diederen, Mathias (02-02-1920)
- Diederen, Anna (26-11-1923)

 14a

Gelegen achter nummer 14
Bovens, Augustinus Hubertus Vranken, Maria Lucia
Getrouwd: 09-08-1898
Beroep: dagloner

Kinderen:

- Bovens, Joseph Hubert (17-08-1899)
- Bovens, Peter Hubert (09-11-1900)
- Bovens, Maria Catharina Lucia (15-04-1902)
- Bovens, Joannes Hubertus (22-05-1903)
- Bovens, Maria Gertrudis (05-07-1905)
- Bovens, Augustinus (25-07-1906)
- Bovens, Anna Josephina (01-04-1908)
- Bovens, Wilhelmina Josephina (18-06-1909)
- Bovens, Matheus (11-12-1912)
- Bovens, Augustinus (01-05-1914)
- Bovens, Maria Wilhelmina (02-09-1917)

In 1920 woont het gezin inmiddels in Terhagen op nummer 9. Hierna gaat de familie Dohmen (Kaakstraat 5) op Raadhuisstraat 14a wonen.

 18a

Daalmans, Theodoor (Geleen)
Schreurs, Maria Elisabeth
Getrouwd: 01-06-1910
Beroep: schoenmaker

Kinderen:

- Daalmans, Theodorus Goswinus (10-11-1917)
- Daalmans, Maria Sibilla (01-06-1919)
- Daalmans, Henricus Joseph (24-12-1920)
- Daalmans, Maria Christina Hub. (11-12-1922)

 18b

Schreurs, Peter Hubert (Terhagen)
Ongetrouwd
Beroep: aanemer
Hij is de broer van Schreurs Maria Elisabeth en verhuist later naar Heirstraat 13.

 22

In 1916 is hier de sigarenfabriek van de firma Retera uit Beek gevestigd.

 24

Pluis, Martinus Lambertus (Geulle)
Janssen, Maria Lucia
Getrouwd: 05-05-1903
Beroep: arbeider

Kinderen:

- Pluis, Petrus (17-02-1904)
- Pluis, Hubertus Jacobus (09-12-1905)
- Pluis, Maria Elisabeth (29-07-1906)

Omstreeks 1924 verhuist het gezin naar de overzijde van de straat: Raadhuisstraat 19.

 26

Janssen, Mathijs Hubertus Meijers, Maria Catharina
Getrouwd: 22-01-1907
Beroep: metselaar

Kinderen:

- Janssen, Jacob Hubert (19-06-1908)
- Janssen, Mathijs Jacobus Hub. (05-09-1909)
- Janssen, Maria Petronella Gert. (10-03-1911)
- Janssen, Anna Maria Lucia (14-06-1912)

 28

Janssen, Jacob Hubert Lemmens, Maria Petronella (weduwe)
Getrouwd: 20-09-1876
Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Janssen, Maria Lucia (29-09-1878)
- Janssen, Joannes Wilhelmus (03-08-1883)
- Janssen, Joannes Hubertus (15-03-1885)
- Janssen, Maria Hubertina (25-06-1886)
- Janssen, Maria Petronella (13-02-1895)

 30

Odekerken, Jan Hendrik Lenaerts, Mechtildes
Getrouwd: 03-11-1909
Beroep: landbouwer en schaaпshoeder

Kinderen: -

Inwonend:
Lenaerts, Theodoor
Waarschijnlijk is dit de vader van Mechtildes Lenaerts
Beroep: timmerman

Kaakstraat

“Waeg nao Katsep”

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Oneven nummers:

5

Simeon, Louis (Beek)
Gubbels, Joanna Catharina Hubertina (Kessenich, B)
Getrouwd: 15-02-1908
Beroep: tabakspinner
Het huis is afgebroken en opnieuw opgebouwd
Kinderen: n.b.

Het afgebroken pand aan Kaakstraat 5. Enkel de linker sierlijst op de tussenmuur met nummer 3 is nog bestaand.

Achter huisnummer 5:
Dohmen, Arnoldus Antoon (Merkelbeek)
Janssen, Anna Maria
Getrouwd: 09-05-1877
Beroep: dagloner
Het huis is afgebroken. Nu is hier de oprit van de woningen met de huisnummers 5, 7 en 9.

Kinderen:

- Daemen (Dohmen), Jan Hubert (18-08-1880)
- Daemen (Dohmen), Jan Hubert (24-03-1883)
- Daemen (Dohmen), Barbara (01-01-1886)
- Dohmen, Joseph Hubert (23-04-1889)

Omstreeks 1920 verhuizen ze naar Raadhuisstraat 14a.

Inwonend:
Dohmen, Joseph Hubert
Ongetrouwd
Beroep: mijnwerker

De situatie rond de Kaak rond 1925

7-9

Smeets, Joannes Jacobus
Spronkmans, Agnes (Boorse, B)
Getrouwd: 26-09-1890
Beroep: dagloner
Het huis is afgebroken en vervangen voor nieuwbouw met de nummers 7 en 9.

Kinderen:

- Smeets, Conrardus Mathias (06-10-1891)
- Smeets, Frans Joseph (03-12-1894)
- Smeets, Margaretha Magda. (14-08-1896)
- Smeets, Agnes Hubertina Mech. (30-08-1897)
- Smeets, Anna Margaretha (29-11-1899)
- Smeets, Jacobus Hubertus (13-08-1901)

Kwab Smeets en Jes Spronkmans

Het 50-jarig bruidspaar met hun familie voor café bie Sjollië

Gouden huwelijksfeest
Onder groote belangstelling vierde het echtpaar J. Smeets-Spronckmans Maandag jl. het gouden huwelijksfeest. Dhr. J. Smeets is Elslooër van geboorte, op 10 Augustus 1863 werd hij in Elsloo geboren, en is ondanks zijn 77-jarigen leeftijd nog bijzonder kras. Zijn echtgenoot Agnes Spronckmans werd geboren op 31 Maart 1862 te Grathen (bedoeld wordt Cothem) in Belgisch-Limburg. Zij verkeert evenals haar echtgenoot nog in uitstekende gezondheid. Hun gezin telde 8 kinderen, 4 zoons en 4 dochters. Deze zijn allen gehuwd en wonen te Elsloo en omgeving en te Brunssum. Met trots vertelde ons vader Smeets, dat zij reeds mogen bogen op 43 kleinkinderen. Zijn heele leven is de jubilaris te Elsloo woonachtig geweest, waar zijn ouders een boerderij hadden. Als zoon hielp hij op het bedrijf, maar evenals honderden anderen ging hij in de zomermaanden in Duitschland werken. Ook in de eerste huwelijksjaren maakte hij geregeld nog deze tochten naar Duitschland; doch bleef later op zijn eigen bedrijf en deed werkzaamheden bij vele anderen. Thans verricht hij nog geregeld arbeid. Van den zomer was hij bezig aan het maaien. Zenuwen kent hij niet wat wel bleek, toen hij ondanks zijn hoogen leeftijd nog een kerseboom plukte en wel den hoogsten kerseboom van ons. Het feest van het gouden echtpaar is maandag te midden van kinderen, kleinkinderen, buurt en familieleden op bijzonder hartelijke wijze gevierd.⁴⁵

Achter huisnummer 7-9:
Bocken, Nicolaes (Stokkem, B)
Weerens, Elisabeth (Stokkem, B)
Getrouwd: 12-01-1876
Beroep: dagloner en mandenmaker

Hoewel vermeld op de lijst heeft volgens de familieoverlevering Nicolaes Bocken zelf nooit in Elsloo gewoond. Wel zijn weduwe Elisabeth Weerens. Zijn zoon Theodorus Hubertus is als Belgische vluchteling in 1914 naar Elsloo gekomen. Hij heeft mogelijk zijn moeder meegenomen. Ze gingen wonen bij “Noonk Coon Smeets”.

Bocken, Theodorus Hubertus (Boorse, B)
Schreurs, Anna Maria Hubertina
Getrouwd: 31-05-1918
Beroek: grondwerker

- Bocken, Hubertina Maria (07-06-1919)
- Bocken, Elisabeth Maria (19-01-1922)
- Bocken, Maria Catharina (17-01-1924)
- Bocken, Mathieu Gerard (16-04-1926)
- Bocken, Willem Gerard (17-07-1928)
- Bocken, Gertrude (14-06-1930)
- Bocken, Louis (17-04-1933)
- Bocken, Joseph (07-04-1935)
- Bocken, Martin (18-12-1936)
- Bocken, Hendrik (22-01-1939)

De familie Bocken verhuist later naar Dorpstraat 25 en daarna naar Julianastraat 23. Thei was in Elsloo een bekende gebeds-genezer, met name voor wratten.

Lenssen, Jan Lodewijk
Henssen, Maria Lucia
Getrouwd: 04-07-1901
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Lenssen, Maria Hubertina Elisa. (09-07-1902)
 - Lenssen, Anna Antonia Bar. Hub. (24-11-1903)
 - Lenssen, Petrus Franciscus Hub. (25-11-1904)
 - Lenssen, Barbara Hubertina Elisa. (20-10-1906)
 - Lenssen, Josephina Hubertina (01-02-1908)
 - Lenssen, Johannes Hub. Joseph (20-03-1909)
 - Lenssen, Maria Hubertina Leonia (01-07-1911)
 - Lenssen, Mathieu Hubert (28-07-1913)

Fredrix, Hubertus
Van Mulken, Maria Elisabeth (weduwe)
Getrouwd: 08-11-1889
Beroep: winkelier

- Kinderen:
- Fredrix, Martinus Hubertus (02-09-1890)
 - Fredrix, Jacobus Hubertus (09-09-1892)
 - Fredrix, Mathilda Hubertina (20-04-1894)
 - Fredrix, Jan Hendrik Hubert (21-12-1897)

Fredrix, Hendrik Hubert
Schepers, Mathildes
Getrouwd: 07-11-1896
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Fredrix, Peter Hubert (15-08-1897)
 - Fredrix, Anna Maria (19-09-1898)
 - Fredrix, Mathieu Hubert (08-04-1900)
 - Fredrix, Henricus Hubertus (07-06-1903)
 - Fredrix, Christianus Hubertus (04-03-1907)
 - Fredrix, Maria Mechtildis (06-07-1909)
 - Fredrix, Maria Margaretha (01-06-1912)

Reubsæet, Nicolaes Hubert
Martens, Maria Philomena (Beek)
Getrouwd: 20-05-1904
Beroep: hoefsmid

- Kinderen:
- Reubsæet, Willem Hubert (02-04-1905)
 - Reubsæet, Pieter Leonard Hubert (17-11-1906)
 - Reubsæet, Jan Hubert (26-08-1908)
 - Reubsæet, Jozef Hubert (02-06-1910)
 - Reubsæet, Jacobus Hubertus (05-01-1913)
 - Reubsæet, Leonardus Maria Hub. (05-07-1914)
 - Reubsæet, Maria Louisa (09-10-1917)

Aanvankelijk was in dit pand de smederij gevestigd. Later een bakkerij en café.

Boven • Familie Reubsæet. Staand vanaf links: Sjeng, Giel, n.n. Zittend vanaf links: Sjaak, vader Lei, moeder Marie. Om onbekende reden staat één van de kinderen niet op de foto. Deze foto moet gemaakt zijn rond 1918. De moeder komt namelijk in 1919 te overlijden, bij het redden van haar kinderen tijdens een woningbrand. In 1926 overlijdt de vader, twee dagen na het overlijden van zijn zoon Jozef. Onder • Echtpaar Alberigs-Smeets (zie Kaakstraat 12)

Kaakstraat

“Waeg nao Katsep”

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Even nummers:

Fredrix, Jacobus Hubertus
Haayen (Heyen), Maria Catharina
Getrouwd: 27-11-1877
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Fredrix, Maria Gertrudis (09-12-1878)
 - Fredrix Johannes Hubertus (15-03-1881)
 - Fredrix, Johannes Hubertus (05-12-1883)
 - Fredrix, Maria Catharina (14-05-1886)
 - Fredrix, Maria Catharina (26-01-1889)
 - Fredrix, Elisabeth (28-12-1891)
 - Fredrix, Hubertus Petrus (15-07-1894)
 - Fredrix, Maria Petronilla (17-09-1899)
 - Fredrix, Henricus Hubertus (01-06-1901)

Alberigs, Herman Leonard (Geulle)
Smeets, Maria Sibilla
Getrouwd: 06-07-1892
Beroep: spoorwegwerker

- Kinderen:
- Alberigs, Jan Math. Hub. Goswijn (12-04-1893)
 - Alberigs, Johannes Hubertus Leo. (15-04-1895)

Johannes Alberigs gaat wonen op Heirstraat 41. Jan Alberigs bouwt een winkel op Raadhuisstraat 50.

Heirstraat

“Peerlinkenströötje”

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Beckers, Gerard Hubert
Claessen, Maria Cornelia Hubertina
Getrouwd: 24-11-1903
Beroep: spoorwegwerker

- Kinderen:
- Beckers, Theodoor Hubert (08-09-1904)
 - Beckers, Maria Hubertina Elisa. (31-12-1905)
 - Beckers, Maria Lucia Hubertina (11-06-1907)
 - Beckers, Johannes Hubertus Aug. (29-11-1908)
 - Beckers, Maria Lucia Hubertina (26-10-1909)
 - Beckers, Johannes Hendrikus Hub. (28-12-1910)
 - Beckers, Johannes Hubertus Math. (23-11-1912)
 - Beckers, Maria Catharina Hub. (16-05-1914)

Familie Beckers-Claessen

Stationsstraat

“Staasjewaeg”

Stationsstraat-West was de Aelser Vjestraot (Elsloer Veestraat). Stationsstraat-Oost was de Heiweg of De weg naar Beek.

Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

Aan de Lindeboom
Afgebroken woningen op de hoek van Stationsstraat en Heirstraat

Rechtergedeelte:
Peters, Jacob Henri Hubert (Lobberich, D) Berben, Dorothea (Neer)
Getrouwd: 17-06-1901
Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Peters, Johann Hubert (23-03-1902)
- Peters, Mathias Henricus Hub. (16-07-1903)
- Peters, Petrus Henricus (02-12-1904)
- Peters, Henricus Hubertus (24-01-1906)
- Peters, Mechtildis Petr. Joh. Henr. (28-03-1907)
- Peters, Petronella Gertrudis (05-10-1908)
- Peters, Jacobus Henricus (14-02-1910)
- Peters, Godefridus (09-06-1911)
- Peters, Petronilla Margaretha (17-10-1912)
- Peters, Leonardus (04-05-1914)
- Peters, Gertrudes (24-03-1916)

Linkergedeelte:
Janssen, Willem Lemmens, Elisabeth
Getrouwd: 09-02-1882
Beroep: timmerman

Kinderen

- Janssen, Maria Lucia (10-08-1882)
- Janssen, Cornelia (07-01-1884)

- Janssen, Joannes Hubertus (22-11-1887)
- Janssen, Jacobus Hubertus (06-04-1893)
- Janssen, Johanna Hubertina (04-09-1901)
- Janssen, Maria Catharina (12-11-1902)

Smeijsters, Servatius Joannes (Stein) Janssen, Maria Lucia
Getrouwd: 04-11-1912
Beroep: timmerman

Kinderen

- Smeijsters, Wilhelmus Joseph (13-02-1913)
- Smeijsters, Elisa (13-01-1922)

Peters, Hendrik Wijnen, Johanna Catharina (Jenneketrien of Jentrien, uit Meers)
Getrouwd: 25-10-1904
Beroep: herbergier

Kinderen:

- Peters, Maria Mechtildis Cor. (Mai) (01-10-1905)
- Peters, Maria Anna Elisabeth (07-06-1906)
- Peters, Anna Elisabeth (19-09-1907)
- Peters, Gertrudis (24-03-1909)
- Peters, Henricus Leonardus (06-11-1910)

Dochter:
Peters, Maria Mechtildis Cornelia (Mai) Fredrix, Mathieu Hubert
Getrouwd: 05-08-1927
Beroep: ze neemt het café van haar ouders over

Kinderen:

- Fredrix, Hendrik Hubert Johannes (01-06-1928)
- Fredrix, Jan Mathijs (28-07-1929)
- Fredrix, Peter Hubert (28-07-1929)
- Fredrix, Anna Maria Catharina (31-01-1931)
- Fredrix, Guillaume Hubert (26-07-1935)
- Fredrix, Wilhelmus Conrard. Hub. (22-07-1938)

Smeets, E.
Deze persoon wordt vermeld op lijst, echter kunnen we de woning niet traceren. Dit zou betrekking kunnen hebben op het afgebroken pand op huisnummer 16 (nu de oprit van huisnummer 14). Later woonde hier het gezin Fredrix; Jan Hubert Fredrix en Maria Gertrudis Frederix-Daemen. Zie ook Dorpstraat 27.

Lenssen, Jan Jacob hendrik Bovens, Catharina
Getrouwd: 18-11-1898
Beroep: landbouwer
Ze hebben de helft van de kosten van het Heilig Hartbeeld op zich genomen.

Kinderen: -

Rademakers, Ludovicus Sieben, Maria Catharina
Getrouwd: rond 1891
Beroep: sigarenmaker

Dit echtpaar was van oorsprong niet afkomstig uit Elsloo, maar uit Bergeijk. In 1917 verhuizen ze naar Elsloo, waar ze niet blijven wonen. Ludovicus overlijdt op 11-01-1940 in Echt. Het gezin kende 6 kinderen waarvan de namen ons niet bekend zijn.

Meijers, Joseph Hubert Driessen, Maria Hubertina
Getrouwd: 15-10-1913
Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Meijers, Jacobus Leonardus (23-07-1914)
- Meijers, Gertruda Hubertina (03-06-1917)
- Meijers, Petrus Jacobus (28-01-1920)
- Meijers, Maria (25-03-1921)
- Meijers, Lodewijk (01-07-1924)

Aardappeloogst door de families Meijers en Driessen
Tweede van links, Louis Meijers, vierde van links n.n. Meijers.
Tweede van rechts Lei Driessen (slager).

Martens, Hendrik Hubert Christiaan Driessen, Maria Hubertina Sibilla
Getrouwd: 25-11-1909
Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Martens, Maria Gertrudis (03-04-1910)
- Martens, Wilhelmus Leonardus (03-04-1911)
- Martens, Maria Catharina (03-10-1912)
- Martens, Hubertus Petrus (03-09-1914)
- Martens, Henricus Hubertus Chris. (13-06-1916)
- Martens, Maria Agnes (12-08-1917)
- Martens, Hubertina Paulina (18-09-1919)
- Martens, Hubertus Henricus (04-06-1921)
- Martens, Wilhelmus Lambertus (20-11-1922)
- Martens, Maria Elisabeth (05-09-1924)
- Martens, Petrus (12-01-1926)
- Martens, Anna Maria (10-11-1927)

Deze woning staat niet op lijst. Het pand is later tegen nummer 31 aangebouwd.
Driessen, Leonardus Antonius Beckers, Hubertina Maria Cornelia

🏠 28

Scheepers, Mathias Hubertus

Riesel, Maria Magdalena

Getrouwd: Datum onbekend te Vinsebeck, D

Beroep: herbergier en slager

De familie woonde voorheen aan spoorwegovergang tussen Beek en Elsloo. Het huis is gebouwd door de familie Schetters. Deze familie verhuist later naar de Koolweg. Math Scheepers koopt hun oude woning.

Kinderen:

- Scheepers, Mathias Antonius Adolf (1896)
- Scheepers, Maria Catharina (15-07-1898)
- Scheepers, Katharina Magda. (06-02-1902)
- Scheepers, Adolf Christianus (15-08-1905)
- Scheepers, Anna Maria Hub. (05-05-1907)

🏠 30

Dit pand was eigendom van familie Pijpers, maar het werd in de jaren 20 tijdelijk bewoond door twee zussen Gelissen. Hun ouderlijk huis van lag in “de hei”, aan de Steinderweg. De zussen hadden in dit pand allebei een winkel. An had kruidenierswaren en ventte groenten.

Bet had een porseleinwinkeltje met huishoudelijke artikelen. Later ging pastoor Pijpers (was blind geworden) met zijn nicht/huishoudster Marieke Pijpers in het huis wonen. Pastoor Pijpers (Raadhuisstraat 27) kwam uit Hussenberg en was lange tijd pastoor in Kotem.

Cobben, Josephus Hubertus

Gelissen, Anna Maria

Getrouwd: 13-10-1913

Beroep: mijnwerker

Kinderen:

- Cobben, Jan Hubert (19-07-1907)
- Cobben, Joannes Josephus Hub. (25-08-1914)
- Cobben, Catharina Wilhelmina (17-06-1916)

Rond 1928 bouwen ze een huis aan Steinderweg 6, waar ze een kleine boerderij hadden. De moeder ging melk uitventen.

Martens, Johannes Hubertus

Gelissen, Maria Elisabeth

Getrouwd: 14-09-1912

Beroep: mijnwerker

Math Schepers, geknield in het midden met mes in de hand, en anderen als slager aan de Stationsstraat 28.

Kinderen:

- Martens, Maria Catherina (09-01-1914)
- Martens, Maria Hubertina (07-06-1915)
- Martens, Anna Maria (05-06-1917)
- Martens, Joannes Hubertus (14-12-1918)
- Martens, Petrus Wilhelmus (17-09-1920)
- Martens, Barbara Elisabeth (04-11-1921)
- Martens, Joseph Hubert (29-10-1926)
- Martens, Anthonius Wilhelmus (01-10-1929)
- Martens, Hermina Maria (28-02-1931)

🏠 33a

Thomassen, (Thomissen) Peter Hubert

Peters, Maria Catharina (Lobberich, D)

Getrouwd: 27-10-1875

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Thomassen, Joannes Jac. Hub. (10-09-1876)
- Thomassen, Catharina Gertrud (31-12-1878)
- Thomassen, Jozef (27-01-1880)
- Thomassen, Peter Hubert (05-11-1883)
- Thomassen, Antoon Hein. (33B) (28-09-1885)
- Thomassen, Anna Mechtildes (15-06-1887)
- Thomassen, Theodorus Hubert (06-05-1889)
- Thomassen, Johanna Lüdmilla (12-08-1892)

🏠 33b

Thomassen, Antoon Heinrich (Lobberich, D)

Hermans Maria Cornelia Hubertina (Catsop)

Zoon van 33A

Getrouwd: 15-01-1918

Beroep: spoorwegarbeider

Kinderen:

- Thomassen, Petrus Hub. Henricus (31-07-1918)
- Thomassen, Hubertina Gertrudis (06-11-1919)
- Thomassen, Maria Catharina (27-10-1920)
- Thomassen, Lodewijk Wilhelmus (17-11-1922)
- Thomassen, Mechtildis Hubertina (18-12-1923)
- Thomassen, Theo. Hendrikus (25-12-1925)
- Thomassen, Ludmilla Hubertina (02-04-1928)
- Thomassen, Petronella Lucia (20-08-1929)

- Thomassen, Johannes Hubertus (30-07-1931)
- Thomassen, Hubertina Johanna (16-05-1936)

Hein gaat met zijn gezin aan de spoorwegovergang, bij “de punt” in de Kaakstraat wonen. Na een bombardement in 1942 is de woning verwoest en ze wordt niet meer opgebouwd. Het huis – wachtpost 16 – was van de spoorwegen. Daarna wonen ze tijdelijk in de toren van het kasteel, waarna ze naar Heins ouderlijk huis aan de Stationsstraat gaan.

Op zaterdag 13 januari wordt in Elsloo de gouden bruiloft gevierd van Anton Heinrich Thomassen (82 jaar) en Maria Cornelia Hurbertina Hermans (75 jaar), al vele jaren woonachtig aan de Stationstraat 35. Het bruidspaar is in Elsloo beter bekend als “Hein en Hubertien”. De eigenlijke huwelijksdag is 15 januari, maar de uitgebreide familie (9 kinderen en 30 kleinkinderen, die allemaal op het feest komen) vond het beter de gouden bruiloft op een zaterdag te vieren. Er is ’s morgens om tien uur een plechtige mis in de Augustinuskerk. De profane feestelijkheden vinden plaats in zaal Lenaerts, waar het bruidspaar van half zes tot zeven uur recipieert. Hein Thomassen heeft in het begin van zijn aardse bestaan een onrustig leven gehad. Hij werkte op diverse plaatsen in Duitsland in “de Brikken”. “Er moest van ’s morgens vier tot ’s avonds tien uur worden gewerkt”, weet hij nu nog te vertellen. “Op maandag trok je bij wijze van spreken een paar schoenen aan en die hield je aan tot en met zaterdag”. In de jaren 1912-1913 werd het slechter in Duitsland. “Het ging naar de krieg aan”, zegt gouden bruidegom Thomassen en hij ging daarom naar Nederland terug. Op 1 april 1914 ging hij een rustiger leven tegemoet, toen hij in dienst kwam van de Nederlandse Spoorwegen. Tot aan zijn pensionering bleef hij in Elsloo; het grootste aantal van zijn NS-dienstjaren was hij werkzaam als overwegwachter.⁴⁶

Thomassen Martin (Lobberich, D)
Verhaegen, Josephine (Heijthuizen)
Getrouwd: datum onbekend in Lobberich, D
Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Thomassen, Gertrudis (01-02-1914)
- Thomassen, Joannes Hubertus (03-11-1917)

Nadere gegevens ontbreken. Het echtpaar Thomassen-Verhaegen overlijdt in Weert.

Nao de brikke op ut Pruuses

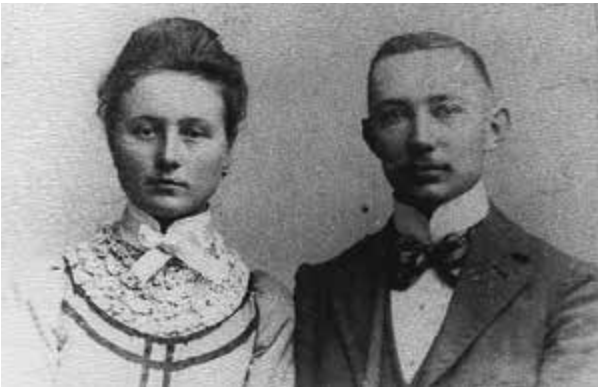
Decennia lang trokken “Brikkebekkers-families” vanuit de Maaskant naar de “brikke op ut Pruuses”, zo ook uit Elsloo. Vaak naar steeds dezelfde plaatsen zoals Lobberich, Dulken en Viersen, circa 15 en 20 km vanaf Tegelen. Sommigen kwamen zelfs niet meer terug en overwinterden in Duitsland. Ze raakten vertrouwd met de Duitse levenswijze. Hun kinderen vielen daar onder de schoolplicht en gingen daar naar school. Ze werden overvallen door het uitbreken van de eerste wereldoorlog en stonden voor de keuze. Terugkeren met achterlating van al hun bezittingen, de Duitse nationaliteit aannemen of geïnterneerd worden. Velen keerden terug. Gelukkig werden ze meestal door hun familie in het dorp opgevangen. Vandaar de meervoudige bewoning van sommige huizen in deze lijst en het veelvuldig voorkomen van Duitse geboorteplaatsen.

Van Hees, Charles Henri Hubert (Catsop)
Starmans Johanna Hendrika
Getrouwd: datum onbekend
Beroep: winkelier
Het oude pand is afgebroken

Kinderen:

- Van Hees, Louis Henri Hubert (22-03-1902)
- Van Hees, Elisabeth Joh. Hen. (24-09-1903)
- Van Hees, Henri Jean Louis (22-10-1904)
- Van Hees, Maria Louisa (15-10-1906)
- Van Hees, Clementina (02- 08-1908)
- Van Hees, Johanna Maria (07-06-1909)
- Van Hees, Louis Henri (08-10-1910)
- Van Hees, Maria Francisca (08-10-1910)
- Van Hees, Louis Henri (05 03-1912)
- Van Hees, Frans (27-05-1914)
- Van Hees, Maria Johanna (08-08-1916)
- Van Hees, Johanna (10-12-1918)
- Van Hees, Johanna (04-10-1919)
- Van Hees, Dina (14-10-1919)
- Van Hees, Jan Louis (09-04 1923)
- Van Hees, Hubertine (22-10-1924)

De familie bouwt later een pand aan de Stationsstraat, nummer 43.

Echtpaar van Hees-Starmans

Maessen, Joseph Antoon Hubert
Janssen, Anna Elisabeth
Beroep: mijnwerker
Getrouwd: 19-05-1914

Kinderen:

- Maessen, Maria Cath. Veronica (06-04-1915)
- Maessen, Theodorus Jos. Math. (03-12-1920)

Visschers, Johannes Wilhelmus Hubertus
Pelsers, Maria Hubertina (Boorse, B)
Getrouwd: 26-09-1914
Beroep: Mijnwerker

Kinderen:

- Visschers, Joannes Wil. Hub.(25-08-1915)
- Visschers, Bertha Barbara (26-03-1916)
- Visschers, Christianus Hubertus (29-04-1917)
- Visschers, Petrus Henricus (26-10-1919)
- Visschers, Anna Maria (19-05-1922)
- Visschers, Gerard (25-03-1925)

Odekerken, Jan Hubert
Lenssen, Maria Theresia
Getrouwd: 27-04-1906
Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Odekerken, Maria Hub. Jose. Petr. (04-03-1907)
- Odekerken, Maria Hub. Agnes (11-01-1909)
- Odekerken, Jacobus Hub. Anton. (11-10-1910)
- Odekerken, Maria Cath. Jose. Petr. (21-01-1913)
- Odekerken, Hubertina Maria Elisa. (22-11-1915)

De molen van de familie Pijpers. In 1920 is hier nog geen woonhuis gevestigd.

Bovens, Joannes
Rademaekers, Maria Josephina (Amby)
Beroep: landbouwer. Hij verloor zijn zicht bij een ongeluk.
Getrouwd: 26-07-1909 in Amby

Het oude pand is afgebroken. Tegenwoordig is hier een winkel gevestigd.

Kinderen: -

De Stationsstraat rond 1925, met de reeds bestaande huizen. Binnen 15 jaar zal dit gebied uitgroeien tot de nieuwe kern van Elsloo. De weg was toen deels nog een “holle weg”.

Het pand op de hoek tussen de Stationsstraat en het Dorine Verschureplein is afgebroken. In het nieuwe pand op deze plek is tegenwoordig een winkel gevestigd.

Driessen, Jan Hubert
Hermans, Mathilde
Getrouwd: 12-05-1905

Kinderen:

- Driessen Maria Lucia (22-07-1905)
- Driessen Maria Hubertina (03-08-1906)
- Driessen Louis Hubertus (11-11-1911)
- Driessen Wilhelmus Hubertus (21-11-1913)
- Driessen Anna Maria (12-01-1915)
- Driessen Hubertina Mechtildis (20-03-1917)
- Driessen Maria Petronella (22-11-1918)
- Driessen Gertrudis (18-06-1920)
- Driessen Maria Elisabeth (27-08-1921)
- Driessen Julia Gertruda (02-06-1923)
- Driessen Sjeng (21-08-1926)

🏠 134

Knoben, Johannes Hubertus
Salimans, Maria Gertrudis

Getrouwd: 28-09-1896

Beroep: rijksambtenaar

Kinderen:

- Knoben, Antoon Hubertus (17-07-1897)
- Knoben, Wilhelmus Hubertus (13-08-1898)
- Knoben, Pieter Hubertus (19-12-1899)
- Knoben, Joseph Hubertus (03-04-1901)
- Knoben, Tina (04-08-1906)
- Knoben, Alphons Antonius (29-02-1908)
- Knoben, Johannes Hubertus (24-04-1912)
- Knoben, Lieske (16-07-1914)

De zoon Wilhelmus Hubertus Knoben en Maria Philomena Smeets bouwden een drukkerij aan de Raadhuisstraat.

🏠 136-138

Bours, Theodoor Hubert
Martens, Anna Maria Hubertine

Getrouwd: 24-05-1912

Beroep: herbergier, café De Bierstal

Kinderen:

- Bours, Emile Michael Hubertus (08-02-1915)
- Bours, maria Anna Sophia (23-03-1917)
- Bours, Remigius Theodorus Hub. (12-09-1918)
- Bours, Johannes Theodorus (19-05-1921)
- Bours, Eugenius Gerard Leonard (05-02-1923)
- Bours, Hendrik Gerardus Theo. (20-09-1925)

Foto 1 • Het latere Dorine Verschureplein. Rechts op hoek de (afgebroken) woning van de familie Driessen-Hermans. Rechts ernaast de bakkerij en winkel van zoon Willem Driessen.
Foto 2 • Het afgebroken huis van de familie Driessen
Foto 3 • De Stationstraat-Oost rond 1930
Foto 4 • Aan de linkerkant café Bours "De Bierstal" en rechts huizen Knoben in 1928.

Rechts • Omwonenden bij een dansende beer in 1931, voor Stationsstraat 133-135.

🏠 140

Gulikers, Pieter Joseph (Meerssen)
Beckers, Maria Cornelia

Getrouwd: 24-05-1916

Beroep: smid

Kinderen:

- Gulikers, Lambertus Maria Jos. (17-05-1917)
- Gulikers, Maria Hubertina Corn. (14-03-1920)
- Gulikers, Maria Leonia (23-05-1921)
- Gulikers, Elisabeth Maria Hub. (15-05-1923)

🏠 143

Kusters, Jan Wilhelmus (Papenhoven)
Notermans, Maria Angelina (Papenhoven)

Getrouwd: 14-01-1896

Beroep: jachtopziener en Schrijnwerker
Het oude pand is afgebroken

Kinderen:

- Kusters, Johannes Jozef (06-10-1896)
- Kusters, Anna Petronella (20-04-1898)
- Kusters, Maria Hubertina (18-08-1900)
- Kusters, Anna Petronella (05-06-1902)
- Kusters, Helena Francisca (14-07-1903)
- Kusters, Maria Hubertina Elisa. (11-03-1905)

🏠 154

Lemmens, Jacobus Hubertus
Lemmens, Maria Catharina

Getrouwd: 09-11-1901

Beroep: sigarenmaker

Kinderen:

- Lemmens, Maria Elisabeth (1902)
- Lemmens, Maria Catharina Hubertina (1904)
- Lemmens, Maria Margaretha Hub. (1907)
- Lemmens, Maria Hubertina (1908)
- Lemmens, Anna Margaretha Hubertina (1911)
- Lemmens, Johannes Jacobus Godefr. (1917)

🏠 161

Claessen, Jan August Hubert
Cobben, Anna Maria

Getrouwd: 14-05-1900

Beroep: spoorwegbeambte

Kinderen:

- Claessen, Augustinus Hub. Nic. (14-08-1901)
- Claessen, Maria Corn. Barbara (05-05-1904)
- Claessen, Johannes Henri. Hub.(23-01-1906)
- Claessen, Jacobus Hubertus (22-09-1907)
- Claessen, Josephus Hubertus (05-04-1914)
- Claessen, Maria Cath. Barbara (05-03-1915)
- Claessen, Jacobus Hubertus (24-07-1917)

🏠 169

Janssen, Ludovicus Hubertus
Van Mulken, Maria Elisabeth
Getrouwd: 17-04-1896
Beroep: fabrieksarbeider en sigarenmaker

- Kinderen:
- Janssen, Johannes Hub. Chris. (07-06-1898)
 - Janssen, Lambertina Maria (06-01-1900)
 - Janssen, Joseph Hubert Jean (01-10-1901)

🏠 170

Schrasser, Johan (Utrecht)
Beckers, Maria Elisabeth
Getrouwd: 29-06-1909
Beroep: politieagent
Het oude pand is afgebroken. Momenteel is op deze plek Van Mólken Meubelen gevestigd.

- Kinderen:
- Schrasser, Hubertina Joh. Elisa. (05-10-1909)
 - Schrasser, Henricus Marinus Lamb. (11-02-1915)
 - Schrasser, Johanna Hubertina (28-11-1916)
 - Schrasser, Joanna Elisa. Cornelia (04-08-1918)
 - Schrasser, Maria Josephina (20-05-1922)

🏠 172

Het Hollands huisje
Janssen, Hermanus Hubertus
Meijer, Maria Alida (Omwijk)
Beroep: gepensioneerd postbeambte
Weduwnaar van Maria de Bogaerde, overige gegevens ontbreken.

🏠 181

Pesch, Johannes Wilhelmus
Vranken, Agnes (Mönchengladbach, D)
Getrouwd: 09-11-1900
Beroep: sigarenmaker

- Kinderen:
- Pesch, Anna Catharina (30-09-1901)
 - Pesch, Maria Cornelia (30-09-1901)
 - Pesch, Jan Mathijs (26-09-1903)
 - Pesch, Jan Willem (15-05-1908)
 - Pesch, Maria Agnes (31-12-1909)
 - Pesch, Maria Anna (30-10-1913)

🏠 -

Van Hees, Joannes Ludovicus Hubertus
Voragen, Anna Maria Clementina (Wijnandsrade)
Getrouwd: 19-10-1897
Beroep: winkelier
Dit pand stond aan het einde van de Stationsstraat, vanuit Elsloo gezien aan de linkerkzijde. Het is later afgebroken.

- Kinderen:
- Van Hees, Maria Helena Isab. Hub. (21-12-1898)
 - Van Hees, Joseph Louis Hubert (16-01-1900)
 - Van Hees, Jean Louis Hub. Antoine (30-06-1902)
 - Van Hees, Carolus Wilhelm. Hub. (09-11-1906)

De woning van Louis van Hees en Anna Maria Voragen. Aan de rechterzijde is de loods van de Familie Lommaert nog zichtbaar.

Koolweg

🏠 Deze nummers zijn de huidige huisnummers en staan niet op de kaart.

🏠 53

Vinken, Pieter Mathijs
Aretz, Anna Maria
Beroep: mijnwerker
Waarschijnlijk afkomstig uit Heerlen, verdere gegevens ontbreken.

Steinderweg

🏠 8

Gelissen, Wilhelmus (Stein)
Fredrix, Maria Catharina
Getrouwd: 14-02-1888
Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Gelissen, Anna Maria (14-01-1889)
 - Gelissen, Maria Elisabeth (27-08-1890)
 - Gelissen, Petrus Joannes (03-09-1892)
 - Gelissen, Jacobus Hubertus (17-03-1895)
 - Gelissen, Maria Mathilda (16-05-1898)
 - Gelissen, Barbara Theresia (27-11-1900)
 - Gelissen, Maria Catharina (13-05-1903)
 - Gelissen, Wilhelmus Hubertus (16-11-1906)

Stationsstraat Beek-Elsloo

🏠 132

Stassen, Joannes Pieter Hubertus (Spaubeek)
Visschers, Maria Theresia (Schinnen)
Getrouwd: 22-05-1917
Beroep: koopman
Nu stationsstraat 132 Beek, voorheen behoorde dit pand tot gemeente Elsloo.

- Kinderen:
- Stassen, Maria Theresia Adriana (23-02-1918)
 - Stassen, n.n. (23-02-1919)
 - Stassen, Maria Paulina (18-02-1920)
 - Stassen, Petrus Joannes (13-05-1921)
 - Stassen, Marie Hubertus (25-05-1922)
 - Stassen, Maria Theresia Math. (21-06-1924)

Aanvankelijk had Mathijs Schepers op Stationsstraat 28 een hotel/café. Dit café bevatte rond de eerste wereldoorlog een populaire beugelbaan, waar ook jonge jongens van Elsloo gingen beugelen. Nabij de overweg lagen toen diverse cafés en vormden samen een soort van uitgaanscentrum.

In de Groenwald
Het pand aan Steinderweg 8 werd “In de Groenwald” genoemd. De moeder van Catharina Fredrix kwam uit de Moezelstreek en begon in dit pand een café. Aangezien er een klein groen bosje in de buurt lag, koos ze voor de naam Groenewald. Later werd “In de Groenewald” gebruikt als aanduiding voor de omgeving van de Steinderweg. Ook Scholengemeenschap Groenwald dankt hieraan haar naam.

Winkels en bedrijven in Elsloo rond 1935

Het oude dorpsdeel van Elsloo, Catsop en Terhagen kreeg in de twintiger en dertiger jaren het gezicht dat we nu nog kennen. De komst van de mijnen in de twintiger jaren, zorgde voor forse verbeteringen. Dit was met name terug te zien in de inkomenssituatie van een aanzienlijk deel van de circa 2400 zielen tellende Elsloose bevolking.

Ook de gemeente kreeg meer financiële armslag. Rond 1925 waren de nutsvoorzieningen zoals waterleiding, electriciteit en riolering voltooid of in een gevorderde staat van aanleg. In deze periode werden ook een aantal koop- en huurwoningen gebouwd.

De grootste verandering bracht echter de aanleg van het Juliana-kanaal tussen 1929 en 1935 met zich mee. Door de aanleg moesten niet alleen 43 woningen worden gesloopt, ook de school en het gemeentehuis werden afgebroken. Hierdoor ontstond een bouw golf en bovendien had de grote aanwas van kanaalwerkers invloed op de totale leefsituatie in Elsloo.

Meer dan honderd bedrijven

Ook werden er meerdere nieuwe zaken geopend. Om een blik op de toenmalige bedrijvigheid in Elsloo te werpen, lijkt het juist te kiezen voor de tijd rond 1935. De Tweede Wereldoorlog en de ontwikkelingen daarna betekenden immers het einde van de "goede oude tijd" en dus ook het einde van veel ondernemingen. Bij de telling van de bedrijven laten we de agrarische bedrijven buiten beschouwing omdat veel mensen in die tijd bezig waren met agrarische activiteiten, naast hun gewone baan.

De winkels en bedrijven

- 20 kruidenierswinkels
- 10 thuisnaaisters (schatting)
- 11 cafés
- 8 slagerijen of filialen hiervan
- 7 bakkerijen of kruidenierswinkels
- 6 rijwielzaken met elektronische en/of huishoudelijke artikelen
- 5 herenkapsalons met verkoop van rookartikelen
- 5 steenkolenhandelaren
- 5 winkels voor stoffen, garen en naaiartikelen
- 5 schoenmakers, waarvan 1 met winkel
- 4 sigarenfabriekjes
- 4 aannemersbedrijven
- 3 kleermakers met winkel voor textielwaren
- 3 transportbedrijven

- 2 schildersbedrijven
- 2 winkels voor ijzerwaren en huishoudelijke artikelen
- 2 dameskapsalons
- 2 groenten- en fruitwinkels
- 2 loonslagers
- 2 molenaars
- 1 smederij met winkel voor huishoudelijke artikelen
- 1 drukkerij met winkel voor rookartikelen
- 1 winkel voor hengelsport- en rookartikelen
- 1 fotograaf
- 1 modiste met winkel
- 1 timmerwerkplaats
- 1 winkel voor rookartikelen
- 1 busonderneming
- 1 vis- en kaaswinkel
- 1 drogisterij
- 1 meubelhandel

Winkelsluitingswet

Het spreekt vanzelf, dat bij een dergelijke hoeveelheid ondernemingen geen sprake was van een zodanige omzet, dat men ervan kon leven. Vaak had de man des huizes een baan in loondienst en was de vrouw verantwoordelijk voor de zaak. Dit blijkt ook uit de dialectbenaming, waarbij de winkel de naam van de vrouw kreeg. In een aantal gevallen openden weduwen noodgedwongen een winkeltje om een schamel bestaan te verwerven.

Meestal waren deze zaken ook niet "zuiver". Dat wil zeggen dat er vele - op het eerste zicht onlogische combinaties mogelijk waren. Denk hierbij aan de combinaties bakkerij, rookwaren en kruidenierswaren of kruidenierswaren, stoffen en petroleum. Meer dan de helft van de bedrijfjes was gevestigd in gewone woonhuizen die daarvoor feitelijk ongeschikt waren.

De voorkamer werd eenvoudigweg voorzien van rekken en een kleine winkelbank met weegschaal. Van het vaak kleine raam werd een etalage gemaakt. De voordeur stond meestal open en de kamerdeur was van een bel voorzien.

De winkelsluitingswet werd niet al te precies nagevolgd. Ook op zondag waren de winkels, die snoepgoed en eventueel rookartikelen verkochten geopend. De "zondagscent" van de kinderen was welkom en de volwassenen moesten kunnen roken. Hierbij werd niet geschroomd losse sigaretten van onder de toonbank te verkopen, hetgeen wettelijk verboden was. Voor 1 cent kreeg men 1 sigaret, voor 2 cent werden 3 sigaretten verstrekt. Waren de winkels gesloten dan kon men achterom gaan en werd toch verkocht. Van winkelsluiting wegens vakantie was geen sprake; vakantie bestond toen niet.

Boven • De Stationstraat. Links met zonnepomp: winkel Nelke Pesch, de winkel van Jan Pesch in aanbouw, kapperszaak Louis Driessen. Aan de rechterkant, met benzinepomp winkel weduwe Schrasser en café Frits Lemmens. In het midden de later gesloopte huizen van loonslager Sjeng Driessen en de bakkerij van Willem Driessen. In het midden de trap die toegang gaf tot het toenmalige kermispleintje. Onder • Het huis van Marie Catharina Botti aan de Raadhuisstraat. Nu is dit huisnummer 7. Het winkeltje was links van de deur.

Kruidenierswinkels in overvloed

De slaggerszaken waren zonder uitzondering redelijk modern voor die tijd. Ze waren voorzien van een koeling. Met cilindervormige blokken ijs van 30 bij 30 cm en 1 meter lang werden de koelkasten koud gehouden. Het ijs werd een keer per week geleverd door een ijsfabriek in Schinnen. Ook een deel van de cafés beschikte al over ijskoeling.

De meest moderne kruidenierswinkel was de rond 1935 geopende winkel van de Gezusters Schreurs aan de Stationsstraat. Hier kon men naast de gebruikelijke losse artikelen ook vele verpakte artikelen kopen. Dat was nieuw!

De koffie werd elektrisch gemalen en ze verkochten naast vlees en ook andere artikelen, zoals groenten in blik.

Een van de oudste kruidenierswinkels in Elsloo was "Bie de Sieme" van de familie Amen aan de Kaakstraat. Hier verkocht men nagenoeg alle artikelen los: van koffie, suiker, zout, stroop, meel, erwten, bonen, soda, zachte zeep, tot naalden, garen, dweilen, stoffen en petroleum. Maar ook tabak, klompen, bezems en snoep. Het winkeltje was klein en donker. Er was maar een klein raam, dat ook nog als etalage werd gebruikt. De losse artikelen werden in papieren "tuute" geleverd. De zachte zeep in vetwerend "kletpapier". De reuk in deze winkel was een mengsel van de geuren van koffie en petroleum.

De overige kruidenierswinkels in Elsloo lagen naar sfeer en mogelijkheden tussen beide genoemde zaken in dus van oud tot nieuw.

Het winkeltje van Marie-Catharien Botti
Een ander bekend winkeltje was dat van Marie-Catharien Botti aan de Raadhuisstraat. Ze werd ook de "Broktant" of het "Brokvrouwtje" genoemd. Zij was ongetrouwd en had eerder in Antwerpen gewerkt als dienstmeisje. Ze was een pront, zeer net vrouwtje dat in haar oude huisje een kruidenierswinkelje had. Om het winkeltje te bereiken moesten de klanten over de "vaart" naar de deur toe. Van hieruit kwam men via een kleine gang in de winkel, links in het achterhuis. De afmetingen hiervan waren ongeveer 3,5 bij 3,5 meter. Haar assortiment was niet bijzonder groot, maar de voor- naamste artikelen had ze wel.

Haar specialiteiten waren haringen en "brok". Op vrijdag - vastendag - verkocht ze haringen die ze zelf inmaakte en die bijzonder lekker smaakten. De haringen stonden op vrijdag in een grote bak op de toonbank en de klanten konden aangeven welke haringen ze wilden en hoeveel uien ze erbij wilden hebben.

De grootste trekpleister voor de jeugd was de "brok". Dit was het afval van voorname- lijk ijswafeltjes, die stukgingen tijdens het productieproces in de Victoria-koekjesfabriek in Maastricht. Lang ging Marie-Catharien te voet naar Maastricht om een grote zak van deze "brok" te halen. Van oude kranten, die ze nauwkeurig in stukken sneed, plakte ze zakken in twee maten. Op zondagochtend was het druk, want dan werd de 1 of 2½ cent van de zondagscent (of het geld dat bestemd was voor de schaalcollecte in de zondagsmis) omgezet in een kleine of grote zak "brok".

Met de vlaai naar de bakker
Een bekende bakkerij, zeker bij de generatie schooljeugd, was die van Jannes de Bekker. Dit was Jan Janssen aan de Schoolstraat. In de bakkerij werden de drie broodsoorten gebakken: wittebrood, zwartbrood en "onder- werkbrood", een soort Tarvo. Met kermissen en hoogtijdagen werd er vlaai en koek gebakken. De vlaaien werden thuis klaargemaakt en dan in rekken naar de bakkerij gebracht, waar Janssen ze bakte. Ook werd het deeg wel thuis gemaakt, in een doek gewikkeld en samen met een ketel fruit naar de bakkerij gebracht, waar de bakker er dan vlaaien van maakte. De schooljeugd kende de winkel zeer goed, want buiten de bakkerijartikelen en krui- denierswaren werd er snoep verkocht. Had je om welke reden dan ook een cent verdiend, dan werd deze vaak bij Jannes omgezet in snoep. Ook de cent bestemt voor de missie verdween wel eens in de winkel. De andere bakkerijen werken op dezelfde manier.

Foto 1 • De dorpsstraat, met vanaf rechts de winkels van de weduwe Jacobs, Martien Driessen en Louis Lenaerts
Foto 2 • De zaak met de meest attractieve etalages was de kleermakerij annex textielwinkel van Tjeu de Aolber aan de Raadhuisstraat. Mathieu Alberigs sr. speelde steeds in op actuele zaken en met bewegende objecten trok de etalage veel belangstelling.
Foto 3 • Kleermakerij Alberigs. M. Alberigs, J. pesch, Pierre n.n.
Foto 4 • Boekhandel Knobben van Wilhelmus Knobben en Maria Smeets aan de Raadhuisstraat. In het rechter- gedeelte van het pand was de fietsenzaak van Kees Kroon en Tina Knobben, de zus van Wilhelmus, gevestigd. Later verhuist de fietsenzaak naar de Schoolstraat.

De straatventers

Er was ook concurrentie voor de handelaren. Vanuit Beek kwamen jongens die in dienst waren van De Gruyter of de Edah met klantenboekjes de bestellingen opnemen die ze dan later per bakfiets weer afleverden. Maar er waren ook andere concurrenten.

Bekende straatventers:

- **Het Pruuske** uit Duitsland. Hij verkocht messen, scharen, scheermessen en dergelijken. Hij reed op een lichte motor en woonde in Solingen.
- **Het Petrolkaelke**. Deze petroleumventer kwam met zijn karretje vanuit Neerbeek.
- **De Lommelekael**. Hij haalde lompen, oud ijzer en konijnevellen op. De konijnevellen van de bij kermissen of feestdagen geslachte diertjes, werden met de haren naar binnen gekeerd, gevuld met stro of iets anders en na droging voor een paar cent verkocht.
- **De Kjesboer**. Deze rijzige figuur met zijn blauwe kiel, schipperspet en bakfiets verkocht kaas vanuit Geleen. In de rieten mand voorop de fiets lagen diverse zware kazen waaruit gekozen kon worden.
- Ook op de fiets kwam **Jaap van de Mijn**. Hij handelde in "militaire jassen en broeken, oud en nieuw", althans dit was zijn roep als hij binnen het dorp kwam. Overigens handelde hij in alles wat verkoopbaar was. De herkomst hiervan was niet altijd pluis.
- **Het Pindakaelke** was van Chinese afkomst. Hij kwam bij tijd en wijle langs met een koffertje vol pinda's.

- **De Sjerreslieper**. Deze man zorgde voor het slijpen van messen en scharen.
- **De Verrekeskael**. Aangezien veel mensen behalve kippen ook een varken voor de slacht hielden, kon deze uit Broeksittard komende handelaar hier goed zaken doen. Vaak was hij in gezelschap van zijn echtgenote, die achterop de paardekar tussen de manden met varkens en kippen zat. Hun echtelijke ruzies vochten ze publiekelijk uit, waarbij ze tot groot vermaak van de omstanders grove taal niet schuwden.
- Uit Geulle kwam **Pjer van Lombok**, die manden, klompen, bezems, en dergelijke verkocht. Hij had een ruime keuze op zijn wagentje met paard.
- Uit Meers kwam **Doorke Smeets**. Zijn assortiment was vergelijkbaar met dat van Pjer van Lombok.
- Helemaal uit Sittard kwam een vrouw, **het Bessemevruike** genaamd, die bezems en borstels verkocht.
- Ook een **spinzelevrouw** kwam langs de deur. Zij verkocht garen, naalden, elastiek en andere kleine benodigdheden voor het naai- en verstelwerk.

U begrijpt dat dit een grote concurrentie voor de plaatselijke handelaren was, die ook nog te kampen hadden met de smokkel van margarine, suiker en dergelijke. In België waren deze goederen de helft goedkoper. Alles bij elkaar was het een grote groep mensen die op deze manier de kost of tenminste een deel ervan probeerden te verdienen. De winkeliers waren afhankelijk van de mijnwerkers. Zij brachten het meeste geld het dorp binnen.

De winkels en bedrijven in Elsloo en Terhagen

Maasberg

- **In de meule**: Familie Lenssen: melk, boter, eieren, thuis- en huis-aan-huisverkoop.
- **Gus van Willeme**: August Frederix, voerman en boerderij.
- **Leike van den ontvenger**: Leo Vaessen, kruidenierswaren en toezichthouder van het kasteel.
- **Bet van van Es**: Gezusters van Es, kruidenierswaren.

Dorpstraat

- **Mertien van Doorke**: Weduwe Jacobs, kruidenierswaren en rookartikelen.
- **Mertien van de Smeed**: Martin Driessen, rijwielen, elektronische apparatuur, huishoudelijke artikelen, taxi, kosten St. Augustinuskerk.
- **Lewieke de boer**: Louis Lendaerts, melk, boter, eieren, thuis- en huis-aan-huisverkoop en boerderij.
- **Nelleke van de Smeed**: Nelke Pijpers-Driessen, ijzerwaren en huishoudelijke artikelen.
- **Den Taaiman**: Frans Taeymans, bakkerij, kruidenierswaren.

- **Sjeng Hoebe**: Jan Houben, slagerij, kruidenierswaren en toezichthouder van het kasteel.
- **Den Dobbele**: Harie Dobbelstein, café.
- **Hubert Dobbelstein**: herenkapper.
- **Sjaak van Doorke**: Jac. Hendrix, steenkoolgroothandel, fruitverkoop.
- **Pjetterske**: J. Peeters, groenten en fruit, koloniale waren, contractteler bonen.
- **De Kooperaasje**: Coop. koloniale waren.
- **Wis**: Weduwe Louise Vranken, scheepvaartbedrijf.

Raadhuisstraat

- **Den Hjer**: J. Fredriks, sigarenfabriek.
- **Sjefke van de Kuster**: Jos Lenssen, koloniale waren.
- **Merie Catrien**: Maria Catharina Botti, koloniale waren.
- **Den Duitsje Wiel**: W. Penders, kolenhandel en transport.
- **Thei de Daalman**: schoenmakerij en -winkel.
- **Sie van de Pluus**: Lucy Pluis, koloniale waren.
- **De Knoup**: W. Knoben, drukkerij, kantoorboekhandel, rookartikelen.
- **Den Aolber**: Mathieu Alberigs Sr., kleermakerij en textielwinkel.

Raadhuisstraat

- **Bie Gusjke:** Harie Janssen, café, rookartikelen en organist van de kerk in Stein.
- **Lies van de Zenger:** Weduwe Koch-Zengers, koloniale waren.
- **Sjaak van Betje:** sigarenfabrikant en -verkoop
- **Mina van Zjolly:** Mina Martens-Smeets, café, rookartikelen.

Schoolstraat

- **Kees:** Kees Kroon, rijwielhandel en -herstel.
- **Jannes de Bekker:** Jan Janssen, bakkerij, koloniale waren.
- **Truu van Nolke:** Gertruud van Es-Vranken, koloniale waren.
- **Krisjke:** Chris Bekkers, bakkerij en verkoop van koloniale waren.

- **Sjang de Smeed:** Jan Driessen, smederij, ijzerwaren, huishoudelijke artikelen.

Jurgensstraat

- **De jong van Krisjke:** Chris Bekkers, herenkapper.
- **Baer Collard:** Hub. Collard, schoenmakerij.
- **De Beesman:** J.Biesmans, electrohandel.

Kaakstraat

- **Den Dobbele:** Harie Dobbelstein, sigarenfabriek.
- **Fien van de Meier:** Weduwe Bours-Meiers, garen, sloffen naaiartikelen.
- **De Sieme:** J.Amen: koloniale waren, rookartikelen, stoffen, petroleum en dergelijke.

- **De Stas:** J. Stassen, koloniale waren, grind en zand.
- **De fotsj:** Fritske Lemmens, melkfabriek, melk en melkproducten.
- **Til van Betje:** Til Beckers-Fredrix, koloniale waren en rookartikelen.
- **Door Beckers:** Theodoor Beckers: aannemersbedrijf Beckers-Driessen.
- **De Krjemmer** Jan Kremers, café en verkoop van rookartikelen.
- **Reubsaot:** Giel Reubsaet, bakkerij en verkoop van koloniale waren.

Terhagen

- **De witten Heuvel:** Jan Hoeveler transport-bedrijf met meerdere vrachtauto's.

- **J. Fredrix,** koloniale waren, garen, textiel, rookartikelen, petroleum en dergelijke.
- **Op 't Veldje:** W. Janssen-Steps, groenten en fruit, mandenmakerij.

Heirstraat

- **Trina van Graadje:** Trina Beckers, modiste.
- **Pie:** Pie Schreurs, aannemingsbedrijf.
- **Tina van Houben:** koloniale waren en rookartikelen.
- **Jan de Meier:** slagerij.
- **Lambaer van Neske:** Lambert Vranken, herenkapper.
- **Marinus:** Marinus Weeterings, schoenmakerij.

De Kaakstraat als winkelstraat

Catsoppenaren op weg naar de kerk, het gemeentehuis of de school (naast de kerk) passeerden dagelijks de Kaakstraat. Ook de veelbezochte melkfabriek “de fotsj” lag in de Kaakstraat. Dat maakte deze straat een gunstige plek voor het vestigen van een winkel.

Op de foto is de splitsing Kaakstraat-Dorpstraat-Raadhuisstraat te zien. De elektriciteitskabels lopen nog bovengronds. In het gebouw waar de fietsers voor staan, was de “coöperatie” gevestigd. Een tegenhanger van de boerenbondwinkel voor de arbeiders. Deze heeft echter niet lang bestaan. In 1924 ging ze failliet en werd het pand verkocht en omgebouwd tot woonhuis. De hogere palen zijn telefoonpalen.

Stationsstraat

- **Trees van den Heuvel:** Weduwe Driessen-Hoeveler, koloniale waren, rookartikelen, textielwaren, stoffen.
- **May van Jentrien:** M. Fredrix-Peters, café, rookartikelen.
- **Lewieke Sjrwers:** Gezusters Schreurs, koloniale waren, rookartikelen.
- **Lewie van Hees:** Louis van Hees, electro, huishoudelijke artikelen.
- **Mattes:** Math. Scheepers, slagerij.
- **Bel van Laentje:** Bella Martens-Driessen, textielwinkel.
- **Lei van Laentje:** Leo Driessen, slagerij.
- **Van Haeske:** L. van Hees, slagerij (later F. van Hees, bakkerij).
- **Tina Fredrix:** kolenkleinhandel.
- **Lewieke Sjrwers:** aannemingsbedrijf.
- **Pieke de Pluus:** rookartikelen.
- **Everaers:** busondernemer, tankstation.
- **Tjeu de Snieder:** Mathieu Lemmens, kleermakerij en textielwinkel.
- **Sjenke de Pieper:** schildersbedrijf, verfwaren, behang.
- **Nes van de Reul:** Agnes Reul, café, rookartikelen.

- **Sjef oet de Meule:** Jozef Pijpers, molenaar, meel, bloem, voerhandel. Sjef had de molen samen met zijn broer Severien Pijpers.
- **Nelke van de Pesj:** Weduwe Pesch, koloniale waren, rookartikelen.
- **Sjeng van de Pesj:** Jan Pesch, kleermakerij, textielwinkel.
- **Lewie van Sjeng Dreesse:** Louis Driessen-Muris, dames- en heren kapsalon,
- **Ubachs:** J. Ubachs, stoffenhandel.
- **Frits Lemmens:** café, rookartikelen.
- **Sjeng de Slegter:** Jan Driessen, loonslager.
- **Joep Maos:** aannemingsbedrijf.
- **Willem Dreesse:** Willem Driessen, bakkerij, rookartikelen, koloniale waren,
- **Trina van Joep Maas:** fotografe.
- **Door Bours:** Theodoor Bours, boomkwekerij.
- **De Bierstal:** Th. Bours, café.
- **Bout:** J.Bout, vis- en kaaswinkel.
- **Nellie van Dien:** Nellie Janssen, dameskapster.
- **Huub van Graadje:** Hubert Beckers, koloniale waren, wijnen, taxi.
- **D'n drogis:** Jan Wouters, drogisterij.
- **Het febriekske:** Jac. Fredrix, sigarenfabriek.
- **Frits van Sjaakske:** schildersbedrijf.
- **Neerke van Mölken:** Reinier van Mölken, meubels.

- **De Lommard:** Firma A. Lommaert, groot handel in ijzer.
- **Frens van Lewieke:** Frans Fredrix, rijwielen, huishoudelijke artikelen, ijzerwaren.
- **Beth oet de Hei:** Weduwe Martens, koloniale waren en rookartikelen.
- **An oet de Hei:** café de Groenewald

Koolweg

- **Sjeng van de Pauw:** Jan Paulussen, transportbedrijf met 2 auto's.
- **De Ruijl:** Mathieu Ruijl, koloniale waren.

Tentoonstelling
van Bijen en Fruit in de
Tentoonstellings-zaal
J.Kremers-Vaessen
a. b. Spoor - ELSLOO
Café - Concertzaal - Billard
Vereenigingslokaal
Imkersbond- Elsloo - Stein
Lustige muziek - Gezellig
zitje - Paike bediening!

**M. FREDRIX-
PETERS**
Café-Verg. - Concertzaal
Heinekens en drie
Hoefijzers Bieren
Stationstr. 5 ELSLOO
ZOND. CONCERT

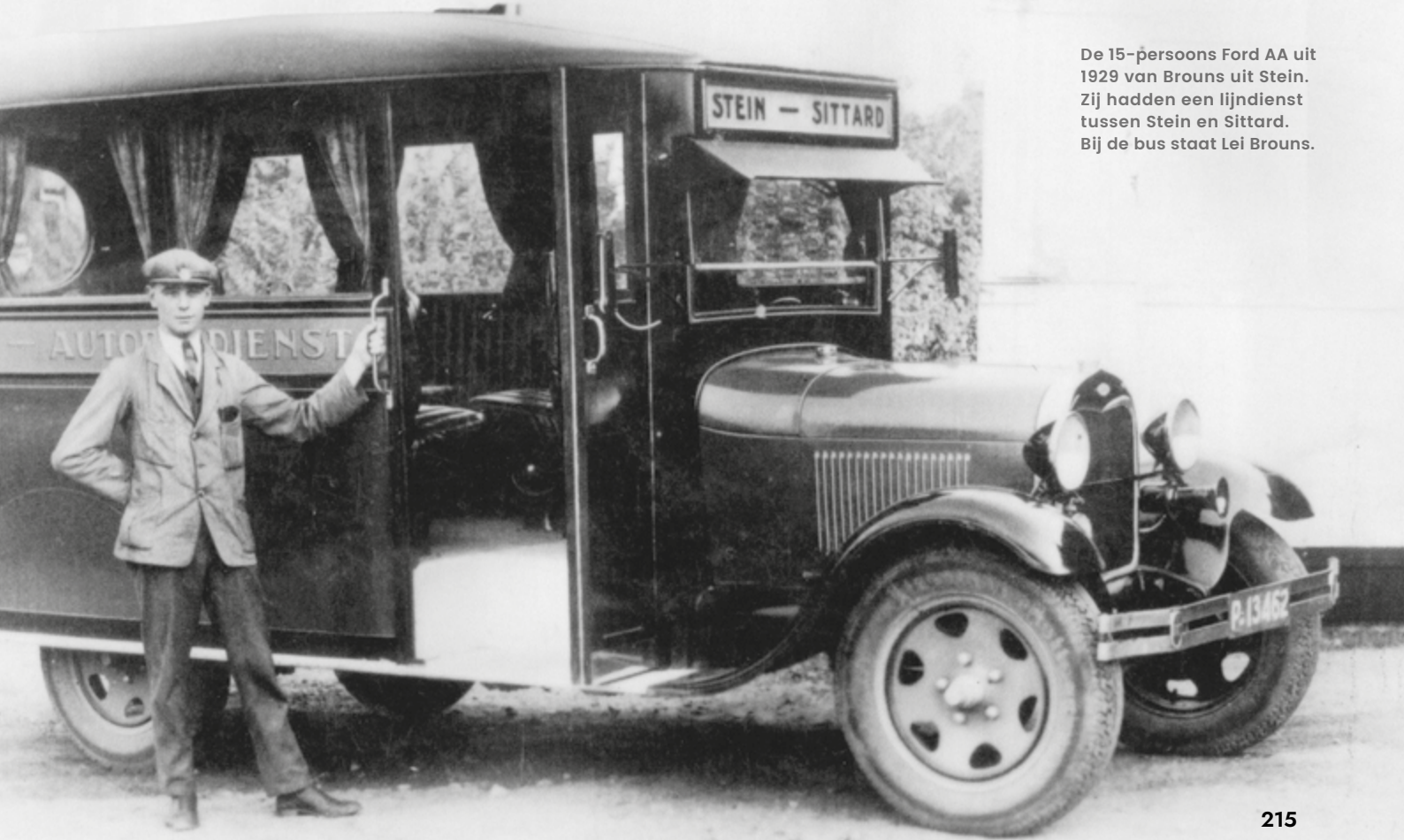
AANKONDIGING.
Bij akte verleden voor notaris F. G. J. HOEFER
te Beek 16 Mei 1915, is opgericht de COÖPERATIE-
VE VERBRUIKSVEREENIGING „DE VOORUIT-
GANG”, te ELSLOO.
De akte is geplaatst in het bijvoegsel tot de Ne-
derlandse Staatscourant van 9 Juni 1915 no
132. 6571

Wed. J. Schrasser - Stationstraat Elsloo
WAT is er noodig? Een Rijwiel, Waschmachine voor
hand of vracht, Fornuis, Salon- en Kamerkachel
Kinderwagen? Of huishoudelijke artikelen, Ketels,
Potten, Pannen, Lampkappen enz.
Vraagt dan in Uw eigen belang prijs bij bovenstaand adres
Betalingsconditie desgewaacht met f. l. - per week. - De laagste prijzen

Bekendmaking.

B. en W. maken bekend, dat storingen aan 't
electrisch net voortaan niet meer op de secre-
tarie moeten worden aangegeven maar voor Els-
loo bij de wed. Schrasser, Stationstraat en voor
Meers bij de smid Driessen.

De 15-persoons Ford AA uit
1929 van Brouns uit Stein.
Zij hadden een lijndienst
tussen Stein en Sittard.
Bij de bus staat Lei Brouns.

Winkelweken

Tijdens de door de RK Middenstand georganiseerde winkelweken werd er flink uitgepakt. Een voorbeeld van een dergelijke week is die van 24 november tot en met 8 december 1934. Liefst 40 winkeliers deden eraan mee. Na een reclamerit door Elsloo, Meers, Stein en Geulle, werd om 17:00 uur door kamerschoten de opening van de winkelweek aangekondigd. Alle deelnemende winkeliers en inwoners – inclusief kinderen van het 4e, 5e, 6e en 7e schooljaar, voorzien van een lampion – trokken in een stoet door de straten van Elsloo en Catsop. Fanfare De Maasgalm luisterde de stoet op.

Op zondag werden bloemetjes verkocht ten bate van het Santosfonds. Een fonds ter ondersteuning van ondernemers die in problemen waren gekomen.

Op zondag 2 december werd St. Nicolaas door de kinderen van de 1e, 2e en 3e klas van de bewaarschool afgehaald aan de overweg Beek-Elsloo om vervolgens naar 't Patronaat te gaan.

De winkelweek duurde tot 8 december, 10 uur 's avonds. Op zondag 9 december was er om 18:00 uur een bijeenkomst in 't Patronaat, met een grote loterij en afsluitingsrede. Gedurende de winkelweek waren de winkels geopend tot 10 uur in de avond. De deelnemers waren kenbaar aan de gele vlag bedrukt met "Deelnemer winkelweek".

De prijzen van de loterij waren uitgesteld in de etalage van de fietsenwinkel van Kees Kroon aan de Schoolstraat.

Elsloo.
R.K. MIDDENSTANDSVEREENIGING.
Zondag had alhier een groote propaganda-vergadering plaats om definitief te komen tot het oprichten van een R.K. Middenstandsvereniging. In onze gemeente. Namens het voorloopig bestuur opent dhr. H. Wouters de vergadering met den christelijken groet en heet de aanwezigen welkom en is, dhr. Koops, de spreker van dezen avond. Dhr. Koops heeft met vreugde voldaan aan het verzoek om in Elsloo te komen voor oprichting van een Middenstandsvereniging. Reeds een 35-tal jaren eerder had men de vereniging moeten oprichten, dan zou er nooit zooveel terrein verloren zijn gegaan. Spreker behandelt eerst het Middenstandsvraagstuk. Het zijn de groote coöperaties die stelling nemen. Volgens spreker is coöperatie niet noodzakelijk in dezen tijd; die tijd is er wel geweest.

C. Kroon Rijwielhandel Raadhuisstr. Elsloo
Te kl. Heeren-Dames- en Kinderrijwelen. Alleenverk de Mol remsch.
Waschmachines voor hand en kracht. Porseleinen Salons- & Kamerkachels
Voor vakkundige reparaties bij adres. - Gemakke betalingscondities

HEROPENING! Groot nieuws voor Elsloo
Ondergetekende maakt 't geslacht publiek bekend, dat hij 1 OCTOBER
na de SCHOENENZAAK OVERPLAATST naar de STATION-
STRAAT ELSLOO.
Hij levert het reparatiewerk goedkoper en vakkundiger afgewerkt. Alles wordt
met heel gepoint en passeren gemaakt. - Reparaties worden afgehaald en bezorgd
Dus om goedkoop te loopen..... moet U bij LEWIEKE koopen.....
ROCH GODEKOOPER bij
HET LEDERHUIS, Elsloo - L. Notten

Z. N. aan fam. en begunstigers.
JAN JANSSEN-FREDRIKS
Hakkerij in de Berz no. 11.
ELSLOO, 1 Jan. 1924.
LOUIS JANSSEN-FREDERIX.
Boutanafabriek, begunst. familie,
en vrienden Gelukkig Nieuwjaar
ELSLOO, 1 Januari 1924.
Mijn beste wenschen met 't Nieuwe
Jaar aan begunstigers en familie
MATH. SCHEPENS. Electr. w'as m
ELSLOO, Stationstr. 143, 1 Jan. '24.

JAN DRIESSEN Schoolstr. Elsloo
Rijks Ged. Hoefsmid - Hoef- & Wagensmederij
Autogenische lasch- en solisrichting. - Voordeelg adres
voor alle soorten **HEKWERKEN - Afrastering**
HANDEL IN MELOTTE FLOREN

Naar café NEERLANDIA
Zondag aanst.
Groot Concert
door het Eerste Klas Jazz-
ensemble „The Ambrosia's“
onder leiding van A.
A. Zonnevelt Sax.-Sol.
Drie Heeren en een Dame
Eerste optreden
in **ELSLOO**
Niemand verzuime tijdens deze
feestvoorstelling café Neerlandia te
bezoeken!
Pulke Dranken en Nette
bediening
H. Janssen-Driessen Elsloo

Het Julianakanaal

Rond 1900 ontwikkelde de Zuid-Limburgse mijnindustrie zich in een hoog tempo. Er werd steeds meer steenkool gewonnen. De afvoer van deze steenkool via het water werd steeds belangrijker. In 1906 werd een Nederlands-Belgische commissie van waterstaats-ingenieurs benoemd, met de taak om het bevaarbaar maken van de zogenaamde Grensmaas te onderzoeken.

Dit ging voornamelijk over het 35 kilometer lange gedeelte tussen Maastricht en Maasbracht, waar de rivier de grens vormt tussen Nederland en België. Deze “Commission Mixte” presenteerde in 1912 haar eindverslag. Door het uitgraven van de bestaande rivier en het aanleggen van verschillende waterbouwkundige werken zou scheepvaartverkeer over de Maas mogelijk gemaakt kunnen worden. Van de aanleg van een apart kanaal was in dit plan nog geen sprake.

Door moeilijkheden in de samenwerking tussen België en Nederland én het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog raakten de plannen voor het kanaliseren van de Grensmaas buiten beeld. Om de kolen uit de Limburgse staatsmijnen af te voeren was een snelle en vooral betrouwbare verbinding over water essentieel. In 1921 werd besloten om het Julianakanaal te graven.

Om politieke redenen gebeurde dat op Nederlands grondgebied en parallel aan de bestaande Maas, zodat het tracé door het relatief vlakke Maasdal aangelegd kon worden.

Eén van de zaken die speelden was de concurrentiestrijd tussen Antwerpen en Rotterdam. België wilde alleen aan de kanalisatie van de Maas meewerken als Nederland zou toestemmen in de aanleg van een kanaal naar het Ruhrgebied. Nederland had namelijk de natuurlijke verbinding tussen Antwerpen en de Rijn, die liep via het Sloe – een voormalig vaarwater tussen Walcheren en Zuid-Beveland in de provincie Zeeland – met een spoordam afgesloten. Dit had kwaad bloed bij de Belgen gezet. Pas in 1975 werd deze kwestie door de opening van het Schelde-Rijnkanaal door Zeeland opgelost.

Eindelijk weer vrij

ELSLOO – Vrijdag is het schip dat alhier circa gedurende een jaar in de Maas lag (beladen met eiken) per sleepboot via Rotterdam vertrokken. De schipper die door den lagen waterstand der Maas zoo langen tijd werkeloos moest zijn verzekerde meermalen dat hij zich nooit weer in de Maas zou wagen.⁴⁷

Het was voor het eerst dat in Limburg zo'n grootschalig kanaal werd gegraven en dat nog wel in heuvelachtig gebied. Het ontwerpen van een nieuw kanaal door het heuvellandschap was voor de ingenieurs van Rijkswaterstaat een uitdaging. Onder andere omdat een groot deel van het kanaalpeil hoger zou komen te liggen dan de grondwaterstand. Daarnaast lag een stuk van 7 km boven het zogenaamde zakkingsgebied van de mijn Maurits.

In verband met mogelijke verzakkingen van het kanaal bij Stein, werd bij de bouw rekening gehouden met het maken van een sluis bij Elsloo. Het bredere vlakke gedeelte tussen het kanaal en de helling bij de snelwegbrug is de plaats waar indien nodig een sluis gebouwd kon worden.

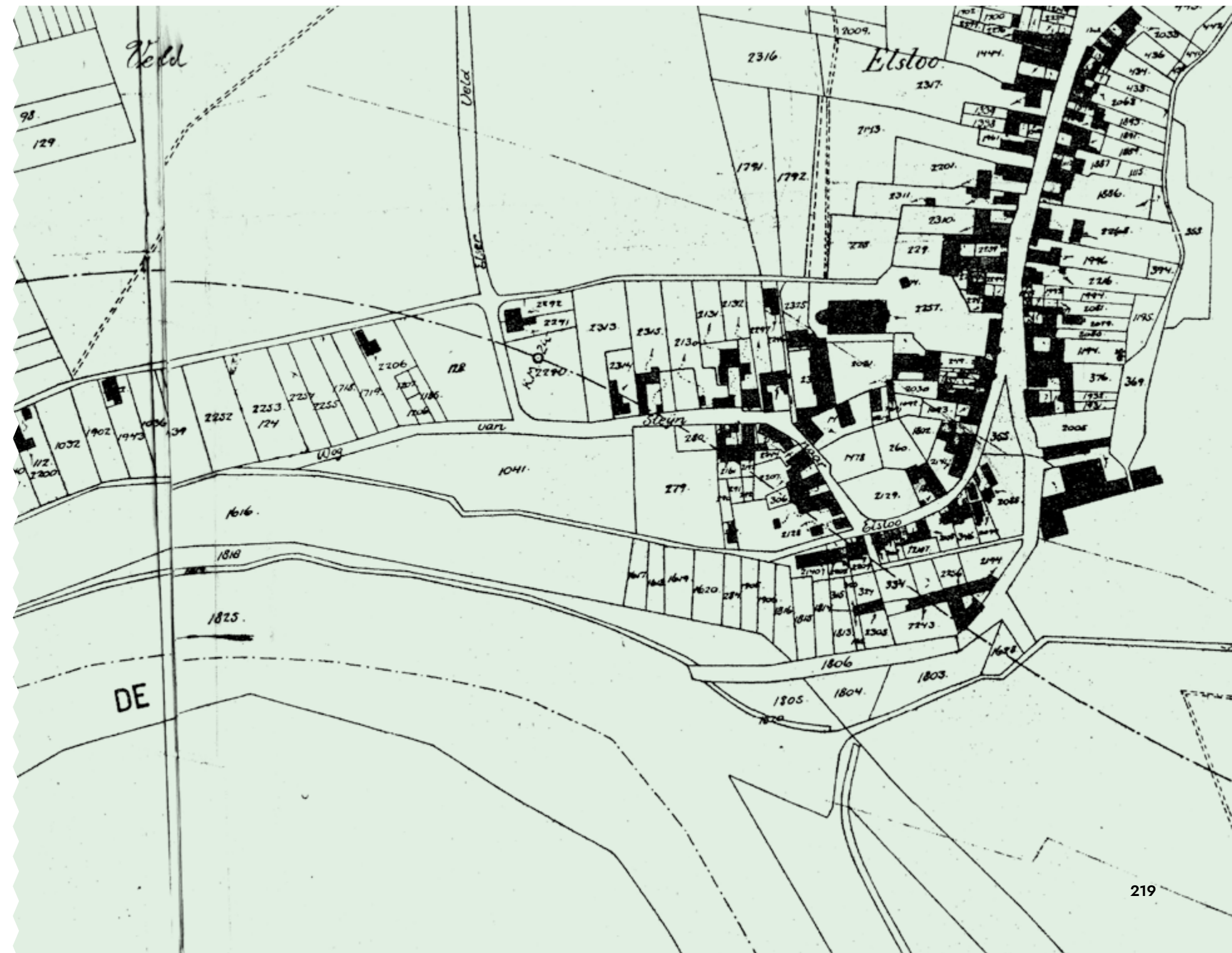
Het kanaal moest bij Elsloo 26 meter diep ingegraven worden. Ook het aanwezige drijfzand maakte dit een moeilijke klus. Aan de oppervlakte kreeg het kanaal een breedte van 46,5 meter en 16 meter op de bodem. De diepte werd 5 meter.

Er waren overigens nog twee zijkanalen gepland. Eén vanuit Stein – door het Meldert, tussen Stein en Elsloo – naar Schinnen. Hier zou dan een haven komen voor de mijnen in de oostelijke Mijnstreek. Er zou ook een zijkanaal komen vanuit Born naar Sittard, waar een haven voor de staatsmijn Maurits zou komen.

Deze plannen vonden geen doorgang vanwege de hoge kosten. Omdat het vervoer naar deze havens per trein moest gebeuren, heeft men besloten om in Born een kolenhaven aan te leggen en die per spoor met de oostelijke mijnen te verbinden. Voor de mijn Maurits kwam een aparte kolenhaven in Stein.

Rechts • De cirkel geeft de ruimte aan die vrijgehouden is om indien nodig een sluis te kunnen aanleggen. De lijnen duiden het tracé van het geplande kanaal naar Schinnen. Dit kanaal zou via het Meldert en de huidige autosnelweg gevolgd hebben. Het kasteel van Stein zou daardoor op een eiland zijn komen te liggen.

Onder • Elsloo in 1925, voor de aanvang van één van de grootste landschappelijke veranderingen in de duizenden jaren oude geschiedenis van het Maasdorp. De stippellijn is het midden van het Julianakanaal.

De uitgraving van de Scharberg

Eén van de grote technische problemen waarvoor Rijkswaterstaat een oplossing moest vinden, was de uitgraving van de Scharberg bij Elsloo. Om de lengte van de uitgraving beperkt te houden, werd het tracé hier dicht langs de Maas gelegd. Door de korte afstand tussen Maas en Julianakanaal werd gevreesd voor afschuiven van de berg naar de Maas. Er werden daarom twee alternatieve tracés aan het originele plan toegevoegd, maar die losten het probleem niet op. Integendeel. De afstand van de doorgraving zou alleen maar groter worden en uit grondboringen bleek dat er over een langere afstand boven drijfzand gegraven zou moeten worden. Er werd daarom besloten het eerder ontworpen tracé langs de Maas aan te houden, inclusief de doorsnijding van de Scharberg.

Met de doorgraving van de Scharberg moest Elsloo voor een deel afgebroken worden. De kerk – voorheen het middelpunt van het dorp – kwam daardoor aan de rand van het kanaal te staan.

De sloop van 43 woningen, het gemeentehuis en de school leverde weinig weerstand op bij de bewoners. De hoge vergoedingen voor de onteigening en de werkgelegenheid die gepaard gingen met de aanleg zorgden ervoor dat de helft van het dorp zonder veel ophef van de kaart verdween.

De aanleg van het Albertkanaal

Na het mislukken van de samenwerking met betrekking tot de kanalisatie van de Grensmaas, besloot de Belgische regering in 1920 een nieuwe waterweg tussen Luik en Antwerpen aan te leggen. Op 30 juli 1939 werd het Albertkanaal geopend. Hierdoor kwam er een verbinding tussen Luik en Antwerpen en ontsluiting van het kolenbekken in Belgisch Limburg tot stand.

De situatie in 1935, na de aanleg van het Julianakanaal. Dit kaartje maakt ook het hoofddoel van de aanleg duidelijk, de combinatie spoorlijnen en kanaal voor de afvoer van de kolen uit de beide mijnstreken.

Overlevering Gerrit Janssen

De mensen konden zich niet voorstellen dat het mogelijk was door de Scharberg heen te graven. Maar zou men er toch aan willen beginnen, dan zouden ze de eerste die “ein schöp” in de grond zou zetten “kapot staeke”.

De aanleg in Elsloo

1921

Op 28 juli wordt bij wet goedkeuring gegeven voor de aanleg van het Julianakanaal. Rijkswaterstaat kan beginnen met detailplanning en uitvoering. Drie weken liggen de plannen ter inzage op elk gemeentehuis en kan men bezwaar maken.

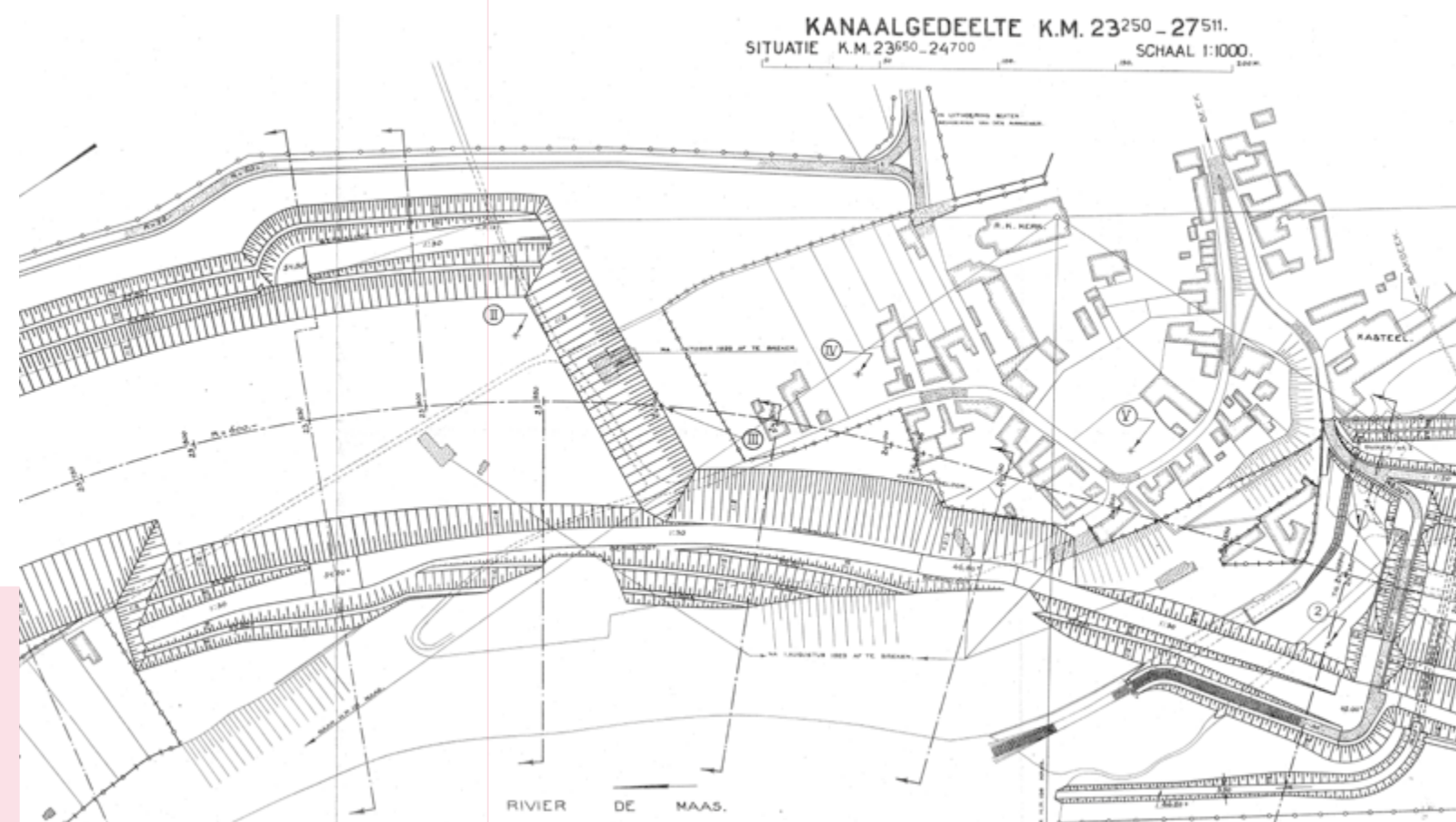
Eind dat jaar krijgt men in Elsloo voor het eerst te maken met de voorbereidingen van de kanaalaanleg. Op verschillende plaatsen worden grondboringen uitgevoerd.

1924

Ook in het najaar van 1924 worden in Elsloo op verschillende plaatsen proefboringen verricht.

1925

In 1925 is Rijkswaterstaat zover dat men aan de uitvoering kan beginnen. Op 22 oktober komt Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana – vergezeld van haar ouders – naar Limmel om de eerste spade in de grond te steken.

1927

Op 28 april 1927 is de afkondiging van de onteigening te lezen in de Nederlandse Staatscourant. In Elsloo verschijnen de “schatters”, die namens Rijkswaterstaat de waarde van de grond en huizen komen vaststellen.

De werken zijn in 1929, ten noorden en zuiden van de kern van Elsloo in volle gang.

1929

Julianakanaal

ELSLOO – Zaterdag ontving men alhier het onderwerp van het Julianakanaal. Een 40-tal woningen, hoofdzakelijk “op den berg” vallen in het plan, zelfs de school, jammer dat de Kerk zal moeten blijven staan, juist op een uithoek van het dorp. Bezwaren kunnen ingediend worden 8 November a.s. ter secretaris.⁴⁸

Onteigening

Bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Maastricht, d.d. 5 December 1929, is ten behoeve en ten name van den STAAT DER NEDERLANDEN, woonplaats hebbende te 's-Gravenhage, de onteigening uitgesproken van: Gemeente Elsloo:

1. Het perceel bouwland, kadastraal bekend gemeente Elsloo Sectie C nummer 107, groot 6 aren 90 centiareen.
2. Het perceel bouwland, kadastraal bekend gemeente Elsloo Sectie C nummer 108, groot 13 aren 15 centiareen.
3. Het perceel bouwland, kadastraal bekend gemeente Elsloo Sectie C nummer 1948, groot 8 aren 80 centiareen.
4. Het perceel boomgaard, kadastraal bekend gemeente Elsloo Sectie C nummer 1940, groot 9 aren 30 centiareen.
5. Het perceel huis, stal, erf en tuin, kadastraal bekend gemeente Elsloo Sectie C nummer 2200, groot 9 aren 20 centiareen.

Waarvan als eigenaresse is aangewezen: Eliabeth Driessen, echtgenote van Hendrik Janssen, organist, wonende te Elsloo. De schadeloosstelling is bepaald op de somma van elf duizend vijf honderd een en zeventig gulden zes en veertig cents (fl. 11.571,46).

Maastricht, 9 December 1929. De Officier.

Moeder Janssen-Driessen met de zonen Harie en Mathieu bij het afgebroken café.

Het onteigende huis betreft een café van echtpaar Janssen-Driessen. Het café was gelegen op “het Elsloose schoor”, de steile Maasoevers ten noorden van de toenmalige bebouwing, ter hoogte van de huidige brug. Na de onteigening bouwde de familie Janssen het nog bestaande café De Dikke Stein, dat destijds café Neerlandia heette.

Het af te breken gedeelte van de oude kern. De kerk ligt dan nog midden in het dorp. In het midden bovenaan ziet men nog de plaats waar het café van de familie Janssen stond.

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt is het kanaal niet met de hand, maar machinaal gegraven.

Een kanaalarbeider verdiende circa 20-21 gulden per week. In een steenfabriek moest je veel harder werken en verdiende je maar 12-13 gulden.

In augustus dat jaar wordt begonnen met de werkzaamheden. Van Hattum en Blankevoort zijn in Elsloo de aannemers van de werkzaamheden. De uitvoerders zijn W. Visser en S. van 't Verlaat. Op de Scharberg, langs de huidige weg naar Stein werden directie-, werkketen en een smederij gebouwd. Tevens kwamen er keten voor de arbeiders, "polders" genoemd. Als eerste werd begonnen met het aanleggen van de duikers voor de Molenbeek. De grote baggermachine arriveert die de Scharberg moet doorgraven. Over de weilanden richting Geulle wordt een spoor aangelegd.

1933

Doorgraving van de Scharberg en afbraak van de oude Berg.

De aankomst van een nieuwe stoomlocomotief in Elsloo. Op de rug gezien de heren Kruitbosch en Tempelaars. De foto is genomen bij café Neerlandia. Nu café De Dikke Stein.

De werken aan het kanaal richting Stein. Langs de Maas is nog de oude verbindingsweg met het nog bestaande vervolg richting Meers te zien. Onderin de foto ligt nu de snelwegbrug naar België.

1934

Het gedeelte Maastricht-Elsloo was klaar. Onderaan de Maasberg lag een dam die het water stuwde en waarover de verbinding met de beemden en het veer liep.

1935

Begin 1935 ging de haven van Stein open. Bijna 10 jaar nadat prinses Juliana de eerste schop in de grond had gezet, werd het Julianakanaal op 16 september 1935 feestelijk geopend. Ook hierbij was de prinses aanwezig. De Commissaris van de Koningin sprak over het belang van het Julianakanaal voor de provincie: "Slechts zelden is in Limburg een openbaar werk tot stand gebracht, dat voor de economische ontwikkeling van deze landstreek van zoo groot belang was als de aanleg van het Julianakanaal, de bevaarmaking van de Maaspanden en de aanleg der hiermede verband houdende havenwerken."

Prinses Juliana opende het kanaal officieel door met een druk op een knop de sluisdeur bij Limmel te openen. Om 12 minuten over drie was het Julianakanaal officieel geopend. Vervolgens werd een boottocht gemaakt over het Julianakanaal.

Zwemmen en vissen

Hoewel het nieuwe kanaal ook nieuwe recreatiemogelijkheden bood, werd dit meteen door verboden beperkt. Zo moest men om te vissen een vergunning hebben en was er vanaf 1936 een zwemverbod. Zwemmen was trouwens niet alleen verboden in het kanaal maar ook in de Maas. Dit laatste zal ongetwijfeld te maken hebben met het groot aantal verdrinkingen in de Maas. Het was zelfs verboden om je in zwemkleding in de buurt van de Maas of het kanaal te vertonen.

1940

De Maas en het Julianakanaal vormden bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog samen een dubbele linie om de opmars van het Duitse leger richting het westen te stuiten.

De Auwe Berg was het gedeelte van Elsloo dat moest wijken voor de aanleg van het kanaal. Er verdwenen een 40-tal huizen, boerderijen, het gemeentehuis en de school. De kerk die eens in het midden van het dorp lag, kwam aan de rand te liggen.

De huizen in handen van Rijkswaterstaat

De onteigening van 1927 was zonder problemen verlopen en de huizen en gebouwen waren op één na in eigendom gekomen van Rijkswaterstaat. Dat ene huis was het veerhuis en café van de familie van Es.

Jupke van Es – getrouwd met Maria Smeets – was het niet eens met het voorgestelde bedrag. Hij hield lang zijn poot stijf. Ondertussen vorderden de kanaalwerken zover dat er voor zijn huis een dam lag waarachter het water al stond.

Uiteindelijk ging hij akkoord met 20.000 gulden vergoeding. Dat was destijds ongeveer de prijs van 4 grote nieuwe huizen! Hiervan bouwde hij een mooi huis aan de Julianastraat (nu nummer 23) met ernaast nog een bouwplaats (nu nummer 25) en café Juliana (nu nummer 66). De helft van het bedrag hield hij over. "Noe hoof ich nwats mje te wirke", vertelde hij trots. Hij had het slim gespeeld. Lang kon hij er helaas niet van genieten, hij overleed kort daarna. Zijn zoon Lei ging wonen in het huis aan de Julianastraat.

Overlevering Guus Eussen

Omdat het kerkbestuur van Elsloo naar de mening van het rijk een te hoge vergoeding voor het kerkgebouw vroeg, besloot het rijk de oorspronkelijk geplande vaargeul van het kanaal in westelijke richting te verleggen, waardoor de kerk bleef staan. Dat is ons geluk geweest, want met de kerk waren ook het kasteel, het park, de Schippersbeurs en de oude brouwerij afgebroken.

Overlevering

Toen de dragline de eerste hap uit het kasteelpark hapte, barstte Dorine Verschure – lid van de familie Jurgens die het park in eigendom hadden – in tranen uit. Dit in verband met het verlies van de privacy en de aantasting van het mooie landgoed.

De afbraak van oude kern in 1933. De oude school wordt als laatste afgebroken. Rechts is café De Dikke Stein in aanbouw.

Linksboven • De aanleg van het oudste gedeelte van de Jurgenstraat rond 1928. Het eerste pand is de boerderij van de familie Beckers (van Chrisjke). Nu zijn dit drie woonhuizen en hier was lang een bakkerij gevestigd.

Links, midden • Het nieuwe gemeentehuis.

Linksonder • De nieuwe RK Sint Augustinusschool in aanbouw rond 1929. Aan de linkerkant de meisjes- en aan de rechterkant de jongensschool.

Onder • De nog vrijwel onbebouwde "nuuje waeg" naar Stein. Op de achtergrond de kerk en de huizen van de gebroeders Reul, familie van Es en familie Bocken.

Een nieuwe plek in het dorp

In 1930 waren de huizen op "de Berg" verlaten. Ze werden tijdelijk ingericht als kantoren voor Rijkswaterstaat, bewoond door kanaalwerkers of ze werden reeds afgebroken. Ook de oude school stond er nog een tijd.

De meeste bewoners hadden inmiddels een nieuw huis langs de nieuwe en verbeterde wegen betrokken. Van het mooie uitzicht dat men vanaf de beemd had op de tussen het groen verscholen huisjes rondom de kerk, zal na verloop van tijd niet veel meer overblijven.

Nieuwe wegen

Er moesten nieuwe wegen komen. Bestaande wegen werden aangepast om te kunnen dienen als verbindingsweg. Zo kwamen er nieuwe straten voor de bewoners die de berg moesten verlaten.

Het dorp maakte als het ware een ruk oostwaarts. Nieuwe verbindingswegen aan weerszijden van het kanaal werden aangelegd naar Geulle, hetgeen een hele verbetering was. Voorheen was er alleen een voetpad door de beemden en moest het verkeer via Catsop naar Geulle. Ook kwam er een nieuwe verbinding met Stein via de Scharberg. Om deze verbindingsweg te bereiken moest er een vervangende weg komen, dat werd de Schoolstraat en de Julianastraat, "de nuuje waeg". Hoewel de Julianastraat aanvankelijk niet bedoeld was voor woningbouw, bouwden toch enkele families, zoals de families Bocken, Reul en Meijers hier hun nieuwe woning. Van de familie Jurgens had de gemeente goedkoop een groot

stuk land kunnen kopen in de Visscherspoel. Dit stuk was bedoeld om de mensen die onteigend waren en zelf geen grond langs de Stationsstraat of Koolweg hadden, een kans te bieden een nieuw huis te bouwen. Dit is nu de "Auw" Jurgensstraat

Bouwterreinen

ELSLOO - De bewoners van den berg, die bij onteigening voor den aanleg van het Julianakanaal wegvallen, kunnen zich voor een bouwterrein aanmelden bij den Edelachtb. Heer Burgemeester. De terreinen waarover kan beschikt worden, behoren bij het kasteel.⁴⁹

Het “tarren” van de nieuwe weg langs de kerk

De weg werd door de gemeente aangelegd en dat werd de (auw) Jurgensstraat. Hier gingen de meeste mensen van “de Auwe Berg” wonen. Ze bleven zich ook hier een gemeenschap voelen, net als voorheen op de Berg. Met Rijkswaterstaat was overeen gekomen dat het slopen planmatig over drie jaar kon worden uitgestreken. Dit om de bewoners de tijd te geven een nieuwe woning te bouwen. De gewone huizen kosten in die tijd ongeveer 3.500 gulden en een bouwplaats 750 gulden.

Met de opbrengst uit onteigening konden de meesten een grotere en betere woning bouwen. Daarbij kon men van Rijkswaterstaat voor een zacht prijsje bouwmaterialen kopen, van de gesloopte huizen. Daar werd gretig gebruik van gemaakt. Menig schuurtje en verbouwing werden goedkoop gerealiseerd. Er werd in die tijd natuurlijk niet alleen voor de mensen van “de Auwe Berg” gebouwd. Ook jonge echtparen bouwden nieuwe huizen en er kwamen nieuwe winkels. Er moest ook een nieuwe school komen. Die werd gebouwd op “het Brikkewerk” langs de Schoolstraat.

De villa van Henissen werd het gemeentehuis en in de boomgaard van de villa kwam het huis van de burgemeester. Langs de Heirstraat, die de verbinding werd tussen Catsop en het nieuwe centrum, werden diverse huizen gebouwd. Langs de Stationsstraat-west, Stationsstraat-oost en de Koolweg werden eveneens veel nieuwe huizen gebouwd. Tussen deze drie “buurten” in, was er een open terrein vrijgehouden. Dit kruispunt van wegen was al voor de oorlog bedoeld als dorpsplein, maar het werd pas in de jaren 50 aangelegd; het Dorine Verschureplein.

Een nieuwe kerk

Pastoor Biermans had graag gezien dat ook de oude kerk werd onteigend. Hij wilde een nieuwe, grote kerk bouwen op het brikkewerk van Schreurs, op de hoek van de Heirstraat en de Stationsstraat. De oude kerk was toen al te klein en men verwachtte, in verband met de staatsmijn Maurits, dat Elsloo nog fors zou uitbreiden. Uiteindelijk kwam er een tweede kerk. De Mariakerk aan het Dorine Verschureplein werd in 1959 ingewijd.

Waaghalzerij.

Het zwemmen in het kanaal is weer in vollen gang. Er zijn reeds heeren die het wagen van de 10 M. hoge brug te springen om zodoende hun duikkunsten te bewijzen. Het is te hopen, dat zulks door de autoriteiten wordt verboden daar die brugsport levensgevaarlijk is.

De Dikke Stein

De Dikke Stein, 6 ton zwaar, is in 1932 gevonden tijdens de graafwerkzaamheden aan het kanaal, ter hoogte van de huidige brug. Het was niet vanzelfsprekend dat deze unieke steen voor Elsloo behouden bleef. De gemeenteraad heeft er op 8 augustus 1932 een speciale raadsvergadering aan gewijd. Hoe klein of onbenullig de te behandelen zaak ook was, alles was in die tijd in principe een discussiepunt. Tijdens deze vergadering werd met 4 tegen 2 stemmen een krediet goedgekeurd voor het overbrengen van de steen uit de kanaalbedding naar de plaats, waar hij tot voor kort lag. Burgemeester Eussen hield voor het behoud van de steen een vurig pleidooi. Hij had namelijk gehoord dat de stroomverkoopmaatschappij – later werd dat de PLEM en tegenwoordig Essent – de steen naar Maastricht wilde laten overbrengen, om hem een plaats te geven vóór haar gebouw aan de Prins Bisschopssingel. Dat mocht niet gebeuren. Men moest het aanbod van Rijkswaterstaat om de steen een plaats in Elsloo te geven met beide handen aangrijpen. De kosten van de verplaatsing zouden zeker niet meer dan 100 gulden bedragen. De heer Stassen voelde er niets voor. Hij was eens gaan kijken en hij had de indruk gekregen dat de steen bij het transport wel zou scheuren.

Burgemeester Eussen dacht er anders over. Hij nam de volle verantwoordelijkheid voor het niet scheuren van de steen op zich. De heer Stassen stelde voor om de steen aan de PLEM te Maastricht te verkopen. Dat vond de raadsvoorzitter niet elegant, temeer omdat de steen

Kanaalwerken.

De kanaalwerken trekken nog altijd veel bekijks. Den laatsten tijd brengen vliegmachines nog al eens een bezoek aan de werkzaamheden om deze vanuit de lucht te kunnen gadeslaan. Zondagmiddag cirkelde er weer een machine rond op geringe hoogte rondom de baggermachines en de reeds breed uitgegraven sleuf.

van Rijkswaterstaat was, die hem aan Elsloo wilde afslaan. De heren Stassen en Pepels stemden tegen het krediet voor transport van de kei. In een volgende vergadering zei de heer Stassen dat hij in de notulen de passage had gemist, waarin de voorzitter van de raad de verantwoordelijkheid voor het niet scheuren op zich nam. “Als de steen scheurt betaal ik persoonlijk de hele transportkosten” zei burgemeester Eussen. Dat heeft hij nooit hoeven te doen, want de steen is in zijn geheel veilig op zijn plaats gekomen. Volgens de overlevering voor een fles jenever en een doos sigaren.

De steen was overigens aanvankelijk bedoeld om te komen op de hoek Schoolstraat-Raadhuisstraat, op de plaats van de transformatorzuil die vervangen zou worden door een (nog bestaand) electriciteithuisje aan de Stationsstraat.

De steen lag aanvankelijk midden op het kruispunt. Verkeerstechnisch niet zo’n geschikte plaats. In 1965 is hij een tiental meters verschoven. Later werd hij nog eens recht gezet, waardoor zijn functie als klimrek en “roetschbaan” voor de kinderen verloren is gegaan.

Overlevering Annie van Schendel- Haenen

De kleine Annie ging vaak met haar vader en andere kinderen de vorderingen van de werken bekijken.

“In het begin was het erg modderig allemaal. Ze waren bang dat de kerk door het afgraven ging schuiven. We hebben haaiantanden gevonden en later op het kanaal geschaatst, ik meen in 1933.”

Veel indruk maakte het overlijden van een jongetje dat terecht kwam onder een kolenwagen waarmee een stoomlocomotief werd bevoorrad. “Hij is het enige slachtoffer dat bij de aanleg van het kanaal gevallen is”.

Een volledig nieuwe leefomgeving

Woonden ze eerst aan de uiterste westkant van het dorp, nu gingen ze aan de oostkant wonen. Ook de bewoners van de resterende huizen van het oude dorp krijgen te maken met een verandering. Woonden ze eerst in het dorpscentrum en vormden ze een geheel met de bewoners van “de Auwe Berg”. Nu wordt het dorpscentrum verplaatst naar de kruising bij het Heilig Hartbeeld en dienen ze zich de andere kant op te richten om hun voormalige buurtgenoten te ontmoeten.

Doordat in dezelfde periode de Staatsmijn Maurits tot stand komt, versterkt de blik zich nog meer oostwaarts. Tussen het dorp en de Maas kwam een barrière te liggen. Weliswaar met een brug die overigens vijf jaar na opening van het kanaal wordt opgeblazen en pas in 1963 hersteld wordt.

Boven • Het kanaal is bijna klaar.
In het water is nog een restant
van de afdamming zichtbaar.
Rechts • De situatie in Elsloo in 1942

Het oude Maasdorp transformeert van een dorp dat gericht is op de Maas en op de dorpen aan de Belgische overkant naar een modern dorp - met een verstilte oude kern - gericht naar de staatsmijn Maurits, Geleen en Beek.

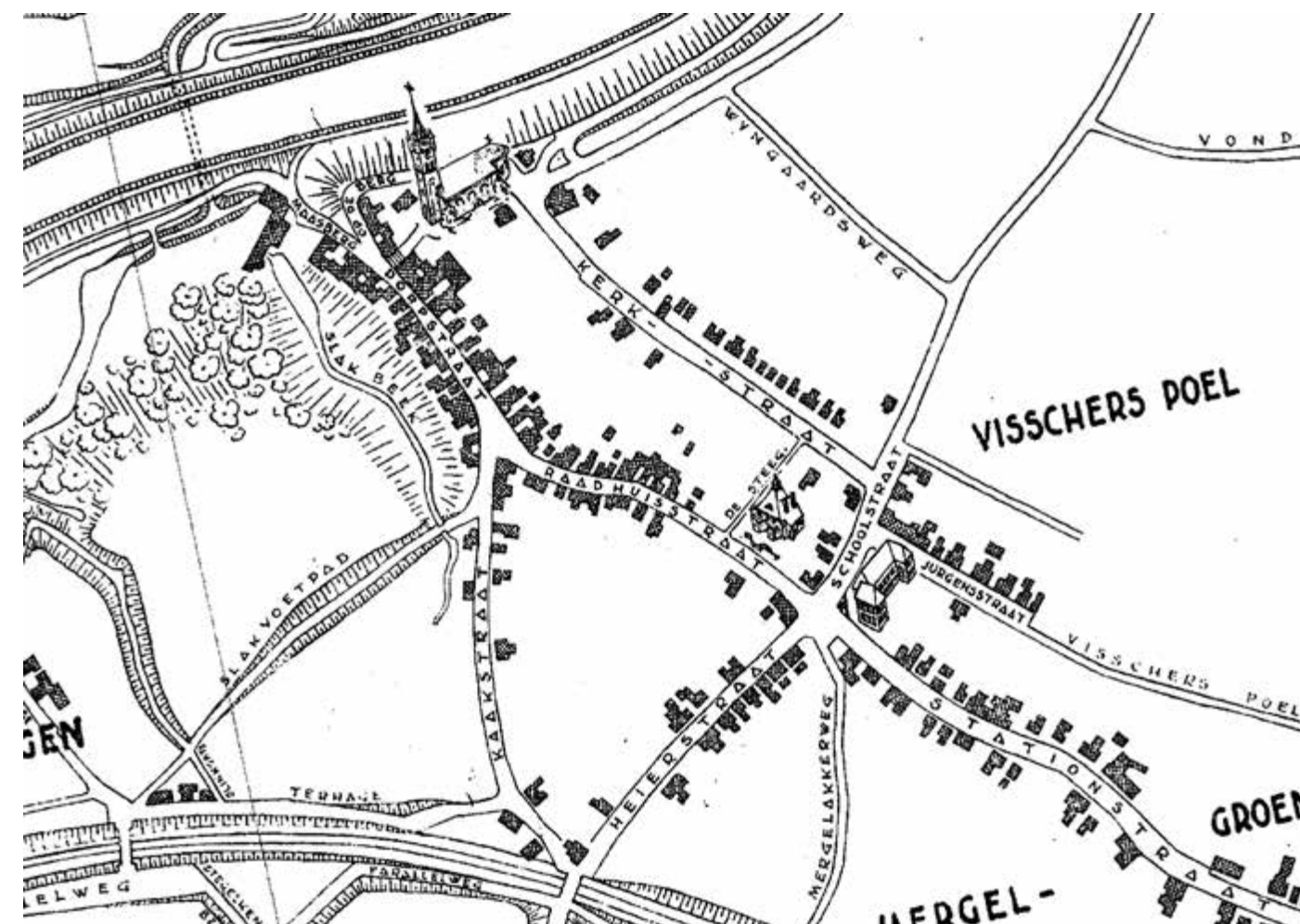
ELSLOO. — Oudheidkundige vondsten. — Bij graafwerken alhier verricht, zijn hutkommen uit de Omaliën-periode te voorschijn gekomen. De nederzetting onder het huidige Elsloo schijnt ook zeer groot te zijn geweest, daar men op groote uitgestrektheid sporen van pré-historische woningen vond.

ELSLOO. — Riolering. — De riolering van de Stationsstraat is reeds meer dan de helft voltooid. Het verkeer over den drukken weg ondervindt wel vertraging. Tot nu toe kwamen er gelukkig geen ongelukken voor.

Prachtige verbetering

De poel aan J. Driesen, Stationsweg is van gemeentewege gedempt. Het terrein is nu mooi gelijk gemaakt. Voorwaar een goede verbetering en tevens een verfraaiing van de straat aldaar.⁵⁰

Deze poel lag op de hoek van de Stationsstraat, aan de oostzijde van het Dorine Verschureplein.

Arbeiders uit het noorden

Met “polders” werden de arbeiders uit het noorden aangeduid. Voordat ze werkten voor één van de firma’s die het kanaal aan hebben gelegd, werkten veel van deze arbeiders mee aan de aanleg van de Zuiderzeepolder.

Het was ruw werkvolk. Ze woonden in keten op de Scharberg. Diverse polders bleven na de totstandkoming van het Julianakanaal hier wonen met hun gezin of ze trouwden met een meisje uit Elsloo.

In 1934 werd door de Volksbond een proef tegen drankmisbruik genomen, met een ontspanningslokaal voor de arbeiders bij het Julianakanaal te Elsloo. Door de concurrentie van de keetbazen, die wel alcohol ter beschikking stelden mislukte deze proef volledig.

Nieuwe bewoners in Elsloo

Hieronder volgen de namen van enkele families, die zich al of niet in verband met het graven van het kanaal voor de tweede wereldoorlog in Elsloo vestigden. Dit overzicht is overigens niet volledig.

- **Familie Steevens** komt oorspronkelijk uit Roermond. Als kraan- en treinmachinist bij de kanaalwerken komt Ties eerst naar Geulle. Daarna woont hij in Elsloo achtereenvolgens in het nu herbouwde huis aan de Dorpstraat 3, aan de Maasberg, aan de Jurgensstraat, aan de Stationsstraat (café naast bakkerij) en uiteindelijk in het voormalig café op Dorpstraat 19.

Overlevering Familie Steevens

De familie Steevens – Mathijs Steevens en Catharina van Nooij – ging in de “broewerie” in de Maasberg wonen. In een ander gedeelte van het grote huis woonde Henkie Oost en zijn vrouw. Hij had een motor, die hij in de kamer had staan. Van tijd tot tijd reed hij rondjes door de kamer met zijn vrouw achterop. De ramen stonden dan open en de blauwe damp kwam naar buiten. De inwoners van Elsloo stonden dan als toeschouwers op de berg met verbazing naar het schouwspel te kijken.

- **Peter Brouns** uit Thorn. Machinebankwerker bij de kanaalaanleg. Na de afronding van de werkzaamheden aan het kanaal bouwde hij een huis aan de Stationsstraat-Oost en ging hij werken in de Staatsmijn Maurits.

- **Jacobus Pleumekers** kwam uit Gronsveld en was werkzaam als kantonier voor Rijkswaterstaat. Hij huurde van Rijkswaterstaat zijn huis achter de Sint Augustinuskerk.

- **Antoon van der Laan** uit Nimwegen. Hij kwam niet vanwege de kanaalaanleg naar Elsloo, maar om te werken in de Staatsmijn Maurits. Hij ging wonen aan de Stationsstraat (bovenverdieping, rechts naast voormalig café Fredriks). Verdere gegevens ontbreken.

- **Johannes van de Schoot** uit Houthem ging wonen in Julianastraat. Zijn vrouw was een zus van juffrouw Vranken.

- **Cornelis de Vries** uit Medemblik was arbeider aan het Julianakanaal. Hij huwde in Elsloo de weduwe Maria Lemmens-Dassen en ging wonen aan de Jurgensstraat.

- **Petrus Drent** uit Ontswedde verhuisde vanwege de Staatsmijn Maurits in eerste instantie naar Spaubeek en later naar de Koolweg in Elsloo.

- **Cornelis Kroon** uit Zandvoort. Trouwde in Elsloo met Tina Knoben en begon een rijwielhandel. Eerst bij zijn schoonouders (Drukkerij Knoben) en later aan de Schoolstraat.

- **Dirk Loppersum** uit Zwolle gehuwd met Maria Borgouns uit Maaseik. Hij was machinist bij de aanleg van het kanaal. Hij bleef in Elsloo-Terhagen wonen.

Kinderen:

- Loppersum, Maria Catharina Hub. (1913)
- Loppersum, Johanna (1917)
- Loppersum, Emma (1922)
- Loppersum, Johannes Hubertus (1923)

- **Johan Wesseling** uit Mengede (D). Hij werkte aan het Julianakanaal en bleef later in Elsloo wonen. Eerst aan de Maasberg bij de familie Steevens, daarna in Catsop en uiteindelijk aan de Koolweg.

Zijn vrouw, Anna Kaus, was een dochter van een “polder”, die bij de familie Steevens inwoonde. Er waren meer leden van de familie Wesseling, eentje woonde achterop bij Jacobus Paulussen, op het Einde. Een ander was vrijgezel en werd “vlagge Jan” genoemd, hij moest bij het graven van het kanaal, zodra de wagentjes volgeladen waren een vlag in de lucht steken zodat de trein kon weggrijden. De familie Wesseling was oorspronkelijk een schippersfamilie.⁵¹

Overlevering Familie Wesseling

Mijn opa Johann Wesseling is samen met een aantal broers vanuit Smilde in Drente verhuisd naar Elsloo om te werken aan het graven van het Julianakanaal. Hij is geboren op 23 maart 1902 en gestorven op 4 augustus 1971. Mijn oma Johanna Maria Kaus heeft op de Maasberg gewoond. Ze is geboren op 7 december 1912 in Cranenburg (D) en gestorven op 5 september 1996.

- **Dirik Bosma** uit Lemmer. Geen verdere gegevens bekend.

- **Joseph Logger** uit Amsterdam. Hij was timmerman en meubelmaker.

- **Theo Huizinga** uit Groningen. Hij trouwde met Helena Driessen en vestigde zich als fotograaf aan de Dorpstraat op nummer 15a.

16 september 1935 is het zo ver, de opening van het Julianakanaal

Aan boord zijn de koninklijke familie en andere genodigden. Het kanaal is vernoemd naar Prinses Juliana. Op 16-jarige leeftijd kwam ze op 22 oktober 1925 naar Limmel om symbolisch de eerste schop in de grond te steken. Het kanaal was gereed in 1934, maar werd in 1935 officieel geopend.

Leven met de Staatsmijn Maurits

Bij Koninklijk Besluit van 12 Maart 1915 werd bepaald, dat de zetel van de vierde Staatsmijn in Lutterade-Geleen zou worden gevestigd. Bij Koninklijk Besluit van 21 Januari 1916 werd aan de vierde Staatsmijn de naam Staatsmijn Maurits gegeven, naar de tweede zoon van Willem van Oranje.

Met de aanleg van de mijn werd in 1915 begonnen. Een jaar later startte men met de bouw van de eerste twee schachten. In 1923 werd een begin gemaakt met de ontsluiting van de bovenste twee verdiepingen.

De mijn beschikte over zeven verdiepingen die aangelegd waren op 391, 455, 548, 660 en 810 meter onder het maaiveld.

De verdiepingen strekten zich in het concessieveld op verschillende plaatsen uit tot meer dan vijf kilometer vanaf de schachten. Ze hadden elk een oppervlakte zo groot als die van de stad Amsterdam.⁵²

Officieel kwam Staatsmijn Maurits in 1926 in bedrijf. De in de mijn geproduceerde vetkolen werden toegepast als industriebrandstof. De fijnkool werd verwerkt in de cokesfabriek van de onderneming. Op haar hoogtepunt werden er jaarlijks ongeveer 2,5 miljoen ton kolen naar boven gebracht. De totale productie bedroeg meer dan 96 miljoen ton.

Links • De Elsooërweg, later Mauritsweg, gezien vanaf de huidige lunchroom Danny's, voorheen restaurant Ruimzicht, richting Elsloo. Het grote "Roodhuis" is afgebroken. De doorgaande wegen waren toen nog karresporen. Met de komst van de Staatsmijn Maurits zijn deze aangepast en verbeterd.

Onder • De Staatsmijn Maurits in bedrijf in 1960.

Rechts • Badlokaal in 1928⁵³

Op 1 januari 1926 wordt een lange periode van economische stagnatie en gebrek aan werk in de eigen streek afgesloten. Een historische dag, een mijlpaal!

De koel – zoals de Geleense Staatsmijn Maurits in de volksmond genoemd wordt – wordt dan geopend. Elsloo lag ten opzichte van de Maurits, zeer gunstig als woongemeente voor mijnwerkers. Door "de hei", nu Chemelot, liep toen nog de looproute, in het verlengde van de Koolweg en Elsooërweg. Deze verbinding werd in de jaren 60 afgesloten. Later werd de Mauritsweg de verbindingsweg.

Ondanks dat er busdiensten reden naar de Maurits, gingen velen met de fiets of zelfs te voet. Het was natuurlijk een enorme tijdsbesparing in vergelijking met het reizen naar de mijnen in de oostelijke mijnstreek.

Rond 1900 kende Elsloo al relatief veel mijnwerkers die in de mijnen in de oostelijke Mijnstreek en in het aangrenzend Duits gebied werkten. Tijdens de bouw leverde de mijn al veel banen op.

De staatsmijn Maurits

De staatsmijn Maurits werd in 1926 officieel in productie genomen. In 1947 werd de mijn verbonden met de staatsmijn Emma in Hoensbroek, via een 13 km lange tunnel. In de tweede helft van de jaren veertig en vijftig werd de mijn vergroot en bereikte men een diepte van 810 meter. In 1958 werd met een derde schacht begonnen. Tot aan het voltooien van deze derde schacht, was de Staatsmijn Maurits de grootste tweeschachtenmijn ter wereld. Het was de grootste kolenmijn van Nederland. Toen in het begin van de jaren zestig het economisch tij voor de mijnbouw keerde, werd hierop geanticipeerd door de Maurits als eerste van de mijnen in 1967 te sluiten. Het bovengrondse bedrijf werd hierna ontmanteld.

Staatsmijn Maurits

Sfeerbeelden van
het werk in de mijn⁵⁴

1901

Proefboringen ten westen van Geleen door firma C. Deilman uit Dortmund.

1912

De Nederlandse Staat verwerft de concessies "Maasvelden"

1913

Boringen door het "Internationale Bohrgesellschaft Erkelenz" in de gebieden ten westen van de Emma en Hendrik concessies. Boringen werden gedaan in de nabijheid van de plaatsen Geleen-Lutterade, Krawinkel en Schinnen. Aanvullende, minder diepe boringen, werden verricht bij Urmond.

1915

Besluit om de plaats van de mijn te bepalen bij Lutterade, gemeente Geleen. Spoorwegen werden aangelegd voor de verbinding met de spoorweg Sittard-Maastricht. In 1916 besloot men de vierde mijn te noemen naar prins Maurits, de tweede zoon van Willem van Oranje. De start van de aanleg.

1923

Begin van de exploitatie van bovenste twee verdiepingen. De eerste steenkool komt boven.

1926

Op 1 januari 1926 wordt de Staatsmijn Maurits officieel in gebruik genomen. Er werken dan 2.621 mensen.

1927

De mijn groeit naar circa 4800 arbeiders en 120 beampten. De winning bedroeg destijds 135.000 ton per maand.

1929

In de directe omgeving van het mijnbedrijf was DSM reeds eerder gestart met de cokesproductie en de gasproductie.

1930

Oprichting van het "Stikstof Bindingsbedrijf" (SBB) in bedrijf. Tegenwoordig is dit een onderdeel van OCI Nitrogen.

1957

Topproductie van kolen.

1967

Sluiting en afbouw van de Staatsmijn Maurits. Uitbreiding van chemiebedrijven.

De mijnwerkers

Het mijnwerkersbestaan bracht een heel ander soort discipline met zich mee, dan het van de seizoenen afhankelijke boerenleven en brikkebekkers.

Naar “de koel” moest men leven. Een mijnwerker diende zijn leven en dat van zijn gezin volledig in te richten naar zijn werk. Het beroep van mijnwerker was topsport. Een goede conditie was noodzakelijk. Dat betekende op tijd naar bed, goed eten, matig met alcohol. Af en toe een “dröpke” en op zijn tijd een pijp of een sigaar moest kunnen. Degene die zich daar niet aan hield en na de dienst op stap ging, moest toch vroeg op. Soms waren ze dan nog half dronken op het werk. Hun conditie nam af en om toch de productie te halen moest men veel en diep ademen en kreeg men als gevolg veel stof binnen.

De kolen werden allemaal met handkracht uit de kolenwand gehakt en via de schacht omhoog gehaald. Mijnwerkers moesten in alle denkbare houdingen kunnen werken in de vaak lage, nauwe mijngangen. De aard van het werk vroeg om onvoorwaardelijke gehoorzaamheid. Je was zelf verantwoordelijk voor je eigen veiligheid én die van je collega's. In voorkomende gevallen moest je snel kunnen handelen. Er werd in drie diensten (schichten) gewerkt: dagdienst, middag-dienst en nachtdienst.

In 1929 was het gemiddelde houwersonderloon 6 gulden per dienst.

In de mijn was het nat, vochtig, warm, stoffig en er was heel veel lawaai. Altijd loerde het gevaar van instortingen en verwondingen. Door het jaagsysteem, dat tot hard werken aanzette, nam men het met de veiligheidsvoorschriften niet altijd even nauw.

Bij ziekte en ongeval was het zaak de mijnwerker zo snel mogelijk weer gezond te schrijven. Er moesten “kaole gemaak waere”.

Ook uit Elsloo zijn verschillende mannen in de mijn verongelukt of zwaar gewond geraakt. De vrouwen baden niet voor niets in de Mariakapel voor hun mannen in de mijn.

WEER EEN DOODELIJK MIJNONGEVAL IN ZUID-LIMBURG.
Ontploffing in de „Maurits”.
In de ondergrondse werken van de Staatsmijn „Maurits” is een ernstig schietongeluk gebeurd. De 34-jarige Joego-Slaviër F. Krevsel, uit Elsloo, vader van vier kinderen, kwam hierbij om het leven, terwijl de mijnwerker J. Moreta, uit Geleen, een onderbeenfractuur kreeg en naar het hospitaal te Heerlen moest worden vervoerd. De toestand van Moreta is niet levensgevaarlijk, hoewel ook hij zwaar gewond is. Beide slachtoffers zijn afkomstig uit Joego-Slavië.
Omtrent de oorzaak van het ongeval tast men nog in het duister. Vermoed wordt dat een dynamietpatroon in 't boorgat is achtergebleven en later ontploft.

In de mijn Hendrik te Rumpen-Brunssum is de 18 jarige arbeider H. Pluis uit Elsloo onder ene instorting bedolven. Toen men de ongelukkige jongen kon bevrijden, had hij reeds opgehouden te leven. het slachtoffer was nog maar enige weken aldaar arbeidzaam. Het is het zevende ongeval welk dit jaar in deze mijn gebeurd.⁵⁵

DANKBETUIGING.
De Wed. **KREYSEL** te Elsloo no. 143 betuigt haar dank aan de Verzekeringsbank de „**OUDE HAAGSCHE VAN 1836**” te Den Haag en aan **agent G. H. Rijcks, Sumatrastr. 10, Lutteradi** voor de vluggs en courante uitkeering van de gevallenverzekering van haar echtgenoot, welke 20 Juli op de „St. Mijn” Maurits doodelijk verongelukte. Zij bevelst een ieder genoemde **Ongeval** enverzekering ten eerste aan.

Woensdagavond te ongeveer half-negen is de 18-jarge leerling-bankwerker J. Driessen uit Elsloo op de Staatsmijn Maurits bekneld geraakt tusschen de lift van schacht II en den schachtwand. De borstkas werd ingedrukt en de jongen overleed een half uur later aan de bekomen verwondingen.⁵⁶

Doodelijk ongeval op de staatsmijn Maurits.
— Dinsdagavond omstreeks tien uur werd op de staatsmijn Maurits de handlanger L. H. Reubsaet uit Elsloo, die belast was met werkzaamheden aan de klaarinstallatie voor slik, vermist. Gistermiddag om half een werd zijn stoffelijk overschot gevonden in een der tanks, waarin hij op onverklaarbare wijze moet zijn gevallen. R. was 27 jaar oud en ongehuwd.

De mijnwerker M. Beckers uit Elsloo, die in de Oranje-Nassaumijn I het ongeluk had bij het kolen boren zich in een been te schieten, is Zondag in het Ziekenhuis te Heerlen aan de gevolgen daarvan overleden.⁵⁷

Begravenis
Woensdag j.l. werd onder overgrote belangstelling begraven de mijnwerker M. Beckers, die tengevolge van een schietwonde in een been overleed. Bij 't sterfhuis had zich een grote schaar van familieleden, vrienden en bekenden verzameld. En onder begeleiding der droeve tonen van 't muziekcorps der Oranje Nassau I werd de geliefde dode door enkele kameraden zijner afdeling kerkwaarts gedragen. In de begrafenisstoot merken we o.a. op de RK Mijnwerkersbond afd. Elsloo; een groot aantal leden van 't personeel en arbeiders der Oranje Nassau I. Bij 't graf werd 't woord gevoerd door een ingenieur van 't ondergronds bedrijf, die er o.a. op wees dat de verongelukte in de 21 jaren dat hij op de mijn werkzaam was altijd een goed en voorbeeldig arbeider geweest was. Namens de familieleden werd een dankwoord gesproken door dhr. Peters. Hij ruste in vrede.⁵⁸

Overlevering
Pierre Jennissen

Sjang, een broer van Pierre's moeder, was werkzaam bij het afdiepen van de schachten van de Staatsmijn Maurits. Toen een voet verstrikt raakte in een kabel van een lopende lier, greep hij in een reflex de kabel vast die zijn vingers echter door de katrol trok en deze afsneed. Sjang verloor 7 vingers en een voet en raakte invalide. Toch lukte het hem om met zijn handicap manden te gaan vlechten. Sjang werd later door zijn zus An Jennissen-Paumen in huis genomen op de Koolweg. Sjang was in Elsloo bekend als de trotste vaandeldrager van Sint Barbara.

De mijnwerkersbond van Elsloo. Aan de kwaliteit van de kleding is duidelijk te zien dat mijnwerkers geen arme sloebers waren.

Ook voor de tweede wereldoorlog kwam niet iedereen zonder meer in aanmerking om mijnwerker te worden. Er was een streng selectie-systeem. Niet alleen was er een strenge medische keuring, maar de aspirant-mijnwerker moest ook een door de burgemeester of pastoor verstrekt bewijs van goed gedrag kunnen overleggen.

De meeste jonge mijnwerkers traden na de lagere school, die destijds 7 jaar duurde, op hun 14e jaar in dienst van de mijn. Ze begonnen als leesjongen, onder hels kabaal aan een lopende band de stenen uit de kolen te rapen. Op 17- of 18-jarige leeftijd, afhankelijk van de mijn waarin hij werkzaam was, ging hij ondergronds, om te werken als sleper. Daarna werd hij hulphouwer en via de praktijk werkte hij zich op tot houwer. Dan kreeg hij ook het volle pijlerloon betaald.

Overlevering Harrie Haenen

Later worden de jongens op de lagere school geselecteerd door medewerkers van de Staatsmijn Maurits. Dit bedrijf heeft eigen bedrijfsscholen. Wie voor mijnwerker wordt uitgezocht, gaat naar de Ondergrondse Vakschool, de OVS. Anderen worden geselecteerd voor het bovengrondse bedrijf. De enkele jongens die door mogen gaan naar de Ambachtschool in Sittard, worden daar door het mijnbedrijf geselecteerd. Deze gaan dan eerst naar de Technische Vakschool van de mijn, de TVS. Hier leren ze voor bankwerker of elektricien.

Anderen gaan rechtstreeks voor verdere opleiding naar de werkplaatsen van het bedrijf. Alle jongens die op de mijn komen moeten echter eerst een tijd naar de leesband: het rapen van stenen uit de kolen.

Weer anderen gaan een vak leren bij een baas of ook via de LTS. Ze worden dan timmerman, metselaar of bakker. Degene waarvan de ouders thuis een bedrijf hebben kunnen soms thuis blijven werken. Maar na verloop van tijd gaan uiteindelijk ook van hen velen naar de mijn vanwege de verdienste. Van een hele eindejaarsklas van de lagere school waren er maar één of twee die door mochten leren aan de HBS in Sittard. Het selecteren gebeurde door de leerkrachten, waarbij afkomst en "stand" vaak meer telde dan de cognitieve vermogens.

Overlevering Sjeng Peters

Het was niet vanzelfsprekend dat je naar de LTS ging. Je moest niet alleen goed kunnen leren, maar de ouders moesten ook de boeken kunnen betalen. Uitzonderlijke leerlingen mochten op kosten van de gemeente gaan. Op de school werd je dan daarop ook aangekeken. Om op de school te komen moest je dagelijks op een slechte fiets door weer en wind door "de hei" naar Sittard fietsen.

Vast werk en een goed salaris

Was je eenmaal aangenomen op de Maurits, dan had je – als je geen "gekke tuén" (domme dingen) uithaalde – voor de rest van je leven een vaste baan en een goed inkomen. Iemand die "vas werk op de koel" had, genoot dan ook aanzien en was een gezochte huwelijkspartner.

Het aantal mijnen zegt nog niets voor hun beteekenis. In Engeland heeft men talloze kleine bedrijfjes, met primitieve middelen ingericht. Maar — de Nederlandsche mijnen behooren tot de beste en meest-modern geoutilleerde mijnen van Europa. Staatsmijn Maurits is zelfs de grootste mijn van ons werelddeel. Mee aan die uitmuntende toerusting is het te danken, dat de Nederlandsche mijnwerkers per hoofd gemiddeld meer kolen produceeren dan die der omliggende landen.

De Maurits werd aanbeden. De mijnwerkers waren helden.⁵⁹

De nieuwe gemeente Mauritsstad

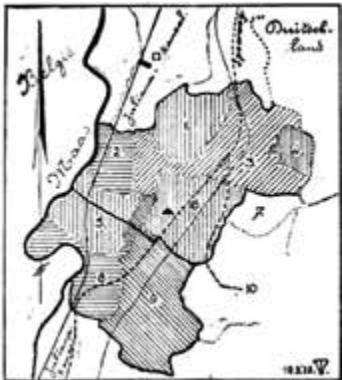
In 1928 kwam Gedeputeerde Staten plotseling met plannen om de plaatsen Geleen, Limbricht, Broeksittard, Berg aan de Maas, Urmond en een gedeelte van Stein samen toe te voegen aan Sittard. Men had al een naam voor deze nieuwe gemeente: Mauritsstad. Beek zouden met een deel van Spaubeek, Elsloo en het overige gedeelte van Stein een tweede gemeente gaan vormen in de zogenaamde Maasconcessievelden.

Achter het plan zat de directie van de Staatsmijnen. Sittard wilde het centrum van de Nieuwe Mijnstreek worden. Geleen wilde dat niet. Vooruitlopend hierop investeerde Sittard veel geld in de bouw van nieuwe faciliteiten, om de potentiële tienduizenden bewoners te kunnen huisen. Rond 1920 hadden ze 10 à 20 miljoen gulden schuld! De bouw van de Staatmijn Maurits schoot niet op waardoor er onenigheid ontstond tussen de directie van de staatsmijnen en de gemeente Sittard. De directie week uit naar Geleen. In Geleen kwam de mijnstad. Dat was tegen het zere been van Sittard. Ze bleven achter met die met torenhoge schulden. Om dat te verzachten drong het bestuur van de Staatsmijnen er in 1928 bij de provincie op aan om te kijken of Sittard en Geleen konden gaan fuseren. De eerste fusieplannen om de schulden te verdelen. In Geleen, temperamentvol als ze zijn, zagen dit als een annexatie. Er ontstond een volksopstand.⁶⁰

Het was de bedoeling om twee krachtige centra in de Westelijke Mijnstreek te realiseren, om de in opkomst zijnde mijn Maurits de nodige steun te verlenen. Tevens zouden door de ligging van de staatsmijn Maurits in Geleen, verschillende andere gemeenten kosten moeten gaan maken, welke beter gezamenlijk gedragen konden worden. Denk hierbij aan de bouw van ziekenhuizen, de aanleg van wegen en dergelijke.

In Elsloo en Stein waren de gemeenteraden van begin af aan duidelijk over de plannen: zij waren radicaal tegen. Burgemeester Eussen verwoordde de gevoelens als volgt: “Men voegt gemeenten bij elkaar, wier bewoners verschillende karakters dragen. Met gepaste en wettige middelen zal men zien ’t gevaar te vermijden”.

Deze plannen ontketenden echter een dusdanige weerstand in de met annexatie bedreigde gemeentes, die zo fel was dat Gedeputeerde Staten al binnen een jaar de plannen introk.

De driehoek, centraal in beeld is de Staatsmijn Maurits.

Gemeente Mauritsstad:
1 Limbricht, 2 Berg-Urmond,
3 Sittard, 4 Broeksittard, 5 Stein
(deels), 6 Geleen

Gemeente Beek:
5 Stein (deels), 8 Elsloo, 9 Beek

7 Muntergeleen en 10 Schinnen
vallen buiten de plannen

(Van een buitengewonen berichtgever).

De plannen van Ged. Staten, tot samenvoeging van gemeenten rond de Staatsmijn „Maurits” blifft de gemoederen in de betreffende gemeenten warm houden. Niet alleen in de gemeenteraden, maar ook op openbare vergaderingen werd in GELEEN, STEIN, ELSLOO en LIMBRICHT tegen de samenvoeging stelling genomen. Vooral in GELEEN werd een heftige campagne gevoerd. In SITTARD zelf bleef het rustig. Wel kreeg 't van alles de schuld en werd het gedoodverfd als willende alle omliggende plaatsen opslokken.

De Maurits in de crisisjaren

In Zuid-Limburg waren de mijnen de grootste werkgevers. De jaren dertig waren voor de staatsmijnen moeilijke jaren. Door de afname in bedrijvigheid van de industrie nam de vraag naar vette kolen af. Men moest vechten om te overleven. De productiekosten moesten naar beneden.

Daarvoor werden er voor de mijnwerkers onbetaalde verzuimdagen – boemelsjichten of feierschichten genoemd – ingevoerd om de productie te verminderen. Deze schichten werden niet betaald, dus de lonen daalden.

Daarnaast werden werknemers ontslagen. Dit waren hoofdzakelijk de mensen die zich vaak ziekmelden of die om welke reden dan ook niet voldeden aan de gestelde eisen. In 1935 kende de mijn Maurits 36 verzuimdagen! De vermindering van de Maurits viel nog mee, omdat er vetkool werd gedolven die gebruikt werd voor de bereiding van cokes. De nood was groter bij de andere mijnen, die huisbrand leverden. Vanaf oktober 1936 werd weer op alle dagen gewerkt.

Ontslag

In verband met berichten van ontslag op de staatsmijn “Maurits” vernemen wij nader, dat op de staatsmijnen inderdaad aan een aantal arbeiders het dienstverband is opgezegd. Het aantal is echter niet veel hoger dan in andere maanden het geval pleegt te zijn. Het is belangrijk minder dan het genoemde getal van tachtig. Het ontslag is dus niet als een aanwijzing te beschouwen, dat de mijnen wegens de malaise reeds met het ontslaan van arbeiders beginnen.⁶¹

50-jarig huwelijk

50 jaar geleden in de Augustinuskerk te Elsloo in het huwelijk werd verbonden.

Harrie Ruyl werd op 16 juni 1890 in Elsloo geboren. Op 17-jarige leeftijd, na thuis gewerkt te hebben, ging hij naar de Domaniale mijn en bleef daar tot 1912. Daarna trad hij in dienst bij de Staatsmijn Emma en stapte in 1918 over naar de Maurits waaraan hij tot zijn pensionering in 1950 verbonden bleef. Ruim 43 jaar heeft de heer Ruyl ondergronds gewerkt. In 1967 werd hij tot ere-kerkmeester benoemd terwijl hij ruim 10 jaar voorzitter van het burgerlijk armenbestuur was.

De bruid, Maria Smeets, werd geboren op 12 mei 1894 en heeft, zoals dat gebruikelijk was reeds vroeg de handen uit de mouwen moeten steken. Zij schonk het leven aan negen kinderen, 5 meisjes en 4 jongens, en heeft 19 kleinkinderen. Het feest op 1 februari begint om 15.00 uur met een eucharistieviering waarna tussen 17.00 en 18.30 uur gelegenheid bestaat om in zaal Janssen, Julianastraat 3, de feestelingen geluk te wensen.⁶²

De mijnwerkersvrouw

Het leven van de mijnwerkersvrouw stond geheel in dienst van het gezin en werd gedicteerd door de mijn en de alles overheersende moraal van de kerk. De mijn zorgde voor brood op de plank. Veel vrouwen hadden overigens geen idee hoe het er in de mijn aan toeging. De kerk wees de weg naar het hiernamaals.

De vader was nooit thuis; hij werkte 6 dagen per week op de mijn. Afwisselend in drie ploegen: de “daagsjich” van 6.00 uur tot 14.00 uur, de “middigsjich” van 14.00 uur tot 22.00 uur en de “nachtsjich” van 10.00 uur tot 6.00 uur. Zes dagen per week en vaak óók nog op zondag. Als hij niet werkte, lag hij op de divan (de kautsch) of in bed, ging kaarten, was bezig met zijn konijnen of duiven en ging soms naar vergaderingen van de bond.

Moeder werkte ook hard, de hele dag van vroeg in de ochtend tot laat in de avond was ze bezig. Zij stond 's ochtends op, nog voor de man en kinderen, om spek en eieren te bakken.

Ze smeerde zijn boterhammen en vulde zijn blik (de tuit) met hete koffie. Dan moest ze naar de vroegmis en daarna volgde een dag van wassen, schrobben, inkopen doen, kerkelijke verplichtingen, aardappels schillen, in de tuin werken, koken, afwassen, strijken, koper poetsen, kinderen bezig houden en in bed stoppen. Niets doen was geen optie. Dan was het tijd voor breien, kleding vermaken, sokken stoppen, schoenen poetsen. Daarbij was het ook nog eens een goed katholiek gebruik om liefs ieder jaar een kind te krijgen.

Als vader dan thuis was haalde hij de kolen en hout uit stal of kelder en rookte een sigaret of pijp in zijn grote stoel. Sommige gezinnen konden zich een krant veroorloven.

Moeder las enkel de dodenadvertenties, want ze moest toch weten als er in de buurt iemand gestorven was.

De vrouw en kinderen leefden op het ritme van de “sjichten van de ongergrunjer”. De vrouw paste het huishouden zoveel mogelijk aan de wisselende diensten van de vader aan. Van de vrouw werd verwacht dat zij het eten klaar had, als de man van zijn “sjich” thuis kwam. Dat betekende dat ze vaak twee keer moest koken: één keer voor de kinderen en één keer voor de man. Als de man “nachtsjich” had en overdag moest slapen, moesten de kinderen stil en het liefst ergens ver weg zijn. De vrouw was dan vaak op van de zenuwen. Want als de pap niet kon slapen, dan was hij “lestig” en kon je beter niet in de buurt komen. Als de kinderen naar school waren, was het nog te doen. In de vakanties was dit uiteraard moeilijker. Van de oudste dochters werd verwacht dat ze de moeder hielpen in het huishouden. De jongens moesten al jong de tuin omspitten, hout hakken voor de kachel en dergelijke werkzaamheden uitvoeren.

Eigenlijk stond de moeder met de kinderen helemaal alleen voor het huishouden. Steeds leven met de angst dat haar man kon verongelukken in de mijn en zij met de kinderschaar alleen achterbleef. Of de angst dat hij zijn loon verdrong en zij maar moest kijken hoe ze rondkwam. Uiteraard moesten de kinderen meewerken zodra ze konden. De jongens hadden overigens veel meer vrijheid om zich in het dorp te bewegen dan de meisjes. Die werden thuis gehouden.

Een meisje had feitelijk geen keuze. Ze werd al van jongs of aan geleerd om huisvrouw en moeder te worden. Dat was het ideaal, wat de kerk haar ook voorhield en wat velen volgden. Het alternatief was in een klooster treden. Dan kon men zelfs onderwijzeres worden. Een bruid van Christus of een priesterzoon was tevens de hoogst haalbare eer voor de ouders en voor de gehele familie.

De was doen

Na de wekelijkse wasbeurt van het kroost in een grote teil in de keuken, begon men al met het sorteren van de was. 's Maandags in alle vroegte begon het eigenlijke beulswerk. Dat de maandag de wasdag was, had weer te maken met de zondag. Dan at men wat uitgebreider en de kliekjes daarvan werden 's maandags gegeten, op de wasdag had men geen tijd om uitgebreid te koken.

Iedere week was het weliswaar wasdag, maar voor de jaren 30 konden weken, zelfs maanden voorbij gaan voor een grote wasdag kwam. De grote was kon wel 2 tot 3 dagen afzien betekenen. Voor die tijd waren de laken van de bedden gemaakt door lokale wevers en veel grover en zwaarder dan tegenwoordig. Elke week wassen, daar was gewoon geen beginnen aan. Alleen al het drogen was een heel karwei. Strijken ging niet, dus werden ze maar gewoon gevouwen. Ook was men zeer spaarzaam met zeep. Elk laken kreeg een klein stukje “broen zeip” mee.

Wasmachines bestonden nog niet. De mensen gebruikten een grote houten teil (de buktien) op een stellage. De was werd droog in de kuip gedaan en dan werd over de kuip heen een dubbel gevouwen afgedankt laken gespreid zodat de rand bedekt was. Hierop werd een dikke ring van stro gelegd. Op het vrijblijvende middendeel stortte men dan een emmer vol houtas (aomere)

uit, die men overhield van het bakken. Dan kookte men op “het vuur” een grote ketel water. Dit was overigens regenwater omdat dit “zachter” was. Als het water kookte goot men het langzaam over de “aomere” die in het midden van de stro-ring lagen. Door het heet water loste de koolzuurrijke kali in de houtas op en begon op de was in te werken om deze te reinigen. Een tijd lang liet men de was “trekke”. In de kuip zat een stop, die men er dan uitrok waardoor het water opgevang werd in een emmer. Dit water noemde men “de lwetter”. Het afgetapte water werd dan weer op kooktemperatuur gebracht, om het vervolgens weer over de “aomere” te gieten. Dit deed men dan twee tot drie keer. Daarna begon het eigenlijke wassen. Hiervoor werd het houten, zinken, porseleinen of glazen wasbord schuin in de teil gezet. Elk stuk wasgoed moest over de ribbels gehaald worden, totdat alle vuil eruit was. Al die tijd stond de vrouw met haar hoofd boven de stomende kuip en ademde de zeep- en loogdampen in. Haar handen zagen eruit als rauw vlees.

Op zondag was de mijn dicht. Maar de “koelpungel” met vuile kleren, die de man ’s zaterdags van de mijn meebracht, moest op maandags weer schoon zijn. Driemaal weken in sodawater, voorwassen en uren laten trekken op het fornuis, voordat het echte wassen kon beginnen.

De koelpungel was vaak zo vuil dat men ze met een borstel met steel op de “luif” moest “schrobbe” met groene zeep. De pungel wassen was het ergste wat er bestond. De zondag was voor de vrouw dan ook geen rustdag, maar een pungelwasdag. Na de oorlog kon men tegen betaling in de pungel-wasserij van het FSI terecht.

Na het wassen zelf werd de was uitgespoeld (’t speule). Dit gebeurde bij de gemeente-pomp of aan de bak in de Slakberg, de bron in de Maasberg, de Molenbeek en het Terhagerpötje. Hier is nog de steen te zien waarop de was met een borstel of steen werd uitgeschuurd. Een wringer had men niet. Alles moest met pure handkracht uitgewrongen worden. Het wringen was het zwaarste onderdeel. Daarna ging de was “op de bleik” op een klein grasveld achter de woning. De uit de grassprietten vrijkomende zuurstof doet immers de was op een volkomen natuurlijke wijze bleken. Voor de avond werd de was weer binnengehaald.

Was de bleek goed gelukt, dan werd de was aan de “wesjdraad” in de tuin of de huiswei met houten wasknijpers om strijkdroog te worden. Ook werd de was weleens over een heg gelegd.

Vooraf bij slecht weer was het wassen en drogen een probleem. Beschikte men niet over een riant zolder, dan hing de was dagenlang (de stoffen waar veel zwaarder dan nu) in de kamer en zat men in een zure, vochtige atmosfeer tegen de was aan te kijken.

Het strijken gebeurde met strijkbouten die werden verhit op een kachel of open vuur. Ook waren er ijzers die met gloeiende stukjes kool gevuld moesten worden. De temperatuur las men af door er eens op te spugen.

Als er een grote wasdag was, zoals in het voorjaar, dan kreeg vrijwel al het wasbare textiel een grote beurt. Dat was dan teveel voor een vrouw alleen. De kinderen of een buurvrouw hielpen mee. Veel vrouwen werkten daarom samen en hielpen elkaar. Dat was ook gezelliger en onder het werk werd dan druk gekletst.

In Elsloo was de gezamenlijke bleik langs de Molenbeek, op de plek waar het Julianakanaal gegraven is. Als de zon te fel scheen moest men daar iemand bij blijven om af en toe te sproeien. Te snelle opdroging kwam de was niet ten goede. Bleken deed men ook door aan zuiver water “blauwsel” (blauwpupke) als bleekmiddel toe te voegen.

Begin jaren 30 kwam de wringer en een waskuip met een roer in het deksel, die met de hand gedraaid werd, op de markt. Lang niet iedereen kon zich deze hulpmiddelen veroorloven. Vooral het beddengoed moest vaak lang een wasbeurt wachten. Eéns per seizoen was normaal. Tijdens de oorlog werd er ook niet vaak gewassen aangezien er toen geen zeep te krijgen was.

De komst van de elektrische wasmachines, het warm stromend water en beter wasmiddel hebben het wassen later enorm verbeterd.

Smokkelen

Sinds mensenheugenis is smokkelen voor bewoners in een grensstreek een tweede natuur, die dwars door alle lagen van de bevolking heen loopt. Van notabelen tot werklozen, niemand laat zich de kans ontnemen om gebruik te maken van het prijsverschil dat aan weerskanten van de grens op bijna alle producten zit.

Tot de Eerste Wereldoorlog werd er door doorgaans arme grensbewoners voornamelijk zout gesmokkeld. Ze verdienden hiermee een een halve cent per kilo. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in 1914 nam het aantal smokkelaars flink toe.

Het heimelijk vervoeren van allerlei levensmiddelen over de grens leverde flinke winst op. Niets was te gek: van tabak en koffie tot koeien en dameskousen. Voor bewoners langs de Belgische grens waren de goederen bovendien van levensbelang. In het door Duitsland bezette België heerste na de rampzalige winter van 1916–1917 enorme honger en armoede. Smokkelaars uit Nederland brachten onder andere zout, shag, sigaretten, koffie en boter naar de Belgen. Dit ondanks de “dodendraad”. Daar waren trucjes voor bedacht. Met een uitklapbaar houten raamwerkje dat tussen de draden gespannen werd kroop je eenvoudig tussen de draden door.

Hoewel de vliegende brigade (douane) fel jacht maakte op de smokkelaars – en zelfs op ze schoot – was er geen sprake van vijandschap tussen de twee. Smokkelen was voor hen een beroep of bijverdienste. Nooit hadden ze het gevoel dat ze iets crimineels deden. “Nee”, zeggen oud smokkelaars en douaniers eensgezind, “Het was een groot spel. Een spel dat gespeeld werd door joviale jongens”. Nu rijden we ook naar België om goedkoop te tanken, wij zien dat niet als iets verkeerd, terwijl het wel degelijk smokkelen is, we ontduiken daarmee namelijk de Nederlandse accijns op brandstof. Zo zagen zij het smokkelen ook.

Er zijn vanaf de jaren 70 van de 19e eeuw tot aan de eerste wereldoorlog enorme hoeveelheden zout gesmokkeld van Nederland naar België.

Overlevering Tjeu Lenssen

In 1914 was er in België een groot gebrek aan petroleum (pétrol). De Belgen betaalden wel 12 keer meer dan de Nederlandse prijs. Tjeu vertelt over smokkelaars die een vat petroleum naar België wilden smokkelen. Dit was nog voor de aanleg van het Julianakanaal. Ze waren bezig met het vat de helling – vanaf Op de Berg in afgebroken gedeelte van Elsloo – af te manoeuvreren. Halverwege konden hielden ze het vat echter niet meer en rolde het de helling af. Het vat stuitte echter naar het dak van een woning onderaan de Berg, sloeg door het dak en kwam naast het bed van de bewoners terecht.

Ook vertelt hij het verhaal van Lowieke Lenaerts. Hij had eens een vat pétrol gesmokkeld tijdens de Eerste Wereldoorlog (hetzelfde vat als hierboven?). De douane had hem betrapt en het vat werd ingenomen en in het gemeentehuis op de oude berg – bij de kerk – opgeslagen. 's Nachts is Lowieke teruggegaan en heeft de petroleum door het raam overgeheveld en het vat gevuld met water. De volgende dag gingen de douaniers met een vat water naar Maastricht.

Romantische misdaad

Bedoeld om de moeilijke levensomstandigheden in de grensstreek iets te vergemakkelijken was de smokkel nog kleinschalig en vriendelijk. Dit veranderde dramatisch toen boter het meest winstgevendende smokkelproduct in de geschiedenis werd. In de grensstreek ontspon zich een niets ontziend gevecht tussen douane en smokkelaars. Ondanks het geweld wordt de botersmokkel beschouwd als de meest romantische misdaad uit de Nederlandse geschiedenis. Smokkel die de staat honderden miljoenen guldens per jaar kostte en die veel smokkelaars tot vermogende mensen maakte “geld dat niet verdiend wordt door arbeid maar wel door uiterst verregaande stoutmoedigheid en een onversaagde durf” schreef een krant met nauwelijks verholten bewondering over de smokkelpraktijken in de grensstreek.

In de crisisjaren Zaten veel jonge mannen van rond de 20 zonder werk. Ze kregen geen uitkering omdat ze thuis woonden en hun ouders inkomen hadden. Om toch over geld te beschikken was smokkelen een uitkomst. Het veer in de Maas zorgde voor een directe verbinding met België.

Boter van de merken Addi, Solo of Frieseboer en suiker waren artikelen die flinke winst opleverden. In België waren deze een stuk goedkoper. Niet alleen jongens van Elsloo smokkelden, ook van verder gelegen plaatsen kwamen ze naar Elsloo om te smokkelen.

Bijkomend hadden velen familie vlak over de grens wonen. Dit maakte het smokkelen natuurlijk makkelijker. Men ging in die tijd heel vaak “op bezoek” bij familie over de grens.

Links • De legendarische Lowieke Lenaerts met zijn vrouw en kinderen Jes en An bij zijn boerderij aan Dorpstraat 6. Lowieke was een van de grootste smokkelaars van de Maaskant, maar werd nooit gepakt.

Overlevering Harry Rouvroye

Boter en suiker was in België veel goedkoper. Het smokkelen ging in de crisis jaren gewoon door. De “kleine” smokkelaars verzamelden zich overdag aan de Belgische Maaskant om na het sein “veilig” gezamenlijk met de veerpont over te steken.

Dit sein werd vanaf de bovenkamer van de Schippersbeurs gegeven door middel van een witte doek. Populair waren de botermerken Adi en Kubi, en sigaretten van het merk St. Michel. Het zware smokkelwerk gebeurde meestal gedurende de nacht, waarbij door douane en politie meerdere malen werd geschoten om de smokkelaars te kunnen arresteren.

Onderwerp:
*Maatregelen tegen den
smokkelhandel.*

De Minister van Financiën;
Gelet op artikel 10, onder 5, der wet van 31 December 1915 (*Staatsblad* n°. 533), zooals dat luidt ingevolge de wet van 27 Juni 1919 (*Staatsblad* n°. 420);
Mede gelet op het Koninklijk besluit van 15 Juli 1919 (*Staatsblad* n°. 495);

Heeft goedgevonden en verstaan te bepalen:

Artikel 1.

In de in artikel 2 aangewezen gedeelten van het grondgebied is het verboden op markten en op openbare wegen koffie, thee, cacao, chocolade, spek, vet, boter, kaas, margarine, zeep, zeemleder, leder, wollen garens, katoenen garens, linnen, sajete, elastiek, rubber, gutta-percha en edele metalen, benevens uit of met een der laatstgenoemde tien stoffen vervaardigde artikelen uit te stallen, ten verkoop voorhanden te hebben, ten verkoop aan te bieden of te verkoopen.

Een kommies mishandeld en bedreigd

De gebr. Th. en W. v. M. hadden op 20 Juli wat Belgische margarine gesmokkeld. Onder Elsloo zag hen de kommies B. die daar met zijn vrouw langs kwam. Deze, die de beide personen goed kende als smokkelaars trok zijn revolver en riep: “blijf staan of ik schiet”. De smokkelwaar werd afgegeven, doch toen de tweede broeder te voorschijn kwam, trok de kommies opnieuw zijn revolver. Beide broers, die hun leven bedreigd achten, vielen plotseling op den ambtenaar aan, ontwongen hem zijn revolver, waardoor B. nog aan den rechterwijsvinger werd gekwetst. Beiden gooiden hem bovendien nog op den grond en sloegen hem. Toen richtte de oudste broeder de revolver op den kommies; de broers raaptten de smokkelwaar op en verdwenen. De vrouw had alles, wat zich in korten tijd afspeelde gezien. De revolver werd later teruggegeven. Mr. Bikmenspoel achtte het niet nodig dat den kommies met den revolver had bedreigd, hij kende immers de beide daders, dan was procesverbaal opmaken niet nodig geweest. Mr. van Liebergen was dezelfde meening

toegedaan, de kommies had te veel onnodig met die revolver gescharreld, daardoor achten de beide verdachten hun leven in gevaar. Mr. Fabius acht de jongste broer niet zo erg schuldig, tegen hem eischte hij 2 maanden gevangenisstraf, doch de oudste is veel brutaler opgetreden, die heeft de kommies met zijn eigen revolver bedreigd. Tegen deze werd 8 maanden geëischt. De beide verdedigers pleitten voor verzachtende omstandigheden. Uitspraak op 12 October.⁶³

De huizen aan de Maasberg en de Dorpstraat lagen ideaal om te smokkelen. De tuinen grenzen aan het kasteelpark waardoor men ongezien de Maas kon bereiken.

Een kilo suiker was een kwartje goedkoper in België en hetzelfde gold voor een half pond boter. Verder ging het vooral om zout, spek, tabak, sigaretten, chocolade, schoenen, margarine, vlees, vleeswaren, brood en vloeitjes want daar zette Nederland een fikse belasting op. In de oorlog zijn enorme hoeveelheden tabak vanuit België via Elsloo gesmokkeld. In 1957 werd de Europese Gemeenschap opgericht en dat was het einde van de smokkel in het groot. Er zijn ook mensen gesmokkeld. In de Eerste Wereldoorlog Belgische soldaten en jongeren om via Nederland naar Engeland te gaan om terug te komen als soldaat en in de Tweede Wereldoorlog Joden vanuit Duitsland.

Ook de Katholieke Kerk maakte zich zorgen om de situatie van de jongeren. Ondanks de goedbedoelde pogingen van de kerk de jongens op het rechte pad te houden, bleef het smokkelen voor velen een aantrekkelijk

Werkkamp

Donderdagavond had alhier in het Patronaat een belangrijke vergadering plaats voor jeugdige werklozen ter bespreking van onze katholieke werkkampen. De voorzitter J. Van Gennep opende de vergadering met den christelijke groet en heette allen welkom. Tevens zette spr. het doel en de noodzakelijkheid van een werkkamp uiteen. Hij hing een beeld op van het doen en laten in het kamp, waarna gelegenheid werd gegeven tot vragen stellen. Hiervan werd druk gebruik gemaakt. Daarna sprak de W. E. heer kapelaan nog eenige opwekkende woorden tot de jongens. Hij wees op het gevaar der werkloosheid op zedelijk gebied en spoorde allen aan tot trouw aan Christus. Want zonder God kunnen we niets; op Hem moeten we vertrouwen en met Zijn hulp een nieuwe maatschappij bouwen. Een tiental jongens gaven zich reeds op. De gelegenheid daartoe beslaat nog tot a.s. Zondag na de Hoogmis.⁶⁴

Kleine en grote smokkel

Men maakte onderscheid tussen de kleine en grote smokkel. De kleine smokkel waren groepen mensen die met het veerpont overstaken en terugkwamen met de waar onder hun kleren en hoopten dat ze niet ter controle er uitgepikt werden.

De grote smokkel waren smokkelclubs die grote partijen de grens overhaalden. Zelfs vanuit Hoensbroek en Brunssum kwamen ze. Dit deden ze met zelfgemaakte bootjes van triplex die van binnen bekleed waren met bitumen. De douane en veldwachter schoot zonder pardon op de smokkelaars; ze waren als het ware vogelvrij. Volgens de overlevering reed een vrachtrijder - Demand - vanuit Beek vaker met een lijkenwagen door Elsloo, zonder dat er iemand gestorven was. In de kist zou hij de smokkelwaar verborgen hebben. Ook werden vrachtwagens nagemaakt zoals die van de ijsleverancier Meens uit Thull. Hierin werd geen ijs maar smokkelwaar vervoerd.

Omdat douaniers geen meisjes mochten visiteren, kwamen vooral zij op de suiker af. De meisjes gorden dan hun directoires los die door de verkopers volgestopt werden met voornamelijk suiker. De vrouw van de veldwachter was visiteuse. De vrouwen mochten wel door haar gecontroleerd worden.

Elsloo.

Smokkelen. — Ondanks het hoge water wordt nog gepoogd te smokkelen. Een dezer nachten hebben de rijksambtenaren 165 kg. margarine in beslag genomen. De smokkelaars ontkwamen.

De smokkelroute bij Elsloo voor de aanleg van het Julianakanal

Overlevering Hoebaer Fredrix

Hoebaer, geboren in 1919, woonde voor zijn huwelijk in de Maasberg. Hij heeft het leven aan de Maas voor graven het Julianakanaal bewust meegemaakt. Zo ook het smokkelen.

"Het smokkelen ging vrij eenvoudig. Met het veer over naar België en dan lopend van de Hal naar Kotem. In Kotem liep men al direct tegen de winkels aan."

Eén van zijn broers was ook een smokkelaar. Hij werd echter gepakt door de Nederlanders, maar voor drie maanden te werk gesteld in Bree (België). De Belgen zagen smokkelaars graag komen en deden hier dan ook niets tegen.

De goederen werd in een band om het lichaam gebonden. Sommigen (Lowieke de Boer) smokkelde door waterdichte zakken aan een touw de Maas over te halen. In Elsloo fungeerde Mechel van Sus (Gouder de Beauregard), die in de Schippersbeurs woonde, als uitkijk. Bij haar thuis "lag" het hele dorp inclusief de douaniers! Als douaniers de Maasberg afgingen float zij op een fluit en waarschuwde daarmee de smokkelaars aan de Maas. Deze verstopten zich. Was het veilig dan probeerde men de Maas weer snel over te steken.

De smokkelaars staken de Maas over bij de "Auw Maas" (de verdwenen verlandde Maasarm tussen Elsloo en Geulle). Zij werden dan door de Belgen overgeroeid of waadden in de zomer via een doorwaadbare plek de rivier over. Van de Auw Maas ging het dan door het Lage bos en kasteelpark naar de Slakbeek.

Nadat het Julianakanaal gegraven was, roeide men de waren over en maakte men gebruik van de duiker onder het kanaal door bij het kasteel en de brug.

Boven • Mechel Lemmens en haar man Lambert Gouder de Beauregard.
Rechts • De Maas in Elsloo rond 1930. Dit was een zeer drukke verbinding met Kotem en doel van menige smokkeltocht. Aan de overkant in volle glorie de, in 2010 afgebroken, huizen van de Hal. Voor het veer ligt het bruggetje over de Molenbeek, nu Hemelbeek genoemd.

De beschermvrouwe van de Elsloose smokkelaars

Dit was Mechel Lemmens, getrouwd met Lambert Gouder de Beauregard. Mechel en Lambert woonden in de "auw beurs". Vanaf de Berg had Mechel een perfect zicht over het gehele smokkelterrein, tot ver over de Maas. Zij was de uitkijkpost en lette op of er "commiezen" de brug overgingen naar de Maas. Als het veilig was hing ze een witte doek in een raam. Dan kwamen de smokkelaars met het veer weer over. Hing er geen witte doek dan moest men wachten of de smokkelwaar achterlaten en later terug gaan. De smokkelaars namen ook geverfde klompen voor Mechel mee. Die verkocht ze, maar ze verkocht ook smokkelwaar.

GROOTE VOORRAAD GESMOKKELD SIGARETTENPAPIER IN BESLAG GENOMEN.

Eergisteren hebben de ambtenaren der Directe Belastingen te Sittard in samenwerking met de marechaussée aldaar op de rivier de Maas te Elsloo, 10.000 boekjes sigarettenspapier welke een tweetal Belgen frauduleus trachten in te voeren, in beslag genomen.

Een van de Belgen sprong tijdens de aanhouding over boord en wist zwemmende Belgisch gebied te bereiken. De ander werd aangehouden.

Het sigarettenspapier, waarvoor een invoerrecht van f 2000,— verschuldigd was in evenals de boot naar het douane-kantoor te Berg aan de Maas overgebracht.

Smokkelen

Elsloo. Ondanks de strenge bewaking gelukt het velen nog een aardig partijtje smokkelwaar over de Maas te halen. Ook de Belgische ambtenaren zijn op hun hoede. Een dezer dagen bevonden zich een 15-tal personen op het veer toen de ambtenaren sommeerden terug te komen. Een flinke partij boter en suiker moesten de smokkelaars afgeven.⁶⁵

Prijs der boter

De prijs van de boter is vanaf heden verhoogd en kost nu f 1.55 per K.G.⁶⁶

Schietpartij aan de Maas

Vrijdagmiddag heeft zich aan de Maas alhier een schietpartij voorgedaan, die wonder boven wonder zonder ongelukken is afgelopen. Een negental smokkelaars, allen beladen met boter, stapten uit de pont in de mening dat alles veilig was. Doch helaas kwam er een auto aansnorren met Rijksambtenaren. Onmiddellijk werd halt gesommeerd. De smokkelaars sloegen op de vlucht met als gevolg dat een tiental schoten werden gelost, zonder doel te treffen. Er werden in beslag genomen 60 kg boter en 10 kg. suiker.⁶⁷

Overlevering Henk Steevens

Henk was in zijn jeugd samen met zijn oudere broers Ben, Leo en Chris en de zusjes Marie, Katrien en Agnes betrokken bij het smokkelen. Broer Harry was op dat moment nog te klein.

Zijn ouders waren de verkopers. De kopers kwamen uit heel Limburg. Uit Hoensbroek en Brunssum maar ook uit Noord-Limburg.

In de oorlog smokkelden ze grote hoeveelheden tabak, zoals de in België geteelde Semois. Ook illegaal geslacht spek en vlees werd gesmokkeld. De Belgen durfden over het algemeen meer illegaal te doen dan de Nederlanders.

Er waren in dit gebied twee grote smokkelploegen. De ene ploeg was van Stein en stond onder leiding van Tjeu "van de Bosch" Pepels. Die smokkelden via de Scharberg. De andere ploeg was de familie Steevens, waar ook een broer van Hoebaer Fredriks, Gieljam, betrokken was. Gieljam heeft ook eens enkele maanden achter de Waterlinie gezeten.

De familie Steevens woonde in de brouwerij in de Maasberg. De smokkelroute liep onder de tunnel onder het kanaal door via het park naar de tuin van hun huis, via de grote kelders door een luik de keuken in. Er werd grof geld verdiend en in de oorlog leefde de hele Maasberg er goed van.

Overdag werd ook gesmokkeld. Dan brachten de Belgen de waar over de Maas in de Beemd.

De kinderen werden er dan op uitgestuurd. Henk werd als wachtpost halverwege de helling gestationeerd, tussen het kanaal en de Maasberg. Hij keek of er geen douaniers de berg afgingen. Was dat wel het geval dan seinde hij met een witte doek en gingen de Belgen terug. Zijn zusjes gingen zogenaamd gras plukken bij de ingang van de tunnel en zijn oudere broers kropen door de tunnel. Op hun armen en knieën droegen ze leren stukken. Aan de andere kant wachtten de Belgen hun op. Die bonden dan de smokkelwaar op hun rug en op handen en voeten ging het dan terug door de tunnel. 's Nachts gingen ze met boten over. Ze hadden zelfs een schuilplaats in de kasteeltoren waar ze konden slapen.

Bij de geldzuivering in 1945 werd alle papiergeld ongeldig verklaard. Men kon maar 2.000 gulden aan oud geld inleveren, in ruil voor nieuw geld. Het overige deel moest verantwoord worden. Ties gaf mensen 2.000 gulden, waarvan ze na de inruil 500 guldens mochten houden. Velen gaven die 500 gulden niet af. Na de oorlog heeft de vader van Henk misschien wel een miljoen gulden in de tuin verbrand.

Chris is eens opgepakt bij een Razzia door de Duitsers. In Tuddern sprong hij echter van de trein af en ging bij een bakker naar binnen en vroeg daar werk. Geen toeval, want hij was bakker van beroep. Zijn moeder zat thuis te huilen omdat hij was opgepakt. Dezelfde avond nog kwam Chris vrolijk aengefietst. Bij de bakker kreeg hij een bewijs dat hij in Duitsland werkte en heeft hij ook tot het einde van de oorlog gewerkt. 's Avonds kwam hij met de fiets naar huis en een paar keer per week organiseerde hij smokkeltochten.

Smokkelgeschiedenis

Dinsdagavond heeft zich aan de Maas alhier weer een "smokkelgeschiedenis" voorgedaan. Om ongeveer 10 uur kwam zekere T. uit Brunssum van het veer gestapt, die zwaar beladen bleek te zijn. In vollen draf ging hij in de richting der brug. Een ambtenaar, die zich verdekt had opgesteld, kwam plots uit zijn schuilplaats te voorschijn en sommeerde T. halt te houden. Aan dit verzoek werd niet direct gehoorzaamd, integendeel, T. rende nog harder. Toch gelukte het den ambtenaar T. aan te houden en beslag te leggen op de z.g. smokkelwaar. Bij onderzoek der dozen bleken deze echter geen boter, doch Belgische veldstenen te bevatten. Voor den ijervollen ambtenaar een tegenvaller.⁶⁸

Boter in beslag genomen

Elsloo. Zaterdagavond is het den fiscusmannen onder leiding van burgemeester Eussen en den veldwachter gelukt een partij boter in beslag te nemen. Er werden 72 kg Belgische margarine buit gemaakt.⁶⁹

10.000 boekjes sigarettenpapier

Sittard, 5 Sept. De belastingambtenaren te Sittard hebben in samenwerking met de marechaussee op de rivier de Maas aan den Scharberg te Elsloo 10.000 boekjes sigarettenpapier, welke een tweetal Belgen frauduleus trachtten in te voeren, in beslag genomen. Een der Belgen, zekere S. uit Cothem kon worden aangehouden.⁷⁰

Waarschuwingsschoten

Donderdagavond scheen het smokkelbedrijf weer niet goed te vlotten want op een gegeven ogenblik knalden twee waarschuwingsschoten. Ook werden boter en suiker in beslag genomen.⁷¹

Overlevering Jan Pijpers

In de oorlog werd er een razzia gehouden in de boerderij van Lowieke de Boer. Alles werd doorzocht, echter zonder resultaat. De Duitsers dropen af. 's Avonds kwam Lowieke de familie Pijpers - twee huizen verder - bedanken voor het bewaren van zijn smokkel- en andere illegale waar die hij onder hun "schanssen" (takkenbossen voor oven) in de schuur verborgen had. Als de Duitsers hier achter waren gekomen, was de vader van Jan streng gestraft.

Overlevering Lies van Es

Regelmatig stond er 's morgens bij ons huis een mand eieren of ander etenswaar. Dat hadden smokkelaars er neergezet als dank voor bewezen diensten door veerman Jupke van Es.

Veldwachter Sjeng Rouvroye en een douanier bij in beslag genomen smokkelwaar aan de Maas in 1936

Deze twee artikelen werden in 1935 gepubliceerd in het Limburgs Dagblad. Ze geven een treffende omschrijving van smokkelen in de jaren 30.

Achter de waterlinie

Op smokkelen stond straf. Niet alleen werd de smokkelwaar in beslag genomen en proces verbaal opgemaakt. Ook de fietsen van de smokkelaars werden in beslag genomen. De smokkelaars hielden echter rekening met het risico van aanhouding en gebruikten daarom gammele, oude fietsen. In het gemeentehuis van Elsloo stond een grote hoeveelheid in beslag genomen fietsen.

De wet was onverbiddelijk: binnen 1,5 km van de grens mocht niets vervoerd worden. Dat was de zogenaamde eerste linie. Voor alle vervoer binnen de tweede linie, 22 km landinwaarts, was altijd een document nodig. Menige vrachtrijder trok zich daar niets van aan.

Was je meerdere malen opgepakt, dan liep je het risico voor de rechter gebracht te worden. Dan kon je als straf een bepaalde tijd “achter de waterlinie” krijgen.

Hierin waren blijkbaar gradaties. Zo wordt gezegd dat men daadwerkelijk achter de grote rivieren werd gebracht. Er was ook een mildere vorm. Dan mocht je niet meer binnen de 5 km van de grens – het zogenaamde bewakingsgebied – komen. De gestrafte moest zich maar in leven zien te houden, door bijvoorbeeld op een boerderij te gaan werken. Maar je kon ook in een rijkswerkinrichting terecht komen. De straf lag dan rond de duur van 6 maanden.

De Grensfraude

Men schrijft ons: Gelijk elders in de provincie en onder andere ook in het gewest Noord-Brabant, wordt ook in deze streken nog druk gefraudeerd en zulks niet-tegenstaande de scherpe en voortdurende controle, die aan de grens wordt uitgeoefend. Zou men eenerzijds verwachten, dat het geregelde systematisch opgezette toezicht der sluikers van hun soms zeer winstgevend bedrijf zou terughouden, anderzijds is het wel te verklaren, dat het gilde der trouwe grensbezoekers niet bijster veel aan leden inboet. Bij velen is het smokkelen tot zoo iets als een tweede natuur geworden, terwijl het feit verder niet weg te loochenen valt, dat de werkloosheid niet weinigen naar dit – zij 't een luguber en ook niet ongevaarlijk – bedrijf doet omzien.

Suiker en margarine zijn in deze streken nog immer de begeerde objecten, waarmede men zijn slag tracht te slaan. Maar ook natuurboter, spek en worst en meel zijn artikelen, die door de fraudeurs niet versmaad worden, terwijl ook al wijn er bij gehaald wordt. Er moet immers ook gedronken worden! Een gewild artikel is nog steeds het sigarettenpapier. Dat de sluikhandel eerder toe- dan afneemt, blijkt reeds hieruit, dat een der veren, n.l. dat te Elsloo voortdurend onder bewaking is gesteld. Hiermede is op dat punt enig tastbaar resultaat bereikt: de kleine consumptiefraude voor Elsloo zelf is er zeer door beperkt. De smokkelaars, wie 't meer te doen is om grote hoeveelheden, zullen zeer vermoedelijk hierop raad weten, door hun operatieterrein te verleggen naar een ander veer ofwel ze opereren tussen de veren door (bedoeld wordt via doorwaadbare plaatsen).

Dat in bepaalde grensstreken minderjarige kinderen niet alleen door hun ouders in 't smokkelwezen opgeleid worden, doch dat zij zelfs door hen afgericht worden, bij eventuele betrapping toch vooral te verzwijgen, dat vader en moeder hun op het fraudepad gezonden hebben, is even droevig als waar. De wetenschap, dat een eventuele pertinente verklaring der minderjarige wetsovertreders de ambtenaren niet in staat stelt art. 47 der wet van strafrecht op de ouders van toepassing te doen zijn, brengt deze laatste er toe een houding aan te nemen, die uit moreel en uit pedagogisch oogpunt zeer laakbaar is. Schroomde men er bij de gunstigere weersgesteldenis en bij lagen waterstand niet voor, om al wadende door de Maas, smokkelwaar met zich te voeren, bekend is onderhand een der trucs van beroepssmokkelaars om, liefst op de plaats waar de genoemde rivier de grens vormt, met een touw de sluikwaar van de Belgische zijde naar de onze te doen verhuizen.

Een opgepompte autobinnenband, vaak nog stevig bevestigd op een fietswiel – dit laatste om des te zekerder het nat worden der in de autobinnenbanden verborgene en daarop soms nog gebonden waar te voorkomen – wordt middels het touw van de ene oever naar de andere ingehaald, en dit karweitje enige keren herhaald. De autobinnenband is gewoonlijk nog beveiligd door een gave buitenband, die waterdicht de waardevolle buit omsluit. Het spreekt, dat men voor zulke bedrijven vooral het stille en donkere van den nacht kiest. Ter plaatse goed georiënteerde grensbewoners hebben daarvoor geen maan- of kunstlicht nodig. Feit is het ook, dat struikrovermanieren bij lieden van den zelfkant weer opgeld doen. Den uiteraard min of meer zenuwachtige fraudeurs worden' plotseling door als pseudo-, goed geïmiteerde, „kommiezen” een krachtig halt toegeroepen en in weinige ogenblikken verdwijnen land- en soms plaatsgenoten met een mooie vracht heimelijk gnuivend in het donkere van den avond of van de nacht. St. Joost (bij Echt) en Geulle zouden van zulte boevenstaaltjes openlijk kunnen getuigen. Naar ons nog van zeer betrouwbare zijde ter ore kwam, wordt de eigenlijke rustdag, de Zondag, tegenwoordig in dienst gesteld van den sluikhandel. Die dagen gaat de fraude bijzonder. De smokkelarij per auto wordt weer levendiger. Aan de Duitse grens laat men zich, bij den lagen markenkoers, hier en daar weer verleiden tot het frauderen van huishoudelijke artikelen. Ten slotte steekt de tersluikse handel met Duitse jenever (foezel) weer het hoofd op.

Terwijl wij natuurlijk niet er aan denken, ooit of ergens den verboden in- of uitvoer te willen goed praten, signaleren wij toch even een omstandigheid, die de bevoegde autoriteiten de moeite waard moge lijken, er eens even bij stil te blijven staan.

Nood kan dringen, om tot het alleszins immorele en ook gevaarlijke smokkelambacht zijn toevlucht te nemen. Ons zijn gevallen bekend, dat ouders hun grotere kinderen, die werk- en doelloos langs de straten lanterfant, op 'n gegeven moment niet langer vrije kost en inwoning willen geven. De fraude begint dan vaak zulke jongens, vooral als ze wat zin hebben voor avontuur, toe te lachen. Niet geschoold in het luguber bedrijf, vallen zulke jongelui gewoonlijk spoedig als slachtoffer van het alziende oog van den spiedende fiscus. De fraudeurs worden gewaarschuwd, bekeurd, gaan later... achter de waterlinie. Nu begint de ellende pas voor goed. Zonder middelen van bestaan, door hun ouders vergeten en verstoten, zwerven zij in den vreemde, ver van huis rond, schier aan wanhoop prijs, gegeven. Want... zelfs de boer, die van zijn rijken overvloed nog wel tegen de tegenprestatie van hulp in huis en stal en in de zomermaanden op het veld, 'n stakkerd óp wil nemen, beziet den "gestrafte" met 'n verwijtende blik en... stuurt hem weg, weg de straat weer op, z'n temperatuur van moedeloosheid leed en... wrok misschien wederom enige graden verhogend. Aan wie de schuld? Toch zeker aan den fraudeur-uit-radeloosheid niet alléén...

Wij weten het, dat door den rechter niet ieder geval tot in het oneindige kan worden bekeken en niet steeds en immer clementie kan worden toegepast, maar toch zouden wij bescheiden in overweging willen geven, of in voorkomende gevallen de verhouding tussen zoon en ouders niet eens reden kan zijn, om bij bestraffing een milderen maatstaf aan te leggen.⁷²

Smokkelwoede

In den laatste tijd heeft het smokkelen over de Maas van Elsloo tot Roosteren geweldige afmetingen aangenomen. Er bestaan hele smokkelbenden, waarvan de meeste leden dienst doen als spionnen. Hiervoor worden zelfs kinderen gebruikt. Als men op een donkeren avond langs de dijken wandelt, ziet men die spionnen met snellen pas heen en weer lopen, nu en dan een enkel woord wisselend met een collega, die van den anderen kant nadert. Het zijn niet alleen werklozen, die zich hiervoor lenen en daardoor iets zoeken te verdienen voor hun gezin: er zijn ook mijnwerkers, kanaalarbeiders en anderen, die hun positie in de waagschaal stellen om iets bij te verdienen. De smokkelaars gaan op geraffineerde manieren te werk. Aan de Belgische zijde hebben ze hun opslagplaatsen. Lichtsignalen van dezen kant beduiden de kameraden aan den overkant of en waar de "baan" klaar is. De waren komen over aan draden door de Maasbedding of worden al zwemmende overgebracht. Ook bootjes worden wel gebruikt.

Maar dat schijnt moeilijker te gaan en gebeurt slechts in uiterst donkere nachten; zelfs honden worden gebruikt als last-dragers door het water. Bij voorkeur wordt gesmokkeld op zon- en feestdagen of wanneer bekend is dat de plaatselijke politie van het nabije dorp afwezig is.

De rijksambtenaren staan tegenover deze smokkelmethoden vrijwel machteloos. Honderd meter van de plaats waar zij op de loer liggen, komt de smokkelwaar de Maas over. Slechts nu en dan lukt het enkele kleine partijen in beslag te nemen. Een hardere slag voor de smokkelaars is het, zooals dezer dagen zou gebeurd zijn te Stockheim, als op hun opslagplaatsen door de Belgische ambtenaren beslag wordt gelegd. In Stockheim bij de Maas zou voor ongeveer 200 gulden zijn in beslag genomen.

De smokkelaars zijn bij publiek en politie bekend, de waren worden per kilo aan de huizen bezorgd. Juist aan dit grif kopen door het publiek van gesmokkelde waren, vinden zij een aanmoediging tot voortzetting van hun "bedrijf".

Men betaalt graag voor de slechtste kwaliteit Belg. suiker 35 cent, terwijl men voor een dozijn centen meer hier in ons land goede suiker koopt. Intussen steken de smokkelaars van elke kilo 20 cent winst in den zak. Het publiek bedenkt daarenboven niet, welke "slinkse" wegen deze suiker heeft gevolgd alvorens de keuken te bereiken.

Toch moet het mogelijk zijn strenger tegen deze "beroepssmokkelaars" op te treden: Uitbreiding van de controle in de gehele Maasstreek, bijv. door de militaire politie, verbod van 't gebruik der dijken na zons-ondergang op plaatsen, waar deze voor 't verkeer onnodig zijn, strenger optreden tegen de zoogenaamde "spionnen" en nauwere samenwerking tussen politie en rijksambtenaren; Wij achten strengere maatregelen nodig niet alleen in 't belang van den fiscus, maar ook in het belang van het publiek en van de smokkelaars zelf, die hun leven bijna dagelijks in gevaar stellen.⁷³

In 1935 liep het smokkelen de spuigaten uit. Ook in Elsloo werd in dat jaar een vaste douanepost aangesteld.

Herinneringen van douanebeambte Jef Engelen uit Maastricht

Jef Engelen vertelt over zijn carrière als douanier. Hij werkte aanvankelijk in Zwolle. Nadat hij overplaatsing had aangevraagd werd hij in Beek aangesteld. Hoewel deze beschrijving na 1940 in de oorlog speelt, ligt het toch in het verlengde van de smokkel in de jaren 30. Natuurlijk waren de hier genoemde personen ook voor de oorlog actief.

“Op 11 augustus 1941 meldde ik mij in Beek, bij mijn nieuwe sectiechef en ook bij de inspecteur in Sittard. Ik kwam bij een slager in de kost.

Beek bleek een mooie standplaats te zijn. Voor zover ik mij kan herinneren, bestond onze ploeg uit vijftien oudere ambtenaren waarvan vijf met een militair verleden. Het gebied dat wij moesten controleren strekte zich uit van Geulle tot aan Stein, de zogenaamde Maaskant. Ook hadden we controlerende taken in tabaksfabrieken en distilleerderijen. Er was genoeg te doen. Voor de smokkelaars was het werkterrein door haar ligging uitermate gunstig. Het betrof hier een echte sportbeoefening, tenminste zo lang de smokkelaars het ook als een sport beschouwden. Dat gebeurde niet altijd. Het ging er ook wel eens hard aan toe. De grens tussen Nederland en België liep in het midden van de Maas, daarnaast liep het Julianakanaal. Door de oorlog waren er tussen Geulle en Stein nog maar twee bruggen over het kanaal intact.

Er woonden in die buurt ook veel smokkelaars die vaak zeer moeilijk te pakken waren. Met veel moeite lukte dat wel eens. Het kwam ook wel eens voor dat je er lelijk naast greep, zelfs na uren van observeren. In Elsloo woonde een zekere familie Steevens, vlakbij het Julianakanaal. De leden waren zo bedreven en uitgekookt en genoten zo'n grote aanhang, dat ze zeer moeilijk te pakken bleken tijdens het smokkelen. Dit hadden we al vernomen van collega's die vóór het uitbreken van de oorlog al in Beek opereerden. In het café naast mijn kosthuis kwamen ook veel smokkelaars. Zo ook de hierboven genoemde familie uit Elsloo.

Het gebeurde dat ik, buiten dienst, onder het genot van een glas bier in dat café heel veel mensen had leren kennen en je ook met hen vertrouwd raakte. Vroeg of laat werd er afgedwaald van het onderwerp en het gesprek ging dan uiteindelijk over smokkel. De betrokkene, die dan meer gedronken had dan hij bleek te kunnen verdragen, werd loslippig en vertelde een verhaaltje dat uiteindelijk leidde tot inbeslagname van smokkelwaar. Dit kwam vooral voor als er ruzie onder smokkelaars was ontstaan.”

Er bestaan tientallen verhalen over het smokkelen en het kat en muis spel tussen de douaneambtenaren (de commieze), veldwachter Rouvroye en de smokkelaars. Dat het ook heel anders kon lopen bewijst het verdrinken van twee jonge smokkelaars uit Geulle. Ze verdronken in 1935 jammerlijk in de Maas waarna hun lichamen in Elsloo aanspoelden.⁷⁴

Levendige smokkelhandel langs de Maas. Schoten klinken door nachtelijke stilte.

Men schrijft ons uit Stein: ondersteund door het groot gebruik van suiker, nu de inmaaktijd is aangebroken, wordt de smokkelhandel steeds meer beoefend; in groter getale en met meer ijver wordt thans dit beroep – want het is voor velen bepaald een beroep geworden – voortgezet. Groepsgewijze ziet men ze trekken in de richting van de Belgische grens, bij voorkeur langs Meers-Elsloo, waar men de Maas overtrekt, en enkele ogenblikken later keren de smokkelaars zwaar beladen terug. Margarine en suiker zijn de voornaamste artikelen, die op deze wijze frauduleus worden ingevoerd en meestal bij particuliere personen aan den man gebracht, terwijl ook tarwebloem en siroop, doch in belangrijk mindere mate, over de grens worden gebracht. De ambtenaren staan tegen dezen goed georganiseerde smokkelhandel als 't ware machteloos. Wanneer bij eventuele achtervolging de een of ander zijn buit in den steek moet laten, dan weet echter in de meeste gevallen de dader nog te ontkomen. Terwijl tal van anderen klaar staan om van de achtervolging gebruik te maken en de buit in veiligheid te brengen.

De laatste nachten hoorde men voortdurend schoten vallen om de smokkelaars op deze wijze tot staan te brengen. Doch ook de smokkelaars zijn van voorposten voorzien, die eveneens op hun beurt waarschuwingsschoten lossen, wanneer de weg niet vrij is. Van heinde en verre ziet men hele groepen trekken naar en van de grens, en niet alleen de grensplaatsen worden van de Belgische producten voorzien, doch ook de verder van de grens gelegen plaatsen krijgen hun deel. De crisiszuivelwet ware beter getekend door den naam smokkelwet, want het staat wel vast, dat uit deze wet de hele smokkelgeschiedenis is voortgekomen.⁷⁵

Wilde achtervolging

Dezer dagen gebeurde het. Een wilde jacht, twee wielrenners achter elkaar in een geweldige vaart. Een jonge man uit ons dorp werd door een ambtenaar achtervolgd en het ging straat in, straat uit. Opeens snort de jongeman met zijn vrachtje voor op de fiets, bij een bakker naar binnen. De ambtenaar kreeg hier de z.g. smokkelaar te pakken en wilde natuurlijk de waar inpalmen. Dit beviel de jongenman evenwel niet, daar hij absoluut geen smokkelwaar had, doch gewoon de deeg, die hij naar de bakker moest brengen om z.g. mikken te bakken. Voor den ijervollen ambtenaar was het wel een tegenvallertje.⁷⁶

Ook in Meers en Stein werd druk gesmokkeld.

Het smokkelen stopte niet in de oorlog. Tot in de jaren 50 is er gesmokkeld tussen Nederland en België. Met de oprichting van de EEG komt er een einde aan de illegale smokkel over de Maas.

Aan het heilig hart

Na de aanleg van het Julianakanaal was de buurt rond het Heilig Hartbeeld het middelpunt van het dorp. Hier kwamen van oudsher vijf wegen bij elkaar die nu de nieuwe kern van het dorp gingen vormen: de hedendaagse Raadhuis-, School-, Heir- en Stationsstraat.

Destijds droegen deze straten andere namen: “Ut Sträötje”, “Drie Koulewaeg”, “Peerlinkestraat” en “Elservjêstraat”. De nu verdwenen weg naar het Mergelakker maakte van het kruispunt een vijfsprong. Lang was de enige bebouwing op dit punt de inmiddels verdwenen Mariakapel op de hoek van de Stationstraat en de eveneens verdwenen weg richting het Mergelakker.

De mariakapel

De foto op de pagina hiernaast komt uit de jaren 50. Te zien is de Mariakapel met achterliggende bebouwing.

Rechts de weg naar het Mergelakker.

Achter de kapel, links is nog een restant te zien van de lindeboom die achter de kapel stond. Aan de hoge “graven” is te zien dat de Stationsstraat in oorsprong een holle weg is geweest.

Links het café van Jentrien (Johanna-Catharina Peters-Wijnen), de latere zaal Fredrix (dochter Mai Peters, getrouwd met Tjeu Fredrix). Rechts de winkel van Trees van de Heuvel (Hoevelaars). Achter de kapel de woningen van Willem Janssen (linkergedeelte) en Jacobus Peters (rechtergedeelte).

Rechts van de weg naar het Mergelakker heeft nog een kruisbeeld (van de familie Odekerken) gestaan, maar dit werd door een Amerikaanse truck in Maart 1945 omvergereden. Het werd herplaatst aan de overweg aan de Spoorstraat, maar is inmiddels verdwenen.

Het kruispunt werd oorspronkelijk “Aan de Linde” genoemd. Dit naar de oude dorpslinde die eeuwenlang stond op de hoek van de Schoolstraat met de Raadhuisstraat.

Echter bij de vorming van het nieuwe centrum verloor de naam zijn betekenis en kreeg het punt verschillende aanduidingen zoals “Aan ut brikkerwerk”, “Aan ut Heilig Hart” en “Aan d'n Aolber”.

Aan ut Brikkerwerk

Een “brikkerwerk” was een terrein waar met de hand bakstenen (bakstenen) werden gevormd en in veldovens ter plaatse gebakken. Van veel huizen aan de Stationsstraat zijn de stenen ter plaatse of in de directe omgeving gebakken. Dit was de goedkoopste manier om te bouwen.

Op de hoek Stationsstraat-Heirstraat lag het vermelde Brikkerwerk van de gebroeders Schreurs. Tegelijkertijd lag er een tweede brikkerwerk op het terrein, waar later de school werd gebouwd en nu de huizen en appartementen “Aan het Brikkerwerk” staan. Dit “brikkerwerk” was van de gebroeders Tjeu, Harie, Lowieke en Sjeff Meijers. Zij bakten hier de “brikke” voor hun huizen aan de Stationsstraat en Heirstraat.

Het Heilig Hart met de
Sint Augustinusschool
in de jaren 50

De bouw van de school

De architect voor de nieuw te bouwen school was architect Dings uit Beek. Op 24 augustus 1929 vond de aanbesteding van de nieuwbouw plaats.

De goedkoopste inschrijvers waren Louis en Peter Schreurs, aannemers uit Elsloo. De aanneemsom bedroeg 65.670 gulden. De nieuwe school werd in september 1930 in gebruik genomen. Ter afronding van de schoolbouw zou er een monument komen ter ere van het Heilig Hart.

Het Heilig Hart beeld

De indieners van een ontwerp voor het Heilig Hartbeeld waren, Lucker uit Roermond, Ramakers uit Geleen, Architect Dings uit Beek en Aug. Hermans uit Den Haag, wiens ontwerp werd uitgekozen en aan hem werd de opdracht toegekend.

De kostprijs bedroeg 3.000 gulden. De offerblok – dit zijn giften van de inwoners van het dorp – had 1.500 gulden opgebracht, men kwam dus de helft tekort. Doch er kwam een gulle gever, die onbekend wenste te blijven. Dezeschonk de overige 1.500 gulden.

Het was Jan “Sjengske” Jacob Hendrik Lenssen en zijn echtgenote Catharina Hubertina Bovens van de Stationsstraat die de helft van het beeld betaald hebben.

Heilig Hartverering

Aan het eind van de 19e en begin van de 20e eeuw kreeg de Heilig Hartverering nieuwe impulsen. Voor de geestelijkheid zou de Heilig Hartverering persoonlijke vroomheid met sociale actie in het teken van naastenliefde moeten stimuleren. Zo werden bijvoorbeeld in deze periode in de Nederlandse provincie Limburg meer dan honderd Heilig Hartbeelden op pleinen en straten in woonwijken geplaatst. Tientallen parochie-broederschappen werden er gesticht met het doel de Heilig Hartverering te verdiepen. Dit als religieus teken van hulp en houvast in een onzekere, snel veranderende samenleving. Ook in Elsloo vond men dat er een beeld moest komen.

De inwijding van het beeld

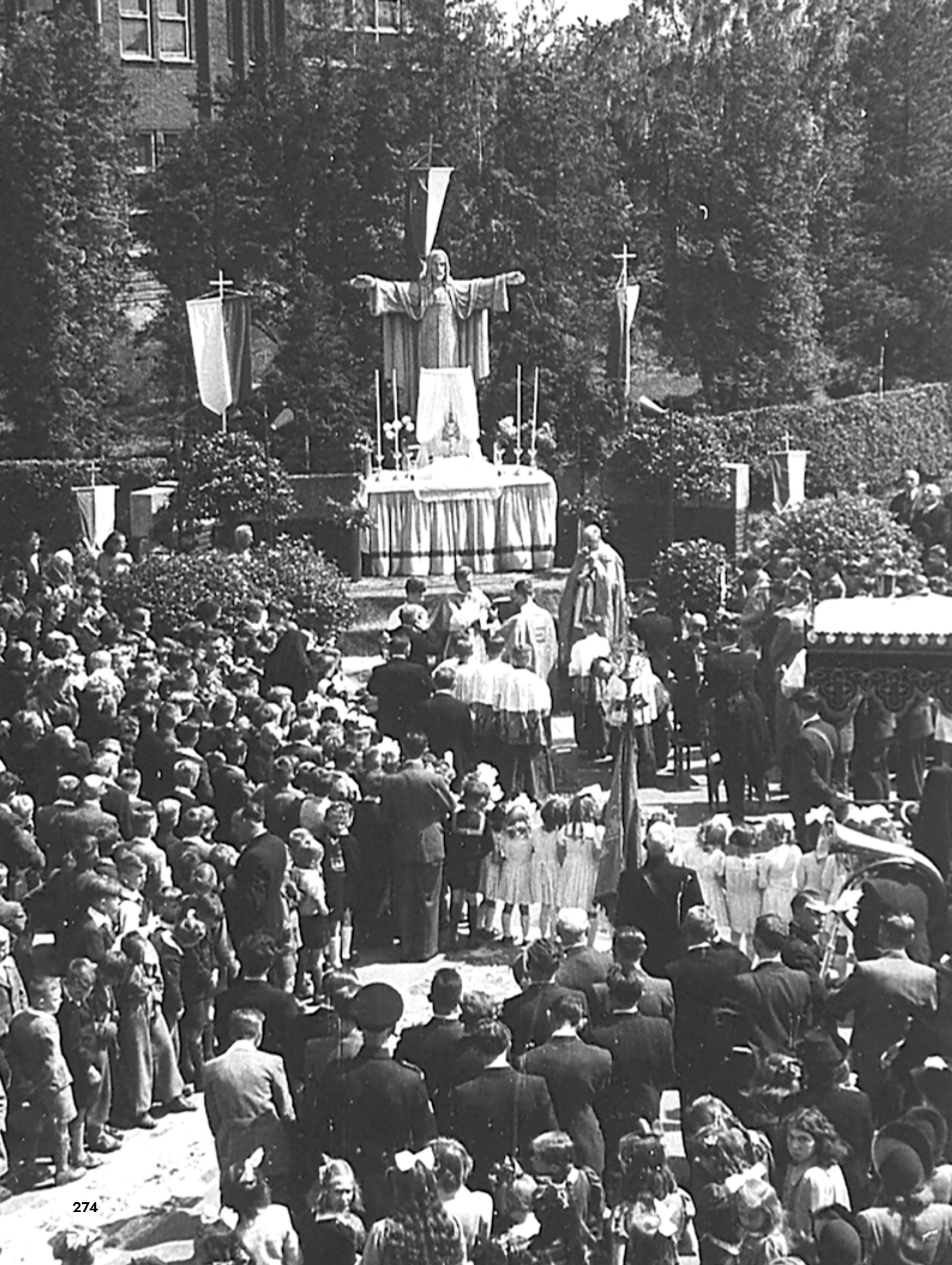
Op zondag 26 oktober 1930 werd het monument ingewijd. Een feeststoet, gevormd door de inwoners alsmede alle verenigingen met hun vaandels, trok naar het Heilig Hart. Het beeld was gehuld in een “berg van witte chrysanten”. Burgemeester Eussen verrichte de onthulling en hield een korte toespraak. Na het gezang en de muziek hield rector Adriaansche van het Missiehuis te Stein de feestpreek. Tenslotte volgde de inwijding en een toespraak door pastoor Biermans. Het geheel werd opgeluisterd door twee fanfares; de Maasgalm uit Elsloo en Sint Jozef uit Meers.

Vanaf die tijd was het beeld een onderdeel van de ziel van de gemeenschap. Niemand ging zonder een kruisje te maken langs het beeld.

Bij processies en priesterwijdingen was het beeld uitbundig versierd en een bloemenzee.

Fragment uit het boekje ter gelegenheid van de onthulling van het Heilig Hart

ELSLOO.

31 October—7 November.
Heden feest van Christus Koning. Om 2 uur Rozenkrans en Lof. Daarna gaan we biddend (in processie) naar het H. Hartbeeld. De vereenigingen worden vriendelijk verzocht hun vaandels mede te nemen. De geloovigen willen wel zoo goed zijn om te denken aan hun toewijdingsformulier. Van half 5—7 uur zal een Z.Eerw. Pater helpen biechthooren.

VERLICHTING H. HARTBEELD.

Voortaan zal 's avonds het H. Hart-beeld verlicht worden door een schijnwerper. Dit brengt een mooi effect te weeg. Het monumentale beeld, dat de wacht houdt over Elsloo en zijn inwoners, komt nu bijzonder goed uit tegen de groote scholen op den achtergrond. Stelig staat daar de Koning der Koningen te midden van een berg najaarsbloemen.

Daar men weet dat Elsloo in den loop van 't jaar voor een passende bloemenversiering zal zorgen, zal een gedeelte van de bloemenbank staan blijven.

Door deze bloemenversiering en de verlichting 's avonds zal de aandacht van de voorbijgangers als van zelf op 't mooie beeld getrokken worden.

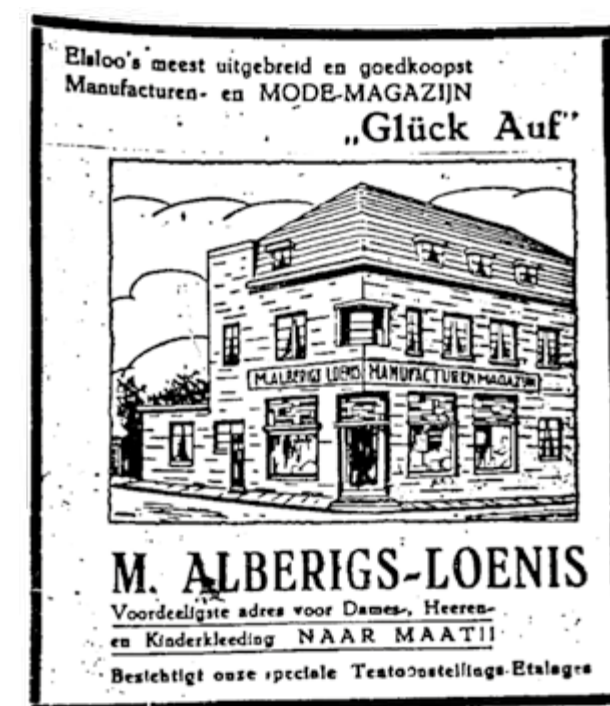

Linkerpagina • Rustaltaar processie 1946
Links • Kledingmagazijn "Glück auf" van de familie Alberigs in 1934

Aan d'n Aolber

Een van de namen die tegelijkertijd met "Aan het Heilig Hart" werden gevoerd is: "Aan d'n Aolber". In het grote pand op de hoek Heirstraat-Raadhuisstraat was oorspronkelijk het grote kledingmagazijn van de Familie Alberigs gevestigd. De Elsoose uitspraak van deze familienaam is "van de Aolber". Vandaar dat het kruispunt ook "Aan d'n Aolber" werd genoemd.

Tegenwoordig is op de Restautant Concon gevestigd. Aan dit pand vastgebouwd was drukkerij Knobben. Op de foto is goed te zien dat de daken van beide panden oorspronkelijk van gelijke hoogte waren. De muren van de drukkerij konden echter het dak niet dragen, waardoor men dit heeft moeten verlagen.

Overlevering Harry Rouvroye

Rond het Heilig Hart gebeurde in de jaren 30 alles wat voor ons belangrijk was. Dit was het middelpunt van onze wereld. Hier was onze gloednieuwe school waar ons op nogal strenge wijze de ons toegedachte kennis werd bijgebracht. Het gebruik van een lat en de aanwijstok werd niet geschuwd, hetgeen achteraf gezien niet vreemd was. Jongens waren een stuk rumoeriger dan meisjes. Schoolreisjes waren ons vreemd, en andere leuke dingen beleefden we niet. Hoewel de telefoonles die we in de 7e klas kregen een uitschieter was. Om beurten mochten we een bepaald nummer bellen en enkele beleefdheden uitwisselen met een mevrouw die in Maastricht zat. Er waren jongens die uit de toon vielen, want ze hadden blijkbaar niet opgelet toen ons werd uitgelegd wat er mocht (moest) worden gezegd. Gymnastiek werd in 1940 door de Duitsers verplicht, wat resulteerde in een sjokpartij achter elkaar over de speelplaats waarbij we een lied zongen dat de meester had geschreven op de muziek van een bekend Duits soldatenliedje (Erica).

Het mooiste was de laatste schooldag voor de vakantie. Er werd dan geen les meer gegeven en het laatste uur werd er gezongen. Als laatste werd gezongen: "Hoera het is vakantietijd. De boeken weg, de lei opzij".

Een lei hadden we nooit gebruikt. In die tijd gingen de ontwikkelingen in de schoolwereld niet zo snel als tegenwoordig. Gedurende de vakantietijd en na de schooluren hadden we zeeën van vrije tijd.

Verzamelpunt voor ons was de stoep bij Alberigs. De spelen die we beoefenden konden we vrijelijk uitvoeren. Voor de school was een vrij stuk grond van circa 2,5 meter breed; een trottoir was er niet. Knikkeren (huuve), landveroveren en ruigere spelletjes als "kouve", "flipboere" en "petsjekuule" konden we daar zonder iemand te hinderen spelen. In 1934 werden de Stationsstraat, de Raadhuisstraat en de Dorpstraat geasfalteerd. Voor ons was dit ideaal. We konden nu "doppe", "knubbele" en "reipe" zonder natte voeten te krijgen. We begonnen er ook met spelen die verder reikten dan de buurt: onder andere "jagerballen" en "vossejagen". Ook vertrokken we vanaf hier voor tochten naar het bos of naar Geulle. Maar dat was niet alles.

Bij drukkerij Knoben hadden de kinderen een fiets! Destijds een rijkdom. Ongeveer de halve buurt heeft hierop fietsen geleerd.

Verder bewonderden we bij tijd en wijle de drukkunst. De machines waren voor ons wonderen van techniek. De etalages en het naaiatelier van "Tjeu Aolbers" waren top. In 1936 was op de radio het liedje "Daar bij die molen" zeer populair. Prompt richtte "Tjeu" een etalage in met een molen die elektrisch werd aangedreven en speelde het bijbehorend liedje. Toentertijd een technisch hoogstandje dat veel bekijks trok. Overigens staken al zijn etalages met kop en schouder boven die van andere winkels uit. In het naaiatelier ('t wirkes) werden uitvindingen gedaan. Sjef Alberigs had aanleg voor nieuwe dingen en voerde die ook uit, al vielen de resultaten ook vaak tegen.

Een andere speelmogelijkheid bood het brikkenwerk. Parallel aan 't Peerlinkestraotje lagen de resten van de laatste brikkenoven van de gebroeders Schreurs die er had gestaan.

De open loods bood ons bij slecht weer een droge speelplek hoewel dit toch gevaarlijk was. Pie Schreurs, één van de eigenaren, was niet voor de poes als je werd betrappt.

De straat bood ook allerlei afwisseling. Allereerst was er de streekbus van Brouns uit Stein. Die passeerde er met enige regelmaat en stopte om passagiers in en uit te laten stappen. De bus reed van Stein naar het Station en later ook tot aan de Rijksweg in Beek. Weer een andere busdienst was die van Chris Everaers op de Stationsstraat. Hij vervoerde mijnwerkers van Elsloo naar de mijn Maurits. Hij deed dit voor alle drie de diensten. Hieraan kwam een eind bij het bombardement van Geleen op 5 Oktober 1942, toen de bus verbrandde. Ook de busdienst van Brouns werd in het begin van de oorlog opgeheven.

Een andere attractie was de ijs-auto van Meens uit Schinnen. Die bracht op vrijdags nieuw ijs bij de cafés in Elsloo, voor het koelen van het bier. We waren er steevast bij als de wagen stopte bij het café van May van Jentrien (Fredrix). Met een grote haak werden de staven ijs van 25 bij 25 cm bij 1 meter uit de wagen getrokken. Er brokkelden altijd stukken af en die waren dan voor ons.

Ook de wagen van Van Gend en Loos kwam minstens één keer per week in het dorp om pakketjes af te leveren bij Alberigs of Knoben. De wagen was heel oud en had houten spaakwielen. Het kostte altijd moeite om de motor aan te slingeren. Op zijn weg door het dorp liepen we vaak een stuk mee. We hielden hem makkelijk bij, zo langzaam was het ding.

Toen we ouder werden verzamelden we op de stoep bij "den Aolber" om naar kermissen te gaan of samen naar school in Sittard. Hiervoor moesten we te voet naar de Rijksweg in Beek.

Café Wed H. Peters-Wijnen. In de deur May Peeters, op de trap Jentrien Peeters-Wijnen, voor de trap de overbuurvrouw Trees Driessen-Hoevelaars.

Het heilig hart overleefde ongeschonden de oorlog en was met ons getuige van het spelen van het Wilhelmus op 18 September 1944, onze bevrijdingsdag.

Tjeu Alberigs sr. nam hiervoor het initiatief en speelde om 12 uur samen met zonen Lei en Tjeu, zijn broer Sjeng en Tjeu Fredrix het volkslied.

Het wirkes van Alberigs werd ons kaarthonk; hier maakten we, in de jaren 50, de geboorte mee van onze befaamde carnavalsslager "Es Sajelair gebaore". Lei speelde dit op carnavalszondag samen met zijn broers Tjeu, Sjef en Gerard midden op straat. In Elsloo was niets te doen terwijl in Stein en Beek al carnavalsverenigingen en optochten waren.

Het kasteel en het park

Na het afbranden van het herenhuis in 1885 vertrok de familie de Geloës naar een andere bezitting, het kasteel Crutzen bij Hasselt. Het kasteel en landgoed Elsloo werd te koop aangeboden.

De familie Jurgens

Jan Jurgens, groothandelaar uit Oss, kreeg het kasteel en landgoed Elsloo bij toewijzing als de hoogst biedende voor een bedrag van 250.000 gulden in eigendom. De inkoop werd aangenomen ten behoeve van de handelsfirma Antoon Jurgens te Oss, bestaande uit Jan, Hendrikus (Henry) en Arnold Jurgens, allen groothandelaren, wonende in Oss. Op 28 januari 1887 passeerde de akte.

Bij scheiding en deling, na het plotseling overlijden van Hendrikus Jurgens in 1888, kwam het landgoed, dat ongeveer 240 percelen omvatte, in bezit van Theodora van Waardenburg (1840-1899, zij was de weduwe van Hendrikus Jurgens) en Theodorine Antonia Jurgens (1872-1901), religieuze in de Congregatie van de Notre Dame des Chanoinesses de St. Augustin te Parijs. In de praktijk werd zij Dorine genoemd.

Als herinnering aan haar als erfplantster van het landgoed werd aan de voorzijde van de kasteeltoren een gedenksteen geplaatst met de tekst: Dorine Jurgens (1872-1901). Daarna werd de Naamloze Vennootschap Theodora tot exploitatie van het landgoed Elsloo, gevestigd te 's-Gravenhage, opgericht. Deze NV werd echter naar Theodora van Waardenburg genoemd. Dit om het landgoed voor opsplitsing te behoeden.

Kasteel Elsloo in volle glorie rond 1840. Vanaf een prent geschilderd door meester Willem Pesch.

Jurgens, Hendricus “Henry” Leonardus (1840-1888)
Van Waardenburg, Theodora (1840-1899)
Getrouwd: 1866

Kinderen:

- Van Hees, Louis Henri Hubert (22-03-1902)
- Jurgens, Anton Johannes (1867-1945)
- Jurgens, Petronella Francisca (1868-1927)
- Jurgens, Franciscus Johannes (1869-1941)
- Jurgens, Johanna Henrica (1870-1932)
- Jurgens, Henricus Leonardus (1871-1872)
- Jurgens, Theodora Antonia (1872-1901)
- Jurgens, Ursul Monica (1873-1913)
(moeder van Theodorine “Dorine” Jeanne Marie Verschure, 1900-1987)
- Jurgens, Hendricus Leonardus (1874-1939)
- Jurgens, Francisca Leonarda Maria (1876-1956)
- Jurgens, Leodina Anna (1880-1966)

De voorloper van Unilever

De familie Jurgens was aanvankelijk werkzaam als groothandelaren in boter, maar kochten in 1871 een Frans patent voor het maken van margarine. Ze groeien dan uit tot de grootste margarinefabrikant ter wereld. Een tweede grote fabrikant was op dat moment Sam Van de Bergh. De Jurgens en Van den Bergh, fuseren in 1927 en gaan in de nieuw gecreëerde Margarine Unie op. Twee jaar later krijgt Anton Jurgens het idee om met het Engelse Lever Brothers te fuseren, waaruit vervolgens het internationaal concern Unilever ontstaat.

De Jurgens en het kasteel

Tot eind jaren 50 bleef het kasteel en park in privébezit van de familie Jurgens. Het kasteel diende als buitenverblijf waar ze konden paardrijden en tennissen. In het park lag hun eigen tennisbaan.

Ze kwamen op toerbeurt naar Elsloo en ze verbleven hier meestal van mei tot en met september. De meest frequente bezoekers waren echter Mevr. Leodine Verschure met Dr. J.M. Duthil en Mej. Dorine Verschure. De overige maanden was het kasteel niet bewoond. Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kwamen de Jurgens niet meer. Ook de paarden waren weggehaald. Het kasteel bleef echter wel nog gemeubileerd. Hiervan profiteerden de Amerikaanse bevrijders, die er helaas ook veel vernielden.

Na de oorlog kwamen de Jurgens niet meer terug naar Elsloo. Zuid-Frankrijk werd voortaan hun zomerbestemming en het kasteel verloor zijn bestemming voor de familie en raakte in verval.

Boven Henry en onder Anton Jurgens

Boven • Het kasteel van Elsloo. De woning links aan de voet van de Maasberg, onderdeel van het kasteel, is de voormalige rentmeesterwoning van het kasteeldomein.⁷⁷

Rechterpagina bovenaan • De oude ingang van de Medammerweide. Vanwege de aanleg van een parkeerplaats in de jaren 70 voor het zwembad werd de poort afgebroken. Om 20 jaar later een dertig meter verder opnieuw opgebouwd te worden. Rechts • Het nog niet opgevulde dal van de Slakbeek in de Medammerweide. De “Medammerkoel”.

De Medammerweide

De naam Medammerweide dateert uit de 19e eeuw. Destijds woonde een rijke weduwe Elisabeth van Hees Willems op de grote hoeve, waarin momenteel een appartementencomplex aan de Dorpstraat gevestigd is. Een deftige, rijke mevrouw noemde men vroeger een madam. Zo ook Elisabeth. Deze madam pachtte de weide van het kasteel en wandelde vaak door de fruitweide. Vandaar dat de Aelsenaeren de weide “Madam heur wei” gingen noemen wat verbasterde tot de Medammerwei.

Het kasteel voor de aanleg van het Julianakanaal rond 1920. Links naast de bomen "de Auwe Berg".

Verboden terrein

Strikt genomen was het kasteel, park en aangrenzende bossen voor de inwoners van Elsloo verboden gebied. Echter stonden de Jurgens positief tegenover de inwoners van Elsloo en zo mochten de nonnen van de bewaarschool er met de kinderen wandelen. Het park stond ook ter beschikking voor verenigingsactiviteiten.

Diverse inwoners verdienden hun brood door in het park voor de Jurgens te werken. Het park werd natuurlijk ook stiekem door de dorpsjeugd bezocht. Er liepen belangrijke smokkelroutes via ht park naar de huizen in de aangrenzende Maasberg en Dorpstraat.

In de beemden mochten de boeren geen palen met prikkeldraad zetten, omdat dit hindernissen waren bij drijfjachten en het paardrijden. Er liep geen doorgaande weg door de beemden naar Geulle aan de Maas. Wel was er een voetpad tussen de nu nog de bestaande dubbele rij eiken. Met een slagboom was deze veldweg afgesloten bij de molenbeek. Enkel in de hooitijd mochten de boeren met paard en wagen door de beemden.

Mariaspel

Morgen, Zondag 7 Aug. zal door leden van de K.J.V. en K.J.M. alhier met medewerking van mej. D. Verschuren, alhier goed bekend als de juffrouw van het Kasteel, met muziek en zang worden opgevoerd in de boomgaard van het Kasteel "De schone legende van Zuster Beatrijs". Dit is een echt Mariaspel, waaruit duidelijk blijkt de waarheid van het woord: "Een kind van Maria gaat niet verloren". Aanvang 6 uur. Uit de voorverkoop der kaarten in de loop dezer week, blijkt dat het morgen storm zal lopen. Een woord van hulde en dank aan de medewerkster, Mej. Verschuren, dit dit grootsche werk op touw heeft gezet is hier zeker niet misplaatst.⁷⁸

Joseph in Dothan

ELSLOO – Zondag 30 Juni en Dinsdag 2 Juli zal de toneelvereniging "Vriendenkring" opvoeren "Joseph in Dothan". De uitvoering zal plaats hebben in de openlucht. De familie Jurgens zal een mooi plekje afstaan op het Kasteel.⁷⁹

Openbare Verkoop van zwaar Slaghout

Deurwaarder Evers, Meerssen zal Maandag 9 Februari 1920, voormiddags 11 uur, ten verzoeken van den Weledel. Geb. Heer A. Jurgens, publiek verkopen: 140 kopen zwaar slaghout liggende afgekapt te Elsloo nl. Broekerbosch, aan Terhagen en aan de Duiker. Vergadering om 11 uur voormiddag aan no 1 nabij Terhagen Elsloo.⁸⁰

Het verdwenen watervalletje in het park met een aantal leden van de familie Bours.

Jan Geurts, zittend voor het oorspronkelijk theehuisje in het kasteelpark.

De Crèmerie

Dat de Jurgens ook de belangen van de bevolking van Elsloo en met name hun pachters duidelijk voor ogen hield, blijkt uit het besluit tijdens een aandeelhoudersvergadering van de NV Theodora in 1901 tot oprichting van een crèmerie. Deze boterfabriek kwam aan de Kaaskstraat bij "de footsj". De reden hiervoor was om "de maatschappelijke toestand van de boeren te verhogen" en tevens "omdat dit de N.V. indirect ten goede zal komen".

Personeel van de familie Jurgens

Diverse mensen uit Elsloo werkten in het kasteel, al dan niet in vast dienstverband. Gekend zijn Sjang Bours (opzichter), Frans Schreurs (jachtopziener) en zijn dochter (dienstmeid) uit Catsop en Lei Vaessen (opzichter van kasteel en park) uit de Maasberg.

Verder werkten ook de ouders van Sjaak Janssen uit de Raadhuisstraat vaak op het kasteel. De molenaar van Mulken en zijn zoon Laurent van Mulken waren rentmeesters, later overgenomen door zijn schoonzoon "meister" Paumen. Deze was gehuwd met de dochter van Laurent van Mulken uit de Dorpstraat.

Rechts • Sjang Bours uit Catsop te paard voor het kasteel.
Onder • Lei Vaessens was tot de verkoop in dienst van de Jurgens als opzichter van kasteel en park.

Frans Schreurs, 60 jaar in dienst

ELSLOO Zaterdag, 1 Mei is het 60 jaar geleden, dat Frans Schreurs in dienst trad op het aloude Kasteel van Elsloo. Bij de verschillende eigenaren, die hij in dit lange tijdsverloop achtereenvolgens gediend heeft, staat hij hoog aangetekend om zijn aanhankelijkheid en trouw. Steeds vrolijk en opgewekt, is hij de vriend van allen met wie hij omgang heeft. Het zal hem dan ook op dien gedenkwaardige dag van den kant zijner vele vrienden niet aan belangstelling ontbreken. Moge "Frenske van 't Kasteel" zoals hij in ons dorp algemeen genoemd wordt, nog vele rustige jaren slijten op het kasteel van Elsloo thans eigendom der familie Jurgens.

De jubilaris Frans Schreurs, die verleden Zaterdag 1 Mei 60 jaar op het kasteel te Elsloo werkzaam was, heeft het aan belangstelling niet ontbroken. Naast de felicitaties uit het dorp mocht hij verschillende telegrammen in ontvangst nemen, waaronder een uit Parijs van de wed. Verschuieren-Jurgens. De fanfare bracht hem te dezer gelegenheid ene serenade.⁸¹

De Jurgens en het dorp

De Jurgens hebben enorm veel voor het dorp betekend. Zij schonken ramen aan de kerk (hun naam prijkt nog in de ramen van de Sint Augustinuskerk). Ze namen het initiatief voor de zuivelfabriek Sint Augustinus. En ze verkochten goedkoop grond aan de gemeente Elsloo zodat die doorverkocht kon worden aan de mensen die hun huis verloren waren bij de aanleg van het Julianakanaal. Vandaar de straatnaam Jurgensstraat. Het waren de Jurgens die in moeilijke tijden de inwoners van het dorp steunden. De boeren pachtten de gronden van de Jurgens. De mensen keken met ontzag tegen de Jurgens op en waren tegelijk trots dat zo'n "voornamen, sjeke" familie zich met Elsloo verbonden voelde. De familie had dan ook een eigen bank, links vooraan in de kerk onder het beeld van St. Jozef.

En het is tenslotte Dorine Verschure die tot op de dag van vandaag in de herinnering van de mensen is gebleven als de vriendelijke Juffrouw, die met haar paard de landerijen inspecteerde en toneelvoorstellingen op het kasteel organiseerde. Naar haar is ook het plein in het centrum van Elsloo vernoemd.

Oprichting fanfare

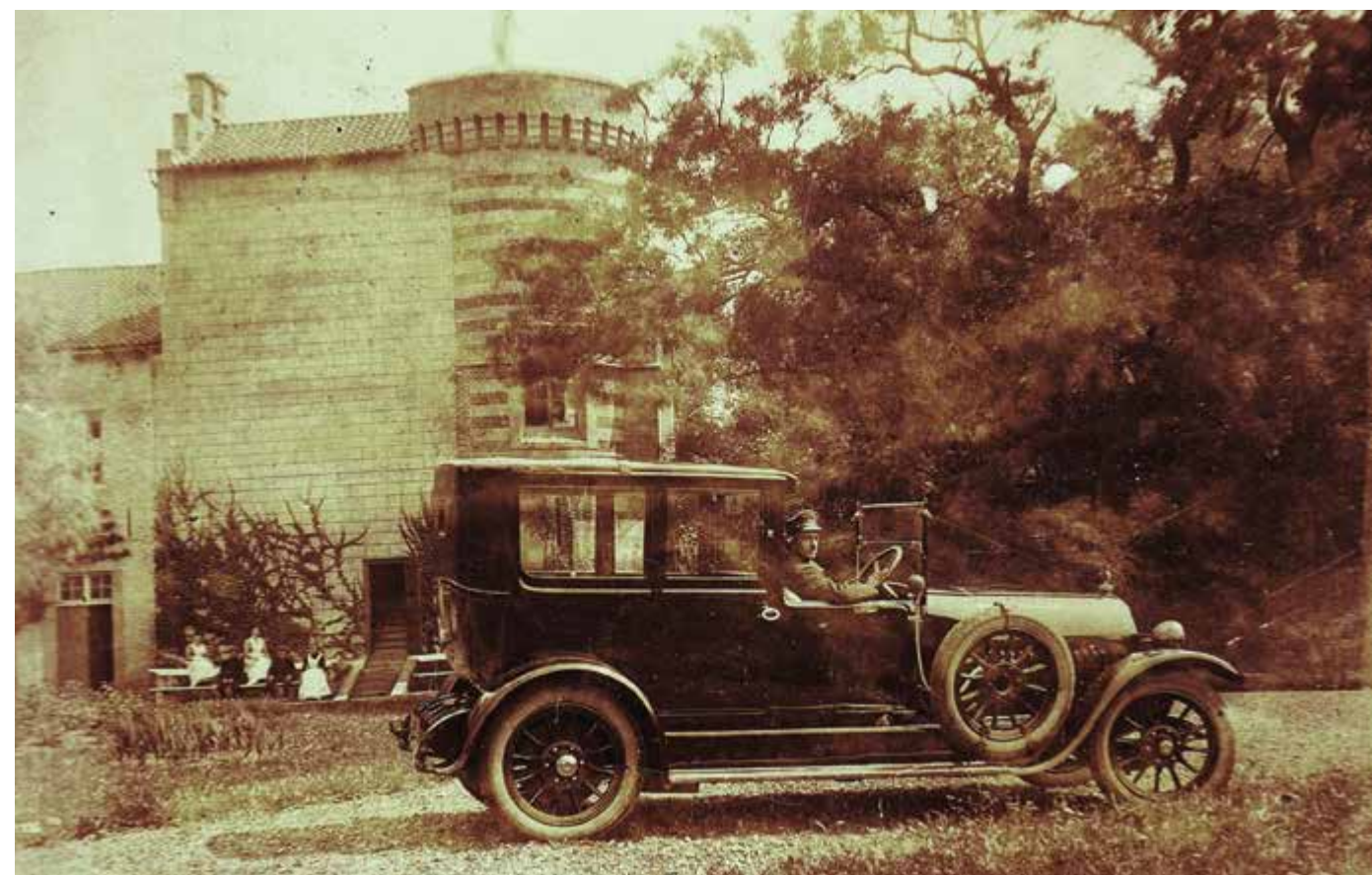
In oktober 1898 werd de toenmalige zangvereniging "De Maasgalm" omgezet in een fanfare met dezelfde naam. De benodigde instrumenten werden verstrekt door de familie Jurgens, terwijl de heer Fr. Jurgens hun beschermheer werd.

Fanfare De Maasgalm

ELSLOO (Holland). Onze gemeenschap vierde afgelopen vrijdag (de 8e van deze maand, 8-10-1898) als een vreugdevolle en dankbare dag. 30 Stuks prima blaasinstrumenten, voor het huidige blaaskorps "De Maasgalm", waren gearriveerd en werden in de namiddag op een feestelijk versierde wagen, voorafgegaan door ruiters en de Jonkheid, binnengehaald en naar het lokaal van de "fanfare" (toen onderaan de Maasberg) overgebracht. Hier werden ze zorgvuldig uit de foedralen gehaald, door deskundigen uitgeprobeerd en aan de leden uitgereikt. Dit alles voltrok zich in relatief korte tijd. De instrumenten bevielen uitstekend en er was niet de geringste opmerking over te maken.

De gemeenschap dankt deze enorme schenking aan de wijd en breed door hun weldadigheid en kunstzinnigheid bekend staande heren Jurgens uit Oss. Deze zijn de eigenaars van kasteel Elsloo. De voormalige dirigent van de militaire kapel en nu instrumenthandelaar Th. Korn uit Maastricht heeft de instrumenten geleverd.⁸³

De auto, met chauffeur, van de familie Jurgens, voor het kasteel. Het is voor te stellen dat deze familie indruk maakte in het dorp. De inwoners hadden diep respect voor deze familie. Linksachter enkele personeelsleden.⁸²

De relatie van de Jurgens met Elsloo

Een treffend voorbeeld van de relatie van de familie Jurgens met de dorpsbewoners is het volgende verhaal, uit de overlevering van familie Reubsaet.

Op de hoek Kaakstraat-Heirstraat had de familie Reubsaet een bakkerij. In de familie hadden ze een jongen die slecht ter been was. Op een zekere dag kwam mevrouw Leodina Jurgens samen met haar man dokter Dutilh langs de bakkerij gewandeld. De vader is toen naar buiten gelopen en heeft de dokter aangesproken of hij de jongen niet kon helpen. De dokter heeft een invalidenwagentje geschonken waarmee ze met de jongen door het dorp konden wandelen.⁸⁴

Boven • In het boek van Bert Wattenberg "Oss de's ôk lang geleeje" staat een mooie foto van Jan Hustinx op zijn Gilette-motorfiets voor het kasteel van de familie Jurgens in Elsloo. Achterop zit Leonie Dutilh-Jurgens. De foto is van omstreeks 1927.

Rechts • Het bidprentje van Leodina Anna Jurgens, de tante van Dorine Verschure. Zij is dochter van Ursul Monica Jurgens gehuwd met Johannes Franciscus Verschure. In het eerste huwelijk met Petrus Leonardus Verschure (broer van Johannes Franciscus) en in tweede huwelijk met Dr. Joan Marie Dutilh. Leodina was ook beschermvrouwe van Fanfare De Maasgalm.

De overdracht van het park aan de gemeente Elsloo

Hoewel dit buiten het in dit boek beschreven tijdvak valt, willen we voor de duidelijkheid, de volledigheid en het respect voor de familie Jurgens hier het verloop van de verkoop van het park weergeven.

Tussen de NV Theodora en de gemeente Elsloo hebben altijd goede banden bestaan. Zo was ook de burgemeester van Elsloo (1952-1973) mr. E. Meijer administrateur van de NV. Hij was het die constateerde dat door het uitblijven van bezoeken door de familie, het kasteel niet meer voldoende werd onderhouden. De burgemeester wilde het park en de bossen graag als recreatiepark ten nutte maken van de bevolking. In overleg met Staatsbosbeheer deed de burgemeester, namens de gemeente Elsloo, een bod op het totaal van de aandelen.

Hierop volgen lange onderhandelingen tussen de erven en de gemeente. Uiteindelijk wordt een koers van 425 gulden per aandeel vastgesteld. De hoofdaandeelhouders waren Leodine A. Jurgens, samen met de dochter uit het huwelijk van haar oudere zus Ursul Monica Jurgens en J.F. Verschure; mej. Dorine Verschure waren.

Dorine Verschure verkocht echter haar aandelen niet voor 425, maar voor 200 gulden. Dit betekende impliciet een schenking van 118.250 gulden aan de gemeente Elsloo.

Het was ook Dorine die bij de andere erfgenamen pleitte voor verkoop van hun aandelen. In 1959 kocht de gemeente het landgoed van 168 ha voor ruim 1.2 miljoen gulden. De hellingbossen werden echter weer direct doorverkocht aan Staatsbosbeheer voor 225.000 gulden.

Ereburgeres mej. Dorine Verschure

Mej. Dorine Verschure uit Bilthoven ontsloot de hekken van het kasteelpark. Door haar toedoen kon de gemeente Elsloo onlangs het uitgestrekte landgoed kopen van de NV Theodora Maatschappij tot exploitatie van het kasteel. Bovendien schonk mej. Verschure – een der vroegere bewoonsters van het kasteel – een bedrag van fl. 118.250,- aan de gemeente Elsloo. In ruil voor beide gestes benoemde het gemeentebestuur van Elsloo mej. Dorine Verschure, naar wie bereids ook een plein in dit Maasdorp is genoemd, tot eerste ereburgeres.

Theodrine "Dorine" Jeanne Marie Verschure. Geboren te Antwerpen op 29-11-1900 en overleden te Berg en Bos op 15-02-1987. Ere-burgeres van de voormalige gemeente Elsloo

Bij de opening van het park op zondag 22-05-1960 werd door Agnes Bongers en Lucie Stassen het volgende gedicht voorgedragen, geschreven door mevrouw Meijer:

In Elsloo, daar staat 'n kasteel in een park
Maar 't staat er al jaren te dromen.
Het is daar zo mooi! Ja, dat wist iedereen.
Maar men wist ook... je mag er niet komen.
Toen is op een dag iets bijzonders gebeurd.
Wat? Daar staan we als kinderen buiten.
Wij weten alleen, vandaag komt de fee,
Die dat sprookjeskasteel gaat ontsluiten.
Men heeft u geëerd, door voor altijd Uw
naam In een zilveren penning te schrijven!
Verricht nu tot slot van Uw werk nog de daad
Waarvoor Elsloo U dankbaar zal blijven.

Rechts • De opening van het park bij het Terhagerpötje. Op de brug staan Burgemeester Meijers met echtgenote en Dorine Verschure. Voor de brug staat nog prikkeldraad. Hier mochten de inwoners van Terhagen wel water halen, maar het park niet betreden.

Overlevering Sjef Gelissen

Toen Dorine Elsloo verliet schonk ze de gemeente 168 ha landgoed en de opbrengst van 43 aandelen die zij bezat, zijnde 118.250 gulden.

Tevens zorgde ze dat NV Theodora, die het landgoed exploiteerde, in handen van de Gemeente kwam.

Een feestelijk vertrek waarbij de carnavalsvereniging de fanfare en honderden Elslonaren aanwezig waren. Met mooie woorden van dankbaarheid werd ze tot de eerste maar ook de enige, ereburgers van Elsloo benoemd.

Met de trotse houding en vriendelijkheid die ze altijd uitstraalde haalde ze een sleutel te voorschijn.

Ze opende de toegangspoort naar het park en riep de bevolking toe:

"Ik kan het idee niet verdragen dat het park ooit in handen zal komen van grondspeculanten. Het is lang genoeg dicht geweest en is nu voor iedereen toegankelijk."

Er barste, van honderden Elslonaren, een daverende ovatie los.

Elsloo raakte niet alleen Dorine kwijt, ook de dame te paard die zo vaak, in amazonezit, door Elsloo reed. Ook verdwenen de mensen waarmee elke week overleg was over het onderhoud in het park. De familieleden die met plezier als gasten Elsloo bezochten, kwamen niet meer. De familie Jurgens was een begrip voor Elsloo geworden waardoor een sfeer was ontstaan die Elsloo nooit zal vergeten.

NV Theodora

De NV Theodora Tot Exploitatie van het Landgoed Elsloo bestaat nog steeds. De aandelen zijn in handen van de gemeente Stein.

De gemeenteraad benoemt de 5 bestuursleden. De opbrengsten uit de NV mogen uitsluitend gebruikt worden in relatie tot het Landgoed Elsloo. De bezittingen zijn nog maar beperkt. Veel van de gronden zijn verkocht aan de pachters en het Landgoed Elsloo is inmiddels eigendom van Stichting het Limburgs Landschap.

Het kasteel en het park

Het kasteel en het park zoals ze nu bekend zijn, zijn in grote lijnen gevormd door de familie de Geloës in de 19e eeuw. Zonder de steun van de familie Jurgens, was het landgoed waarschijnlijk nooit als geheel en in deze staat behouden kunnen blijven.

Terhagen

Het kleinste gehucht van Elsloo is Terhagen. Idyllisch gelegen aan de rand van het kasteelpark, enerzijds begrenst door het Lage Bos en anderzijds door de spoorlijn.

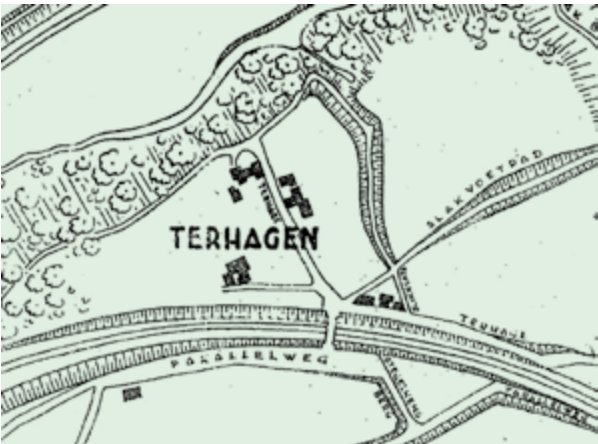
Van Terhagen naar de kern

Aanvankelijk liep een voetpad vanuit Terhagen in de helling naar het kasteel en de oude dorpskern met de Maas. Rond 1850 wordt dit op verzoek van Graaf de Geloës ontgankelijk gemaakt. Hij heeft het park bij zijn kasteel laten aanleggen en wil niet dat dorpsbewoners hier vrije toegang hebben. Hij heeft daarvoor diverse stukken grond aangekocht en wil dat het voetpad aan de openbaarheid wordt onttrokken.

De Geloës vraagt de gemeente het voetpad te sluiten, wat ook gebeurt. De mensen van Terhagen kunnen nu alleen nog via “de Gats” tussen de Medammerweide en het kasteelpark en vervolgens via de Slakberg te voet naar de kern van Elsloo gaan. Met paard en wagen diende ze mensen van Terhagen altijd al een omweg te nemen via de Kaakstraat en Lindeberg, en later langs het spoor.

De Slakberg wordt in de loop der tijd steeds meer een stortplaats voor puin en afval. Voetgangers werden hierdoor gehinderd. In 1940 verbreedde de gemeente het pad in de helling met een meter en werd de rommel opgeruimd.

De situatie in Terhagen rond 1942

Inwoners van Terhagen in 1920

In 1920 woonden in Terhagen de volgende acht families. In 1820 waren dat er veertien. Terhagen heeft in een ver verleden meer huizen gekend dan tegenwoordig.

De gebruikte nummering is gelijk aan de huidige huisnummers.

1

Hoeveler, Adam Michiel (Anrath, D)
Hendrix, Anna Maria

Getrouwd: 05-11-1884
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Hoeveler, Maria Theresia (11-12-1888)
 - Hoeveler, Maria Gertruda (04-10-1890)
 - Hoeveler, Peter Michiel (08-12-1896)
 - Hoeveler, Jan Martin (07-03-1901)

Familie Hoeveler-Hendrix “aan de brikke”. Kinderen vanaf links: Truu, Trees, Geel en Sjeng “de witte heuvel”, met ketting tussen de benen om weglopen te voorkomen. In het midden van de drie mannen staat vader Adam Hoeveler. Eén van de andere twee heren is Giel Hoeveler. De vrouw met de fles is Anna Maria Hoevelaars-Hendrix. Helemaal rechts “gruusjongen” Giel Wanten. Hij moest de grote brokken steenkool fijn kloppen. De overige personen zijn ons niet bekend.

2

Ramakers, Nicolaas
Houben, Maria Josephina (Boorse, B)

Getrouwd: 18-08-1913 te Boorse, B
Beroep: Dagloner

- Kinderen:
- Ramakers, Johannes Wilh. Aug. (28-08-1914)
 - Ramakers, Elisabeth (23-09-1916)
 - Ramakers, Anna (12-08-1918)

3

Driessen, Peter Hubert
Zengers, Maria Anna Louisa (Opgrimbie, B)

Getrouwd: 08-02-1907
Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Driessen, Maria Catharina Elisa. (10-12-1907)
 - Driessen, Joannes Josephus Hub. (17-03-1909)
 - Driessen, Josephus (07-05-1910)
 - Driessen, Maria (26-01-1913)
 - Driessen, Helena Maria Louisa (16-08-1914)

4

Bormans, Frans Joseph Lamb. (Dusseldorf, D)
Kortleven, Maria Caecilia (Boorse, B)

Beroep: mijnwerker
Getrouwd: datum onbekend

- Kinderen:
- Bormans, Magdalena Maria (25-12-1915)
 - Bormans, Martha Maria (10-04-1916)

Wegverbreding. — Door het in orde maken van den Slakberg zal een stuk van de Koolstraat ongeveer een meter breder worden. Van hieruit sluit men dan aan op het nieuwe weggedeelte door den Berg op Terhagen. Dat zal vooral door de bewoners uit de buurt met blijdschap worden vernomen, aangezien men daardoor van een kruis verlost is.

5

**Fredrix, Jan Peter Joseph Hubert
Driessen, Maria Helena**

Getrouwd: 18-02-1909

Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Fredrix, Joannes Josephus Hub. (22-01-1910)
 - Fredrix, Anna Maria (14-11-1912)
 - Fredrix, Theresia (29-12-1916)
 - Fredrix, Maria Elisabeth (13-06-1919)
 - Fredrix, Petronella (12-11-1921)

6

“Op ut Veldje”
Overzijde brug in Armsterveld

**Wanten, Hendrik Hubert
van Es, Anna Maria**

Getrouwd 20-08-1912

Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Wanten, Anna Maria Ida (06-07-1913)
 - Wanten, Cornelia Gertrudis (07-12-1914)
 - Wanten, Anna Maria (29-05-1916)
 - Wanten, Maria Elisabeth (08-09-1919)
 - Wanten, n.n. (15-12-1920, stilgeboren)

Opvolgend 1921:
**Janssen, Wilhelmus Hubertus
Steps, Anna Maria**
Getrouwd: 26-11-1915
Beroep: Mandenmaker en groenteteler

Willem Janssen was een bekwame manden-
maker die zijn “witse” (wilgentakken) in de
moerassige diepte van het Hoge Bos teelde.
Ook teelde hij groenten, die hij met paard
en wagen in Elsloo aan de man bracht.
De woning werd in 1962 pas aangesloten op
het elektriciteitsnet. Het water moest over een
afstand van 700 meter gehaald worden aan
het Terhagerpötje.

- Kinderen:
- Janssen, Petrus Hubertus (23-12-1912)
 - Janssen, Joannes (11-04-1916)
 - Janssen, Hubertus (13-04-1918)
 - Janssen, Catharina (26-03-1920)
 - Janssen, Antonius (12-01-1922)
 - Janssen, Maria Catherina (26-07-1923)
 - Janssen, Nicolaas Hubertus (26-11-1924)

7

**Hermans, Hubertus Mathijs Lodewijk
Smeets, Anna Catharina**

Getrouwd: 01-05-1876

Beroep: spoorwegarbeider

- Kinderen:
- Hermans, Maria Sibilla (20-06-1876)
 - Hermans, Maria Catharina (30-08-1880)
 - Hermans, Mathilda (18-08-1883)

8

**Driessen, Peter Hubert
Smeets, Anna Wilhelmina (Stein)**

Getrouwd: 16-07-1883

Beroep: landbouwer

- Kinderen:
- Driessen, Lucia (18-07-1884)
 - Driessen, Peter Auguste Hubert (28-08-1885)
 - Driessen, Peter Hubert (15-09-1886)
 - Driessen, Maria Elisabeth (18-08-1889)
 - Driessen, Jan Hendrik (19-04-1891)
 - Driessen, Anna Maria (18-03-1892)
 - Driessen, Anna Maria (26-09-1893)
 - Driessen, Maria Philomena (20-06-1899)
 - Driessen, Leonard Hubert v06-09-1900)
 - Driessen, Maria (18-06-1902)

9

**Wanten, Jan Hubert
Van Es, Hubertina Sibilla**

Getrouwd: 18-09-1915

Beroep: mijnwerker

- Kinderen:
- Wanten, Maria Ida (15-04-1916)
 - Wanten, Cornelia Gertruda (13-03-1917)
 - Wanten, Maike (17-06-1918)
 - Wanten, Hubertina Petronella (01-07-1922)
 - Wanten, Nellie (28-10-1924)
 - Wanten, Annie (n.b.)
 - Wanten, Jo (1937)

De huidige situatie ter plaatse. De Lindeboom staat er
nog steeds. De boerderij is een vernieuwing van de
panden welke na een brand in 1940 gebouwd werden.

Overlevering
Jo Wanten

Jo woont al zijn hele leven lang in
het eerste huis rechts, beneden aan
de helling vanaf de spoorbrug in
Terhagen. Achter zijn woning ligt nog
een huis. Hier woonde vroeger de
familie van Geelke Hoevelaars.
Jo vertelt dat tussen zijn huis en het
huis van Geelke nog een huis stond.
Hier woonde Sjeng Cobben. Later ging
Sjeng op den Berg in Elsloo wonen.
Toch ging hij iedere dag terug naar
naar zijn tuin in Terhagen.

Ook vertelt hij dat zijn huis met huis-
nummer 9 “Op de brand” genoemd
wordt. Op de plaats van zijn huis heeft
vroeger geen huis gestaan, maar de
stallen van zijn opa van Es. Hij woonde
in het huis dat dwars staat aan de
bosrand, nummer 12. De stallen zijn
afgebrand, vandaar “Op de brand”.
Later heeft zijn vader heeft op deze
plek vader hun huis gebouwd.

Jo vertelt dat aan het einde van de oorlog
een trein bij de Kniensheuvel gebombar-
deerd is. In het weiland naast hun huis
is een zware bom gevallen; hun huis was
beschadigd, onder andere aan het dak.
Het huis is toen hoger gemaakt, met
ramen aan de bovenzijde.

Een inwoner van Terhagen die op het
moment van bombarderen kersen aan
het plukken en was, is met ladder en al
tientallen meters weggeslingerd. In de
boerderij links naast zijn huis woonde de
familie Bovens, Terhagen 10. Rechts naast
zijn oprit heeft ook nog een huis gelegen.

Jo: “De pap wirkte op de koel en hauw eine
moostern, ein weike en ein stökske bosch.
Dae wirkte daag en nach en ich moos um
es kleine jong hellepe. De enige vrieje tied
dae er hauw waar zondichs nao de mes
om drie “dröpkes” te drenke bie Cremers.
Dan moos er weer op tied seen veur de
middig om hauf ein. Daonao sleep dae de
ganse middig, dan waar dae gans kapot
en waar neet wakker te kriege”.

Boven • Lucia, “Sieke”, Bovens-Vranken met kinderen Anna, Harie, n.n., n.n. en Fien, rond 1920. Ze is in 1898 getrouwd met Hubert Bovens, een zoon van de in 1920 als bewoners geregistreerde Peter Bovens en Maria Smeets.
Midden • Een later gemaakte foto van huisnummer 10 in Terhagen
Onder • Sieke Bovens voor hun huis

10

**Bovens, Peter Hubert
Smeets, Maria Ida (Stein)**

Getrouwd: 08-10-1867

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Bovens, Jan (02-08-1868)
- Bovens, Maria Gertrudis (10-01-1870)
- Bovens, Hubert Augustus (04-04-1872)
- Bovens, Catharina Hubertina (26-06-1875)

11

**Wanten, Jan Peter Hubertus
Dassen, Maria Appolonia**

Getrouwd: 04-11-1902

Beroep: landbouwer

Kinderen:

- Wanten, Henricus (01-11-1903)
- Wanten, Wilhelmus (01-11-1903)
- Wanten, Theodorus Josephus (18-08-1906)
- Wanten, Maria Hubertina (18-08-1906)
- Wanten, Joannes Wilhelmus Jos. (14-04-1908)

12

**Van Es, Jan Mathias
Martens, Maria Ida**

Beroep: landbouwer

Getrouwd: 24-04-1876

Kinderen:

- Van Es, Maria Sibilla (02-02-1877)
- Van Es, Peter Jan Hubert (14-10-1879)
- Van Es, Maria Petronella Antionia (05-02-1881)
- Van Es, Jan Andreas (03-02-1883)
- Van Es, Anna Maria (26-12-1884)
- Van Es, Joseph Hubert (28-12-1888)
- Van Es, Hubertina Sibilla (22-03-1891)
(moeder van Jo Wanten, pagina 295)
- Van Es, Hubert Hendrik (16-07-1894)
- Van Es, Barbara Hubertina Jose. (29-08-1897)

13

**Schreurs, Louis Hubert
Wouters Maria Sophia**

Getrouwd: 01-05-1915

Beroep: aannemer

Kinderen

- Schreurs, Joannes Lodewijk (17-02-1916)
- Schreurs, Maria Elisabeth (24-04-1917)
- Schreurs, Maria Hubertina (09-05-1918)
- Schreurs, Hubertina Ida (16-07-1919)
- Schreurs, Gerardus Hubertus (07-12-1920)
- Schreurs, Maria Catharina (11-01-1922)
- Schreurs, Maria Cornelia (06-06-1924)
- Schreurs, Sophia (18-02-1926)

Ongeluk. — De 17-jarige juffrouw Fr. te Terhagen had het ongeluk tusschen een dorschmachine te geraten, waarbij een hand en twee vingers zeer ernstig werden gekwetst.

Elsloo

Strooperij. Door den jachtopziener H. v. Hees werd Vrijdag zekere H. B. uit Terhagen op heeterdaad betrapt bij het stellen van wildstrikken.

Verder werd nog een partij strikken in beslag genomen. Procesverbaal volgde. Een zekere G. uit Geulle werd door den zelfden jachtopziener in 8 dagen tijds 2 maal bekeurd wegens overtreding van de jachtwet.

Brand. — Een dezer nachten brak brand uit op de boerderij van de weduwe Th. Driesen—Hoeveleers in Terhagen. De brandweer was spoedig ter plaatse. De schuur ging evenwel in vlammen op en een partij stroo, hooi en landbouwgereedschap werd een prooi der vlammen. Verzekering dekt de schade.

Zwaar ongeluk.

Maandagmorgen werd Elsloo, ander zoo vredig en stil, opgeschrikt door een bericht, dat er te Terhagen in een weide een ongeluk was gebeurd. Voorbijgangers zagen daar liggen de ongeveer 72-jarige wed. Dr., die door een paard was getroffen. Zij werd bij de bureu binnengedragen. Geestelijke en geneeskundige hulp was spoedig ter plaatse. Dr. Govaerts van Stein gelastte onmiddellijke overbrenging naar het ziekenhuis te Sittard. Haar toestand is zorgwekkend.

Elsloo.

Hardtandige juffrouw. — Een dezer dagen kregen twee jonge dames uit Terhagen ruzie. De een beet de andere een stuk van den wijsvinger af, zoodat juffrouw L. zich onder dokters behandeling moest stellen. Het zal voor de bijtende juffrouw F. nog wel een staartje hebben, daar de politie de zaak in handen heeft.

De relatie tussen Elsloo en Kotem

Zowel voor als na de eerste wereldoorlog bestond er een intensief contact tussen de inwoners van Elsloo en de bewoners van de Belgische dorpen Kotem en Boorseme en in mindere mate met de andere dorpen aan de overzijde van de Maas.

Dit is niet verwonderlijk. De huizen van Elsloo lagen tot aan de Maas en in het verlengde van de straat lag het veerpont.

Hemelsbreed lagen Kotem en Elsloo één kilometer van elkaar. De banden waren hecht. De boeren van Kotem lieten hun graan malen op de Slakmolen in Elsloo. Inwoners van Kotem waren klant van de winkels in Elsloo en tussen 1895 en augustus 1914 bezochten tientallen kinderen van Kotem de school van Elsloo. Dit laatste zou te maken hebben gehad met de toenmalige schoolstrijd in België.

De Hal, het gehucht aan de overkant

Tot medio 2010 lag aan de overkant van de Maas bij Elsloo het gehucht de Hal. Hier woonden vier en later vijf gezinnen. In de jaren 30 waren dat de families Merlo, Monnissen, Heyens en Penders.

De families Merlo en Penders bedienden het veer, samen met de familie van Es aan de Elsoose zijde. Het veer werd elke zes jaar verpacht. Het is dus niet altijd in handen van dezelfde familie geweest maar heeft binnen deze drie families gewisseld.

De Hal was eeuwenlang een centrum van sociaal en economisch verkeer. Behalve de bruggen van Maaseik en Maastricht verliep namelijk alle personenverkeer tussen België en Nederland met veerponten. Alleen in Stevensweert, Berg aan de Maas en in Elsloo lagen grote veren. Hier kon met paard en wagen de Maas overgestoken worden.

In de Tweede Wereldoorlog werd het veer Kotem-Elsloo gebruikt ter vervanging van het veer in Berg aan de Maas. In Elsloo kwam een voetveer dat tot 1 januari 1975 heeft dienst gedaan.

De Hal Veer

Boven • De situatie rond 1900. De geringe afstand tussen Elsloo en Kotem is duidelijk zichtbaar.

Links • Het veerpont van Elsloo, voor de Tweede Wereldoorlog. Dit was een groot veer. Er konden twee gespannen wagens tegelijk op. Voetgangers werden overgezet met een roeiboot. De Maas was hoger dan tegenwoordig. Inmiddels wordt veel water via het Julianakanaal, Albertkanaal en door de inname van water voor drinkwater en de industrie aan de rivier onttrokken.

Zomerkermis in Kotem in 1932. Deze kermis werd druk bezocht door mensen uit Elsloo en omliggende dorpen.

Belgische beschrijving van de Hal tussen 1920 en 1940

Als je van Kotem over de dijk naar de Hal en naar de Maas reed, kwam je aan de linkerkant eerst voorbij het huis van de familie Merlo. Dit was een dubbelwoonst, samen met de familie Heyens. In 1920 woonde daar in het linker huis Nicolaas (Colke) Merlo, een weduwnaar met vijf kinderen. Colke was in 1873 geboren in Kotem als zoon van Arnold (1825-1885) en Maria Smeets (1836-1891). Hij was gehuwd met Paulina Smeets, geboren in Kotem in 1876 en daar overleden tijdens de Spaanse griep epidemie van 1918.

Colke Merlo had vijf kinderen: Rosalie (1905-1978), getrouwd met Johannes (Sjeng) Smeets (1912-1987) uit Hegge in Schinnen. Maria was getrouwd met Jozef (Jef) Smeets, een broer van Sjeng. Philomena was getrouwd met Willem Wanten uit Elsloo. Henri (1910-1975) was getrouwd met Cornelia (Nelly) Albrechts (1914-2002) uit Vucht. En Albert (1918) was getrouwd met Anna Gubbels uit Kotem. Rosalie en Jeng woonden in Kotem. Jeng werd mijnwerker in de mijn (de put) van Eisden. Maria woonde in het ouderhuis van Jef in Schinnen. Jef werkte in de mijn (de koel) van Geleen. Filomien ging met Willem Wanten in Elsloo wonen. Henri en Nelly woonden in het ouderhuis op de Hal bij vader Colke. Albert werd onderwijzer, trouwde met Anna Gubbels en woonde later in Elen. Van 1935 tot 1952 pachtte Colke van de Belgische en Nederlandse staat de uitbating van een veerpont van Elsloo naar de Hal in Kotem. Dit veerpont was geschikt voor het vervoer van een auto, kar en paard en voor personen. Van 1926 t/m 1929 was het veer in handen van Jupke van Es uit Elsloo.

Na 10 mei 1940 werd dit veerpont verplaatst naar Meeswijk (Stokkem) en Berg aan de Maas – waar het veer gesaboteerd was – omdat de verbinding tussen Sittard en Hasselt veel belangrijker was voor de Duitsers. Colke en zijn zoon Henri moesten verder met een houten roeiboot, waarin een zestal personen konden plaatsnemen. Henri moest op zoek naar werk; voorname-lijk in de bouw. In 1952 ging de concessie van het veer naar de familie Monnissen.

Rechts van de Merlo's woonde de familie Heyens. Het ouderlijk huis van deze familie was gelegen naast de toenmalige lagere gemeenteschool voor jongens in Kotem, op de hoek van de Grote Straat en de Heggestraat. Frits Heyens (1884-1944) baatte daar een schrijnwerkerij en houtza-gerij uit. Een van zijn zonen was Ferdinand Heyens, die trouwde met Justine Driessen. Zij was de dochter van Doorke Driessen, afkomstig uit Catsop.

Ferdinand Heyens en Justine Driessen gingen op Hal wonen. Ze bemoeiden zich nooit met de verpachting van het Maasveer. Ferdinand werkte in de schrijn-werkerij in Kotem die hij overnam van zijn vader, maar ook in de zagerij. Hoe vaak hebben de leerlingen van de lagere school van de jongens het gezaag gehoord; zeker in de zomer bij open ramen. In de zagerij werden vooral de canadabomen verwerkt die welig groeiden in de uiterwaarden van de Maas. Na de Tweede Wereldoorlog moest bij het ontschillen van de schors vooral gezocht worden naar metalen voorwerpen, zoals kogels en schrapnels (granaatsoort), want daarop werd de zaag bot. Ferdinand en Justine kregen vijf kinderen.

– Nic Merlo

Geboren en getogen op de Hal

De Hal bij hoog water in 2002. Na de overstromingen in 1993 en 1995 besloot de Belgische overheid dat alle bebouwing tussen de winterdijk en de Maas moest verdwijnen. Zo ook de huizen op de Hal.

Op stap aan de overkant

De jonge mannen van Stein en Elsloo gingen graag de Maas over (de paol euver). De kermis van Kotem werd zoals altijd druk bezocht op zondag. Het bier koste één Frank en een reuze “crème” (ijsje) hetzelfde. De Belgische frank stond in die tijd op 17-18 stuks per gulden. Met slechts één gulden kwam men dus al aardig uit de voeten in een café. Mede daardoor wisten “de ollanders” zich niet altijd te gedragen.

Overigens staken op de Koeweide niet alleen de jongens van Elsloo graag de grens over, maar ook die vanuit Meers en Stein en verder gelegen dorpen. De verbinding met Meers en Kotem vanuit Stein – voor de aanleg van het kanaal – was via de “Kuulkes”, het gebied tussen het kasteel van Stein en Kleine Meers. De af te leggen afstand was een stuk korter was dan tegenwoordig.

Verwantschap aan de andere kant van de Maas

Van oudsher waren diverse families over en weer verwant. In de periode 1920-1940 hadden veel kinderen een Belgische vader of moeder, grootouders, tantes, ooms of neven en nichten aan de overzijde van de Maas. Deze werden bij kermissen en familie-feesten natuurlijk over en weer bezocht. Hoewel, na het graven van het Julianakanaal en als gevolg van het verschuiven van de kern van Elsloo oostwaarts, zijn de relaties tussen beide dorpen afgezwakt. Dit kwam mede door het uit de vaart halen van het voetveer in 1975.

Veldslag te Cothem

Te Cothem, even over de Belgische grens, was het Zondag kermis en vanuit de Limburgsche dorpen Elsloo en Stein waren heel wat jongelui met hun guldens op zak op dit feest verschenen. Er werd bier gedronken en nog eens bier gedronken. De nationale gevoelens werden daarvoor hevig geladen aan beide zijden... Er sprongen vonken over en daar was het strijdvuur ontbrand. De Hollanders deden hevige flankaanvallen en wisten de vijandelijke gelederen tot onthutsing te brengen. Maar Belgische reserves rukten aan en voor de overmacht moesten te Hollanders wijken. Met medeneming van hun gewonden dropen zij af. Slechts één moest in vijandelijke handen achterblijven, vreselijk toegetakeld. Hij was namelijk brutaal opgetreden tegen een gendarme.⁸⁵

Messenheld

Op de kermis te Cothem, 10 Aug. j.l., waren enige personen uit Elsloo en Stein. M.L. uit Stein, mijnwerker, oud 21 jaar, thans gedetineerd, had liefst 20 flesschen Bock-bier leeggedronken. Om een kleinigheid – het afnemen van een kinderemmertje – begon hij te keer te gaan. Eerst stompde hij J.B. uit Elsloo met de vuist onder de kin. De 17-jarige G.B, die hem het emmertje had afgenomen, werd dit laatste ontruikt en zij kreeg een fikse slag op het hoofd ervoor. Vervolgens moest J.B., eveneens uit Elsloo, het ontgelden. Ten slotte greep M.L. L.P. vast en stak hem met een mes in den rug en in het linkeroog. Daar tengevolge van dien steek het netvlies heeft losgelaten, is de gezichtssterkte gedaald tot 1/10 en het oog dus praktisch blind. Te dezer zake hoorde M. L. voor de Maastrichtse Rechtbank, twee jaren gevangenisstraf tegen zich eischen.⁸⁶

Woeste Kermisvreugd

De rechtbank te Maastricht veroordeelde den 20-jarigen mijnwerker M. L. uit Stein. Die van den zomer in het aan de overzijde van de Maas gelegen Belgische dorpje Cothem, op zulk een woeste en brood-dronken wijze Kermis had gehouden, dat hij vijf personen met een emmertje en een mes had verwond, waaronder één zeer ernstig, tot een jaar gevangenisstraf. De eisch was twee jaren.⁸⁷

Van een natte kermis

Zondagnacht werd door een persoon uit U.o.W. bij de gemeente-politie (Beek) om nachtlogies gevraagd. Bedoelde persoon deelde mede dat hij met nog enige personen in België op de kermis was geweest. Bij het oversteken der Maas te Elsloo was in het bootje een twist ontstaan met gevolg dat hij over boord werd gewipt. Onmiddellijk echter haalden zijn kameraden hem, gezien het hachelijke van zijn toestand, weer op het droge. En, omdat één ongeluk zelden alleen komt, kreeg de ongeluksvogel op weg van Elsloo naar Beek ook nog een toeval.⁸⁸

Dokter Humblé

De beroemde huisarts Dokter Humblé uit Rekem praktiseerde voor de Eerste Wereldoorlog niet alleen in de Belgische Maasdorpen, maar ook in Bunde, Geulle, Elsloo en Meers. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kon hij, ondanks de grenssluiting, zijn praktijk toch gewoon in deze dorpen blijven doen.

De tandarts voor Elsloo kwam overigens uit Leuth. Van tijd tot tijd bezocht hij de Maasdorpen en lieten de mensen zich hun kiezen trekken.

Belgisch-Nederlandse families

In het volgende overzicht willen we enkele van de over en weer verwante families weergeven. Dit overzicht is niet compleet. Ongetwijfeld zullen er meer huwelijken over de Maas heen zijn gesloten. Wij willen hier een indruk geven van de onderlinge verbondenheid in vroegere jaren tussen de Maasoeverbewoners aan beide zijden van de Maas. Het verwantschap is ook af te lezen aan de familienamen, die tot op de dag van vandaag aan weerszijden van de Maas in gebruik zijn.

Omdat Kotem (of Cothem) bestuurlijk onder Boorseem viel is het vaak niet op te maken of met de vermelding Boorseem in de akte, de gemeente of de woonplaats werd bedoeld. Hetzelfde geldt voor de vermelding van Elsloo als gemeente maar niet als woonplaats. Dit kan ook Catsop of Meers zijn geweest. We hebben Meers niet in de huwelijken opgenomen, indien dit specifiek als woonplaats bij ons bekend was. De onderlinge samenhang tussen de overeenkomstige namen – die er ongetwijfeld zal zijn – hebben wij niet nader onderzocht.

Familie Spronkmans-Smeets

Elsloo / Boorseem

Op 26-09-1890 trouwt Jacobus Joannes Smeets (10-08-1863) uit Elsloo met Agnes Spronkmans (31-03-1862) uit Boorseem. Zij gaan wonen in de Kaakstraat. Ze is een dochter van Jacobus Spronkmans en Margaretha Boers.

Familie Spronkmans-Achten

Elsloo, Catsop / Boorseem

Op 16-01-1917 trouwt Hendrikus Jacobus Spronkmans (29-10-1883) uit Boorseem met Anna Maria Achten (22-12-1888) uit Elsloo. De bruidegom is een zoon van Jacobus Mathijs Spronkmans en Maria Elisabeth Beckers.

**Familie Spronkmans–Fredrix
Elsloo / Boorse**

Op 20-05-1919 trouwt Hendrikus Mathijs Spronkmans (11-03-1885) uit Boorse met Maria Catherina Fredrix (26-01-1889) uit Elsloo. De bruidegom is een zoon van Spronkmans Joannes Mathijs en Beckers Helena.

**Familie Driessen–Merlo
Elsloo / Boorse**

Op 28-08-1871 trouwt Jan Joseph Hubert Driessen (19-10-1840) uit Elsloo met Catharina Elisabeth Merlo (19-09-1849), dochter van Hendrik Merlo en Maria Catherina Creemers uit Boorse.

**Familie Broren–Merlo
Elsloo / Boorse**

Op 20-01-1876 trouwt Henricus Hubertus Broeren of Broren (08-09-1848), zoon van Hendrik Broeren en Anna Catharina Martens uit Elsloo met Maria Sebilla Merlo (13-03-1854), dochter van Hendrik Merlo en Maria Catherina Creemers uit Boorse.

**Familie Wanten–Merlo
Elsloo / Boorse**

Wilhelmus Hubertus Wanten en Merlo Maria Philomena Elisabeth uit Boorse (1904). Geen verdere gegevens van dit huwelijk bekend.

**Familie Beckers–Keulen
Boorse / Beek, Elsloo**

Op 20-04-1875 trouwt Petrus Beckers uit Boorse in Elsloo met Anna Catharina Keulen uit Beek.

**Familie Driessen–Zengers
Opgrimbie / Elsloo**
Op 08-02-1907 trouwt Peter Hubert Driessen (26-04-1877) uit Elsloo met Maria Anna Louisa Zengers (12-06-1877) uit Opgrimbie. Hij was een zoon van Jan Joseph Hubert Driessen (19-10-1840) uit Elsloo (Terhagen), getrouwd met Catharina Elisabeth Merlo (19-09-1849) uit Boorse.

**Familie Zengers–Driessen
Opgrimbie / Grefrath**
Op 28-10-1898 trouwt in Elsloo Joannes Theodorus Zengers, zoon van Joannes Theodorus Zengers en Maria Margaretha Machon uit Opgrimbie met Maria Theresia Driesen, dochter van Joseph Driesen en Elisabeth Merlo uit Grefrath (D).

**Familie Stevens–Vranken
Kotem / Elsloo**
Op 02-01-1911 trouwt Petrus Alexander Stevens (26-02-1875) uit Kotem, zoon van Petrus Paulus Stevens en Lucia Beckers, met Maria Elisabeth Vranken (11-05-1879), dochter van Augustinus Vranken en Barbara Cremers uit Elsloo.

**Familie Janssen–Stevens
Uikhoven / Elsloo**
Op 23-10-1909 trouwt Willem Hubert Janssen (18-08-1882 te Elsloo) Zoon van Lambert Janssen en Anna Maria van Mulken, met Maria Elisabeth Stevens (07-01-1884 te Uikhoven), dochter van Lambertus Stevens en Cornelia Dreesen.

**Familie Claessens–Hendrix
Kotem / Elsloo**
Op 16-10-1907 trouwt Winandus Hubertus Claessens (20-07-1879) in Boorse met Maria Agnes Hendrix uit Elsloo. Ze zijn woonachtig in Cothem. Verdere gegevens ontbreken.

**Familie Cremers–Penders
Kotem / Elsloo**
Op 26-11-1898 trouwt Joannes Leonardus Cremers (02-03-1861 in Munstergeleen). Hij is brouwer en zoon van Joannes Martinus Cremers en Joanna Mechtildis Knooren uit Elsloo. Hij trouwt met Anna Philomena Penders (27-10-1876), dochter van Mathias Gregorius Penders en Cornelia Philomena Penders uit Kotem.

Overlevering
**Familie Pijpers en
Gerrit Janssen**

Pastoor Pijpers heeft een nicht van hem – Marieke Pijpers uit Elsloo – in dienst als huishoudster. Marieke heeft een aangeboren heupafwijking en is daardoor volgens de familie “niet geschikt om te trouwen”.

Het is hard werken op de pastorie, zeker als er gasten worden ontvangen. Ze draagt haar lot geduldig, maar wordt door heimwee gekweld. Iedere dag gaat ze als het even kan op de dijk in Kotem staan om naar Elsloo te kijken. In 1906 wordt de pastoor nog overgeplaatst naar Heers, achter Tongeren. Echter, later wordt hij blind.

In 1925 gaat hij met Marieke naar haar familie in Elsloo waar ze gaan wonen in een huis van de familie, tegenwoordig Stationsstraat 30. Ook in Elsloo doet hij nog geregeld een mis. Zijn misdienaar (Gerrit Janssen) begeleidt hem daarna altijd naar huis. Hoewel de pastoor blind is, weet hij feilloos te merken als ze café Dobbelsstein passeren. Hier stopt hij dan voor een “dröpkje” (borrel).

De pastoor was de eerste persoon in Elsloo die een radio had. Als beloning voor het thuis brengen mocht Gerrit naar de radio luisteren.

Op 08-04-1932 overlijdt de pastoor op 72 jarige leeftijd. Hij wordt begraven aan de oostzijde van het oude kerkhof. Zijn grafsteen staat er nog steeds. Na zijn overlijden blijft Marieke in het huis wonen. Eerst wonen Sjef Pijpers en Louise Stassen bij haar, later Sjeng Peters en Nellie Pijpers. Marieke komt op 24 januari 1959 te overlijden.

Pastoor Pijpers
Van 1897 tot 1906 is pastoor Leonardus Pijpers uit Moorveld-Geulle de pastoor in Kotem. De pastoor is familie van de molenaarsfamilie Pijpers in Elsloo.

Pastoor Pijpers, opgebaard na zijn overlijden in 1932

**Familie Hendriks–Stevens
Kotem / Elsloo**
Op 15-01-1901 trouwt Joannes Michael Hendriks, (26-03-1879) zoon van Joannes Hendriks en Gertrudis Dreesen uit Elsloo met Amelia Maria Philomena Hendriks, (28-08-1871) dochter van Paulus Hendriks en Philomena Beckers uit Kotem.

**Familie Paulussen–Beckers
Elsloo, Catsop / Uikhoven**
Op 29-10-1921 trouwt Jacobus Antonius Paulussen (18-11-1885) zoon van Petrus Joseph Paulussen en Maria Ida Beckers uit Uikhoven met Helena Beckers, (23-05-1892 te Grathem) dochter van Joannes Theodorus Beckers en Joanna Maria Moenen en weduwe van Godefridus Theodorus Lenaerts. Helena woonde in Catsop.

Familie Beckers-Beckers
Uijkhoven / Elsloo

Op 23-01-1912 trouwt Mathijs Joseph Beckers (21-10-1887) te Uijkhoven, zoon van Jan Beckers en Maria Joanna Paulussen met Catharina Hubertina Beckers (20-08-1885), dochter van Theodoor Hubert Beckers en Maria Elisabeth Lenaerts.

Familie Penders-Goossens
Kotem / Elsloo

Op 14-04-1896 trouwt Nicolaes Martinus Penders, zoon van Theodorus Penders en Anna Becker uit Kotem met Goossens Christina Elisabeth uit Elsloo (in Gennep), dochter van Theodorus Henricus Goossens en Theodora van Bergen.

Familie Kicken-Beckers
Kotem / Elsloo

Op 15-06-1869 trouwt Wilhelmus Peter Kicken te Maastricht, weduwnaar van Maria Starmans, woonachtig in Elsloo met Anna Elisabeth Beckers (17-09-1820) dochter van Hendrik Beckers en Sibilla Houben uit Boorshem.

Boswachter bij de Geloës
Rond 1865 woont in Boorseme Peter Michiel Peeters. Hij is getrouwd met Maria Idouelle. Hij is particuliere bos-en jachtwachter van de Markies de Grimaldi die tijdelijk met zijn vrouw Isaura de Geloës op kasteel Elsloo woonde.

Familie Hamers-Slangen
Mechelen / Elsloo

Op 19-10-1858 trouwt Theodorus Hamers uit Maasmechelen met Catharina Slangen uit Elsloo. Verdere gegevens ontbreken. Meers is vermoedelijk hun woonplaats.

Familie Jeurissen-Dewit
Leuth / Elsloo
Op 19-02-1906 trouwt Petrus Lambertus Jeurissen uit Leuth met Anna Maria Petronella Dewit uit Elsloo.

Fam Lenssen-Penders
Elsloo / Kotem
Gehuwd in 1909 te Kotem zijn Franciscus Hubertus Lenssen, geb. 29-10-1871, zoon van Peter Lenssen en Maria Elisabeth Bovens uit Elsloo en Anna Maria Leonie Penders, geb. 23-01.-1879, dochter van Jan Mathijs Hubert Penders en Maria Catharina Penders uit Kotem.

Frans pachtte de kasteelboerderij en de water-molen van de fam. Jurgens onder aan de Maasberg. Frans was zelf geen molenaar maar liet de Slakmolen door knechten draaien. Voor de aanleg van het Julianakanaal was de molen goed toegankelijk voor de inwoners van Kotem, waarvan velen hier klant waren. Na de afscheiding van België was vastgelegd dat de mensen van Kotem toch hun graan in Elsloo mochten laten malen. Dat moesten ze dan wel melden in Beek bij de douane. Frans overleed al in 1919 en zijn weduwe bleef achter met 5 kinderen. Zij zette alleen het bedrijf voort. In 1924 waren er echter grote reparaties aan de molen nodig en was er concurrentie van een nieuwe gasturbine-molen van de familie Pijpers aan de Stationsstraat. De molen werd stil gelegd. Hun zoon Tjeu en dochter Lies hebben het landbouwbedrijf later op zich genomen. Tjeu is nog jarenlang als gids een grote steunpilaar geweest voor het Streekmuseum in Elsloo. Zijn grote kennis van het dorp heeft hij hier aan velen kunnen overdragen. Zo wist Tjeu te vertellen dat zijn moeder het herenhuis van kasteel Elsloo in 1885 vanaf de dijk in Kotem heeft zien afbrandden.

Familie van Es-Opdenacker
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 24-04-1915 trouwt Joseph Hubert van Es (06-01-1884), zoon van Josef Hubertus van Es en Maria Philomena Smeets uit Elsloo met Maria Opdenacker (08-10-1889), dochter van Jan Bernaerd Opdenacker en Maria Scheepers uit Boorseme.

Familie Beckers-Keulen
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 20-04-1876 trouwt Peter Lambertus Beckers (17-09-1852), zoon van Hendrikus Beckers en Maria Vossen uit Boorseme met Maria Catherina Keulen (10-04-1854), dochter van Peter Keulen en Barbara Bekker uit Elsloo.

Familie Houben-Cuijpers
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 12-11-1879 trouwt Gerardus Houben uit Boorseme (30-03-1853), zoon van Hubertus Houben en Maria Engelina Cuijpers met Maria Elisabeth Kremers, (29-02-1860), dochter van Hendricus Kremers en Maria Christina Schutjens uit Elsloo.

Familie Houben Bours
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 03-07-1908 trouwt Hendrikus Wilhelmus Hubertus Houben (05-02-1881), zoon van Gerardus Houben en Cremers Elisabeth uit Boorseme met Maria Margaretha Bours, (31-10-1882) dochter van Mathijs Bours en Maria Cornelia Lenaerts uit Elsloo.

Familie Bours-Houben
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 15-09-1916 trouwt Leonardus Bours (06-07-1880), zoon van Theodoor Bours en Philomena Bours uit Elsloo met Maria Margaretha Josephina Houben (28-09-1888), dochter van Joseph Houben en Maria Kortleven uit Boorseme.

Familie Bocken-Schreurs
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 31-05-1918 trouwt Theodorus Hubertus Bocken uit Boorseme, zoon van Nicolaas Bocken en Elisabeth Weerens met Anna Maria Hubertina Schreurs, dochter van Johan Willem Hubert Schreurs en Maria Hubertina Dormans uit Elsloo.

Familie Beckers-Hendrix
Elsloo / Uikhoven
Op 29-11-1871 trouwt Jan Michiel Beckers uit Uikhoven (21-12-1843) zoon van Jan Beckers en Maria Helena Janssen uit Uikhoven met Maria Catharina Hubertina Hendrix (08-10-1836), dochter van Hubertus Hendrix en Maria Hendrix uit Elsloo.

Familie Penders-Roebroek
Elsloo, Beek / Kotem
Op 18-05-1887 trouwt Mathias Penders uit Kotem, met Maria Anna Roebroek, dochter van Joannes Baptist Roebroek en Joanna Catharina Bours uit Beek. Zij gaan wonen in Catsop.

Familie Engelen-Wijnen
Catsop, Elsloo / Uijkhoven
Op 09-10-1895 trouwt Willem Engelen, zoon van Leonardus Engelen en Ida Maessen uit Uikhoven met Anna Maria Cornelia Wijnen, dochter van Theodorus Wijnen en Anna Cornelia Ghijsen uit Catsop, Elsloo.

Familie Gelissen-Timmermans
Elsloo / Turnhout
Op 09-04-1920 trouwt Peter Jan Gelissen (02-09-1892) zoon van Wilhelmus Gelissen en Maria Catharina Fredrix uit Elsloo met Maria Anna Cornelia Timmermans (27-11-1900) dochter van Joannes Godefridus Wilhelmus Timmermans en Margaretha Wijnen uit Turnhout.

Familie Hendrik-Smeets
Elsloo / Boorseme, Kotem
Op 30-08-1871 trouwt Hendrik Smeets (26-04-1840) zoon van Jan Smeets en Maria Catharina Dreessen uit Elsloo met Hubertina Philomena Penders (08-04-1850) dochter van Peter Hendrik Penders en Maria Gertrudes Maes uit Boorseme.

Familie Penris-Biesmans

Elsloo / Leuth

Op 23-07-1862 trouwt Johannus Henrikus Penris (11-05-1837,) zoon van Johannes Servatius Penris en Margaritha Alberts uit Leuth met Maria Margaretha Biesmans (18-07-1829), dochter van Johannes Biesmans en Anna Catharina Schepers uit Elsloo.

Familie Voncken-Claessen

Elsloo, Catsop / Maasmechelen

Op 11-12-1851 trouwt Joannes Voncken, zoon van Leonardus Voncken en Maria Nelissen uit Maasmechelen met Anna Claessens (11-02-1809), dochter van Hendrik Claessen en Lenaerts Petronella uit Catsop-Elsloo.

Familie Penders-Beckers

Elsloo / Boorseme, Kotem

Op 28-09-1900 trouwt Alfontius Lambertus Penders, zoon van Jan Mathijs Penders en Maria Catharina Penders uit Boorseme met Anna Elisabeth Beckers (01-09-1867), dochter van Gerardus Beckers en Maria Barbara van Mulken uit Elsloo (woonachtig te Boorseme).

Familie Wilderjans-Penders

Boorseme, Kotem / Elsloo

Op 30-11-1911 trouwt Joannes Leonardus Wilderjans (02-11-1874) te Kotem, zoon van Christiaan Wilderjans en Anna Maria Philomena Erdtbruggen met Anna Philomena Penders (27-10-1876) uit Boorseme maar woonachtig in Elsloo dochter van Mathijs Gergaordius Penders en Maria Cornelia Penders.

Familie Amen-Gubbels

Elsloo / Kessenich

Op 30-03-1894 trouwt Michiel Hubertus Amen (08-11-1859) te Elsloo, zoon van Jacobus Amen en Maria Cornelia Lenaerts met Anna Catharina Hubertina Gubbels (01-08-1862) uit Kessenich, dochter van Gubbels Godefridus en Heijnen Mechtildis.

Familie Visschers-Bormans

In 1919 wonen aan Op den Dries in Catsop Andreas Alphonsus Visschers (15-11-1887 te Boorseme) - zoon van Visschers Peter Jan - en Hellofs Elisabeth. Gehuwd te Boorseme (?) met Bormans Anna Catharina 28-6-1895 in Boorseme.

Hoofdstuk 19 is een samenvatting van de beschrijving van de Duitse aanval op de brug van Elsloo, door Harry Rouvroye. Deze volledige beschrijving werd gepubliceerd in het boek "Op het netvlies gebrand", uitgegeven in 2020.

- Harry Rouvroye

De Duitse aanval op de brug van Elsloo

Op 16 September 1935 werd het Julianakanaal feestelijk geopend. Niemand dacht dat het kanaal binnen enkele jaren gebruikt zou kunnen worden als verdedigingslinie in een oorlog.

De Kermis in Elsloo werd in 1939 voor de laatste keer gehouden op het oude kermisterrein aan de Stationsstraat, op de plek waar nu een supermarkt gevestigd is. Buiten de gewone attracties als een schommel, een carrousel en enkele kramen stond er zowaar een steile wand. In de tonvormige wand werden door motorrijders halsbrekende toeren gedemonstreerd.

Op het oog leek het een gewoon jaar, zoals er vele waren geweest. Maar aan de Maas veranderde er iets na de aanhoudende dreigementen van Nazi-Duitsland tegenover Tsjecho-Slowakije.

In België, op de Hal bij de Maasdijk, verschenen in het voorjaar bouwvakkers die een metershoge afrastering maakten. Deze werd afgedekt met groen doek. Er werd druk gespeculeerd wat er zou gebeuren achter die afrastering. Na enkele maanden werd deze gesloopt en vanaf dat moment keek men tegen een "fort" aan.

Het bleek te gaan om een verdedigingsbunker, die uit voorzorg door de Belgen was gebouwd. Deze was bedoeld om de vijand te beletten de Maas over te steken. De belgen schatten eerder dan Nederland de gevaarlijke situatie in waarin we verkeerden.

Vanaf die tijd werd de grens bewaakt door militairen die behoorden tot de Grenswielrijders. Het was een korps van vrijgezelle militairen. Ze bewaakten de gehele Belgische grens. Dagelijks patrouilleerden ze met vier man over de Belgische Maasdijk aan de overkant bij Elsloo.

Belgische grenswielrijders

In Nederland werd op het hoogtepunt van de crisis om Tsjecho-Slowakije, op 27 September 1938, de “Buitengewone oproeping uitwendige Veiligheid” werkelijkheid en kwamen 25.000 reservisten onder de wapenen.

In Elsloo verschenen die avond twee en een vrachtwagen met militairen van de 1e Sectie van de 2e Grens Compagnie, 13e Grens Bataljon onder commando van Luitenant Lucassen. Ze werden voor de eerste nacht in een materiaalkeet ondergebracht die eigendom was van Rijkswaterstaat en gesitueerd langs de Kanaalweg tegenover de brug. Dit geschiedde onder luid protest, vanwege de geur in de keet die bestond uit een teer- en olielucht. De volgende ochtend begon men meteen met de verhuizing naar het patronaat aan de Dorpsstraat en het plaatsen van schildwachten bij de brug. Daarna werd er een versperring – van buizen en met zand gevulde oude teervaten – op de Oostoever van de brug gemaakt. Op de Westoever werd een versperring van een uit zandzakken bestaande mitrailleurstelling gegraven.

Begin oktober was de crisis opgelost en keerden de militairen uit de grensgebieden uit Tsjecho-Slowakije terug naar het Duitse vaderland. Op 6 oktober keerden de militairen terug naar huis, na eerst de brugversperring te hebben opgeruimd. Vanaf 27 september verschenen ook aan de Nederlandse kant van de grens patrouilles van de Nederlandse Politietroepen.

Boven • Burgemeester F. Eussen, samen met luitenant Lucassen en rechts sergeant P. den Rooyen.
Onder • De versperring op de kanaalbrug in september 1938. Enkele geïnteresseerden kijken toe.

Zij waren steeds met twee man en bleven altijd aan de Westkant van het kanaal. Net als de Belgische patrouilles bleven de Nederlandse agenten na 6 oktober gewoon doorgaan, tot 10 Mei 1940. Het was nu wel duidelijk dat het Julianakanaal tijdens een eventuele oorlog een verdedigingslijn zou worden.

Het jaar 1938 ging met een normale winter over naar 1939. In ons land hoopte men dat Nederland, in een komende oorlog, weer gespaard zou worden door het handhaven van een strikte neutraliteit.

Het leven ging verder, de werkeloosheid daalde langzaam en in Elsloo werd het nieuwe kermisterrein – het huidige Dorine Verschureplein – aangelegd.

De grenswacht Elsloo in 1938, 45 man sterk. Links Luitenant Lucassen en staand rechts sergeant P. den Rooyen.

Tijdens de zomerkermis kwam voor het eerst het Lunapark van Janvier “de Cakewalk” de kermis opvrolijken. De plaatselijke wielerronde werd gehouden voor een groot publiek.

Naar de nieuwe gemeenschap

De katholieken streefden onder andere om de strijd tussen rassen en klassen uit te bannen, een open oog voor rechten en plichten van iedereen te hebben en om steunend en helpend uit “sociale liefde” de maatschappij samen te binden tot “De Nieuwe gemeenschap”. In feite was de organisatie sterk anti-fascistisch. Uiteraard zou deze beweging al snel onder de Duitsers worden opgeheven.

Elsloo.
Voor de militairen. — De K.J.M., K.J.V. en K.A.J.V., hebben voor de alhier gelegerde militairen bij gelegenheid van de kermis 'n inzameling gehouden. De giften, die vooral bestonden uit tabak, sigaren en vlaas, werden Zaterdagavond in het patronaat gebracht en aan de militairen uitgereikt. Deze zullen gesmuld hebben van de Elsloosche vlaas.

Motorvlet met
zware mitrailleur

Mobilisatie van het leger

De situatie in de wereld waar oorlogen werden gevoerd, onder andere door Japan tegen China en in Europa de burgeroorlog in Spanje, werd er niet beter op. Dit kwam door de steeds gestelde Duitse eisen tegenover Polen, en de bezetting van de resten van Tsjecho-Slowakije. Dit escaleerde in augustus zodanig dat de meeste regeringen in Europa besloten tot een mobilisatie van de legers. In ons land werd de voormobilisatie afgekondigd op 24 Augustus 1939. In het gemeentehuis werden de geheime mobilisatiedossiers geopend en de bekendmakingen op een 8-tal plaatsen in het dorp opgehangen. De bekendmaking – een oranje poster van 60 bij 100 cm – was goed leesbaar. Een aantal van de dienstplichtigen van 15 jaargangen moesten zo snel mogelijk, maar uiterlijk op de 25 augustus “zich in werkelijke dienst begeven”. Zij waren de kwartiermakers die de grote massa van de reservisten, die enkele dagen later zou worden opgeroepen, op de mobilisatie-adressen zouden opvangen.

De betreffende militairen ontvingen ook nog een bericht van de gemeente. Lang niet iedereen had een radio of krant! Op 28 augustus volgde de bekendmaking van de mobilisatie. Nu moesten alle dienstplichtigen van de lichtingen 1924 t/m 1939 opkomen. Hiervoor werden witte aanplakbiljetten gebruikt van 60 bij 100 cm.

Verder werden plakaten van dezelfde grootte opgehangen met betrekking tot de inlevering van auto's en paarden. De paarden moesten naar Sittard worden gebracht en de auto's naar Born. Op 5 september werden de buiten-gewoon dienstplichtigen ook nog opgeroepen. Dit waren mensen die om bedrijfs- of andere redenen vrijstelling genoten.

Op 28 augustus arriveerde tegen de avond een autobus met militairen en een materiaalwagen. Ze werden direct ondergebracht in zaal Janssen (De Dikke Stein) en het patroonaat aan de Dorpsstraat. De commandant werd ondergebracht bij de familie Fredix aan de Dorpsstraat. De sergeant van de Genie, die verantwoordelijk was voor de eventuele vernieling van de kanaalbrug, woonde bij de familie Gouder de Beauregard in de Schippersbeurs.

Er werd meteen begonnen met het graven van stellingen en de brug kreeg een betonnen versperring van 80 centimeter hoog en ruim een meter breed. In het beton werden twee meter lange stalen strippen gegoten en voorzien van prikkeldraad.

Verkeer moest zigzaggend door de versperring rijden. De opening kon worden afgesloten met teervaten, die gevuld waren met beton en voorzien van stalen strippen met prikkeldraad.

Ook in België werd de mobilisatie een feit. De patrouilles van de Grenswielrijders namen toe en bij oplopende spanningen verscheen de kazematbemanning op het erf van de familie Penders op de Hal waar ze een barak hadden.

Op 1 september valt Duitsland Polen binnen en is de Tweede Wereldoorlog een feit.

Voor de bevolking werden distributiestamkaarten uitgereikt en er volgde een proefdistributie van suiker en peulvruchten. De luchtbeschermingsdienst werd opgericht en op het dak van het gemeentehuis werd een alarmsirene geplaatst. EHBO cursussen werden gegeven voor de vrijwilligers. De luchtwachtdienst werd in het leven geroepen en uitgevoerd door Elsloonaren. Zij moesten overvliegende vliegtuigen rapporteren. Aan de kerktoren werd een grote roodwitblauwe vlag opgehangen die 's nachts verlicht werd door een schijnwerper. Eén en ander was bedoeld om vliegtuigen te attenderen op het feit dat ze de grens passeerden. In oktober werd de situatie zo zorgelijk dat besloten werd om de staat van beleg af te kondigen in grensgebieden en plaatsen waar verdedigingslinies waren. Hierdoor kreeg het militair bestuur voorrang op het burgerbestuur.

Een van de gevolgen was de beperking van de scheepvaart op het Julianakanaal. De Staatsmijnen werden daardoor beperkt in het aantal schepen tot 30 kolen- en 12 kunstmestschepen per week. Op het kanaal waren nu ook regelmatige patrouilles van vletten met meestal een bemanning van vijf man. Ze waren voorzien van een zware mitrailleur op de voorplecht en behoorden tot een detachement pontonniers en torpedisten, gelegerd in Maastricht.

Op 22 Januari 1940 verbood het militair gezag het vieren van carnaval en het in het openbaar verschijnen van feestvierders.

De mannen in Elsloo behoorden tot de 1e Sectie van de 2e Compagnie, 1e Bataljon van het 37e Regiment infanterie. Ze werden gecommandeerd door 1e Luitenant Visser.

Jubileum Burgemeester Eussen

Voor Elsloo in de jaren van transitie naar een nieuwe invulling van het leven in het dorp was de bekwame Burgemeester Eussen van groot belang. Hij heeft veel voor Elsloo gedaan en betekend. Dat ook zijn tijdgenoten zich hiervan bewust waren blijkt uit het organiseren van een eebetoon aan de burgemeester vanwege zijn 25 jarig jubileum als burgemeester van Elsloo.

De burgemeester had overigens heel wat te stellen met de gemeenteraad waarbinnen soms grote tegenstellingen bestonden en zelfs de vuisten letterlijk gebald werden. Dominant was de persoonlijke tegenstelling tussen de wethouder Stassen en burgemeester Eussen.

Burgemeester Eussen poseert op 15 maart 1940 met zijn echtgenote, ambtenaren, raadsleden en wethouders voor zijn woning aan de Juianastraat, bij zijn 25-jarig ambtsjubileum.

Bovenste rij, vanaf links: Sjaak Odekerken, ambtenaar burgelijke stand, Lei Driessen, gemeente ontvanger, P. Pepels, raadslid Meers, Door Reubsaet, raadslid Catsop, J. Rouvroije, veldwachter Elsloo, Thies Janssen, raadslid Elsloo, Sjang Lambrichts, wethouder Meers, Sjef Vranken, raadslid Catsop, Pieke Fredrix, raadslid Elsloo, Anton van Kaam, wachtmeester Stein.

Zittend, vanaf links: Pastoor Houben, Jozef Stassen, wethouder en loco-burgemeester, Frans Eussen, burge-meester Elsloo, Johanna Eussen-Corten, echtgenote, Sjeng Cobben, wethouder Catsop, Kapelaan Pelzer⁸⁹

Allen wisten op dat moment nog niet welke zware jaren twee maanden later zouden beginnen en dat het leven van de burgemeester nog maar kort zou duren.

Zilveren jubileum van Burgemeester Eussen
Zaterdag a.s. 2 maart viert dhr. Eussen zijn zilveren jubileum als burgemeester der gemeente Elsloo. In die 25 jaren heeft burgemeester Eussen heel moeilijke problemen op te lossen gehad. De schoolkwestie, het overgaan van de O.L. School naar de bijzondere, heeft hij tot een goed einde gebracht. Verder het bouwen van de school te Meers. Gedurende den watersnood in januari 1926, toen een gedeelte van den dijk te Meers wegsloeg, overtuigde dhr. Eussen zich persoonlijk van den hoogen nood te Meers. Al het mogelijke werd op zijn initiatief gedaan om den nood der getroffen bevolking zoo veel mogelijk te lenigen. Dan komt de kanaalkwestie. Een groot aantal woningen met bijliggende perceelen wordt onteigend. Met de hulp van den burgemeester worden de schade-vergoedingen aan de eigenaren zoo goed mogelijk en tot aller tevredenheid geregeld. Verder moeten wegen worden aangelegd en bouwterreinen aangewezen.

Een nieuw gemeentehuis moet komen, daar het oude wordt onteigend. Het is vooral op voorstel van den Burgemeester dat Elsloo momenteel een prachtig gemeentehuis bezit, gelegen in de kom van ons dorp. Voor de onteigende school op den Berg moet een nieuwe worden gebouwd. Uitgekeken moet wederom naar een geschikt terrein.

Dergelijke kwesties eischen een goed doorzicht en een blik in de toekomst. Verder is onder zijn bestuur het electrisch net aangelegd en kreeg Elsloo de waterlei-ding. Meerdere straten werden gerioleerd en geasphalteerd. Ook in het sociale leven was de jubilaris steeds present, in het vereenigingsleven werd zijn advies steeds op prijs gesteld. De wil van den burge-meester was dat dit feest ongemerkt voorbij ging. Het buurtschap wil dit niet en men is reeds druk bezig om versieringen te maken. Zaterdag onder de plechtige H. Mis van dankzegging zullen de school-kinderen een algemeene H. Communie voor den jubilaris en zijn familie aan O. L. Heer opdragen. Moge onze burgervader nog lange jaren onze gemeente besturen.⁹⁰

Dhr. STASSEN beweert, dat de voorzitter onwaarheden gezegd heeft in de vorige vergadering en dat hij de burgemeester van Beek daarvoor als getuige kan nemen.

Als dhr. Stassen blijft volhouden, dat de voorzitter een leugenaar is, wordt op voorstel van dien voorzitter dhr. Stassen voor deze vergadering het woord ontnomen.

Voor stemden dhrn. Cobben, Reubsaet, Lambrichts en Janssen. Tegen dhrn. Peters en Pepels.

Als dhr. Stassen toch blijft doorpraten verlaat hij, nadat de veldwachter gesommeerd is om hem te verwijderen, de raadszaal.

Candidaten gemeenteraad.

Dinsdagnamiddag om 4 uur waren de navolgende lijsten voor de gemeenteraad ingediend.

Lijst Stassen: Jos. Stassen, Elsloo; M. Pepels, Meers; H. Smeets, Elsloo; P. Peters, Elsloo; M. Penders, Elsloo; Schoubroek, Meers; Brouns, Meers; Van Mulken, Meers.

Lijst Cobben: Cobben J., Elsloo; Goossens L., Meers; Vranken Jos., Elsloo; Lenssen M., Elsloo.

Lijst Lambrichts: Lambrichts J. H., Meers; Martens J., Meers; Vaessen N. H., Meers.

Lijst Janssen: Janssen M. H., Elsloo; Reubsaet Th., Elsloo; Peters J. H., Elsloo; Daemen J. M. H., Elsloo.

ELSLOO.

Bij de Dinsdag gehouden candidaatsstelling voor de verkiezing van leden van den gemeenteraad van Elsloo werden de volgende lijsten ingeleverd:

Janssen M. H., Elsloo; Wijnen M., Schoonbroeck J. W., v. Mulken J. H., Bergs J. H., allen te Meers-Elsloo.

Peters J. M., Cobben J. J., Smeets C. M., te Elsloo, Fredrix P. H.

Lambrechts J. M., Martens J. H., beiden te Meers-Elsloo.

Reubsaet Th. H., Boers Th. H., Steins J. H. N., Beckers N., H., Scholtes J., Elsloo.

Stassen J. H. P., Boers P. H. en Peters J. H., Elsloo.

De laatste lijst met aanmerkingen van het hoofdstembureau.

ELSLOO – Op ruim 52-jarigen leeftijd Overleed in het ziekennuis te Sittard, waar hij ruim een maand geleden voor een ernstige kwaal werd opgenomen, burgemeester P. Eussen. Het vorig jaar had dhr. Eussen reeds verscheidene weken in het ziekenhuis gelegen en was in zooverre hersteld, dat hij zijne werkzaamheden als burgemeester en secretaris weer kon hervatten. Zijn forsche gestalte deed niet vermoeden dat de sleepende kwaal zoo spoedig het einde bracht. Dhr. Eussen werd 4 Juni 1889 te Spaubeek geboren. Een zestal jaren was hij ter secretarie te Heerlen werkzaam, behaalde het examen gemeente-administratie en zag zich met ingang van 2 Maart 1915 benoemd tot burgemeester der gemeente Elsloo.⁹¹

VERDACHT PERSOON AAN-GEHOUDEN

ELSLOO. — Woensdagnamiddag hield zich een persoon op aan het kanaal tusschen Elsloo en Geulle. Militairen hadden hem spoedig in de gaten en achtervolgden hem per rijwiel. De persoon werd aangehouden en aan de militaire overheden voorgeleid. Het bleek, dat hij in 't bezit was van een atlas, waarin aantekeningen waren genoteerd. De zaak wordt verder onderzocht, of men met spionage te doen heeft.

De begrafenisstoet bij de uitvaart van burgemeester Eussen, ter hoogte van Raadhuisstraat 30. Naast de nog bestaande boerderij "de Bourgondische hoeve" lag toen nog een huis. Daarnaast lag het lijkenhuisje. Hier werden overledenen opgebaard die aan een besmettelijk ziekte waren gestorven of die om andere redenen niet thuis opgebaard konden worden.

Vanaf 7 mei moesten op bevel van de opperbevelhebber van het leger alle schepen uit het kanaal worden verwijderd of naar de westkant worden gehaald. Verder moest vanaf die dag vanaf 1 uur voor zonsondergang verhoogde strijdvaardigheid in acht genomen worden. Dit betekende dat bij de bruggen de ontstekingsmiddelen aan de reeds in september geplaatste explosieven moesten worden aangebracht en de slagsnoeren aangesloten. De brug over het kanaal werd vanaf 1 uur tot 8 uur gesloten; na opening kon het verkeer na controle weer doorgang vinden. Vanaf 8 uur tot één uur voor zonsondergang moesten piketwachten bij alle automatische wapens aanwezig zijn, zodat direct vuur kon worden uitgebracht. 50% Van de overige sterkte kon in de onmiddellijke nabijheid van de wapens rusten, de rest in de kwartieren.

Op 9 mei werd de situatie zo ernstig dat de opperbevelhebber van het leger om 23:15 uur het bevel uitvaardigde dat de "Volledige graad van strijdvaardigheid" moest ingaan vanaf 10 mei om 3 uur. De troepen versperden de kanaalbrug en betrokken hun stellingen.

Hitler had in de herfst van 1939, meteen na de overwinning van de Duitse troepen op Polen, zijn aandacht weer naar het westen gericht. Hij vreesde dat de Fransen en Engelsen zich zouden versterken. Om hen voor te zijn wilde Hitler zo snel mogelijk zelf tot actie overgaan. Daartoe werd een aanvalsplan opgesteld met de codenaam "Fall Gelb". Onderdeel van het plan was dat de Duitse troepen via Nederlands-Limburg, België zouden binnenvallen. Voor de uitvoering van "Fall Gelb" zijn telkens opnieuw data vastgesteld.

Het is er noch in november noch in december van gekomen. Echter was er wel uitstel maar er kwam geen afstel. Op 10 mei 1940 was het zover... In Duitsland werden de troepenmassa's op 9 mei geactiveerd met de berichten "Hindenburg" respectievelijk "Blücher", wat betekende dat de aanval zou beginnen op 10 mei met aanvalsuur 5:35 uur. Dit was 3:55 uur Nederlandse tijd.

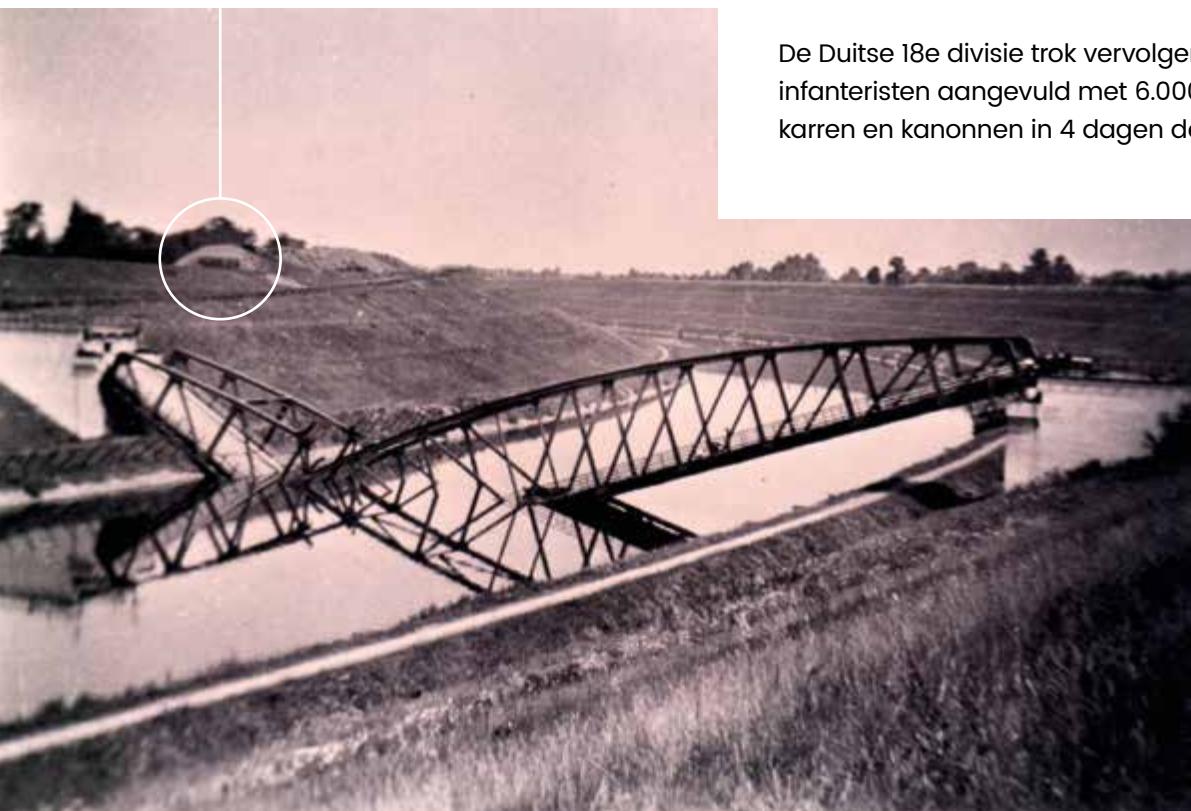
Elsloo was het doel van de 18e Infanterie Divisie van het 6e Duitse leger die in de omgeving van Geilenkirchen was gelegerd. Het was een klassieke infanterie divisie die de marsroute te voet moest afleggen. De tractie werd hoofdzakelijk gevormd door paarden. Door de toegevoegde eenheden bestond ze op 10 mei uit 18.212 man gevechtssterkte. Om de opmarsnelheid van de gemotoriseerde divisies bij te benen werd een gemotoriseerde "Vorausabteilung" gevormd. Deze werd dusdanig samengesteld dat ze voldoende sterkte had om bruggenhoofden in te richten over het Albertkanaal en de voorliggende verdedigingslinies bij het Julianakanaal in Nederland en de Zuid-Willemsvaart in België.

De Duitse marsroute van de 18e Infanterie Divisie, waaraan de verovering van de brug van Elsloo was opgedragen.

Op 10 mei ontwaakte Elsloo met het geluid van massa's vliegtuigen die op grote hoogte van oost naar west vlogen. De dag moest nog aanbreken. Ze waren nagenoeg onzichtbaar. Om kwart voor 5 werd de Burgemeester – op het Gemeentehuis aanwezig – verwittigd dat de oorlog was uitgebroken en dat de brug zou worden vernield. Even voor 5 uur werd de brug opgeblazen. In twee stukken viel ze in het kanaal. Enige tijd hierna vloog een formatie vliegtuigen van noord naar zuid over het Kanaal. De “Vorausabteilung” was om 5.35 uur Duitse tijd vanaf zijn nachtbivak, vlak bij de grens vertrokken en reed nagenoeg ongehinderd richting Elsloo. Er reden twee motoren die de verrassingsaanval op de kanaalbrug moesten uitvoeren vooruit naar Elsloo. Hier constateerden ze dat de brug was opgeblazen. De Duitsers plaatsten vervolgens allereerst twee 37 mm antitankkanonnen en voerden rubberboten aan.

Kazemat S54

Direct na de drie treffers op kazemat S53 en gedurende de beschieting van bunker S54 staken de Duitsers het kanaal over. Ze wisten precies waar ze dat het beste konden doen: ongeveer 100 meter ten zuiden van de brug. Hierna gingen ze via de “achterdeur” binnen, langs de wachtbarak en het pad dat door de verdedigers in de Scharberg was aangelegd.

Ze werden opgedeeld in enkele groepen, om vervolgens met twee handgranaten de hele Nederlandse Sectie tot overgave te dwingen. Een mitrailleurgroep die 600 meter noordelijk van de kanaalbrug in een veldstelling lag bleef achter, binnen het gebied van de 7e Infanterie divisie. Men keek niet verder dan de stellingen in de nabijheid van bunker S54.

De bunker op Belgisch gebied werd door de Duitsers ingenomen door met 2 en 8 persoons rubberboten bij de Oude Maas over te steken en de bunker van achter te benaderen. Om 8.00 uur was de strijd gestreden en sloegen de Duitsers een pontonbrug over de Maas en trokken België binnen.

De Duitse 18e divisie trok vervolgens met 14.000 infanteristen aangevuld met 6.000 paarden, karren en kanonnen in 4 dagen de Maas over.

De meidagen van 1940

Op een mooie Meidag, vroeg in de morgen werd ik wakker van een hels lawaai. Doch maakten me nog geen zorgen, het was nog te vroeg om op te staan.

Ik zei nog, half dronken van slaap hoor onze jongens eens schieten. Het is of ze op concour willen gaan, hadden beter een ander uur kunnen kiezen.

Een haan kraaide in de verte en kondigde de dageraad. De voorjaarslucht drong door het venster, wij dachten aan geen gevaar.

Vader was naar buiten gegaan, kwam toen ijlings naar boven. Meisjes vlug opgestaan, wij zijn met Duitsland in oorlog.

Even later, 't liep tegen vieren was ons het lachen vergaan. Hoorden wij de kogels gieren gericht op Kazematten langs Maas en Kanaal.

Goed bedoeld kwam een vrouw⁹² naar buiten Hou op daar zitten toch mensen in. Riep ze heel kwaad tegen de Pruisen toch was het, het einde van een gezin.

Pastoor Houben, die was niet bang begon zelf de klok te luiden. Het was voor de dagelijkse kerk gang doch innerlijk kon hij wel huilen.

Zo wreed had men de rust verstoord. Zo wreed het verdrag geschonden. Maar hij had een rotsvast geloof en zei, Kinderen wij zijn in Gods handen.

In minimum van tijd, was ons dorp vol soldaten. Zij wisten de weg, alsof ze er hadden gewoond. Geen wonder, want een man⁹³ uit 't Peerlinke straatje reed met de motor hen voor.

Mijn oom⁹⁴ zei die morgen, kinderen wees niet bang. Als het gevaarlijk wordt kom naar Catsop zolang. Want deze oorlog duurt maar kort.

Wat had die lieverd zich vergist net als de soldaat, die vroeg: Daar aan de overkant is dat Engeland?

Wat werd ons landje wreed verstoord die vrijdagmorgen, door geronk van motors. Oh, nee het was niet op de begane grond het kwam van boven dat geronk.

Het waren stalen vogels, hoog in de lucht, die meer en meer daalden in hun vlucht. Om te landen op neutraal gebied. doch daaraan stoorden zij zich niet.

De vrede, de vrijheid die ze ons hadden beloofd. Via radio, door een ieder gehoord. Doch zij gehoorzaamden een waanzinnig bevel.

Zoo veranderde ons landje in een hel. De eerste vijf dagen waren slechts het begin, van onmenselijk leed, dat de wereldhistorie in ging.

– Josephina “Fieneke” Voncken

Fieneke is een dochter van Willem Voncken en een zus van Juffrouw Voncken. Ze woonde in Elsloo en later in Merkelbeek

De overtocht van de Duitsers via een ponton-brug over de Maas. Omdat de brug van Elsloo kapot was, ging het zwaar materieel via de brug van Stein naar het veer in Elsloo.

Het verhaal van Harie Bremmers

Naar aanleiding van een krantenartikel over de vondst van de resten van kazemat S53 in Elsloo, bij de verbreding van het kanaal in 2016, meldden zich twee nazaten van de hier gesneuvelde en begraven soldaat Harie Bremmers uit Linne. Harie liet in Linne een vrouw met drie kleine kinderen achter.

Op 30 januari 2016 bezochten Harry Bremmers (kleinzoon) en Herman Bremmers (neef) Elsloo. De nazaten wilden van Harry Rouvroye het verhaal van het sneuvelen van hun opa en oom tot in detail vernemen.

Beide familieleden vertelden dat ze weliswaar jaarlijks (Herman vanuit Ool-Herten) met de trein en vervolgens vanaf het station te voet bij de dodenherdenking op 5 mei naar Elsloo kwamen om de mis en herdenking, met fanfare, bij het graf bij te wonen. De details over het sneuvelen van hun opa en oom waren hun onbekend.

Ook deze verslaglegging is van de hand van Harry Rouvroye. Hij was als jongen van 12 ooggetuige van de Duitse inval.

De verdediging

Harie schetste de situatie vlak voor de inval. In Elsloo lagen op dat moment 45 soldaten ingekwartierd ter beveiliging van de brug. Eén derde was steeds bij de verdedigingswerken aanwezig. Er was een aparte genie soldaat bij, voor het aanbrengen van de ladingen en het opblazen van de brug. De soldaten lagen ingekwartierd in het dorp; in het patronaat, café De Dikke Stein (toen café Janssen) en enkelen bij particulieren. Het waren Limburgers die als laatste van de 15 lichten opgeroepen waren.

Dat betekende de oudere soldaten. Bij tijd en wijle mochten degene die een bedrijf hadden met verlof. Ze gingen gewoon met de inwoners om; sommige maakten zelfs gebruik van de lokale "madam". Ook Harry Rouvroye had Harie Bremmers goed gekend, als zijnde een rustig, bedachtzame man.

Harie Bremmers vond met twee andere soldaten een smokkelbootje, onder aan de Maasberg. Nadat ze het de Maasberg omhoog gesleept hadden vlogen ze in volle vaart naar beneden. Bij de kasteelboerderij haalden ze echter de bocht niet en knalden door de muur. Sporen van het ongeval zijn nog steeds zichtbaar.

Kazemat S53

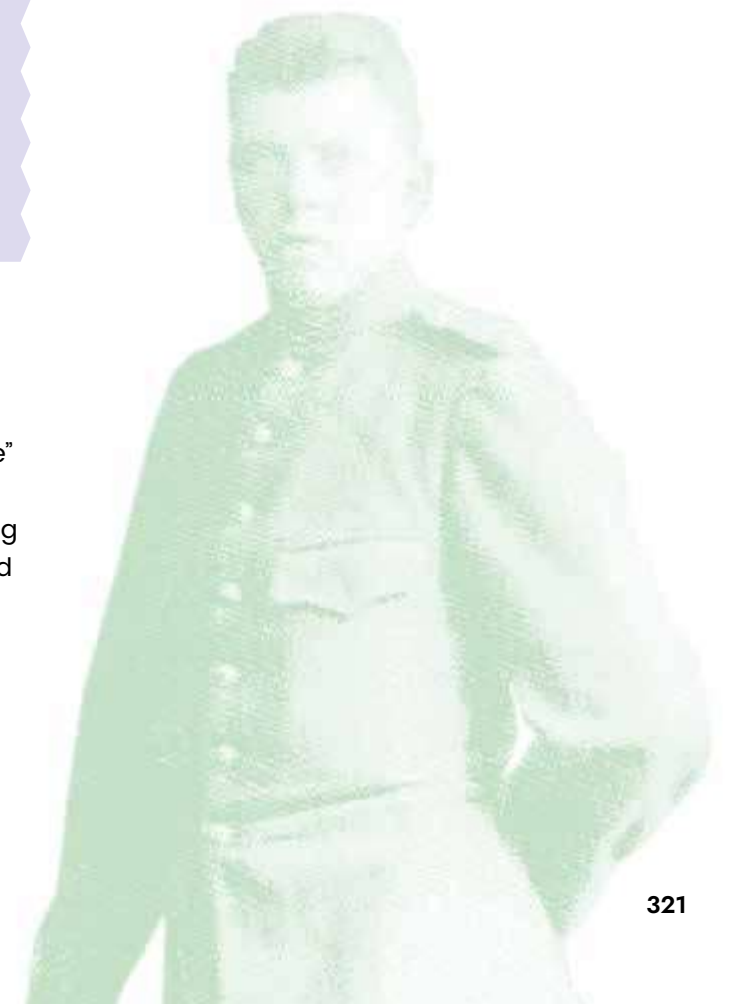
In de kazemat S53 bevonden zich drie soldaten: soldaat Felix (achternaam) "de rooie" uit Maastricht, Harie Bremmers en soldaat Keulers. Deze laatste is in de oorlog (1942) terug naar Elsloo gekomen en heeft in detail verteld wat in de bunker zich heeft afgespeeld.

Zijn relaas: Harie Bremmers stond met een knie op een bankje achter de mitrailleur, een soldaat bediende de afzuiginstallatie en de andere keek door een schietgat naar buiten.

De stalen platen van de schietgaten stonden nog in de menie. Voor 15 mei konden die niet geschilderd worden vanwege het vocht in de lucht.

Soldaat Felix zag de overmacht van Duitsers aan de overkant en riep: "ich ben weg, het is gescheete" (ik ben weg, het is voorbij) en kroop door de ingang naar buiten. Direct daarna volgde een inslag. Soldaat Keulers van de luchtverversing, sloeg tegen de grond en Harie viel zwaar getroffen – volgens de soldaat die verslag deed was hij direct dood – boven op hem.

Daarna volgden nog twee inslagen. De scherven werden door Harie opgevangen, wat waarschijnlijk het leven heeft gered van de onderliggende soldaat. Soldaat Keulers raakte overigens ook zwaar gewond door de rondvliegende scherven.

Harie Bremmers sneuvelt

De Duitsers hadden door het schietgat voor de mitrailleur drie granaten naar binnen gevuurd. Tegenvuur hadden de soldaten overigens niet kunnen geven. De mitrailleur was bedoeld voor het bestrijken van het kanaalvak naar de brug en kon niet omhoog de berg op schieten.

De aanval werd verder ingezet door de Duitsers die halverwege de brug en de Maasberg met rubberboten het Julianakanaal overstaken en de soldaten in de stellingen aan de overzijde verrasten. Inmiddels vuurde het kanon in de Drie Kuilen negen granaten af op de kazemat S54. De Nederlanders gaven zich over. De Duitsers stelden twee rubberboten ter beschikking om Harie die op een brancard naast de kazemat lag over te brengen.

Harry Rouvroye stond boven aan de Maasberg met enkele inwoners, toen er een droevige stoet de Maasberg op kwam lopen. De Nederlandse soldaten droegen met vier man hun dode strijdmakker Harie Bremmers de Maasberg op. Vooraf gingen vier rijen van vijf Nederlandse soldaten, achter de drager nog eens vier rijen van vijf Nederlandse soldaten. Naast hen liepen de kapitein en de adjudant. Die kwam vanuit Geulle om poolshoogte te nemen, maar hij kwam voor een voldongen feit te staan.

Harie werd door de zusters in het Patronaat afgelegd en opgebaard. Hij lag er vredig bij, had zwarte puntjes in zijn gezicht – waarschijnlijk stukjes beton – en zijn bovenlichaam was afgedekt met een deken. Waarschijnlijk was hij vol in de borst getroffen.

Binnen drie dagen moest hij begraven worden. De soldaten hebben hem één voor één met een saluut begroet ter afscheid. Hij kreeg een uitvaartdienst in de Sint Augustinuskerk en hij is begraven op het kerkhof. De grafsteen is betaald door zijn strijdmakkers.

De gevangen genomen Nederlanders moesten nog tot rond het middaguur wachten, werden met hun gesneuvelde makker naar het bivak gebracht en om 14.00 uur naar huis gestuurd. De Nederlandse soldaten mochten overigens allemaal direct naar huis. De Duitse officier zei tegen de verzamelde groep:

Trek die “klamotten” uit en ga naar huis.
Wij hebben geen oorlog met jullie maar beschermen Nederland tegen de Engelsen.

Het graf van soldaat Henry “Harie” Remmers op het kerkhof naast de Sint Augustinuskerk. Hier rust hij nog steeds in vrede.

De nasleep voor de familie Bremmers

De gevolgen van het overlijden van Harie voor het gezin Bremmers waren natuurlijk enorm en wordt door de familie nog steeds gevoeld. Er sneuvelde geen soldaat, maar een vader, broer, oom en opa.

Harie Bremmers was getrouwd met Martha Linssen uit Linne. Na hun trouwen gingen ze in Linne wonen aan de huidige Rijksweg. Harie zelf was geboren en getogen in Ool, gemeente Herten.

Zowel in Linne (gedenkplaat op het kerkhof) als in Herten (oorlogsmonument) wordt hij herdacht. In Elsloo is hij begraven en zijn naam wordt vermeld op de gedenkplaat op de Servaasbrug in Maastricht.

Henricus “Harie” Gerardus Hubertus Bremmers werd geboren op 08-04-1905 in Ool, Herten. Hij overleed op 10-05-1940 te Elsloo op 35 jarige leeftijd. Hij is op 28 jarige leeftijd getrouwd op 24-04-1933, met de toen 22 jarige Martha Maria Linssen, geboren op 17-05-1910 te Linne. Zij overleed op 20-03-1974, op 63-jarige leeftijd te Roermond.

Kinderen:

- Hubertus “Baer” Hendrikus Bremmers, geboren op 12-06-1934 te Linne en overleden op 74 jarige leeftijd op 19-01-2009
- Maria “Mia” Margaretha Bremmers, geboren op 04-01-1936 te Herten
- Margaretha “Grietje” Helena Gerarda, geboren op 15-04-1940 te Linne, overleden na 23 maanden op 17-03-1942

Door het ontbreken van sociale voorzieningen moest Martha met haar drie kinderen gaan inwonen bij het gezin van haar schoonouders in Ool-Herten, waar ook nog een ongetrouwde schoonbroer inwoonde. Haar jongste kind was nog geen maand oud toen haar vader stierf. Zij komt enkele maanden later ook nog te overlijden.

Na het overlijden van Harie is zijn broer Piet benoemd als voogd van de kinderen in het gezin.

Harry Rouvroye in gesprek met dochter Maria Bremmers

Harry Rouvroye ging in februari 2016 in gesprek met de enige nog levende dochter van Harie en Martha; Maria “Mia” Margaretha Bremmers. Ze was 4 jaar oud op 10 mei 1940.

Uit het gesprek met Maria blijkt dat het onduidelijk is hoe het gezin de informatie over het sneuvelen van Harie precies heeft ontvangen. Martha Linssen, de echtgenote van Harie, heeft in de ochtend van 10 mei wel vergeefs door het dorp gefietst om her en der te informeren of er nieuws was uit Elsloo. Blijkbaar heeft het trieste nieuws de familie in de loop van de middag, avond of de volgende ochtend bereikt.

De gezinnen van de gesneuvelde Nederlandse militairen kregen in de oorlog geen uitkering. Zij werden door de Duitsers aangezien als gezinnen van de vijand! Zij waren dus geheel op zichzelf aangewezen en afhankelijk van familie en weldoeners. Sommigen ontvingen soms wat geld van het verzet.

Giel, de jongste broer van Harie, is op 11 mei per fiets naar Elsloo is gegaan om zijn overleden broer te zien. Wat de familie betreft is het daarbij moeten blijven.

Blijkbaar waren er geen mogelijkheden voor mijn familie en in het bijzonder mijn oma met haar drie kleine kinderen om de begrafenis van hun man en vader bij te wonen. Dit is voor hen heel moeilijk geweest.

Harie was als medewerker in dienst van de Grinderij van de NS in Linne. Hij had als hobby het africhten van politiehonden en was lid van zangvereniging Excelsior te Ool. Ook was hij een verdienstelijk voetballer bij de destijds bestaande voetbalclub te Ool. Bekend werd hij als 1e bas van het dubbelmannenkwartet Excelcior te Ool.

Voor het gezin was het oorlogsleed hiermee nog niet afgelopen. Eind 1944 werd de hele familie door de Duitsers nog een aantal maanden naar Kollum in Friesland geëvacueerd.

Propaganda vanuit Elsloo

Op 11 mei arriveerde 's middags een Duitse radioverslaggever, die vanaf de Berg een levendig verslag gaf van de geweldige opmars van het Duitse leger over het Julianakanaal en de Maas. Hierbij werd gesproken over de grote aantallen gevangenen en de vele “vestingen” die door de Duitsers waren veroverd op de Nederlanders. De voorbij trekkende infanterie moest op bevel bekende Duitse soldatenliedjes zingen. Omstreeks 16:00 uur werd de reportage onderbroken omdat vanuit het zuiden over de Maas een Engels verkenningsvliegtuig naderde dat meteen met granaten van de aanwezige Duitse luchtdoelartillerie werd bestookt. Voorbij de pontonbrug keerde het om en vloog het terug zuidwaarts. Een Duitse soldaat werd getroffen en overleed ter plaatse.

Maaslinie, mei 1940: Artillerie Ersatz Abteilung 59 leende vermoedelijk Helmut Hölting, uit Berlijn, uit aan een artillerie of luchtafweereenheid, die in de sector van 18.ID opereerde. De kanonnier Hölting behoorde daartoe en werd gedood door een boordwapenaanval van een RAF vliegtuig op 11 mei nabij Elsloo.

Hij werd tijdelijk begraven op de Beemd en is later overgebracht naar Maastricht. Hij ligt nu begraven op de Duitse begraafplaats in Ijsselstein⁹⁵.

De bezetting

Na de doortocht van de Duitsers, het opruimen van het achtergebleven materiaal en de begrafenis van soldaat Bremmers breekt voor Elsloo een nieuwe fase van de Tweede Wereldoorlog aan; die van de bezetting.

De foto toont een groep soldaten waarvan de commandant met zijn verrekijker speurt naar de vijand. Het is in scene gezet. Vanaf deze plaats kon hij het Julianakanaal nauwelijks zien. De foto werd in 1940 afgedrukt in de Berliner Illustrierte Zeitung met als onderschrift: “Das dorf Elsloo ist erobert, hat sich der Feind geflüchtet”.

Tot slot

Dit boek is ontstaan uit het jarenlang verzamelen en vastleggen van gebeurtenissen uit de periode tussen 1920 en 1940. Het arcadische “vreuger” waar in mijn jeugd nog steeds over werd gesproken. “De tied van veur de oorlog”, toen Elsloo een liefelijk en harmonisch dorp was. Over smokkelen en de band met de Belgische Maasdorpen.

Deze romantische beschrijvingen van prille jeugdijaren was een reactie op de snelle maatschappelijke, politieke en technische ontwikkelingen, de opkomst van de televisie en ontkerkelijking in de jaren 60. De mensen waren bang voor de veranderingen.

Alle vertrouwde waarden dreigden verloren te gaan. Geboren in 1957 stond ik met één been in het verleden van mijn ouders en grootouders en met het andere in de opkomende welvaartstaat. Beide werelden liepen weliswaar in mekaar over, maar ze kenden ook uitersten. Aan de ene kant de oudere generatie die verkrampd aan het oude vasthield en hun jeugdijaren idealiseerden en aan de andere kant de jongeren die de nieuwe welvaart omarmden. De jeugd die geen binding met het oude wilde, en derhalve ook geen interesse in het verleden hadden. Bijkomend kwam in deze tijd heel Nederlands Zuid-Limburg op zijn kop te staan door de gevolgen van de mijnsluitingen. De Staatmijn Maurits in Geleen was de eerste mijn die sloot.

Hoewel ook ik de nieuwe tijd en zijn uitdagingen omarmde, luisterde ik toch graag naar die verhalen van vroeger. Ik probeerde me het oude dorp te visualiseren en las alles wat over Elsloo geschreven is. Verder verzamelde ik de oude ansichten. Er verschenen boekjes als “Uit Elsloos verleden” en “Elsloo in oude ansichten” van Sjang Peters. Deze interesse bleef en ik begon ook met het opschrijven van de verhalen. In eerste instantie waren mijn oom Sjef, mijn moeder Nelly Peters-Pijpers en Gerrit Janssen mijn bronnen.

Later kreeg ik contact met Louis Schreurs en Harry Rouvroye, gekende historieverzamelaars van Elsloo. Met Guus Janssen van Docuz legde ik talloze gesprekken met oudere inwoners vast in Youtube-documentaires. Op deze wijze groeide mijn kennis over de roerige periode tussen 1920 en 1940. Langzaam werd me duidelijk dat het “arcadische Elsloo” door de ouders heel anders werd ervaren dan door de jeugd. Het magische “vreuger” bestond alleen voor enkelen die over genoeg middelen beschikten en bij de onwetende dorpsjeugd.

De streek en de meeste mensen zaten echter in een stroomversnelling van positieve en negatieve ontwikkelingen. Ze waren bezig met hard werken om hun grote gezinnen te onderhouden.

Als medewerker van het Historiehuis van de Maasvallei (voorheen Streekmuseum) kon ik lange tijd de verhalen van onze bezoekers goed plaatsen. Dit waren veelal mensen van de generatie van mijn ouders die hun eigen verleden wilden herbeleven. De interesse in het verleden leeft wel nog bij hen, maar in mindere mate bij mijn eigen en de jongere generaties.

De laatste jaren zien we echter steeds meer jongere bezoekers – inclusief kinderen – in het museum. De ouderen vallen weg en daardoor ook hun verhalen. Hierbij valt het op dat we hen steeds meer over “vreuger” moesten gaan uitleggen. De kennisoverdracht van het verleden van hun ouders en grootouders bleek vanaf de jaren 60 en 70 te zijn gestagneerd en is bij hun fragmentarisch of vertekend. Nu hun (groot)ouders er niet meer zijn, komen ze met hun de vragen over het verleden van hun streek en familie bij ons.

Waar we eerder al een boek over Catsop hebben gemaakt, waar grote belangstelling voor was, is nu ook Elsloo aan de beurt. Het was al snel duidelijk dat de geschiedenis van Elsloo in die periode niet afdoende weergegeven kon worden zonder voorbij te gaan aan de grote ontwikkeling in de Maasvallei. De overgang van een landelijke naar een industriële leefomgeving was voor de gehele streek essentieel. Uit deze gedachte groeide het idee om een boek over deze cruciale periode van de Maasvallei te schrijven, waarbij de historie van Elsloo als representant is genomen voor de overige Nederlandse en Belgische dorpen in de Maasvallei.

Ik hoop hiermee voor de toekomst een basis gelegd te hebben, voor het begrip en het behoud van een stuk uit de rijke historie in de Maasvallei en een uitgangspunt voor het beschrijven van “oos vreuger”, de periode tussen 1945 en 1975.

— Guus Peters

Eindnoten en literatuurverwijzingen

1 De Sociaaldemocraat, 22-08-1899
2 Limburger Koerier, 26-11-1918
3 Het kerkboek van Cothem, 1914-1918
4 Limburger Koerier, 26-11-1918
5 Limburger Koerier, 04-05-1932
6 Ketse is platte stenen over het water laten scheren, die dan steeds opspringen.
7 Vroeger liep er ter hoogte van de Wijngaardstraat een veldweg, de Elserveldweg genaamd. Waar deze weg op de Kanaalweg, de oude naam voor de huidige straat Scharberg uitkwam, lag richting Stein een grote poel. Dit was de Bongerdspool. In de ondergrond zit hier vlak onder de oppervlakte een kleilaag (een “dreig”). In de zomer viel de poel nagenoeg droog, maar in de winter was die vrij groot. Zodra het gevroren had trokken de Elsloose kinderen daar naar toe met de “ieswagel” (slee) en ging men “kèije”, glijden. Dit deed men op de klompen. Voor de aanleg van het kanaal werd de omgeving van de brug over het kanaal “Bongerd” genoemd. Dit toponiem gaat terug op de boomgaard behorende bij het oude kasteel in de Maas. Tussen de veldweg en de Julianastraat lag de “Meulewei”, een grote fruitweide van het kasteel gepacht door de familie Lenssen die op de kasteelboerderij woonden en vanwege de daar aanwezige watermolen “van de meule” werden genoemd wat weer terugkomt in de naam voor de fruitweide.
8 Foto via Thijs Buschmann
9 Emmer
10 Limburger Koerier, 19-09-1936
11 Limburger Koerier, 12-04-1935
12 Limburgs Dagblad, 31-10-1933
13 Carnavalskrant De Sajelair, 1985
14 Limburgs Dagblad, september 1938
15 Foto met dank aan Guus Smeets

16 Met dank aan Annie Bours voor de namen
17 Limburgs Dagblad, 24-02-1938
18 Foto met dank aan Guus Smeets
19 Foto met dank aan Harry Dobbelsstein
20 Limburgs Dagblad, 04-09-1934
21 Krantenartikel 20-9-1924, Heerlen
22 Website Fanfare De Maasgalm
23 'n Van Mulken als voorvader, door Wiel van Mulken
24 Limburger Koerier, juni 1937
25 Peter Everard, 80 jaar hengelsport in Elsloo
26 Informatie via Paul Mennens
27 Jef Janssen, de man van de Cauberg, door Fer Schroeders
28 Limburger Koerier, 17-01-1922
29 Met dank aan Harry Rouvroye en anderen voor de namen
30 Met dank aan Guus Smeets voor de namen
31 Met dank aan Harrie van Es voor de namen
32 Met dank aan Gus Cobben voor de namen
33 Met dan aan Harry Rouvroye voor de namen
34 Met dank aan Guus Smeets, Anneke Janssen en Peter Bovens voor de namen
35 Krantenartikel, 04-07-1933
36 Screenshot uit de video "Beautiful South Limburg (NL) in the 1920s in color! [A.I. enhanced & colorized]", gepubliceerd op YouTube door Rick88888888 op 20-02-2022
37 Informatie via Paul Mennens
38 Informatie via Paul Mennens
39 Informatie via Paul Mennens
40 Krantenartikel, 02-02-1933
41 Krantenartikel, 03-10-1940
42 Met dank aan Louis Schreurs en Jo Cobben
43 Foto met dank aan Jan Pijpers
44 Een Hubertussleutel is een voorwerp dat gebruikt werd bij een ritueel dat behoort bij de devotie tot de Heilige Hubertus. Het betreft een sleutelvormig voorwerp, eigenlijk een soort brandijzer is. Het werd ingezet als middel tegen hondsdolheid.

Dit soort sleutels werd aan de parochies verstrekt door de Abdij van Sint-Hubertus, voorzien van een handleiding in zowel de Franse als de Nederlandse taal.
Bron: Wikipedia.
45 Limburger Koerier 03-10-1940 (ingekort bericht)
46 Limburger Koerier, 06-01-1968
47 Limburger Koerier, 17-01-1922
48 Limburger Koerier, 26-10-1927
49 Krantenartikel, 14-4-1928
50 Limburger Koerier, 09-06-1931
51 Informatie via Guus Smeets
52 www.demijnstreek.net/staatsmijn-maurits
53 Foto: Limburg in Beeld, 1928
54 Foto's: Limburg in Beeld, 1928
55 Limburger Koerier, 09-12-1923
56 De Tribune, 11-11-1927
57 Limburgs Dagblad, 19 1 1932
58 Limburgs Dagblad, 21 01 1932
59 Limburger Koerier, 24.09.1931
60 Limburgs Dagblad, 14.09.2016
61 Limburgs Dagblad, 22-07-1931
62 Krantenartikel, 24-01-1969
63 Krantenartikel, 01-10-1936
64 Krantenbericht, 03-08-1935
65 Limburger Koerier, 26-2-1934
66 Limburgs Dagblad, 29-4-1934
67 Limburgs Dagblad, 29-4-1934
68 Limburger Koerier, 28-6-1934
69 Limburger Koerier, 28 5 1935
70 Limburger Koerier, 05 09 1935
71 Limburger Koerier, 07 9 1935
72 Limburger Koerier, 16-11-1935
73 Limburgs Dagblad, 11-11-1935
74 Herinneringen van Jef Engelen, douanebeambte uit Maastricht
75 Limburger Koerier, 18-7-1935
76 Limburger Koerier, 1937
77 Foto via Thijs Buschmann
78 Limburgs Dagblad, 06-08-1938
79 Limburger Koerier, 20-04-1940
80 Limburger Koerier, 07-02-1920
81 Limburger Koerier, 01-05-1920
82 Foto met dank aan Guus Smeets
83 Tijdschrift voor intrumentbouw Bd: 19 Ieipzig, 1898 S. 47, 08-10-1898

84 Met dank aan Guus Smeets
85 Het Centrum, 16-08-1924
86 Godsdienstig Staatkundig Staatsblad, 10-08-1924
87 Limburger Koerier, 12-11-1924
88 Limburger Koerier, 29-08-1933
89 Namen door Harry Rouvroye en Pierre Reubsat
90 Limburger Koerier, 26-02-1940
91 Limburger Koerier, 05-03-1942 (ingekort artikel)
92 De vrouw in kwestie was Beth van Es, winkelierster op de top van de Maasberg.
93 Volgens anderen is er echter niemand voor hun uitgereden. Wel stond na afloop van de aanval onder bij het kanaal een motorrijder in een zwart NSB-pak. Dat was ene Honing uit Beek. Die had weliswaar in de Heirstraat (Peerlinke strötje) in Elsloo gewoond maar was vlak voor de oorlog naar Beek verhuisd. Na wat rond geparadeerd te hebben maanden de Duitsers hem echter dat hij weg moest wezen. De Duitsers minachten landverraders dus ook de Nederlanders die hun hielpen.
94 Die oom was Frans Voncken een broer van haar vader Willem die woonde in de Daalstraat op de boerderij tegenover Aan de Gellik.
95 Graf: AI-170

Colofon

De Maasvallei in een stroomversnelling

De ontwikkelingen in Elsloo en omgeving
tussen 1920 en 1940

Uitgever

In eigen beheer uitgegeven door
Historiehuis van de Maasvallei

Auteur

Guus Peters

Grafisch ontwerp

Studio Luc van Kan
www.lucvankan.nl
Elsloo

Drukwerk

DrukpartnersZuid
www.drukpartnerszuid.nl
Beek

Oplage

400

Fotografie

Aviodrome – Cover, pagina 227, 236/237
Han Houben – pagina 9, 27, 58, 61, 145
Theo Bauwens – pagina 21
DSM – Pagina 22, 23 Staatsmijn Emma, 252
Joyfotografie, Joy van der Koelen – pagina
290/291, 327

Alle gepubliceerde foto's zonder
bronvermelding komen uit het archief
van het Historiehuis van de Maasvallei.

Samenstelling families

De samenstelling van de families werd
opgezocht in de bestanden van LGGI
met aanvullingen uit diverse bronnen.

ISBN/EAN

978-90-9035801-7

Deze publicatie is tot stand gekomen mede
dankzij de subsidie van LEADER Zuid-Limburg,
Nationaal Landschap Zuid-Limburg, Europees
landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling,
Provincie Limburg, Gemeente Stein, VSBfonds
en Prins Bernhard Cultuurfonds.

In dit boek worden de ontwikkeling en het leven in een typisch Maasdorp beschreven van 1920 tot en met de Duitse inval in 1940.

Het is een belangrijke periode in de geschiedenis van de dorpen op beide oevers van de Maasvallei. De opening van de steenkoolmijnen in Geleen en Eisden (B), de daarbij behorende huisvesting van arbeiders en de aanleg van infrastructuur – zoals het Julianakanaal – zorgen voor een ingrijpende landschappelijke, economische, sociale en culturele omwenteling.

Elsloo achten wij representatief voor deze ontwikkelingen in alle dorpen, gelegen in de Maasvallei tussen Geulle en Grevenbicht en aan de andere kant van de Maas tussen Rekem en Stokkem.

ISBN 978-90-9035801-7

